

NJEMA KI DOKUMENTI

BROJ 196

**IZVJEŠTAJ KOMANDE 2. OKLOPNE ARMIJE OD 1. STUDENOG
1943. KOMANDANTU JUGOISTOKA DA SU SVI DALMATINSKI
OTOCI POSJEDNUTI OD JEDINICA NOV I POJ I DA SE PLANIRA
NJIHOVO PONOVO OSVAJANJE U ZONI DEJSTVA NJEMA -
KOG 15. I 5. SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA¹**

Povjerljivo
Nakon prijema: strogo povjerljivo!

K-da 2. oki. A.
Na elnik Op . odjeljenja
Stanica:
2. oki. arm. la/16. 08 s.

Telegram

KOMANDANTU JUGOISTOKA (GRUPI ARMIJA »F«)

Veza: Telegram k-nta Jugoistoka (Komande gr. armija »F«), Ia, br. 3370/43 pov.³

K-da 2. oki. A. izvještava:

a) Svi dalmatinski otoci (oko 600 otoka) nalaze se u rukama bandi, sa izuzetkom o iš enih otoka Žirje, Murter, Kaprije, Zmajan, Zlarin, Tijat i Prvi u rejonu Šibenika, 2/3 poluotoka Pelješca i otok Lokrum i Cavtat u rejonu Dubrovnika kao i otok Saseno ispred Valone.

b) Njema ko ponovno osvajanje otoka treba da se odvija slijede im redosljedom:

U zoni dejstva XV brd. A. K: otoci Prvi i Zlarin ispred Šibenika (zauzeti), otoci Mali i Veliki Drvenik jugoisto no od Primoštena,⁴ otoci Ugljan i Pašman ispred Zadra,⁵ a kasnije i otok Pag ispred Karlobaga.

U zoni dejstva V SŠ-brd. A. K: krajnji zapadni i isto ni dio poluotoka Pelješac,⁶ isto ni dio sjeverne obale Kor ule,⁷ uporišta na otocima Šipan, Lopud i Kolo ep.

U zoni dejstva XXI brd. A. K: otok

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka NAV-N-T-313, film 193/7453648.

² Pe at pošiljaoca.

³ Tim dokumentom redakcija ne raspolaže.

⁴ Vidi operaciju »Heifisch«, dok. br. 22, napomenu 4.

⁵ Vidi operaciju »Delphin«, dok. br. 71, napomenu 2.

⁶ Vidi operaciju »Herbstgewitter«, dok. br. 6, napomenu 6.

⁷ Vidi operaciju »Herbstgewitter II«, dok. br. 1963, napomenu 3.

- c) O istiti i samo kontrolirati slijede e:
- 1) U prvoj fazi Molat, Sestrunj, Dugi otok, Kornati, Žut, Vrgada, Žirje, Kaprije i okolnu grupu otoka, Šolta, Vis, Lastovo, Mljet.
  - 2) U kasnijoj fazi otoke u blizini obale sjeverno od Zadra.
- Plansko izvoenje iznijetih namjera prije svega je zavisno od podrške avijacije i ratne mornarice.

K_da 2 okl A Qper ^

br. 1446/43. pov. Nakon
prijema: strogo povjerljivo

BROJ 197

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 1. STUDENOG 1943. O POTAPANJU NJEMA KOG BRODA ZA OSIGURANJE NA NERETVI IPROTIVNAPADU KOD KUNE NA PELJEŠCU¹

Dnevni izvještaj V-SS brdskog armijskog korpusa od 1. 11. 43.

Vrijeme: razvedravanje, no u vedro.

Op a situacija ... Na Pelješcu se neprijatelj i dalje ojačava.

SS-divizija »Prinz Eugen«²: 10. hercegovačka brigada drži kote na cesti 22 km istočno od Nevesinja. U rajonu 4 km uzvodno od ušća Neretve, jedna banditska grupa rušnim granatama potopila naš brod za osiguranje.³ Pelješac: vlastiti protivnapad do rajona 4 km jugozapadno od Kune.⁴
[...]

BROJ 198

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 1. STUDENOG 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIIJE O PRIKUPLJANJU PARTIZANA U RAJONU MUŠKIZDAVAC IŠČENJU POLUOTOKA PRIVLAKA

T A J N O
T E L E G R A M

1. 11. 1943.

Komandi 2. oklopne armije, Obavještajno odjeljenje
Na znanje: V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 1. 11. 1943.

Op a situacija nepromijenjena.

¹ Snimak originala (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka mikroteka NAV-N-T-313, film 484/1060.

² Detaljna rekonstrukcija borbi koje je vodila SS divizija »Prinz Eugen« nije moguća jer nisu sačuvana njena dokumenta kako u arhivskim ustanovama u Jugoslaviji tako ni u inozemstvu. Pretpostavlja se da ih je jedinica još u toku rata uništila.

³ Vidi dok. br. 6.

⁴ Vidi operaciju »Herbstgewitter«, dok. br. 6, napomenu 6.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka mikroteka NAV-N-T-314, film 560/365.

Ila, b 114. Ilova ka divizija

Dovo enje poja anja u rajon Mu -Gizdovac² (južno od Mu a) izgleda da bi trebalo da posluži za transport plijena iz rajona Marina-Trogir. U cijeloj divizijskoj zoni neprijatelj je u stanju iš ekivanja. Prilikom iš enja 30. 10. rajona Nin-poluotok Privlaka (sjeverozapadno od Zadra), 16 zarobljenih.³ Vlastita trupa na cesti Gra ac-Medak bez kontakta sa neprijateljem. [...]

Ie

4 aviona tipa »spitfire« pred Šibenikom otvorila vatru na vlastiti brod koji je uspio da stigne do luke.

[Potpis ne itljiv]

XV brdski armijski korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 5731/43. pov.

BROJ 199

IZVJEŠTAJ ŠTABA 114. LOVA KE DIVIZIJE OD 1. STUDENOG 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O IZVRŠENOM IŠ ENJU U RAJONU NINA I NAPADU SAVEZNI KIH AVIONA NA NJEMA KI BROD ISPRED ŠIBENIKA¹

R A D I O G R A M Br. 1413

114. divizija
XV brdskom armijskom korpusu

Poslano: 1. 11. u 03,04 sati
Primljeno: 1. 11. u 23,25 sati

Dnevni izvještaj od 1. 11. 1943.

Daljnjom aktivnoš u divizije, s nastupanjem 264. pješadijske divizije, utvr eno je prikupljanje neprijateljskih snaga² u rajonu Mu -Gizdovac, vjerojatno zbog osiguranja pokreta u pravcu sjeveroistoka i transporta plijena iz rajona Marina-Trogir; ina e su u principu pasivni.

661. poljski dopunski bataljon, koji nastupa iz rajona Gra ac-Medak, bez kontakta s neprijateljem, otklanja jednu prepreku na cesti. Izvi anje u pravci Lovinca (17 km sjeveroisto no od Gra aca) i Ribnika izvršeno bez kontakta s neprijateljem.

Rajon oko Nina i poluotoka Privlaka o iš en 30. 10; tom prilikom zarobljeno 16 ljudi; zaplijenjeno nešto namirnica i 2 konja.³ Obalni amac NA

² Odnosi se na Osmu NO brigadu Dvadesete divizije NOVJ. Vidi dok. br. 5.

³ Vjerojatno se odnosi na borce Zadarskog NOP odreda.

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 556/336-338.

² Odnosi se na Osmu NO brigadu Dvadesete divizije NOVJ. Vidi dok. br. 5 i 198.

³ Vidi dok. br. 198.

2 ispred Šibenika napadnut od strane 4 aviona tipa »spitfire«. Bez ve ih ošte enja, brod uplovio u Šibenik; 12 ranjenih.

I bataljon 892. puka - Padane; II bataljon 741. puka i 8. baterija 661. puka - Drniš; 2. baterija 661. puka - Knin.

Vlastiti gubici: 2 ranjena.

Neprijateljski gubici: 5 zarobljenih, 8 prebjeglih.

Namjera: 661. poljski dopunski bataljon - Gospi ; I bataljon 893. puka - Trojica; I bataljon 892. puka - Knin; III bataljon 892. puka iz Gizdavca za Solin.

Za to nost:
[Potpis ne itak]

Operativno odjeljenje

BROJ 200

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 2. STUDENOG 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIIJE O OTPORU NA PELJEŠCU I BOMBARDIRANJU SPLITA I SOLINA OD STRANE SAVEZNI KIH AVIONA¹

TELEGRAM

2. 11. 43. u 01,30 sati

Komandi 2. oklopne armije, Obavještajno odjeljenje

[...]

SS-divizija: U rajonu Imotskog 9. divizija sa III dalmatinskom brigadom, sa Štabom vjerojatno u Roškom Polju (15 km sjeverno-sjeverozapadno od Imotskog), i sa IV dalmatinskom brigadom, sa Štabom vjerojatno u mjestu Crtanice (11 km sjeverno od Imotskog).² Ukupna ja ina: 1500-2000 ljudi, prema iskazu zarobljenih. I dalmatinska brigada: 1000-1200 ljudi. VIII korpus sa sjedištem navodno u Livnu - prema iskazu zarobljenih. Stab 26. divizije u Podgori, 7 km jugoisto no od Makarske - prema izvještaju hrvatskih trupa. Neprestani otpor neprijatelja na Pelješcu.³ Prona ene engleske konzerve. Izme u Pelješca i Hvara opaženi engleski brzi amci.

[...]

U 08,15 sati 4, vjerojatno engleska, lovca-bombardera izvršila bombardiranje i mitraljiranje Splita. Napadnuta je luka Split, kao i zaliv Solin. Nema vlastitih gubitaka. U 13,45 sati ponovni zra ni napad na Split. Još nema pojedinosti.

Komanda V SS-brdskog armijskog korpusa
Operativno odjeljenje,
br. 189/43. pov.

¹ Snimak originala (na teleprinteru) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhivna njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 484/1261-1262.

² O rasporedu i dejstvu Devete divizije NOVJ vidi dok. br. 9.

³ Vidi operaciju »Herbstgewitter«, dok. br. 6. napomenu 6.

BROJ 201

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETOG SS-BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 2. STUDENOG 1943.0 BORBA-
MA SS-DIVIZIJE »PRINZ EUGEN« U RAJONU ROGOTIN-PLO E I
NA PELJEŠCU¹**

Dnevni izvještaj V SS-brdskog
armijskog korpusa od 2. 11. 43.

Vrijeme: vedro, hladno.

Op a situacija: Pove ana neprijateljska zra na aktivnost u okolici Splita. Ja a iskrcavanja neprijatelja na Pelješcu primoravaju vlastite trupe na obranu. [...]

SS-divizija »Prinz Eugen«: U rajonu Nevesinja nema nekih nara itih doga aja. Odbijen napad slabijih banditskih snaga na Rogotin i Plo e.² Na Pelješcu je 2. puk izvršio pregrupiranje na cijeloj liniji [Rota trig.] 713,1 km isto no od Kuna, i [u in trig.] 616, južno-jugoisto no od Kuna. Rajon Imotskog: neprijatelj³ bezuspješno izvršio napad na položaje u rajonu 7 km sjeveroisto no od Poskanja. U protivnapadu vlastita trupa zaposjela Kotor.

Primije en pokret neprijateljskih snaga sa 50 tovarnih životinja u rajonu zapadno od Oštraca. Ponovni zra ni napadi na Split. U 13,15 sati 1 bombarder, a u 13,45 sati 9 lovaca-bombardera izvršilo bezuspješan napad. 1 hidroavion teško ošte en.⁴ Pogo en 1 vlastiti avion,⁵ koji je letio ka Trstu. Od 16,00-16,45 sati 27 teških bombardera; podaci još nisu poznati.

Namjere: Prebacivanje II bataljona 750. puka⁶ na Pelješac. Obrana na sadašnjoj liniji. Vlastiti gubici znatni; broj još nije poznat. Neprijateljski gubici: izbrojan 31 mrtav, 1 teški mitraljez, 1 laki mitraljez; zaplijenjeno i 6000 puš anih metaka.

U 17,50 sati II bataljon 750. puka stigao u Ston.

[...]

1 Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 484/1042.

2 Odnosi se na dijelove Neretvanskog NOP odreda. Vidi dok. br. 12 i 193.

3 Dijelovi Devete divizije NOVJ. Vidi dok. br. 190.

4 i 5 Vidi dok. br. 376.

6 118. lova ke divizije. Dokumenta ove divizije iz borbi u Dalmaciji do kraja 1943. god. i tokom 1944. god. nisu sa uvana.

7 O dolasku jedinica 118. lova ke divizije u Dalmaciju vidi dok. br. 202, 204, 220, 229, 237, 246, 258, 270, 319, 320, 325 i 338. Dokumenta ove divizije nisu sa uvana. Pretpostavlja se da su još u toku rata uništena.

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETOG SS-BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 3. STUDENOG 1943. O BORBA-
MA SS DIVIZIJE »PRINZ EUGEN« NA PELJEŠCU I KOD POSUŠJA
I STRIJELJANJU STANOVNIKA SELA ŠIPAK I PERAŠKO BLATO¹**

Prijepis telegrama od 3.11.43, poslanog u 18,00 sati, primljenog u 20,30 sati.

**Dnevni izvještaj V SS-brigade
armijskog korpusa od 3. 11. 43.**

Vrijeme: vedro, toplo.

SS-divizija »Prinz Eugen«: Bande² djeluju u rajonu sjeverozapadno od rajona Rogotin-Ploče. Vlastite izviđačke patrole uništile mjesta zaposjednuta od strane bandi, Šipak i Peraško Blato i strijeljale 12 bandita i kompletno stanovništvo. Prilikom paljenja kuća, pala se eksplozija municije.

Na Pelješcu bliskom borbom odbijeni jaki neprijateljski napadi na desnom krilu, uz znatne gubitke za protivnika.³ Izvršena zaštita iskrcavanja sa 5 amaca na Pelješac, kod Trpnja. Rajon Posušja: jaki neprijateljski napadi kod Oštraca.⁴ Vlastiti položaj (milicija) u rajonu Vrpolje-Oluja, 5 km sjeveroistočno od Posušja. U 13,50 sati, u rajonu 20 km južno od Imotskog, primijećen dirizabl, koji je letio iz pravca zapad-sjeverozapad u pravcu istok-jugoistok. Split ponovo nadlijetali avioni. Praznu kolonu 12 teretnih vozila iz Omiša napali avioni⁵ u niskom letu. 10 vozila izgorjelo. 30 km zapadno od Splita 1 aerostat.

Ukupni gubici u operaciji »Herbstgewitter«⁶: 2 oficira, 3 podoficira i 24 vojnika poginuli; ranjeni 2 oficira, 7 podoficira, 139 vojnika; nestalo 28 vojnika. Izbrojano 100 mrtvih kod neprijatelja. Plijen: 6 spaljenih teretnih vozila, 1 teški mitraljez, 6 lakih mitraljeza, 6 pušaka, 1000 metaka.

Namjera: I bataljon 57. puka⁷ i II divizion 7. artiljerijskog puka za Pelješac.

[...]

118. lovačka divizija⁸: 10 km sjeverno od Skutara izvršen prepad na 1 putničko i 1 teretno vozilo. Gubici: 8 nestalih, 1 putničko i 1 teretno vozilo sa posadom.

[...]

1 Snimak originala (tipkanog na pisanim stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-313, film 189/7449320.

2 Odnosi se na Neretvanski NOP odred. Vidi dok. br. 193.

3 Vidi operaciju »Herbstgewitter«, dok. br. 6, napomenu 6.

4 Odnosi se na dijelove Devete divizije NOVJ. Vidi dok. br. 190.

5 Ovu kolonu su napali saveznički avioni.

6 Vidi dok. br. 6, napomenu 6.

7 Omaška. Radi se o Prvom bataljonu 750. puka 118. lovačke divizije. Vidi dok. br. 204.

8 O dolasku 118. lovačke divizije u Dalmaciju vidi dok. br. 201, 204, 220, 229, 237, 246, 258, 270, 319, 320, 325 i 338.

BROJ 203

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 3. STUDENOG 1943. O NAPADU PARTIZANA NA ROŠKI SLAP I SKRADIN IO RUŠENJU PRUGE DRNIŠ-PERKOVI¹

Dnevni izvještaj XV brdskog armijskog korpusa od 3. 11. 43.

Op a situacija nepromijenjena.

114. lova ka divizija: No u 2.11. prodor bande srednje ja ine u pravcu Gospi a. Odbijen napad na elektri nu centralu Roški Slap (15 km zapadno-sjeverozapadno od Drniša) i prepad na Skradin (10 km sjeverno-sjeveroisto no od Šibenika).² Pruga Drniš-Perkovi , razorena na 4 mjesta, nakon 2 sata popravljena. Prugu Knin-Šibenik obilaze dijelovi 2. poljskog bataljona za eksploataciju željeznice 22 (ja ina 2/4/6). U 12,00 sati nadlijetanje oko 50 neprijateljskih aviona, 4-motorna bombardera, pod zaštitom lova ke avijacije u južnom sektoru divizije, u pravcu sjeveroistoka. Povratni let oko 14,30 sati. Od 20.00 sati nekoliko neprijateljskih aviona iznad Zadra. Pojedina na bombardiranja.

[...]

Predao: potporu nik *Kranzler* 09,45 sati
Primio: kapetan *Harberts*/stariji desetar
Riemer

BROJ 204

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 4. STUDENOG 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIIJE O SITUACIJI NA PELJEŠCU¹

Pribilješka preko telefona

4. 11. 1943.

O situaciji na Pelješcu V SS-brdski armijski korpus u 18,30 sati izvještava:

Prednja linija nepromijenjena. U toku prijepodneva (4. 11.) bliskom borbom odbijeni jaki neprijateljski napadi.² Na prednjoj liniji angažirani:

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 207/690.

² Vjerojatno dijelovi Sjevernodalmatinskog NOP odreda.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 207/661.

² Vidi operaciju »Herbstgewitter«, dok. br. 6, napomenu 6.

4. 11. 1943.

Fernsprechnotiz.

V. SS-Get.Korps meldet, 18,30 Uhr Lage auf Peljesac:
Vordere Linie unverändert. Im Laufe des Vormittags (4.11.)
starke Feindangriffe in Nahkampf abgewehrt. In vorderer Linie
~~2 Btl.~~ ^{besteht} 2 Btl. (I./SS 2, II./750), in Reserve III./SS 1 Janjina,
2 F.H.-Battr., 1 s.Battr. In Anmarsch Rgt.Stab 750 mit I./750.
Eintreffen im Laufe des 5.11. vormittags.
Nahaufklärung über Küste vorgelagerte Inseln des linken
Flügels Peljesac. Eintreffen der Auswertung am 5.11. vormittags.
Schiffsbewegungen nicht festgestellt.
Absicht: Feindangriffe bis auf nächste Entfernung heran-
kommen lassen, um dem Gegner dadurch entsprechende Verluste
zuzufügen.

Durchgegeben: Vertreter O 1
Aufgenommen: Lt. Schatz.

Faksimil dokumenta broj 204

2 bataljona (I bataljon 2. SS puka,³ II bataljon 750. puka⁴), u rezervi III bataljon 1. SS puka⁵ u Janjini, 2 baterije poljskih haubica, 1 teška baterija. U toku prijepodneva 5. 11. stiže Štab 750. puka sa I bataljonom.

Takti ko izvi anje otoka smještenih ispred obale s lijeve strane Pelješca. Izvještaj stiže 5. 11. prije podne.

Nisu utvrđeni pokreti brodova.

Namjera: Propustiti neprijatelja da napada sve do bliskog odstojanja, kako bi mu se, na taj način, zadali odgovarajući gubici.

Predao: zastupnik 1. ordonans-oficira
Primio: potporučnik *Schatz*

³ i ⁵ Iz sastava SS divizije »Prinz Eugen«.

⁴ Iz sastava 118. lovačke divizije. O dolasku ove divizije u Dalmaciju vidi dok. br. 201, 202, 220, 229, 237, 246, 258, 270, 319, 320, 325 i 338.

BROJ 205

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG SS BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 4. STUDENOG 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIIJE O RAZBIJANJU PETE USTAŠKE BRIGADE U RAJONU IMOTSKOG¹

T A J N O

Komanda V SS-brdskog armijskog korpusa
Komandi 2. oklopne armije, Operativno odjeljenje

4. 11. 1943.

U rajonu Imotskog V ustaška brigada² potpuno razbijena i demoralizirana.³ Traži se ubrzano smjenjivanje i povratak u Zagreb. Traži se rezervna jedinica.

Komanda V SS-brdskog korpusa
Na elnik Štaba
Broj djelovodnika 677543, pov.

BROJ 206

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 4. STUDENOG 1943. O NAPADU SAVEZNI KIH AVIONA NA AUTO-KOLONU KOD MU A I BOMBARDIRANJE ZADRA¹

T A J N O

T E L E G R A M

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
III (germ.) SS-tenkovskom korpusu
V SS-korpusu

¹ Snimak originala (na teleprinteru) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 192/773.

² Peti ustaški zdrug (brigada) imao je u svom sastavu 1, 7, 20, 25 i 26. bojnu.

³ Vidi dok. br. 99, napomenu 10 i dok. br. 190 i 268.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/50-51.

Dnevni izvještaj od 4. 11. 1943.

Vrijeme: oblačno, hladno.

Opća situacija: Naša zračna obrana je apsolutno nedovoljna, veće povećana dok se neprijateljska zračna aktivnost stalno povećava. Treba računati sa većim napadima iz niskog leta. Zahtijeva se hitno povećanje protivavionske artiljerije.

114. divizija: Ispražnjenu auto-kolonu SS-divizije kod Muševca² je 3. 11. napalo 12 engleskih lovaca; 1 mrtav, 12 ranjenih, 10 vozila potpuno uništeno. Od nekadašnjih 150 t, preostalo još vozila nosivosti 100 t. U bombardiranju Zadra 3. 11. poginula su 2, a 7 ih je ranjeno. Punim pogotkom skloništa za zaštitu od bombardiranja 50 civila je poginulo.

Prazna auto-kolona na povratku iz Gospića, uprkos jakoj zaštitnoj pratnji, napadnuta 5 km jugoistočno od Medaka. Nedostaju pojedinci.

[...]

Izvještaj o pokretima:

264. divizija:³

V marševska grupa u Kninu.

VI marševska grupa u Popinu.

VII marševska grupa u Gračacu.

VIII marševska grupa u Nebljuse.

III i IV marševska grupa smjenjene u Drnišu.

B) Štab I bataljona 892. puka sa 1, 2. i 3. četom i 1 vodom...⁴ 3. 11. iz Drniša kreće u pravcu Sinja.

C) Štabna baterija 892. puka i 9, 14. i 15. baterija 892. puka 3. 11. iz Drniša kreću za Split.

D) 10 baterija 264. art. puka i posljednja zaštitnica 7. baterija 264. art. puka 3. 11. motoriziranim maršem...⁵

E) Motorizirana marševska grupa 3. baterija 264. art. puka, štabna baterija i 7. baterija 264. art. puka u Šibenik. Baterija spremna za dejstvo.

[...]

Komandant XV brdskog armijskog korpusa
Operativno odjeljenje
br. 5739/43. pov. od 4. 11. 43.

Za to nost
[Potpis nečitljiv]

² Ova autokolona je napadnuta kod Omiša, vidi dok. br. 202, napomenu 5.

³ O pokretima jedinica 264. pješadijske divizije preko Bihaća u Dalmaciju vidi još dok. br. 214, 221 i 222.

⁴ Nečitljiv naziv jedinice.

⁵ Nečitljivo mjesto pristizanja.

BROJ 207

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 5. STUDENOG 1943. O BORBI NA PELJEŠCU¹

Prijepis radiograma V SS-brdskog armijskog korpusa od 5. 11. 43.

Poslano: u 10,35 sati
Primljeno: u 13,05 sati

Bliskom borbom odbijen napad na Pelješcu.² U Slitini (10 km sjeveroistočno od Posušja) nema neprijatelja. Pripravnost grupe Petersen³ za poduhvat »Landsturm«.⁴

[...]

BROJ 208

IZVJEŠTAJ ŠTABA 114. LOVA KE DIVIZIJE OD 5. STUDENOG 1943. NA ELNIKU ŠTABA PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O USPOSTAVLJANJU VEZE SA ETNICIMA NA PODRUŽJU DIVIZIJE¹

114. lova ka divizija
Obavještajno odjeljenje,
br. 423/43. str. pov.

Divizijsko komandno mjesto,
5. 11.43.

Predmet: etni ki odredi

Veza: 1) Na elnik Štaba, Obavještajno odjeljenje, br. 989/43. str. pov. od 30. 10. 43.

2) Na elnik Štaba XV brdskog armijskog korpusa, br. 1006/43. str. pov. od 31. 10. 43.

Na elniku Štaba XV brdskog armijskog korpusa

Pri uspostavljanju veze sa etni kim jedinicama² na području dejstva divizije, Štabu je bilo potpuno jasno da je trebalo koncentrirati sve snage u borbi protiv komunista.

1 Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 207/647.

2 Vidi operaciju »Herbstgewitter«, dok. br. 6, napomenu 6.

3 Grupa Petersen (Prvi, Drugi i četvrti bataljon Prvog SS puka) SS divizije »Prinz Eugen«. Ova grupa je nastupala iz rajona Splita preko Mosora i duž obale prema Makarskoj. Vidi dok. br. 90.

4 Vidi operaciju »Landsturm«, dok. br. 16, napomenu 2 i 3.

1 Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 566/344-345.

2 O suradnji Nijemaca sa etnicima vidi dok. br. 49, 209, 232 i 436.

Zato je Štab divizije izabrao manje zlo, naime, da etni ke jedinice ne otjera odmah u tabor protivnika, nego da ih najprije uvede u borbu protiv komunista, dok divizija ne izvrši dobijeni zadatak - zaposjedanje sadašnjeg rajona do, uklju no Zadra i Šibenika. Odbijanje ponu ene etni ke ruke imalo bi za posljedicu da, ne samo partizani, ve i etnici, s najve om odlu noš u krenu protiv naših jedinica kao nikada ranije. Gubitak u vremenu, uvjetovan otežanom borbom, doveo bi do toga da se talijanske jedinice,³ koje su ve im dijelom poznate kao nepouz dane, ne bi mogle pravovremeno razoružati te bi se one u znatno ve em broju priklju ile partizanima ili bi im, bar, bez borbe, ve im dijelom bilo prepušteno naoružanje, municija i oprema.

I u narednom periodu divizija nije bila u stanju da sa svojim snagama drži zaposjednute klju ne položaje, da osigurava dugi i važan put za dotur⁴ i da drži spremnu pokretnu rezervu za borbu protiv partizana, koji su se povla ili sa talijanskim plijenom. Utoliko je bilo potrebnije sura ivati sa etni kim jedinicama, koje su se dobrovoljno ponudile, a koje su se u do sadašnjim akcijama pokazale kao dobre, nego pla ati hrvatske oružane snage, žandarmeriju i ustaše. Kada bi se, prema nare enju, morala napustiti suradnja sa etnicima, onda bi bilo neophodno angažiranje bar jednog landesšicen-puka⁵ ili jedne, za borbu sposobne, hrvatske lova ke brigade. Silom prilika bi se put i pruga Knin-Šibenik ubrajali me u najja e ugrožene puteve za vezu na podru ju divizije, kao što bi se pove ali i prepadi na putevima D. Lapac-Gračac-Knin. Isklju enje etnika u sadašnjem trenutku ubrzalo bi samo ujedinjenje svih snaga na protivni koj strani.

Štabu divizije je potpuno jasno da bi jedan dio etnika, u slu aju iskrčavanja Anglo-Amerikanaca, radio za protivnika. Pošto se jedan dio ve angažirao u tolikoj mjeri u borbi protiv komunista na njema koj strani, suprotno nare enju Draže Mihailovi a, njihov preokret je jedva mogu .

Štabu divizije je, me utim, potpuno jasno i to da »Nezavisna Država Hrvatska« u trenutku neprijateljskog iskrčavanja ne e odoljeti znatnim optere enjima i da e tada, ne samo jedan dio etnika, nego u prvom redu i raspadnute hrvatske oružane jedinice i veliki dio hrvatskog stanovništva pristupiti protivni kom lageru.

Mišljenje je Štaba divizije da se borba u prvom redu vodi protiv komunista kog protivnika i da se pritom dobija toliko vremena da se etni ke jedinice vežu za sebe i da ih se angažira protiv svih protivnika u tolikoj mjeri da, prilikom neprijateljskog iskrčavanja, u protivni ki lager prije e samo jedan sasvim mali dio. Taj dio u procjeni op e situacije, ne igra više nikakvu bitnu ulogu. Štab divizije e voditi ra una o tome da ve inu etnika s vremenom sve više vezuje za njema ki Wermacht.

Na znanje:

264. pješadijskoj diviziji, 2. primjerak

Eglseer,⁶ v. r.

³ Misli se na razoružanje talijanskih jedinica u momentu kapitulacije Italije 8. rujna 1943. godine.

⁴ Odnosi se na saobra ajnicu Biha -Knin-Zadar i Šibenik.

⁵ Landesšicen jedinice su bile namijenjene za osiguranje pruga i puteva.

⁶ Komandant 114. lova ke divizije.

BROJ 209

**IZVJEŠTAJ ŠTABA 114. LOVA KE DIVIZIJE OD 5. STUDENOG
1943. NA EJNIKU ŠTABA PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG
KORPUSA O SURADNJI SA ETNICIMA¹**

114. lova ka divizija

Divizijsko komandno mjesto

Obavještajno odjeljenje

dana 5. studenog 1943.

br. 424/43. str. pov.

STROGO POVJERLJIVO

Predmet: Suradnja sa etnicima²

Veza: Na elnik Štaba XV brdskog armijskog korpusa, Obavještajno odjeljenje, br. 1006/43, str. pov. od 31. 10. 43.

Na elniku Štaba XV brdskog armijskog korpusa

U vezi izvještaja 114. lova ke divizije, Obavještajno odjeljenje, br. 424/43. str. pov. od 5. 11. 43,³ dostavljamo vam detaljnije objašnjenje:

a) Zajedni ka dejstva divizije i etni kih grupa odvijaju se duž glavnog puta, na taj na in, što su etnici grupirani u odvojenim uporištima, s osloncem na obližnje njema ke garnizone. etni ki komandanti su dobijali nare enja i uputstva od njima pretpostavljenih njema kih komandanata garnizona. U prvom redu radi se o izvri a kim i sigurnosnim zadacima. Na pojedinim mjestima na privremenoj pruži Knin-Drniš-Šibenik nalaze se etni ko-ustaška osiguranja. Pri osnivanju etni kih uporišta, Štab divizije je pošao od stanovišta da etni ke pokrete Mane Rokvi a⁴ i uji a,⁵ koji me u sobom nisu jedinstveni,⁶ iskoristi tako da ih s vremena na vrijeme popunjava iz oba tabora, kako, u slu aju preokreta, vojvoda uji ne bi mogao nikako sa svojim snagama potpuno posjesti prugu. etni ki komandant Mane Rokvi je bezuvjetno pouzdan i sura ivao je ve sa Štabom divizije u Bos. Petrovcu.

Njema ka osiguranja životno važnih pogona na Krki istodobno su poja ana etni kim grupama, a posebno grupama koje su pridodate njema - kim uporištima. Na podru ju isto no i sjeveroisto no od Vrlike prisutni su etni ki odredi vojvode uji a koji, prema uputama divizije, osiguravaju divizijsko podru je prema istoku. Tamo nije organizirana zajedni ka bor-

1 Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 566/337-341.

2 O suradnji Nijemaca i etnika vidi dok. br. 49, 208, 323 i 436.

3 Vidi dok. br. 208.

4 Vojvoda Mane Rokvi , komandant Drvarsko-petrova kog etni kog odreda došao je sa 114. lova kom divizijom u Knin prilikom kapitulacije Italije, rujna 1943. godine.

5 Vojvoda Mom ilo uji , komandant Dinarske etni ke divizije.

6 O nesuglasicama izme u uji a i Rokvi a vidi dok. br. 436.

ba. U određenim momentima nastupaju jedinice, kako bi ispitale sprovođenje divizijskih naređenja.

Po direktivama divizije, četne jedinice su angažirane potpuno samostalno za zasjede u pozadini, koju su zaposjeli banditi, i stalno dostavljaju važne podatke o namjerama i kretanju komunističkih bandi.

Pismeni sporazumi nisu sklopljeni ni s jednim četnikom odredom.

Divizija, prema vlastitom nahođenju, garantira angažiranim pokretnim etnicima dodatnu opskrbu. Opskrba se vrši po spiskovima imena, a raspodjela se kontrolira. Na istom načinu, s vremena na vrijeme, izdaje se i municija za puške i mitraljeze. Potrošnja se, donekle toliko, pravda prema situaciji.

Svaki četnik mora da posjeduje ispravu s osobnim imenom, brojem oružja (broj puške ili pištolja), ovjerenu od nadležnog komandanta i Obavještajnog odjeljenja divizije. U dogovoru sa četnicima komandantima, etnici koji ne posjeduju ispravu bit će uhapšeni i razoružani. Na taj način divizija ima točan pregled jačine, naoružanosti i sastava pojedinih odreda. Da bi divizija mogla stalno da kontrolira etničko kretanje, svaki četnik, pored osobne isprave, sa sobom mora da nosi i naređenje za angažiranje, ovjerenost s pečatom svoje jedinice i garnizona. Za službena putovanja etnicima njihovi komandanti izdaju propusnice.

Vojvoda Mane Rokvi održava sa Štabom divizije neposredan kontakt, a u njegovoj grupi stalni kontakt preko oficira za vezu. Raskidanjem suradnje između Štaba divizije i četničkih jedinica divizija ne bi bila u stanju da, sa svojim slabim snagama, osigurava put za dotur D. Lapac-Gračac-Knin-Drniš-Šibenik. Pored toga, nisu dovoljna njemačka osiguranja koja osiguravaju životno važne pogone. Isto tako bok divizije, u rejonu Vrlike, potpuno je otvoren. Ako bi raskidanje odnosa sa etnicima istodobno za sobom povuklo i prelazak njihovih snaga u neprijateljski lager, što se može očekivati, onda bi se pojačao pritisak partizana i oni bi, mada su već sada veoma sposobni za izvođenje napada, ojačali još za oko 2-3000 ljudi. Divizija, u sadašnjoj situaciji, nema mogućnosti da se suprotstavi ovako ojačanom neprijatelju, pošto slabe jedinice NDH, i pored svih nastojanja divizije da ih oporavi i osposobi za zadatke osiguranja, nisu još do sada pokazale naročitog uspjeha. Uspjesi u suradnji divizije sa četnicima pokazali su se već u tome što je diviziji, prilikom zaposjedanja ove prostorije, pošlo za rukom, srazmjerno brzo i uspješno, da razoruža talijanske jedinice, da preuzme ključne položaje, koje su one držale, i da stalno tu čeka komunističke bande koje su bile spremne da preuzmu talijanski plijen.

U svim akcijama divizije četničke borbene grupe su izvršavale značajne izviđačke zadatke, a dokazale su se i u napadima, sadejstvujući s njemačkim jedinicama.

Osiguranje divizijskih dugih puteva za dotur nezamislivo je bez podrške pridodatih četničkih uporišta, s obzirom da se ne raspolaže s dovoljno njemačkih snaga i hrvatskih jedinica sposobnih za borbu.

U njegovoj grupi je baš u posljednje vrijeme, prema naređenju divizije, potpuno samostalno poduzela napade na liniju Vrlika-Bos. Grahovo. U tim borbama razbijene su tri komunističke bande, a dovedeno je 37 zarobljenika, među kojima jedan komandant bataljona i jedan politički komesar. Utvrđena su 103 mrtva neprijateljska vojnika. Zarobljenici su predati diviziji radi saslušanja, a zatim vraćeni etnicima kao taoci protiv terorističkih postupaka bandita prema pravoslavnom stanovništvu.

Divizija do sada ima veoma dobra iskustva sa svim etni kim grupama u samostalnim akcijama, kojima su pomagale samo slabe vlastite jedinice. Tako su u akciji na jedno **isto pravoslavno selo** likvidirali 42 bandita, koji su služili kao seoska straža i kuriri. Vlastite snage su im pritom služile samo kao oslonac, dakle nisu bile zadužene ni za sprovođenje mjera odmazde protiv civilnog stanovništva.

Suradnja sa etni kim jedinicama povoljno se odvija i na polju opskrbe divizije. U etni kim akcijama je više puta zaplijenjena stoka i dopremljena divizijskoj službi snabdijevanja. U rajonu etni kog vojvode uji a održale su se još samo sto ne tržnice. etnici sami vrše otkup na veliko i stvaraju zalihe, te na taj na in doprinose snabdijevanju mesom divizije.

b) etni ki vojvoda **Mane Rokvi** označen je kao bezuvjetno pouzdan. On je već u rajonu Bos. Petrovac izvršio značajne zadatke i bio angažiran na selu za bitavo vrijeme nastupanja, svugdje je stupao u kontakt sa lokalnim etni kim jedinicama i u velikoj mjeri doprinio stvaranju povjerenja civilnog stanovništva u njemačke oružane snage. Poznate su njegove mjere radi sprovođenja discipline među etnicima i njegovi oštri postupci prema sumnjivima i banditima. Potčinjeni mu komandanti prožeti su jednim istim duhom i za nas predstavljaju dragocjenu potporu. Svojim stavom i propagandom u javnosti, Rokvi ukazuje bezrezervno povjerenje Njemačkoj. U slučaju neprijateljskog iskrcavanja, on će biti na strani njemačke Wermachta.

etni ki vojvoda **uji** je pripadnik Ljotičevog pokreta. U njegovoj bližoj okolini većinom se nalaze stariji pravoslavci, naklonjeni pokretu Draže Mihailovića, a koji sada, pod komandom ujića, nemaju nikakvog utjecaja. ujić se u posljednje vrijeme postarao da mlade pravoslavce, bliske Ljotičevom pokretu, postavi za rukovodioce u jedinicama. Komandant jednog bataljona njegove grupe je čak Hrvat. Draža Mihailović je uspostavio radio-vezu sa ujićem i stalnim pritiskom pokušava da ujić pridobije za svoje posebne interese. Radio-veza se odavde stalno kontrolira i već je više puta dokazano daje ujić slao lažne izvještaje Draži Mihailoviću, da bi se oslobodio njegovog utjecaja. Divizija je kod stanovništva isticala ujića kao naročito aktivnog borca protiv komunizma, u vezi s njemačkim Wermachtom, a sve to dijelom svjesno pretjerano. Prema pouzdanim izvorima, engleska obavještajna služba je dana 1. 11. optužila ujića da služi Hitlerovim fašistima. ujić uje pripremio da će, u presudnom slučaju Srba koji se nadaju oslobođenju, morati da položi ruke zbog služenja Hitleru. U slučaju obratunavanja ne bi mogao da otkuje nikakvu milost.

Ova vijest je ujić u prenesena preko načelnika njegovog štaba, na što je ujić odgovorio, da ga se ne tiče mišljenje Engleza, te da se on osjeća odgovornim samo pred bogom i svojim narodom. Dok je ujić ranije rezonirao da planirane sastanke s njemačkim oficirima vješto izbjegava, sada se katkad, zavisno od situacije, izvještava daje spreman za sastanak u Kninu ili Vrlici. Ovaj sastanak će se održati poslije završetka akcije »Heifisch«.⁷

Između ujića i Mane Rokvića postoje nepremostive razlike u mišljenju koje se, u prvom redu, odnose u tome daje Mane Rokvić važne etničke jedinice ujića pridobio pod svoju komandu. Divizija je ove razlike u mišljenju raspirivala glasinama i vlastitim mjerama, kako bi se na najlakši način mogla sprovesti kontrola obiju grupa.

⁷ Vidi dok. br. 22, napomenu 4.

Mada se uži ne može smatrati potpuno pouzdanom ličnošću, za sada je, me utim, njegova pomoć u borbi protiv komunizma dragocjena. Divizija će pokušati sve da ga u javnosti istakne kao ličnost prijateljski raspoloženu prema Nijemcima, i to u tolikoj mjeri da će mu jednog dana onemogućiti povratak u neprijateljski lager.

etni ki vojvoda edo⁸ potječe iz Crne Gore. Pristalica je pravca Koste Pečanca koji je, prema dosadašnjim iskustvima, jasno odudarao od pokreta Draže Mihailovića. edo lično ostavlja veoma dobar utisak i izričiti je borac protiv bandita, kao i svih sumnjivih, i naklonjen je njemačkom Vermahtu.

Dostavljeno:

264. pješadijskoj diviziji,
2. primjerak

Eglseer,⁹ v. r.

BROJ 210

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 6. STUDENOG 1943. O SITUACIJI NA PELJEŠCU¹

Dnevni izvještaj V SS-brdskog armijskog korpusa od 6. 11. 42.

Vrijeme: vedro, hladno.

Opća situacija nepromijenjena.

Pokušaj iskrcavanja kod Molunata (36 km jugoistočno od Dubrovnika).

SS-divizija »Prinz Eugen«: Na Pelješcu vlada mir. U 07,00 sati 8 km južno od Janjine 2 veća i 3 manja broda s kursom u pravcu jugoistoka. Izviđači iz Imotskog izvještavaju da na cesti do 4 km jugozapadno od Studenaca nema neprijatelja. Rajon Splita: napad više lovaca-bombardera, sa bombardiranjem i vatrom iz avionskog oružja na zaliv Solin, bez efekta dejstva. U okolici Trogira ponovo primijećen aerostat.

Namjera: Priprema za poduhvat »Landsturm«² na Pelješcu.

Gubici: 3 mrtva iz II bataljona 750. puka (nesretni slučaj), 1 ranjen; izbrojano 24 mrtva neprijateljska vojnika.

[...]

Predao: kapetan SS-jedinice *Kitzinger* - 09,50 sati

Primio: poručnik *Schulz*/stariji desetar *Riemer*

⁸ Radimir Eki - edo, komandant Zlatiborskog etničkog odreda.

⁹ Komandant 114. lovačke divizije.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-313, film 207/627.

² Na Pelješcu je izvođena operacija »Herbstgewitter«, vidi dok. br. 6, napomenu 6, a operacija »Landsturm«, Zagvozd-Makarska-Omiš, Zadvarje-Šestanovac i Lovre - Studenci-Aržano, vidi dok. br. 16, napomenu 2 i 3.

BROJ 211

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 6. STUDENOG 1943. O BORBI
SA PARTIZANIMA KOD ZADRA IO PRIPREMAMA ZA PODUH VAT
»HEIFISCH«¹**

T A J N O
T E L E G R A M

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
III (germ.) SS-tenkovskom korpusu
V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 6. 11. 1943.

Vrijeme: obla no, jutarnja magla, hladno.

Op a situacija: nepromijenjena.

114. divizija:

Kod Radu a banda srednje ja ine 4.11. izvršila prepad na praznu auto-
kolonu koja se vra ala iz Gospi a. Protivnik se povukao u pravcu jugozapada.

Prilikom borbenog izvi anja sjeveroisto no od Zadra, banda srednje
ja ine odba ena s položaja u pravcu sjevera. Nakon savla ivanja mnogob-
rojnih prepreka i diverzija (rušenje mosta), i uz slabiji kontakt s neprijate-
ljem (20 km jugoisto no od Benkovca), 114. izvi a ki bataljon dostigao
Škradin.

Namjera: Pripreme za poduhvat »Heifisch«.² Izvi anje preko Konjev-
rata (14 km jugozapadno od Drniša), Zagore (13 km južno-jugozapadno od
Drniša) u pravcu Cera (17 km južno-jugoisto no od Drniša).

[...]

Pukovnik *Pfafferott*

Komanda XV brdskog armijskog korpusa
Operativno odjeljenje
br. 5760/43. pov. od 6. 11. 43.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/68.

² Vidi dok. br. 22, napomenu 4.

BROJ 212

PODSJETNIK OBAVJEŠTAJNOG ODJELJENJA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 7. STUDENOG 1943. POT INJENIM JEDINICAMA O REGIONIMA KOJE DRŽE JEDINICE NOVJ, NJIHOVOJ SNAZI I VOJNO-POLITI KOJ AKTIVNOSTI NA TERITORIJU NDH¹

Povjerljivo

Prilog 2 uz izvještaj o djelatnosti
za mjesec studeni 1943.

264. pješ. divizija

Obavj. odjelj. br. 1036-43. pov.

Div. k-dno mjesto, 7. studeni 1943.

**2. PODSJETNIK
o politici koj i vojnoj situaciji u Hrvatskoj prema
stanju oa 5. studenog 1943.**

I - POLITI KA SITUACIJA

Reorganiziranjem vlade nije došlo do promjene političke situacije na području Hrvatske, kao što se očekivalo (vidi podsjetnik od 19. listopada 1943). Aktivno angažiranje u borbi protiv bandi u novoposjednutim oblastima zapadne Hrvatske i Dalmacije i odgovarajuća propaganda doveli su do toga da su se vratili u svoja izvorna mjesta stanovnici koji su pobjegli zbog bandita. Svi slojevi stanovništva žele dalji miran razvoj, a, upoređujući i njemački i talijanski period okupacije, dolazi do izražaja veće povjerenje u njemačku oružanu snagu. Političko raspoloženje u toj oblasti ne može se, međutim, još označiti kao stabilno. Ako hrvatska država ne poduzme ništa da bi sama sprovela odgovarajuće mjere i time uvrstila svoj ugled, neće duže vremena ostati efikasne ni sve mjere njemačkih jedinica, kao što su unapređenje poštanskog saobraćaja, utvrđivanje najviših cijena, izdavanje brašna civilnom stanovništvu, otvaranje pruge Knin-Šibenik radi brže razmjene dobara između u grada i sela. Vlasti postoje samo na papiru, a hrvatska vojska i žandarmerija su u rasulu. Raste nestašica životnih namirnica. U nedostatku odgovarajućih mjera, gube se po etni uspjesi koje su postigle jedinice u smirivanju zemlje, a glad će ponovo natjerati stanovnike, većinom silom prilika, u redovne ustanke, za šta se neće smatrati odgovornim hrvatska vlada nego njemački Wehrmacht.

II - OPĆE STANJE KOD NEPRIJATELJA

Komunisti i četnici su u listopadu dalje uvrstili svoju vojnu organizaciju, koristeći oružje koje su preuzeli od Talijana. Kod obje grupe znatno

¹ Snimak originala (tipkanog na pisarničkom stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka Freiburg, film 8/317-319.

je porasla borbena vrijednost jedinica zbog nabavljanja talijanskog oružja i bolje opreme. Proširenjem oblasti kojima su zagospodarile bande, vojna snaga njihovih jedinica je porasla za onoliko koliko se hrvatskoj vojsci smanjila baza za popunu i snabdijevanje. Oni su mogli dalje da vrše mobilizaciju i da u potpuno njihovoj oblasti formiraju i obučavaju odrede, kao i da školuju starješinski kadar i specijalne snage. Do sada nije doveo ni do kakvog rezultata anglo-američki pokušaj da se usuglase te dvije neprijateljske grupe. Nigdje se nisu pojavile regularne neprijateljske snage. Ukoliko kod bandi ima Badoljovih Talijana, oni će prije umanjiti nego povećati borbenu snagu bandi. Engleski štabovi za vezu postoje kako pri komunističkim tako i pri etničkim štabovima. Izgleda da na području 15 (brd.) AK nema ruske misije.

1) Komunisti

Tito je u listopadu povećao oblast kojom gospodari, naročito zauzimajući gradova Livno, Tomislavgrad,² Kupres, zatim zauzimanjem veoma važne isto-nobosanske industrijske oblasti (Tuzla-Vareš) i plodnog područja Semberije, sjeverno od Bijeljine. Ne obazirući se na riječnu poluotoka Pelejšac³ i otoka ispred Šibenika,⁴ on gospodari svim većim otocima ispred obale.

Zatvorena teritorija oslobađa komunističku brigadu koje donosi zima. Obzrebom im je kako materijalno snabdijevanje tako i smještaj jedinica i njihovo sanitarno zbrinjavanje. Tito se u borbi s njemačkim jedinicama pridržavao taktike gerilskog rata. Bande su često uspješno ometale dotur na putovima za Zadar, Knin, Drniš-Split i Sinj-Split, a dugo vremena su veoma otežavale dotur na pruzi Brod-Dubrovnik.

Tito će kao i ranije nastojati da štedi svoje snage i da ih kompletne angažira samo tamo gdje zbog rasula hrvatske vojske može sa malo truda da izbori uspjeh. Stalno se skoro bez otpora predaju jaki hrvatski garnizoni. U svim tim slučajevima do brzog uspjeha bandi nije dovela njihova vojna nadmoćnost i rukovođenje nego samo njihova efikasna propaganda i pomnjanje ideja kod domobrana.

Do danas još nije dolazilo do zajedničke upotrebe teškog naoružanja, tenkova i artiljerije, o čemu je gledano zato što još nemaju obučeni starješini i ljudstva.

2) etnici

etnici se kao i ranije drže nesložno. Na području Korpusa su već etnički odredi imali lojalno dražnje, a dijelom su i uspješno sadejstvovali s njemačkim jedinicama u borbi protiv komunista.⁵

² Sada: Duvno.

³ Vidi knj. 8, dok. br. 300, 445, 446, 450 i 500.

⁴ Vidi knj. 8, dok. br. 295, 441, 443, i 454.

⁵ Vidi dok. br. 49, 208, 209, 232 i 436.

3) Stanje kod neprijatelja u rajonu Zadar-Knin-Split

Obalskim područjem sjeverno od Zadra gospodari odred »Plavi Jadran«,⁶ u rajonu Benkovac-Knin-Gračac nalazi se 19. dalm. divizija⁷ dalm. brigade i 1 malom brigadom koja je potčinjena 19. diviziji.⁷

Između Vodica i Skradina pretpostavlja se da se nalazi jedan samostalni odred.⁸ Pojedine manje grupe ugrožavaju put i prugu Drniš-Šibenik.

Sjeverno od Marine, koja je važna baza za snabdijevanje »crvenih«, nalazi se Seget-Marina bataljon⁹ i Šibeniska brigada.¹⁰ Rajon oko Trogira, otoke Dugi Otok i Brač drži 9. dalmatinska brigada koja pripada 20. dalm. diviziji, koja se nalazi u rejonu Omiš-Makarska. Devetnaesta divizija ima oko 4400 ljudi, a 20. divizija oko 2700.

III - PROCJENA SITUACIJE

U mjesecu listopada komunistima je pošlo za rukom da znatno prošire utjecajnu zonu, da, zahvaljujući rasulu hrvatske vojske, dođu do bogatog plijena i da formiraju veliki broj novih odreda. Na putu dotura Bihać-Gračac prema Zadru, odnosno preko Knina i Drniša prema Šibeniku i Splitu, i dalje se slabije snage praviti smetnje, utoliko više što ti putevi donose dosta poteškoća već po svom položaju i lošim vremenskim uvjetima koji uskoro nastupaju. Komunisti će svim snagama nastojati da zadrže priobalske otoke i neke dijelove obale jer računaju da će ih preko tih otoka snabdijevati Englezi znatnim materijalom, a vjerojarno računaju i sa dovođenjem njihovih i stranih jedinica za ispostolovanje.

Dostavljeno:

B
u Štabu:
na elniku štaba,
i 2 kopije.

Za Komandu Divizije
Prvi štabni oficir
po naređenju
[...]»
kapetan

⁶ Na tom području je djelovao NOP odred »Plavi Jadran« i Zadarski NOP odred.

⁷ U sastavu Devetnaeste divizije NOVJ su bile: Peta, Šesta i Sedma dalmatinska NO brigada.

⁸ Sjevernodalmatinski NOP odred.

⁹ Marinsko-segetski NOP odred.

¹⁰ Osmo dalmatinska NO brigada Dvadesete divizije NOVJ.

¹¹ Potpis ne itak.

BROJ 213

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 8. STUDENOG 1943. O DO-STIGNUTIM LINIJAMA U PODUH VATU »HEIFISCH« I POGO ENOM AVIONU IZNAD TROGIRA¹

Dnevni izvještaj XV brdskog armijskog korpusa od 8. li. 1943.

Vrijeme: kišovito, maglovito, hladno,

Op a situacija: Poja ani napadi bandi na prugu Biha -Banja Luka.

114. divizija - »Heifisch«:²114. izvi a ki bataljon, iz Cere preko Prgo-meta-Prapatnice, sa isturenim dijelovima u 15,30 sati dostigao ariju (3,5 km sjeverozapadno od Trogira).

Desna grupa, savladavši brdske terene 3 km južno od Vrpolja i slomivši slab neprijateljski otpor sjeverozapadno od Lepenice u 13,00 sati dostigla je Grebašticu (15 km jugoisto no od Šibenika).

Lijeva grupa u 08,00 sati 7 km zapadno-sjeverozapadno od Solina.

Vlastiti izvi a , pogo en iznad Trogira, pao 2 km sjeveroisto no od Berkovi a.

Iznad Trogira neprijateljski aerostat. Još uvijek nedostaju detalji.

Predao: potporu nik *Kranzler* - 09,30 sati

Primio: potporu nik *Schatz*/stariji desetar *Siedler*

BROJ 214

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 8. STUDENOG 1943. O PODUH VATU »HEIFISCH« NA PODRU JU IZME U ŠIBENIKA I TROGIRA¹

Prijepis telegrama XV brdskog armijskog korpusa od 8. 11. 43, poslano u 14,05 sati, a primljenog u 15,10 sati

Prilog dnevnom izvještaju

114. lova ka divizija: »Heifisch«:²

a) Desna grupa sa prethodnicom sjeverno od Kruševa (20 km južno-jugoisto no od Šibenika) i u Lepenici (19 km jugoisto no od Šibenika). 114. izvi a ki bataljon u 15.30 sati dostigao visove sjeverozapadno od Trogira. Nakon kra e borbe sa bandom srednje ja ine, koja je razbijena i koja je u

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/81.

² Vidi dok. br. 22, napomenu 4.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/82.

² Vidi dok. br. 22, napomenu 4.

me u vremenu pobjegla pomoć u amaca, prepadom je, bez gubitaka, zauzet Trogir i most pripremljen za rušenje, te obrazovan mostobraniovo.

114. pionirski bataljon, sa 114. protivtenkovskim divizionom, prošljao terene s obje strane nastupajućeg puta. 114. izviđački bataljon do Mustre.

b) Lijeva grupa iz Splita do Kaštel Gomilice (15 km istočno od Trogira) II bataljon 893. puka od Uneša preko Kladrjice (12 km jugoistočno od Uneša) usmjerio se ka Prgometu. Samo pojedinačni kontakti s neprijateljem. Bande su svugdje pokušavale da se povuku i pobjegnu sa sjevera. Prilikom prepada, dana 2. 11, na nenatovarenu auto-kolonu jugoistočno od Gospića: 6 mrtvih, 18 ranjenih, 19 teretnih vozila privremeno van upotrebe.

Namjera: Nastavak »Heifisch«-a, III bataljon 893. puka osigurava demontiranje željeznice pruge Knin-Drvar, da bi se dobio materijal za montiranje pruge između Perkovića i Splita.

Izvještaj o pokretu

264. divizija:³

a) u Bihać stigli: - Štab I divizionara 264. artiljerijskog puka sa štabnom baterijom,

- Štab 891. grenadirskog puka sa štabnom četom;

b) IX marševska grupa (1. i 15. četa 891. puka, 2. baterija 264. artiljerijskog puka, veterinarska četa 264. puka) u pravcu Nebljusa, VII marševska grupa u pravcu Knina;

c) Ostatak Štaba divizije i ostatak 264. bataljona za vezu, s motoriziranim kolonom, 7. 11. Iz Bihaća u pravcu Drniša.

Komanda XV brdskog armijskog korpusa
Operativno odjeljenje, br. 5786/43. pov.

³ Vidi dok. br. 206, 221 i 222.

BROJ 215

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 9. STUDENOG 1943. O BORBAMA NA PELJEŠCU I UNIŠTENJU TERETNIH VOZILA OD SAVEZNI KIH AVIONA NA CESTI OMIŠ-SPLIT¹

Prijepis - telegrama V SS-brdskog armijskog korpusa od 9. 11. 43.

Skraćeni dnevni izvještaj:

SS-divizija »Prinz Eugen« - Pelješac: Neprijateljski napadi na desno krilo odbijeni uz teške gubitke.² Bande³ odba ene sjeverozapadno od Rogotina-Plo e. Sela popaljena.⁴

Split nadlijetali avioni. Napadom iz niskog leta, na cesti Omiš-Split, zapaljeno **10** teretnih vozila.⁵ Zapadno od Splita aerostat. Dirizabl južno od Imotskog, lete i iz pravca zapad-sjeverozapad, u pravcu istok-jugoistok. [...]

V SS-brdski korpus
Operativno odjeljenje
br. 50/43. pov.

BROJ 216

OBAVJEŠTENJE KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 9. STUDENOG 1943. ŠTABU 114. LOVA KE DIVIZIJE O PREUZIMANJU KOMANDE OD STRANE 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE NA PODRUJU ŠIBENIK, SPLIT, SINJ I DRNIŠ¹

T A J N O
R A D I O G R A M

114. diviziji

Nakon sprovo enja operacije »Heifisch«² 264. divizija preuzima komandu na podru ju Šibenik-Split-Sinj-Drniš.

264. diviziji se privremeno pot injava toliko snaga 114. lova ke divizije da se, shodno naredbi, osigura brodski saobra aj izme u Šibenika i Splita, do postavljanja predvi enih obalnih baterija, kako bi se moglo izvršiti iš-enje rajona 264. divizije.

1 Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 207/688.

2 Vidi operaciju »Herbstgewitter«, dok. br. 6, napomenu 6.

3 Dijelovi Neretvanskog NOP odreda. Vidi dok. br. 193.

4 Vidi dok. br. 193.

5 U ovom rajonu je djelovao Prvi SS puk SS divizije »Prinz Eugen«. Vidi dok. br. 207.

1 Snimak originala (tipkan na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/144.

2 Vidi dok. br. 22, napomenu 4.

Jedan bataljon 114. lova ke divizije predvi en za duže držanje Sinja. Zadatak 114. lova ke divizije: osloba anje i osiguranje broskog puta Zadar-Šibenik. Javiti namjere.

Pukovnik *Pfafferott*

Komanda XV brdskog armijskog korpusa
Operativno odjeljenje
br. 5806/43. pov. od 9.-11. 43.

BROJ 217

**IZVOD IZ IZVJEŠTAJA PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 9. STUDENOG 1943. O NAPADU DIJELOVA 19. DIVI-
ZIJE NOVJ NA BENKOVAC I IZBACIVANJU ETNIKA IZ VRLIKE¹**

T A J N O
T E L E G R A M

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
III (germ.) SS-tenkovskom korpusu
V SS-brdskom korpusu

Prilog dnevnom izvještaju od 9. 11. 43.

114. divizija:

»Heifisch«²: II bataljon 893. puka u **Prgometu**. Grupa »SPLIT« 7. 11. u 15,00 sati 11 km zapadno od **Splita**: otada nema izvještaja. 114. protivtenkovski bataljon u **Mustrama**. Brodski konvoj u 16,15 sati krenuo iz **Rogoznice** ka **Starom Trogiru**.

Izvršeno izvi anje željezni ke pruge **Perkovi -Split do Labina**, željezni ki nadvožnjak 2,5 km sjeverozapadno od **Prgometa** razoren, laka ošte enja na mnogim mjestima.

Odbijen no ni napad bande srednje ja ine na **Benkovac**.³

Jake bande (preko 1000 ljudi) sa sjeveroistoka prodrle u etni ko područje i zauzele **Vrliku**.⁴

U rajonu **Šibenik-Drniš** 7. 11. smjenjivanje od strane dijelova 264. divizije.

U rajonu **Grača** saobra aj otežan zbog sniježnih nanosa i leda. Poela opravka željezni ke pruge **Vukovici** (9 km sjeverno-sjeverozapadno od **Knina**), uz osiguranje III bataljona 893. puka (bez 1 ete).

1 Snimak originala (tipkan na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/84.

2 Vidi dok. br. 22, napomenu 4.

3 Vidi dok. br. 187, napomenu 9.

4 Vidi dok. br. 23 i 187, napomenu 13.

Namjera: Operacije na otocima zavise od vremenskih prilika 114. izvi a ki bataljon kao borbena rezerva za rajon Vrlike.

[...]

Za to nost:
[Potpis ne itak]

Komanda XV brdskog armijskog korpusa
Operativno odjeljenje
br. 5800/43. pov.

BROJ 218

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 10. STUDENOG 1943.0 SITUACIJI NA PELJEŠCU I TOKU OPERACIJE »LANDSTURM« U RAJONU ZADVARJE, ŠESTANOVAC, LOVRE ¹

Prijepis radiograma od 10. 11. 43, poslanog u 18.05 sati, primljenog u 20.50 sati.

Izveštaj V SS-brdskog armijskog korpusa od 10. 11. 43.

Situacija na Pelješcu nepromijenjena.² Ponovni napad je mogu tek po završetku dotura municije (11. 11. uve er), neophodne artiljerijske podrške i nakon pristizanja III bataljona 750. puka.

»Landsturm«:³ Obrazovan mostobran Podgrae. Napad na rajon Zadvarje-Šestanovac. Nevesinje opkoljeno ja im banditskim snagama. 7. izvi a ki bataljon, potpomognut tenkovima krenuo u napad na Nevesinje. Otpo eo napad na neprijatelja, koji se povla i u pravcu jugoistoka.

Prijepis radiograma od 10. 11. 43, poslanog u 21,25 sati, primljenog u 23,15 sati.

Izveštaj V SS-brdskog armijskog korpusa od 10. 11. 43.

Pelješac: nepromijenjeno.

»Landsturm«:⁴ Napad 105. izvi a kog bataljona, uz podršku 1 baterije, iz rajona Lovre a na Sida u i Orlja u. Porušeni prelazi kod Podgrae i Babaji i. Popravka 11. 11. do 24,00 sati.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 189/769.

² Vidi operaciju »Herbstgewitter«, dok. br. 6, napomenu 6.

³ i ⁴ Vidi dok. br. 16, napomenu 2 i 3.

BROJ 219

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 10. STUDENOG 1943.0 OKON-
ANJU OPERACIJE »HEIFISCH« NA KOPNU I PO ETKU OPERA-
CIJE NA OTOKE¹**

T A J N O
T E L E G R A M

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
III (germ.) SS-tenkovskom korpusu
V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 10. 11. 1943.

Vrijeme: kiša, snijeg, magla

Op a situacija: Uporan pritisak na prugu Bosanski Novi-Biha .

114. divizija:

Operacija »Heifisch« na kopnu okon ana.² Po ela oto ka operacija; otpor neprijatelja na Malom Drveniku. Još nije dobijen sumarni izvještaj o završetku operacije na otocima. U 09.00 sati dijelovi 741. puka u jugozapadnom dijelu Velikog Drvenika zaplijenili dvocjevni top kalibra 6,6. Grupa »Split« u 11,50 sati u Trogiru, vrši pro ešljavanje otoka iovo. Dijelovi 741. puka u Rogoznici, dijelovi 661. art puka u Marini, II bataljon 893. puka u Trogiru. Preba eni: izvi a ki bataljon, pionirski bataljon i 114. protivtenkovski bataljon za Drniš. Željezni ka pruga Labin (14 km južno-jugoisto no od Perkovi a) u pravcu Splita i dalje se izvi a; još nije poslan izvještaj. Nastavlja se opravka pruge sjeverno od Knina.

Neprijateljski avioni nad Marinom; nije bilo napada. Njema ka zra na podrška ipak izostala. Vlastiti gubici nanесeni direktnim pogotkom u šleper i penišu prilikom oto ke operacije: 3 mrtva, 11 ranjenih. Nema izvještaja o broju neprijateljskih gubitaka.

Ja a banda (2.500 ljudi) na kotama zapadno i sjeverozapadno od Vrlike (21 km jugoisto no od Knina).

Namjera: iš enje rajona Vrlike³ od strane 114. izvi a kog bataljona, oja anog dijelovima III bataljona 893. puka, I bataljona 741. puka i II divizionu 661. artiljerijskog puka. Nasilno izvi anje sjeveroisto no od Zadra.

[...]

Izvještaj o pokretu:

264. divizija:

a) VIII marševska grupa rasturena, dijelovi I bataljona 891. puka - Obrovac, 12. i 14. eta 893. puka - Padane;

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/88-89.

² Vidi dok. br. 22, napomenu 4.

³ Vidi dok. br. 23, 187, napomenu 48 i dok. br. 217, 221, 223 i 422.

- b) IX marševska grupa: Lapac;
- c) u Biha pristigla:
- 3. baterija 264. artiljerijskog puka.

114. divizija:

Operativna grupa Štaba divizije - Knin.
[...]

Za to nost: Komanda XV brdskog armijskog korpusa
rpotpis ne itljiv] Operativno odjeljenje
br. 5810/43. pov. od 10. 11. 43.

BROJ 220

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KOR-
PUSA OD 11. STUDENOG 1943. O SITUACIJI NA PELJEŠCU I POD-
UHVATU »LANDSTURM« U RAJONU GRABOVCA I ZAGVOZDA¹**

**Prijepis radiograma V SS-brdskog
armijskog korpusa od 11. 11. 43.**

1) U toku je snabdijevanje Pelješca municijom.² U podne 12.11. III ba-
taljon 750. puka stiže u Janjinu³ U nedostatku brodskog potencijala, 5. ba-
terija 7. artiljerijskog puka prebacuje se tek 14. 11. Napad se predvi a za
13. 11. ujutro.

»Landsturm«:⁴ Zauzet trig. Sida a, Orlja a i rajon jugoisto no od Go e
zauzeti od strane neprijatelja. Komandno mjesto lijeve grupe u Grabovcu.

2) Situacija nepromijenjena.

Poslano 22,50 s.
Primljeno 00,33 s.

1 Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta,
arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 485/383.

2 Vidi dok. br. 6, napomenu 6.

3 O dolasku jedinica 118. lova ke divizije u Dalmaciju vidi dok. br. 201, 202, 204, 229,
237, 246, 258, 270, 319, 320, 325 i 338.

4 Vidi dok. br. 16, napomenu 2 i 3.

BROJ 221

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 11. STUDENOG 1943.0 AKCIJI
IŠ ENJA IOVA, V. I M. DRVENIKA I ZAUZIMANJU VRLIKE¹**

T A J N O
T E L E G R A M

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
III (Germ.) SS-tenkovskom korpusu
V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 11. 11. 1943.

Vrijeme: kiša, snijeg, magla. U planinama bura.

Op a situacija: nepromijenjena. Zbog sniježnih nanosa, prekinut put za dotur izme u **Lapca** i **Brugna** i izme u **Gra aca** i **Popine**.

114. divizija:

Izvršeno iš enje otoka **iova** i **Malog Drvenika**.² Na **Velikom Drveniku** žilav otpor neprijatelja. Na povratnom maršu grupa »Split« imala kontakt s neprijateljem 20 km sjeveroisto no od **Trogira**; po elo iš enje. Privremena posada **iova - 1 eta II bataljona 893. puka. Nakon slabieg neprijateljskog otpora, Vrliku** zauzeo 114. izvi a ki bataljon.³ Usprosjem otporu neprijatelja, na kotama sjeverozapadno i sjeverno od **Vrike**, I bataljon 741. puka dostigao **Kijevo** (7 km sjeverno-sjeverozapadno od **Vrlike**).

Mala banda, 10 km isto no-sjeveroisto no od **Zadra**, povukla se pred borbenim izvi anjem. Cesta **Gra ac, -Popina** prekinuta zbog sniježnih nanosa. Otklanjanje snijega beskorisno zbog stalne bure. Rajon **Splita** preuzela 264. divizija od SS-divizije.⁴

Gubici - dnevni izvještaj od 10. 11. - pove ao se na 5 mrtvih, 17 ranjenih. Neprijatelja: 30 poginulih, 28 zarobljenih, 5 prebjeglih. Manji plijen.

Namjera: Okon avanje operacije na otocima.⁵ iš enje rajona **Vrlike**.

[...]

Izvještaj o pokretu:

264. divizija:⁶

a) ostatak Štaba divizije i Odjeljenje za vezu 8. 11. za **Drniš**;

¹ Snimak originala (tipkan na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/91.

² i ⁵ Vidi operaciju »Heifisch«, dok. br. 22, napomenu 4.

³ Vidi dok. br. 23, 187, 217, 219, 223 i 274.

⁴ Od Prvog SS puka SS divizije »Prinz Eugen«.

⁶ Vidi dok. br. 206, 214, 221 i 223.

b) u **Biha** pristigli: III bataljon 891. puka sa Štabom, 10. i 11. eta, 1/3 sanitetske ete, 1/3 sanitetske transportne ete;

c) marševska grupa **I** bataljona **891.** puka dostigla **Smil i . 12, 14.** i Štabna eta **893.** puka u **Kninu.**

Pukovnik *Pfäferott*, v. r. Komandant XV brdskog armijskog korpusa
Operativno odjeljenje,
br. 5826/43. pov. od 11. 11. 1943.

BROJ 222

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA ŠTABA 114. LOVA KE DIVIZIJE OD 11. STUDENOG 1943.0 VOJNOPOLITI KOJI PRIVREDNOJ SITUACIJI NA PODRUJU SJEVERNE DALMACIJE¹

T A J N O

114. lova ka divizija
Operativno odjeljenje,
br. 1632/43. pov.

Divizijsko komandno mjesto,
11. 11. 43.

Komandi XV brdskog armijskog korpusa

Procjena situacije

I Politi ka situacija:

Disciplinirano držanje vlastite trupe još više je u vrstilo povjerenje civilnog stanovništva u njema ki Wermacht. Svuda se stanovništvo, ranije podstaknuto banditskom propagandom, vra a u svoja mjesta. Zbog loše privredne situacije, ono stvara, doduše nešto sporije, novu osnovu za život. Po gradovima su suzdržani, naro ito ekonomski bolje stoje i i tzv. intelektualni krugovi. Oni se ni u kojem slu aju ne žele izjasniti ni za ove ni za one, ali su za pozitivan razvoj situacije, u smislu nedolaska hrvatskih vlasti. Najteže je stanovništvu koje živi u nizinskim dijelovima i koje nije stalno pod zaštitom naših trupa; as je pod vlaš u bandita, a as je izloženo mjerama ispitivanja naše trupe. Objje strane se trude oko ovih ljudi, ali se s objje strane mogu o ekivati i mjere odmazde im se, prekinuvši sa suzdržanim stavom, opredijele zajedne ili druge. Njema ki Vermaht ovdje mora naro ito pažljivo postupiti da se ne bi, na osnovu lažnih vijesti ustaških ili etni kih jedinica, sprovodile neosnovane prinudne mjere. Teritorijalnim jedinicama ne e po i za rukom smirenje situacije u zemlji sve dok se, pod utjecajem crkve, katolici budu smatrali Hrvatima, a pravoslavni Srbima. Pritom

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/745-762.

veliki dio naroda ne osjeća u tolikoj mjeri te suprotnosti, ali da nema huškanja ovih jedinica, našla bi se nekakva osnova za naprednu suradnju, jer svi slojevi naroda žele miran razvoj situacije. Iz ovih odnosa proizlazi povana odgovornost za njemačku Wermacht; samo on sam može da doprinese pravednom sporazumu. Ako mu uspije izvršiti ovaj zadatak, onda će se stalno uvrstiti i povratni povjerenje stanovništva. Već i sama ravnodušnost, a još više izlišne prinudne mjere, mogu otjerati narod pod utjecaj bandita. Povratno povjerenje naroda u njemačku Wermacht od velikog je značaja i u slučaju eventualnog neprijateljskog iskrcavanja.

Hrvatska država neće ništa da u stanovništvu stvori politiku podlogu za svoj napredak. Ona čak vodi politiku vlastite propasti, kad vladini izaslanici daju obećanja koja se kasnije pokažu kao prazna i neostvarljiva. Ondaje potpuno razumljivo da se ovdašnji zastupnici države, bilo to stanovništvo, oružane snage ili ustaše, osjećaju bez podrške i bez jasnih smjernica. Dakle, oni ne daju sve od sebe i nemaju nikakav osjećaj odgovornosti, da bi energije nije tražili pomoći ili bilo što stvorili vlastitom inicijativom. Svi elementi protivni hrvatskoj državi prate razvoj situacije i koriste ove slabosti da bi joj na samom početku oduzeli svaku mogućnost djelovanja.

Služba za izdavanje propusnica, uspostavljena od strane divizije, za civilno stanovništvo, a naročito za naoružane jedinice, uključujući i četnike, ranije nije uspješno radila, sve dok nisu poduzete odlučne mjere. Greška je, u prvom redu, u usporenom poslovanju hrvatske administrativne službe. Nasuprot tome, četničke jedinice su se brzo povinovale naređenjima i danas su bolje snabdijevane propusnicama nego hrvatsko civilno stanovništvo.

Odnos sa četničkim jedinicama je dobar. Kod hrvatskih oružanih snaga i ustaških jedinica često se, zbog nedostatka poslovnosti i zbog ravnodušnosti, moraju poduzimati odgovarajuće mjere.

Širenjem vijesti, daje kralj Petar prešao iz Kaira u Moskvu i daje Draža Mihailović raspustio svoje četničke jedinice, kod četnika je primijećen izvjestan nemir, a kod Hrvata zadovoljstvo. U angažiranju četnika protiv komunističkih bandi do sada nije došlo do nikakvih promjena. Četnici koji vojvoda Mane Rokvi² javno je dao oduška svojoj sreći, što je sve više četničkih zapovjednika primorano da po ne da vodi otvorenu igru.

Privredna situacija se i dalje pogoršava. Oskudica u životnim namirnicama i potrošnim dobrima i dalje je prisutna. Pristizanje prvih transporta životnih namirnica, uz podršku naših trupa, u određena mjesta, imalo je propagandni cilj. Probudene su nove nade, hitno su neophodna djelotvorna putna rasterećenja, a tražene kolonije moguće je transportirati samo pomorskim putem. Da li hrvatska država raspolaže odgovarajućim brojem pomorskih prevoznih sredstava i potrebnom organizacijom, ostaje da se vidi.

Snabdijevanje civilnog stanovništva brašnom za kruh, zbog nedostatka goriva za mlinove, dovelo je do velikih poteškoća. Divizija nije u mogućnosti da pomogne, zbog vlastitih oskudica u snabdijevanju.

² Komandant Drvarsko-petrova četničkog odreda.

II Neprijateljska situacija:

Sastav, ja ina i opremljenost bandi, okupljenih u divizijskoj zoni, detaljno su prikazani u Obavještajnom biltenu 114. Ilovačke divizije br. 4, Obavještajno odjeljenje, od 3. 11. 43³

U posljednje vrijeme primjećuje se u zapadnoj divizijskoj zoni smanjenje napada i sabotaza. Na suprot tome, neprijatelj, koji prodire sa sjevera u rajon Kamenita Glava-Plavno (20-13 km sjeverno-sjeverozapadno od Knina), sve više ugrožava put za dotur Gračac-Knin.⁴ Javljeno povlačenje neprijateljskih snaga ka istoku, u pravcu Bosansko Grahovo-Vrlika, samo je djelimično izvršeno. Bande srednje jačine utvrdile su se u rejonu Plješevica-Vrsina (9 km sjeveroistočno od Knina).

U rajonu sjeverno i istočno od Vrlike povećava se neprijateljski pritisak na, ovdje angažirane, četničke etnike. Dok se četnički položaji jugoistočno od Vrlike održavaju, odbijaju i u estale neprijateljske napade s istoka na liniju Ježevi -Koljani (5 km istočno-sjeveroistočno - 8 km jugoistočno od Vrlike),⁵ dotle su se, zbog povećanog neprijateljskog pritiska sa sjevera na planinu Kozjak, četnici povukli s obje strane Bata, trig, 1207 (8 km sjeverozapadno od Vrlike). Dosadašnji neprijateljski napadi na ove četničke položaje su odbijeni.

Od 7.11.43, u rajonu južno od Šibenik-Perkovića, sprovodi se operacija »Heifisch«.⁶ Već prvih dana pokazalo se, da se neprijatelj bori slabijim snagama, pri čemu mu pomažu mnogobrojne cestovne prepreke, samo da bi dobio u vremenu i povukao se ka sjeveroistoku, a vjerojatno i na otoke smještene jugozapadno i južno odatle.

Marševski pokreti dijelova 264. pješadijske divizije u pravcu Splita i Šibenika, još prije početka operacija, stvorili su kod neprijatelja dojam mogućeg opkoljavanja, tako da su se već dan prije operacije jače neprijateljske snage povukle ka sjeveroistoku.

III Vlastita taktička situacija:

Daljom aktivnošću u savlađivanju bandi i pristizanjem 264. pješadijske divizije,⁷ banditski prepadi, koji su u listopadu bili u estali i zadali nam mnogo gubitaka, početkom studenog su popustili.

4. 11. je 264. pješadijska divizija, u taktičkom pogledu, podređena komandantu 114. divizije.

Smjenjivanje 264. pješadijske divizije izvršeno je 6.11. od strane jedne ukovske grupe u rajonu Splita, a od druge pukovske grupe 7. 11. u rajonu Šibenik-Drniš. Smjenjivanje u rajonu Zadar-Obrovac je u toku.

Prebacivanjem ojačanog 661. poljskog dopunskog bataljona za Gospić, situacija, prema hrvatskim izvještajima objašnjena kao veoma opasna, popustila je. Ovim prebacivanjem divizija je ipak, naročito u oblasti snabdjevanja, ponovo jako opterećena.

3 Redakcija ne raspolaže ovim izvještajem.

4 i 5 Odnosi se na jedinice Devetnaeste divizije NOVJ. Vidi dok. br. 187.

6 i 10 Vidi dok. br. 22, napomenu 4.

7 Vidi dok. br. 206, 214, 221, 222, 223 i 274.

Prilikom ve ih operacija protiv bandi (»Mali Primošten«,⁸ operacija na otocima ispred Šibenika »Heifisch«) neprijatelj se ni u kom slučaju nije mogao izazvati na borbu i uništiti. Postavljene cestovne prepreke, s jedne strane, i dobro organizirana obavještajna služba, s druge, omogućili su banditima da blagovremeno izbjegniju opkoljavanje i uništenje. S obzirom da zrakoplovstvo i mornarica nisu mogli u dovoljnoj mjeri djelovati zajednički, to je banditima bio otvoren put za bjegstvo preko mora.

Uspjeh ovih operacija sastojao se uglavnom u isključenju mnogobrojnih neprijateljskih baterija; dok je jedva nešto snaga stajalo na raspolaganju za definitivno zaposjedanje ostalih dijelova obale. Ove operacije imale su značajne i nepovoljne posljedice po stanovništvo, jer su kasnije povratne bande stalno sprovodile mjere odmazde nad stanovništvom koje je bilo prijateljski raspoloženo prema njima kim oružanim snagama. Otuda u stanovništvu vlada želja da se oslobodi od bandita, i to tek onda kada bude moguća trajnija okupacija njima kim oružanim snagama.

Predviđene akcije na otoku ispred Zadra i sjeverozapadno od Šibenika,⁹ imaju i u vidu u posljednje vrijeme pojačanu neprijateljsku aktivnost u zraku, mogu se sprovesti, bez opasnosti od neuspjeha, jedino uz dovoljnu podršku zrakoplovnih snaga (lovci i borbeni avioni za ometanje) i mornaričkih snaga (naročito dvotrupne penişe).

Na osnovu iskustva posljednjih tjedana (loša vremenska situacija na planinama i previše dugo vrijeme za sporazumijevanje i polijetanje), neophodno je odmah prebacivanje zrakoplovnih snaga na aerodrome južno od planina.

Odluke o taktičkom korištenju 114. lovačke divizije zavisit će u budućnosti od, svakodnevno sve teže, situacije snabdijevanja ovog rajona.

IV Obalna obrana i izgradnja položaja:

Obalna obrana u zoni divizije ograničava se samo na neposredno utvrđene rajone Zadra, Šibenika i Splita. U rajonu Šibenika ona je osigurana neutraliziranjem neprijateljske artiljerije po otocima smještenim ispred Šibenika i zaposjedanjem, snagama ratne mornarice, prošlog mjeseca otoka Prvičina i Zlarina.

Zaposjedanjem Trogira u toku operacije »Heifisch«¹⁰ uspostavljena je kopnena veza između Trogira i Splita i omogućeno stvaranje drugog uporišta za obalnu obranu u rajonu Šibenik-Split, a istovremeno otok Mali i Veliki Drvenik i lova oduzeta su banditima pribežišta i baze za snabdijevanje preko mora, sve dok okupacija otoka bude moguća. Osim toga, neprijatelj je primoran, u slučaju namjeravanog iskrcavanja u rajon Trogira, da odvoji snage za neophodno zaposjedanje otoka.

Izgradnja položaja i priprema zaprećavanja napredovali su u rajonima Obrovac i Drniš. U okviru nasilnih izviđanja općenito su uspostavljeni zaprećivački položaji.

⁸ Vidi knj. 8.

⁹ Vidi operaciju »Delphin«, dok. br. 71, napomenu 2.

V Pomorska situacija:

Usprkos iš enju otoka ispred Šibenika, Marine i Trogira, nije stiglo poja anje za vlastiti brodski saobra aj, a time i hitno neophodno poboljšanje situacije sa snabdijevanjem.

U nedostatku sposobnih mornari kih snaga, nije mogu a kontrola banditskog broskog saobra aja u oto kim oblastima, smještenim ispred divizijske zone. Osim toga, treba ra unati i sa pristizanjem engleskih podmornica na ove otoke jer, prema izjavama stanovnika, naro ito otok Bra ve sada služi za vezu s bandama. Na ovom otoku trebalo bi da se nalaze ja e snage bandi, a tako er i jedan zajedni ki štab.

VI Zra na situacija:

Od po etka studenog može se konstatirati pove ana neprijateljska zra na aktivnost. Ona naro ito djeluje radi »obalnog izvi anja«, a esto se leti pri slabom vremenu. Do sada je napadnuta jedna snabdjeva ka kolona.¹¹ Osim toga, Zadar je jedan put bombardiran te je tom prilikom bilo mnogo gubitaka me u civilnim stanovništvom, što je izazvalo jaku nervozu.

Dok se neprijateljska zra na aktivnost pove ava, može se primijetiti smanjenje aktivnosti vlastitog zrakoplovstva, koje se djelomi no opravdava time da naši avioni, zbog loše vremenske situacije, koja ve inom vlada na njihovim aerodromima s onu stranu planina, ne mogu startovati u obalni rajon. Otuda je hitno i neophodno stalno prebacivanje lovaca na aerodrome u divizijskoj zoni i dovl a enje protivzra ne artiljerije.

[...]

2. primjerak

Eglseer,¹² v. r.

¹¹ Vidi dok. br. 215.

¹² Komandant 114. lova ke divizije.

BROJ 223

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG
BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 12. STUDENOG 1943. O
NAPADU SAVEZNI KIH AVIONA NA SPLIT, NAPADU PARTIZANA
NA VODICE I SMJENI JEDINICA SS DIVIZIJE OD STRANE 264.
PJEŠADIJSKE DIVIZIJE¹**

T A J N O
T E L E G R A M

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Prilog dnevnom izvještaju od 12. 11. 43.

114. divizija:

Izvršeno izviđanje željeznice pruge **Perkovi -Split**. Osim 2 razorena mosta, samo lakša oštećenja tračnica.

Pred akcijom izviđanja neprijatelj se iz rajona **Vrlike** povukao dalje ka sjeveru i sjeveroistoku. Nemci i ustaše zaposjeli stare položaje sjeverno, istočno i južno od **Vrlike**.²

Napad 12 engleskih bombardera na lučka postrojenja u **Splitu**. Oštećenja na skladišnim halama. 6 višemotornih neprijateljskih aviona nadlijetjelo **Šibenik** u pravcu sjevera.

Napad bandi srednje jačine sa sjevera na **Vodice**³ odbijen od strane dijelova I bataljona 893. puka. Bezuspješan napad mitraljezima i minobacačima u rajonu **Zrmanja Vrelo**.

Cesta **Gračac-Popina** ponovo sposobna za saobraćaj.

Gubici: 5 ranjenih, 2 mrtva. 264. divizija: 8 ranjenih, 1 mrtav. Neprijateljski gubici: 17 zarobljenih, 2 prebjegla, 2 mrtva.

Namjera: Organiziranje obalne obrane u rajonu **Marina-Trogir**.

Izvještaj o pokretu:

264. divizija:⁴

a) smjenjivanje SS⁵ od strane 264. divizije, u rajonu **Split-Sinj** 6. 11;
b) u **Sinj**: I bataljon 892. puka (bez 4. čete) sa 1 vodom 15. čete 892. puka;

c) u **Split**: Štabska četa, 9. 14. i 15. četa 892. puka;

d) u **Drniš**: Štab III bataljona 893. puka sa 12. četom, Štab puka i 5. baterija 264. artiljerijskog puka, na elnik za snabdijevanje 264. divizije;

¹ Snimak originala (tipkanog na pisanim stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhivna njemačka mikroteka NAV-N-T-314, film 555/94-95.

² Vidi dok. br. 23, 187, 217, 219 i 221.

³ Vidi dok. br. 49, 186 i 187.

⁴ Vidi dok. br. 206, 214, 222, 2-23 i 274.

⁵ SS divizija »Prinz Eugen«.

e) u **Šibenik**: 14. eta i Štabska eta 893. puka, preostali dijelovi Štaba i Štabske baterije III divizionu 264. artiljerijskog puka;

f) XI marševska grupa (Štab III bataljona 891. puka sa 10. 11. etom 891. puka, 3. baterijom 264. artiljerijskog puka, 13. etom 891. puka bez 1 voda i 400 rezervista za 114. lova ku diviziju u **Sko aj**;

g) marševska grupa I bataljona 891. puka u **Zadar**, IX marševska grupa u **Mazin**, X marševska grupa u **Lapac**.

h) u Biha pristigli: 2. baterija 264. artiljerijskog puka, Štab II bataljona 891. puka sa 6. i 7. etom 891. puka;

i) Sve 4 ete dodijeljene zaštitnoj pratnji.

114. divizija:

a) II bataljon 741. puka u **Orli u** (3 km južno od **Marine**) sa po 1 etom na otoku V. **Drvenik**, na prevlaci 4 km južno-jugoisto no od **Marine** i u **Marini**.

b) II bataljon 741. puka vra a se u **Šibenik** 1 eta u **Srdelovce** (3 km isto no-jugoisto no od **Primoštena**), 1 eta u **Grebaštici** (6 km sjeveroisto no od **Primoštena**), 1 baterija 661. puka u **Marini**;

c) u **Gospi** : 2. eta 202. tenkovskog bataljona. 8. baterija 661. artiljerijskog puka iz **Marine** u **Drniš**;

d) 2. baterija **661.** artiljerijskog puka iz **Marine** u **Primošten**.

[...]

Pukovnik *Pfäferott* v. r.

Komanda XV brdskog armijskog korpusa
Operativno odjeljenje,
br. 5891/43. pov. od 12. 11. 1943.

BROJ 224

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 12. STUDENOG 1943. O ZAUZIMANJU OTOKA VELIKI DRVENIK¹

Prijepis telegrama od 12. 11. 43. - poslanog u 09,05 sati, primljenog u 10,25 sati

Dnevni izvještaj XV brdskog armijskog korpusa od 12. 11. 43.

Vrijeme: jutarnja magla, sporo razvedravanje, hladno.

Op a situacija: nepromijenjena.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 485/378.

114. lova ka divizija: Nakon 3-dnevne borbe sa slabijim, ali borbenim protivnikom, zauzet otok Veliki Drvenik.² Neprijatelj se povukao brdovima u pravcu Šolte. Plijen: 6 topova kalibra 6,6 (2 spremna za dejstvo), 2 dvocjevna topa kalibra 6,6 (neupotrebljivi), 850 granata kalibra 6,6.

[•••]

BROJ 225

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 13. STUDENOG 1943.0 TOKU OPERACIJE »HERBSTGEWITTER« NA PELJEŠCU I »LANDSTURM« NA PODRUJU ZAGVOZD-MAKARSKA¹

Prijepis radiograma od 13. 11. 43, poslatog u 14,00 sati, primljenog u 16,25 sati

Izvanredni izvještaj V SS-brdskog armijskog korpusa od 13. 11. 1943.

Operacija »Herbstgewitter«,² 12,30 sati

Neprijatelj se povukao u pravcu zapada. Desno krilo 631. puka zapadno od Oskorušna. Lijevo krilo dostiglo brdoviti teren 2 km jugozapadno od Oskorušna, bez neprijateljskog otpora. Živ brodski saobraćaj izmeću Korule i Pelješca. Slijedi angažiranje zrakoplovstva.

Operacija »Landsturm«,³ 07,45 sati:

Pojavio se neprijateljski otpor kod D. Brela (10 km sjeverozapadno od Makarske) i na Orlja u (4 km sjeverno od Zagvozda).

² Vidi operaciju »Heifisch«, dok. br. 22, napomenu 4.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-313, film 485/359.

² Vidi dok. br. 6, napomenu 6.

³ Vidi dok. br. 16, napomenu 2 i 3.

BROJ 226

IZVJEŠTAJ PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 13. STUDENOG 1943. O PO ETKU OPERACIJE »HERBSTGEWITTER« NA PELJEŠCU I OBOSTRANIM GUBICIMA U PODUH VATU »LANDSTURM« U RAJONU GRABOVCA¹

Prijepis radiograma V SS-brdskog armijskog korpusa od 13. 11. 43.

1) »Herbstgewitter«² po eo u 05.00 sati. Desno krilo zaposjelo kotu 471 (3 km zapadno od Krovica). Protivnik se povukao u pravcu sjeverozapada. Snage desno od grupe Schmidhuber³ sa I bataljonom 442. i II bataljonom 750. puka,⁴ lijevo od grupe Tribukeit⁵ I i II divizion 750. artiljerijskog puka. II divizion 7. artiljerijskog puka i 3. baterija (III divizion ?) 662. artiljerijskog puka, jedna druga baterija u pristizanju. III bataljon 1. puka⁶ u sigurnosnom rajonu Dra e-Trstenik-Zuljana. Divizijsko komandno mjesto u Janjini.

(Poslano u 10,50 sati, primljeno u 12,00 sati)

2) »Landsturm«⁷ 12. 11. Opskrba. Bande drže Orlja u i Velenjak.

Gubici: 2 poginula i 15 ranjenih. Neprijateljski gubici: izbrojano 53 mrtva (cijeni se na 95), zarobljenih 10; zaplijenjeno 13 pušaka, 1 teški minobaca .

(Poslano u 12,50 sati, primljeno u 13,15 sati)

1 Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 485/360.

2 Vidi dok. br. 6, napomenu 6.

3 Drugi SS puk SS divizije »Prinz Eugen«.

4 Iz sastava 118. lova ke divizije.

5 i 6 Iz sastava SS divizije »Prinz Eugen«.

7 Vidi dok. br. 16, napomenu 2 i 3.

BROJ 227

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 13. STUDENOG 1943.0 TOKU OPERACIJE »HERBSTGEWITTER« NA PELJEŠCU I PODUH VATU »LANDSTURM« U RAJONU ZAGVOZDA¹

Prijepis telegrama

Tajno
poslano: 13. 11. u 23,15 sati
primljeno: 14. 11. u 05,00 sati

Dnevni izvještaj V SS-brdskog armijskog korpusa od 14. 11. 43.

»Herbstgewitter«² - 19,00 sati. Neprijatelj se povukao na Korulu. Dostignuta linija: isto no od Duba, k. 823, Stankovi. Poduzeto izvištanje u pravcu Orebića.

Namjera: 750. puk³ zauzima 14.11. trig. 961 i isti cijeli zapadni dio poluotoka.

»Landsturm«⁴ - 14. 11. nastavak napada sa težištem na išćenju brdovitog terena Orljaća (4 km sjeverno od Zagvozda). Prodor II bataljona 738. puka,⁵ 7. baterije 7. artiljerijskog puka, 2 voda [...],⁶ 2 topa kalibra 8,8 flak u jugozapadnom pravcu ka Zagvozdu.

V SS-brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
broj 193/43. pov.

1 Snimak originala (tipkanog na pisem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-313, film 485/363.

2 Vidi dok. br. 6, napomenu 6.

3 i 5 Iz sastava 118. lovačke divizije.

4 Vidi dok. br. 16, napomenu 2 i 3.

6 Ne itljiv taj jedinice.

BROJ 228

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 13. STUDENOG 1943.0 BORBI
PROTIV PARTIZANA KOD KISTANJA I NAPADU NA BRODOVE S
OTOKA UGLJANA¹**

T A J N O
T E L E G R A M

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
III (germ.) SS-tenkovskom korpusu
V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 13. 11. 1943.

Vrijeme: jutarnja magla, vedro, hladno.

Op a situacija: nepromijenjena.

114. divizija:

Dijelovi 741. puka u rajonu Primošten-Drvenik-Marina, uz istodobno organiziranje obalne obrane za poduhvat Šolta.² Izvršenje mogu e tek nakon pristizanja potrebnih mornari kih snaga. Vlastita izvidnica vodila je, 4 km sjeverozapadno od Kistanja, žestoku borbu s bandom srednjeja ine³ (vlastiti gubici: 4 mrtva 7 ranjenih). Prilikom uspostavljanja veze sajednom etom 15. lova kog puka,⁴ bataljon 892. puka⁵ je 11.11. vodila borbu s banditima na kotama 7 km sjeverno od Sinja.⁶

1/3 domobrana prebjeglo, 2/3 pobjeglo.

Vlastiti brodski konvoj pogo en iz teškog pješadijskog oružja sa sjeverne strane otoka Ugljana.⁷ Radovi na kopanju rovova na otoku Ošljaku, 4 km južno-jugozapadno od Zadra, neutralizirani talijanskom protivavionskom artiljerijom. U 12,40 sati 11 višemotornih aviona-jednokrilaca nadlijetalo Šibenik sa sjevera na jug.

Sektor Drniš, s opskrbom i postrojenjima, predat 264. diviziji. 114. inžinjerijski bataljon izvršio zaprije avanje aerodroma Pokrovnik (jugozapadno od Drniša).

[• •]

1 Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/102-103.

2 Poduhvat na Šoltu nije vršen do kraja 1943. godine.

3 Vidi dok. br. 55 i 187, napomenu 18.

4 Odnosi se na domobranksku 15. pješa ku pukovniju.

5 Iz sastava 264. pješadijske divizije.

6 Vidi dok. br. 187, napomenu 19.

7 Vidi dok. br. 55.

Izvještaj o pokretima:

264. divizija:⁸

- a) IX marševska grupa u Gra ac, X grupa u Mazin, XI grupa u Neb-Ijuse.
- b) Biha : 5. i 8. eta 891. puka;
- c) 10. i 11. eta 893. puka na maršu za Drniš.
[...]

BROJ 229

**ZAHTJEV KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPU-
SA OD 14. STUDENOG 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMI-
JE U POVODU PREUZIMANJA RAJONA LJUBUŠKI-IMOT-
SKI-TRILJ OD STRANE JEDINICA 118. LOVA KE DIVIZIJE¹**

R A D I O G R A M BR. 198/754

V SS-korpus
Komandi 2. oklopne armije,
Operativno odjeljenje

Poslano: 14. 11. u 18,25 sati
Primljeno: 14. 11. u 19,34 sati

Prebacivanje 118. lova ke divizije² i preuzimanje osiguranja u pozadin-
skoj oblasti rajona Ljubuški-Imotski-Trilj sve više zahtijeva povratak di-
vizijskog oja anog izvi a kog bataljona.

Za to nost:
[Potpis ne itak]

V SS-korpus

⁸ Vidi dok. br. 206, 214, 221, 222, 223 i 274.

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 194/429.

² O prebacivanju 118. lova ke divizije u Dalmaciju vidi dok. br. 201, 202, 204, 220, 237, 246, 258, 270, 319, 320, 325 i 338.

BROJ 230

**IZVOD IZ DNEVNIH IZVJEŠTAJA PETOG SS BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 14. STUDENOG 1943. O ZAVRŠENOM IŠE-
NJU PELJEŠCA, NAPADU SAVEZNI KIH AVIONA NA METKOVI
I PO ETKU NAPADA PREMA MAKARSKOJ¹**

Prijepis radiograma

**Dnevni izvještaj V SS-brdskog
armijskog korpusa od 14. 11. 43.**

Poslano: 09,35 sati
Primljeno: 13,00 sati

SS-divizija »Prinz Eugen«:

Završeno išenje Pelješca.²

U 12,45 i 13,45 sati zračni napad u niskom letu na Metkovićima, ³ (20 aviona); 2 pogobila.

Zauzet rajon Orlijača-Velenjak.⁴ Veza sa II bataljonom 784. puka⁵ 9 km zapadno-jugozapadno od Imotskog.
[...]

Radiogram od 15. 11.

Poslano: 10,50 sati
Primljeno: 13,10 sati

Pelješac - nepromijenjeno.

U toku je preuzimanje komande od strane 750. puka⁶ i smjenjivanje dijelova SS-divizije.⁷

»Landsturm«⁸ - po etaku u 08,00 sati. Cilj napada - Makarska.
[...]

¹ Snimak originala (tipkanog na pisanim stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-313, film 485/352.

² Vidi operaciju »Herbstgewitter«, dok. br. 6, napomenu 6.

³ Ne iteljivo ime mjesta.

⁴ i ⁸ Vidi operaciju »Landsturm«, dok. br. 16, napomenu 2 i 3.

⁵ i ⁶ Iz sastava 118. lovačke divizije.

⁷ Odnosi se na Drugi SS puk i Treći bataljon Prvog SS puka SS divizije »Prinz Eugen«.

BROJ 231

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 14. STUDENOG 1943. O NAPADU PARTIZANA NA
OBROVAC I LOZOVAC I SUKOBU ETNIKA I PARTIZANA KOD
KNINA¹**

RADIOGRAM BR. 5672
TAJNO

XV brdski armijski korpus
Komandi 2. oklopne armije,
Obavještajno odjeljenje

Poslano: 14. 11. u 10,00 sati
Primljeno: 14. 11. u 10,45 sati

Dnevni izvještaj od 14. 11. 43.

Opća situacija: nepromijenjena.

Ila: 114. divizija.

Odbijen noćni napad manje bande na sjeverni položaj Obrovac.² Otklonjene cestovne prepreke između Benkovca i Kistanja. Odbijen banditski napad na etničko uporište, tvornicu aluminijuma u Lozovcu,³ sjeveroistočno od Šibenika. etnička zaseda uništila, 11 km sjeverno-sjeveroistočno od Knina, dvije manje bande. U borbi, 15 km sjeveroistočno od Knina, između etnika i dijelova 6. dalmatinske brigade (19. divizija), koji su se povukli na zapad. Neprijatelj je imao: 24 mrtva, 2 zarobljena (među njima 1 politički komesar brigade⁴).

XV brdski armijski korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 5958/43. pov.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/124.

² Na tom području u to vrijeme je djelovala Sedma NO brigada Devetnaeste divizije NOVJ.

³ Vjerojatno dijelovi Sjevernodalmatinskog NOP odreda.

⁴ Redakcija nije mogla utvrditi na koga se odnosi. Tada nije zarobljen nijedan politički komesar brigade.

BROJ 232

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 14. STUDENOG 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE
ARMIJE O SURADNJI SA ETNICIMA¹**

Komanda XV brdskog armijskog korpusa
Obavještajno odjeljenje, br. 1006/43. pov.

Glavna komanda,
14. U- 43.

Veza: 1) Na elnik Komande 2. oklopne armije, obavještajno odjeljenje, br. 565/43. str. pov.

2) Razgovor pukovnika Pfafferotta s majorom Sauerbruchom iz Komande armije

Predmet: Suradnja sa etnicima²

Na elniku Komande 2. oklopne armije

a) Borbene skupine sa etni kim grupama organizirane su duž glavne ceste za dotur Biha -Gra ac-Knin-Drniš-Šibenik, tako da su etnici koncentrirani u posebnim uporištima, s osloncem na njema ke trupe. etni -ki zapovjednici dobijaju uputstva za zadatke osiguranja i izvi anja od zapovjednika njema kih uporišta.

Osiguranja životno važnih pogona na Krki tako er su poja ane etnicima. U rajonu isto no, kao i sjeverno od Vrlike, nalaze se etni ke jedinice vojvode uji a³ i one, prema uputstvima divizije, osiguravaju divizijsku zonu u pravcu istoka.

etni ke jedinice za postavljanje zasjeda bit e, prema direktivama trupe, angažirane u komunisti koj pozadini.

U rajonu Banja Luka etnici vojvode Drenovi a⁴ obezbijedili su se sa jugozapada i juga.

Pismeni sporazumi nisu stigli.

b) Preimu stva suradnje sastoje se u slijede em:

- dobijanje vijesti o komunistima;
- podrška jedinica kao putovo a i poja avanja vlastitog osiguranja.

Osim toga, navedene etni ke grupe su se ve više od 1 godine, s osloncem na njema ke trupe, pokazale kao dobre, kako u borbi tako i u obrani. Putem posiate obrade etni kog pitanja, 114. divizija je mogla da preduzme nastup ka obali, jer su etnici odmah pokazali svoju spremnost za zajedni ku borbu protiv komunista.

U ovakvoj privrednoj situaciji u Hrvatskoj, ne smije se, osim toga, potcijeniti injenica da etnici znatno podržavaju njema ku kupovinu stoke i održavanje sto nih sajмова. U slu aju prekida odnosa, treba ra unati s

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 566/342-343.

² O suradnji Nijemaca i etnika vidi još dok. br. 49, 208, 209 i 436.

³ Mom ilo uji , komandant Dinarske etni ke divizije.

⁴ Uroš

tim da bi etnici bili potpuno izloženi samovolji Hrvata i potpali bi pod utjecaj komunista.

S tim u vezi bilo bi i dalje radikaliziranje pravoslavnog elementa, ija bi naselja postala rajoni ustanka. Posljedica neizbježne propasti, ionako slabih, privrednih snaga bilo bi dalje napredovanje komunisti kog ustani - kog pokreta.

Dokaz za to predstavljaju srednjobosanske jedinice koje, u nedostatku snaga, ne mogu da nadziru trupu u dovoljnoj mjeri i daje vežu za sebe. Oni podliježu utjecaju Mihailovi evog⁵ pokreta ili komunista, sve više divljaju i razvijaju se ili u razbojni ke bande ili paktiraju s komunistima.

c) etni ki zapovjednici s kojima se sura uje:

Vojvoda Rokvi .⁶ Energi ni zapovjednik koji, bez prekida, stalno sura uje s njema kim trupama. Priznaje Njema ku i, u slu aju neprijateljskog iskrcavanja, sigurno bi stao na našu stranu.

Vojvoda uji . Ljoti evac. Draža Mihailovi stalnim pritiskom pokušava da utje e na njega. Kontrolom je više puta dokazano da je uji slao lažne izvještaje Draži Mihailovi u, da bi se oslobodio njegovog utjecaja. u-ji se, od strane divizije, s malo pretjerivanja, isti e kao naro ito aktivan borac protiv komunizma i tako stavlja u vezu s njema kim Wermachtom.

Vojvoda Drenovi . Istaknuta li nost, nepomirljivi protivnik komunista (komunisti ka nedjela pri injena njegovoj ženi, koja su prouzrokovala njenu smrt), dokazuje se kao zaštitnik svojih pravoslavnih sunarodnjaka. Više od 1 godine sura uje otvoreno s Wermachtom. Pokušaji Draže Mihailovi a, da utje e na njega, do sada su ostali bezuspješni.

Više drugih etni kih vo a, u rajonu južno od Biha a, nepomirljivi su protivnici komunista i dobri vojnici, dokazali su se u suradnji s trupom, a cilj im je, izgleda da sa uvaju pravoslavni dio naroda od istrebljenja.

Prilikom razmatranja etni kog pitanja u Hrvatskoj mora se voditi ra-una o slijede im injenicama:

- etni ki pokret nije iznikao iz velikosrpskih ideja Draže Mihailovi a, ve kao organizacija nužne obrane pravoslavnog stanovništva od planiranih ustaških mjera istrebljavanja.

- Pokušaji Draže Mihailovi a, da za svoje ciljeve pridobije srednjobosanske, li ke i dinarske grupe, do danas su imali malog, gotovo nikakvog uspjeha.

- etnici u Hrvatskoj sve jasnije uvi aju da zvijezda Draže Mihailovi a sve više gubi svoj sjaj. Oni su pred dilemom: ili da prije u na stranu komunista ili da jasno stanu na stranu njema kog Wermachta.

- etni ke grupe se moraju, pod kontrolom njema kog Wermachta, koristiti, reorganizirati, snabdijevati i angažirati. Komanda korpusa je svjesna toga da time principijelno po inje razmatranje srpskog pitanja.

- Bez jasnih zakona, koji bi utvrdili pravni položaj pravoslavaca, ne može se ni razmišljati o smirivanju i poboljšavanju privredne i vojne situacije.

Prilikom procjenjivanja hrvatskog stava, ne smije ostati neisprobano nijedno sredstvo. Dakle, sve, i pravoslavne snage, mobilizirati za evropsku borbu. Daje ovo mogu e, dokazuje se dosadašnjim usmjerenim razmatra-

5 Draže Mihailovi a

6 Mane Rokvi , komandant Drvarsko-petrova kog etni kog odreda.

njem pitanja od strane njema kog Wermachta. Trenutak zahtjeva da se u ini jedan energi an korak naprijed.

Da i najviše hrvatske istance smatraju položaj pravoslavaca nezadovoljavaju im, moglo se zaklju iti iz izjave ministra Lorkovi a,⁷ prilikom njegove posjete Komandi korpusa, koji je u tom pravcu iznio i vladine planove.

Pukovnik *Pfafferott*, v. r. 17. 11.

BROJ 233

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 15. STUDENOG 1943. O PRISTIZANJU POMORSKIH SNAGA ZA PO ETAK OPERACIJE »DELPHIN« NA ZADARSKE OTOKE¹

T A J N O
T E L E G R A M

Isturenom komandnom mjestu

- a) Od 17. do 20. 11. admiral Jadrana upu uje za Zadar:
2 krstarice za protivzra nu obranu, 1 razara ,
3 dvotrupne peniše, više J- amaca,² 2 naoružana parobroda, više manjih brodova.
- b) odmah potom sprovesti iš enje otoka ispred Zadra. Angažiranjem sprije iti povla enje bandi. Operacija nosi kodirani naziv »Delphin«.³
Namjere: javljati prema hitnosti, uz podatke o otocima koji su za iš enje.
- c) Priložiti plan o namjeri zaposjedanja otoka.
- d) U vezi s »Delphin«-om predvi en je nastavak operacije »Heifisch« na Šoltu,⁴ a zatim i predaja dijelova ratne mornarice V SS-brdskom armijskom korpusu.

[Potpis ne itak]

Komanda XV brdskog armijskog korpusa
Operativno odjeljenje,
br. 5882/43. pov. od 15. 11. 43.

⁷ Mladen Lorkovi , ministar unutrašnjih poslova NDH.

¹ Snimak originala (tipkan na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 558/454.

² Desantni amci.

³ Vidi dok. br 71, napomenu 2.

⁴ Odnosi se na operaciju »Heifisch II« koja do kraja godine nije sprovedena. Vidi dok. br. 275. napomenu 6.

BROJ 234

IZVJEŠTAJ 114. LOVA KE DIVIZIJE OD 15. STUDENOG 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O NAPADU PARTIZANA NA PADANE I VODOVOD KOD KNINA I PRISTIZANJU OBALNO-LOVA KOG BATALJONA U ŠIBENIK¹

R A D I O G R A M BR. 2341

114. lova ka divizija
XV brdskom armijskom korpusu

Poslano: 15. 11. u 00,15 sati
Priljeno: 15. 11. u 03,30 sati

Dnevni izvještaj od 15. 11. 1943.

Ubrzano povla enje 6. li ke divizije² u isto nom pravcu (prema izvještaju etnika i stanovnika), navodno zbog hladno e i sniježnih padavina. Ina e, op a situacija nepromijenjena. Manja banda, 2 km isto no od Benkovca, sa izvi a kom patrolom, nakon zadobijenih gubitaka se povukla.³ U ve ernjim satima, napad bandi na Padane i na vodovod Knin odbijen vatrom iz minobaca a. U 11,40 sati 6 neprijateljskih lovaca u napadu na dijelove II bataljona 741. puka (Orli i, 3 km južno od Marine), odletjeli preko Šibenika ka sjeveru. Dijelovi obalno-lova kog bataljona⁴ (7 oficira, 220 podoficira i vojnika) pristigli u Knin. Ostatak se prebacuje dijelom željeznicom od Biha a, a dijelom pomorskim putem desantnim amcima iz Rijeke u Šibenik. Prije 20.11. ne e biti spremni za angažiranje. 1. eta 741. puk iz Kistanja za Knin; 12. eta 721. puka iz Benkovca u Karin. Marševska grupa Low (1. i 15. eta 891. puka; 2. eta 264. pionirskog bataljona) - Smil i . Marševska grupa Halfmann (Štab puka, 4. i 14. eta 891. puka, Štab I divizionu 264. artiljerijskog puka sa Štabnom baterijom) - odmaranje u Graacu.

Vlastiti gubici: 7 ranjenih (od zra nog napada 1 pripadnik kopnene vojske, 3 marinca). Neprijateljski gubici se ne mogu utvrditi.

Namjera: Obalni lovci željezni kim transportom za Šibenik, marševska grupa Low za Zemunik, a marševska grupa Halfmann za Obrovac.

Za to nost:
[Potpis ne itljiv]

Operativno odjeljenje

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 556/264-267.

² Šesta li ka divizija NOVJ povukla se iz Like u zapadnu Bosnu radi ulaska u sastav Prvog proleterskog korpusa NOVJ.

³ Odnosi se na dijelove Sedme NO brigade Devetnaeste divizije NOVJ. Vidi dok. br. 187, napomenu 27.

⁴ »Brandenburg«.

BROJ 235

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KOR-
PUSA OD 16. STUDENOG 1943. O NAPADIMA PARTIZANA KOD
STUDENACA I PROVA, NAPREDOVANJU PREMA MAKARSKOJ I
OBOSTRANIM GUBICIMA NA PELJEŠCU¹**

Prijepis radiograma

**Izvještaj V SS-brdskog armijskog
korpusa od 16. 11. 43.**

Poslano: 16. 11. u 18,06 sati
Primljeno: 17. 11. u 04,40 sati

Radi rastere enja neprijateljskih snaga oko Makarske, njihove ja e snage (oko 3000 ljudi) napadaju pozadinske položaje Imotski-Studenci (17 km jugozapadno od Imotskog) - Provo (8 km južno od Studenaca).² U pravcu sjeverozapada, na bok neprijatelja je usmjeren iz Imotskog II bataljon 738. puka. Od 369. pješadijske divizije (poduhvat »Rauhreif«) nema izvještaja.

**Izvještaj V SS-brdskog armijskog
korpusa od 16. 11. 43.**

Poslano: 16. 11. u 18,00 sati
Primljeno: 17. 11. u 04,45 sati

Predmet: »Landsturm«.³

Trenutne smetnje na radio-vezama.

Situacija prije podne: poja ani neprijateljski otpor ispred lijevog krila. Desno krilo - sjeverno i sjeverozapadno od Makarske. Uz neprijateljski otpor, prodor III bataljona 738. puka⁴ iz Vrgorca u pravcu zapada. Iz rajona Vrgorac u pravcu zapada, po brdovitom terenu, napreduje hrvatski dobrovolja ki puk.⁵

**Izvještaj V SS-brdskog armijskog
korpusa od 16. 11. 43.**

Poslano: 16. 11. u 23,18 (02,00) s.
Primljeno: 17. 11. u 05,15 sati

Okon anje Pelješca.⁶

¹ Snimak originala (tipkan na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 485/326.

² i ³ Vidi operaciju »Landsturm«, dok. br. 16, napomena 2 i 3.

⁴ Iz sastava 118. lova ke divizije.

⁵ Prva domobranska dobrovolja ka pukovnija.

⁶ Vidi operaciju »Herbstgewitter«, dok. br. 6. napomenu 6.

Neprijatelj: 1. južnodalmatinska brigada,⁷ 13. dalmatinska brigada, 1. dalmatinska udarna brigada. Ukupno 3000 ljudi, svaki 5. ili 6. vojnik ima mitraljez. Prvi put minobaca kalibra 12 cm.

neprijateljski gubici: izbrojano 271 poginuo, izbrojano 42 ranjena cijeni se na 232.

Plijen: uništena 4 topa kalibra, 10,5, 3 talijanska teška mitraljeza, 12 talijanskih lakih mitraljeza, 3 sanduka municije za teške minobaca e, 1 motorni amac, 5 ribarskih amaca, 1 motocikl, 52.950 metaka, 143.000 kuna.

Vlastiti gubici: mrtvi - 3 oficira, 7 podoficira, 42 vojnika; ranjeni - 3 oficira (2 zaostala za trupom, 18 podoficira, 243 vojnika; nestao - 1 oficir (6./750), 1 podoficir, 30 vojnika.

BROJ 236

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 17. STUDENOG 1943. O DOSTIGNUTOJ LINIJI MAKARSKA-TOKALO U OPERACIJI »LANDSTURM«¹

Prijepis telegrama od 17. 11.43, poslanog u 19,00 sati, primljenog u 23,50 sati.

Izveštaj V SS-brdskog armijskog korpusa od 17. 11. 43.

»Landsturm«:² **16. 11.** u 20.00 sati neprijatelj se, bježe i, povukao u pravcu jugoistoka. Dostignutaje linija Makarska-Tokalo (9 km isto no-sjeveroisto no od Makarske).

Namjera: 17.11. prodor ka rajonu Drašnice (3 km jugoisto no od Podgore) - Vlaka (10 km isto no-sjeveroisto no od Drašnica).

Komanda V SS-brdskog armijskog korpusa
Operativno odjeljenje

7. Brigada pod takvim nazivom nije postojala. Na Pelješcu je vodila borbe Prva dalmatinska i 13. južnodalmatinska NO brigada.

1 Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 189/616.

2 Vidi dok. br. 16. napomenu 2 i 3.

BROJ 237

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETOG SS-BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 17. STUDENOG 1943. O BOR-
BAMA KOD IMOTSKOG, STUDENACA I PODGORE¹**

Prijepis telegrama - tajno - od 18. 11. 43.

Poslano: 19,25 sati
Primljeno: 15,30 sati

**Dnevni izvještaj V SS-brdskog
armijskog korpusa od 17. 11. 43.**

Vrijeme: kiša.

Op a situacija: Odbijen prodor neprijatelja iz pravca zapada ka Imotskom i Studencima.² Posljednje neprijateljske snage prebacile se na Hvar.

118. lova ka divizija: Grupa Petersen³ u žestokoj borbi na obalnoj cesti sjeverozapadno od Podgore. Neprijatelj vrši naizmjeni no prebacivanje, sa 9 brodova, na otok Hvar.⁴ Artiljerijskom vatrom potopljen 1 neprijateljski brod.

Srednja borbena grupa: 7 km sjeverozapadno od Kimeta (trig. 1536). Lijeva borbena grupa: 7 km sjeverozapadno od [Velikog] Šibenika (trig. 1314). Preko Pavi a jedna motorizovana grupa otpo ela bo ni napad na Podgoru. Na sjevernom boku slabiji izvi a ki prodor protivnika kod Lovre a i u rajonu sjeveroisto no od Imotskog.

II... (738⁵ - kote isto no od Studenaca ponovo zauzete.

III... (738⁶-u 13,30 sati kod Pavi a uspostavljena veza sa Petersenom.⁷

Namjera: Napad II bataljona 738. puka preko Studenaca u pravcu Aržana. Sa oja anim 105. izvi a kim bataljonom ponovno zaposjedanje zapadnog dijela Studenaca. Operaciju »Landsturm«⁸ nastavlja grupa Petersen i III bataljon 738. puka.

118. divizija: 17.11.1943. naredba o sektoru⁹ predata 118. lova koj diviziji. Vlastiti motorni jedrenjak na putu za Ston, artiljerijskom vatrom s Mljeta primorana da prekine plovidbu.

Namjera: Izvi anje u rajonu prikupljanja trupa.

[...]

V SS-brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 257/43. pov.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 189/596.

² i ⁸ Vidi operaciju »Landsturm«, dok. br. 16, napomenu 2 i 3.

³ i ⁷ Iz sastava SS divizije »Prinz Eugen«. Vidi dok. br. 207.

⁴ Vidi dok. br. 90.

⁵ Drugi bataljon 738. puka 118. lova ke divizije. O prebacivanju 118. lova ke divizije u Dalmaciju vidi dok. br. 201, 202, 204, 220, 229, 246, 258, 270, 319, 320, 325 i 338.

⁶ Tre i bataljon 738. puka 118. lova ke divizije.

⁹ Misli se na nare enje o preuzimanju sektora dejstva od SS dvizije »Prinz Eugen« koja se povukla iz Dalmacije u Bosnu i Hercegovinu.

BROJ 238

NARE ENJE KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 17. STUDENOG 1943. ŠTABOVIMA 114. LOVA KE I 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE ZA IŠ ENJE PODRU JA ZADAR-ŠIBENIK I ZAPOSJEDANJE OTOKA UGLJAN I PAŠMAN¹

T A J N O

XV brdski armijski korpus
Istureno komandno mjesto
8/43. pov.

Smještaj Štaba, 17. 11. 1943.

1) Bataljone 114. lova ke divizije u rajonu **Rogoznica-Marina** smijeniti 264. pješadijskom divizijom. Jedan bataljon sa 7. baterijom 661. artiljerijskog puka od ovog trenutka stoji na raspolaganju 114. lova koj diviziji za iš enje podru ja **Zadar-Šibenik**, a definitivno i za operaciju »Delphin«.² Drugi bataljon podre uje se, takti ki i intendantski, 264. pješadijskoj diviziji za zadatke zaposjedanje grada **Sinja**. O pojedinostima neposredno odlu uju divizije. Poslati izvještaj o smjenjivanju.

2) Preuzimanje komande od strane 264. pješadijske divizije u njenoj zoni 20. 11. u 12,00 sati. Još nesmijenjeni dijelovi 114. lova ke divizije podre uju se, do kona ne smjene, 264. pješadijskoj diviziji. Sva skladišta, depoi, oprema, mine i dr. koji se nalaze unutar djelokruga komandiranja, odmah napustiti i predati ih u ispravnom stanju.

3) 114. lova ka divizija provodi predvi eno iš enje, zbog pripravnosti za operaciju »Delphin«, u suglasnosti s 264. pješadijskom divizijom.

4) Operacijom »Delphin« rukovodi 114. lova ka divizija. Neophodnu podršku regulirati neposrednim sporazumom obiju divizija.

Neposredno nakon poduhvata »Delphin«, 264. pješadijska divizija, zajedno sa 114. lova kom divizijom, vrši zaposjedanje otoka **Ugljana** i **Pašmana**. Nakon predaje otoka 264. pješadijskoj diviziji, 114. lova ka divizija prikuplja svoje snage u rajonu **Gospi -Karlobag** za operaciju »Adler«.

[Potpis ne itljiv]

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 560/966.

² Vidi dok. br. 71, napomenu 2.

BROJ 239

**OBAVJEŠTENJE ŠTABA 114. LOVA KE DIVIZIJE OD 17 STUDE-
NOG 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG
KORPUSA O PLANU IŠ ENJA ZADARSKIH OTOKA¹**

STROGO POVJERLJIVO!

114. lova ka divizija
Operativno odjeljenje

Divizijsko komandno mjesto,
17. 11. 43.
5 primjeraka
1. primjerak

Komandi XV brdskog armijskog korpusa

Veza: radiogram Komande XV brdskog armijskog korpusa, Operativ-
no odjeljenje, br. 5882/43. pov. od 15. 11. 43.

2) iš enje obalnog podru ja izme u Zadra i Šibenika² sa 721. lova -
kim pukom (bez I i III bataljona) i 1 pionirskom etom iz Zadra, 114, izvi-
a kim bataljonom iz Benkovca;

114. protivtenkovski bataljon (samo za zadatke zapre avanja) iz Kista-
nja, 741. lova ki puk (bez I i III bataljona) i 1 brdska baterija iz Šibenika.

II divizion 661. artiljerijskog puka (bez 4. baterije)	samo za operacije na kopnu, podjela
III divizion 661. artiljerijskog puka, dijelovi 264. pješađijske divizije	na pojedina ne grupe

b) Oto ka operacija:

Grupa 721. lova kog puka isti:

- Ugljan,
- Pašman,
- Iž,
- Sestrunj.

Istodobno, po inju i sa jugoistoka, grupa 741. lova kog puka vrši iš-
enje:

- Kornata,
- Žuta,
- Dugog otoka,
- Molata.

Redoslijed prema hitnosti.

Glavnina obe anog brodskog potencijala (dvotrupne peniše, J- amci³
i obalno-lova ki bataljon⁴ kod grupe 741. lova kog puka. Polazna luka za
ovu grupu vjerojatno Murter.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta,
arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 558/417.

² Vidi operaciju »Delphin«, dok. br. 71, napomenu 2.

³ Desantni amci.

⁴ Obalno-lova ki bataljon »Brandenburg«.

- 3) Potrebno vrijeme:
pod 2a) 21-23. 11.
2b) od 24. do oko 28. 11.

4) Ukoliko, prema naređenju XV brdskog armijskog korpusa, Operativno odjeljenje, br. 5882/43. pov. od 15. 11, spomenuti brodski potencijal bude potpuno stajao na raspolaganju, isto kao operacija će se proširiti ka sjeveru, na Pag, i pod točkom 2a) naređeni dijelovi (osim onih određenih za zadatke zaprežavanja, odnosno za operacije na kopnu) preko Karlobaga prikupiti i se u rajonu Gospića, »Adler«.

Za to nost:
[Potpis nečitljiv]

Eglseer,⁵ v. r.

BROJ 240

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 18. STUDENOG 1943. O POKRETIMA JEDINICA SS-DIVIZIJE »PRINZ EUGEN« 1118. LOVA KE DIVIZIJE U RAJONU VRGORCA, STONA, APLJINE I METKOVI A¹

Prijepis telegrama od 18. 11. 43, poslatog u 09,00 sati, primljenog u 19,05 sati.

Izveštaj o pokretu trupa, kao prilog dnevnom izvještaju V SS-brdskog armijskog korpusa od 18. 11. 43.

SS-divizija »Prinz Eugen«: Štab 14. lovačkog puka, I bataljon 14. puka, II divizion 7. brdskog artiljerijskog puka na maršu u pravcu Stona.² 8. baterija 7. brdskog artiljerijskog puka na maršu ka Blagaju.³

Namjera: Smjenjivanje III bataljona 13. puka.

118. lovačka divizija: Dostignuto: 9. baterija 669. artiljerijskog puka - Imotski; 7. baterija 668. artiljerijskog puka - Vrgorac; 2. vod 3. protivavionske čete - Ston; I bataljon 738. puka, komora II bataljona 738. puka - Topolo; II divizion 668. artiljerijskog puka s komorom, III divizion 668. artiljerijskog puka - Slano; laka brdska kolona sa Turkkol.⁴ 738. puka - Zaton; komora 750. puka, 1. dio, na maršu istočno od Dubrovnika.⁵ Poljski dopunski bataljon (1. dio) - željeznicom ka Apljini.

Namjera: III bataljon 738. puka, sa 7. baterijom 668. artiljerijskog puka, - napad ka Makarskoj.⁶ Štab divizije, komanda pozadine - za Apljinu; I ba-

⁵ Komandant 114. lovačke divizije.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačke mikroteka NAV-N-T-313, film 189/624.

² i ³ Riječ je o povlačenju 2. SS puka, koji je preimenovan u 14. puk, SS divizije »Prinz Eugen« s Pelješca i njegovom upućivanju za Mostar.

⁴ i ⁷ Turkenstanska kolona. U sastavu njemačkih trupa bile su formirane jedinice od zarobljenih Rusa.

⁵ Riječ je o zaposjedanju obalnog sektora od strane 118. lovačke divizije koga je do tada držala SS divizija »Prinz Eugen«.

⁶ Vidi operaciju »Landsturm«, dok. br. 16, napomenu 2 i 3.

taljon 738. puka, 1. baterija 668. artiljerijskog puka - Metkovi ; II bataljon 738. puka (komora) - Brestica; II divizion 668. artiljerijskog puka, sa komorom III divizionu - Stupa; laka kolona, sa Turkkol.⁷ - Slano. Komore 750. puka, 1. dio - Zaton, a 2. dio - Dubrovnik.
[...]

BROJ 241

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 19. STUDENOG 1943. O ZAVRŠETKU OPERACIJE »LANDSTURM«¹

Prijepis telegrama V SS-brdskog armijskog korpusa od 19.11.43. - 18,40 sati

1) »Landsturm«:² Grupa Petersen³ hitno povuena. Okončavanje operacije »Landsturm« od strane I bataljona 738. puka.⁴ Prodor iz rajona Studenci (sjeverozapadno od Imotskog). Uz otpor neprijatelja, zauzete kote blizu Ariana. II bataljon 738. puka (20.11.) ujutro će biti oslobođen radi zaposjedanja obalnog sektora Baška Voda-Zadvarje-Omiš.

2) **Korula:** Osmatranjem s Pelješca utvrđeno daje sjeveroisto ni dio otoka jako zaposjednut od strane neprijatelja. Protivnik se ukopava u robove. Zbog velikih valova onemogućeno izvištavanje i prodor. Neprijateljski baterijski položaj, na istočnom dijelu otoka Mljeta, sprečava dotur. Talijanski brzihamci izmeću se u Pelješca i Mljeta.

3) Vremenska situacija na moru: orkanska oluja. Na obali (prilikom izvođenja operacije »Landsturm«): oluja, jaka kiša, u planinama sniježna oluja. I pored ovako loše vremenske situacije, vlastita trupa se držala odlično.

1 Snimak originala (tipkanog na pisanim stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhivna njemačka, mikroteka NAV-N-T-313, film 189/578.

2 Vidi dok. br. 16, napomenu 2 i 3.

3 Prvi SS puk SS divizije »Prinz Eugen«. Vidi dok. br. 207.

4 Iz sastava 118. lovačke divizije.

BROJ 242

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 19. STUDENOG 1943. O NAPADIMA
SAVEZNI KIH AVIONA NA KNIN, ŠIBENIK I PRIMOŠTEN¹**

T A J N O

T E L E G R A M

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
III (germ.) SS-tenkovskom korpusu
V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 19. 11. 43.

Vrijeme: jutarnja magla, kišovito; na obali vedro, poslije podne naobla enje.

Op a situacija: Pove ana zra na dejstva na željezni ka postrojenja, luke i aerodrome ukazuju na namjeru da se prekine snabdijevanje. Neopodno je hitno dovla enje protivavionske artiljerije.

114. divizija: U 08,00 i 12,15 sati napadi ameri kih lovaca-bombardera, s bombardiranjem i vatrom iz avionskog oružja, na Knin (željezni ka stanica), Drniš (željezni ka stanica i aerodrom). Štete: 3 aviona (1 totalno, 2 djelomi no uništena) 2 lokomotive (1 totalno, 1 djelomi no uništena). Lokalizirani požari zgrada u Kninu. U 12,00 i 15,45 sati napadi bombama najve eg kalibra na luku i željezni ku stanicu u Šibeniku. Parobrod »Nennella« na uš u Krke više puta pogo en, parobrod »Milano« zadobio manja ošte enja iz avionskog oružja. Pun pogodak na tra nice željezni ke stanice Šibenik. U 16,00 sati bombardiranje i vatra iz avionskog oružja na Primošten i onesposobljenu obalnu bateriju. Do sada javljeno: 1 mrtav, 3 ranjena.

264. divizija: Preuzimanje komande 20. 11. u 12,00 sati.

[..]

Pukovnik *Pfaffert*, v. r.

Komanda XV brdskog armijskog korpusa
Operativno odjeljenje,
br. 5911/43. pov. od 19. 11. 43.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/156.

BROJ 243

DNEVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA 114. LOVA KE DIVIZIJE OD 19. STUDENOG 1943. O NAPADU PARTIZANA NA MARŠEVSKU GRUPU KOD OBROVCA I NJIHOVOM PRIKUPLJANJU KOD SINJA I KISTANJA¹

RADIOGRAM Br. 2437

114. lova ka divizija
XV brdskom armijskom korpusu
Operativno odjeljenje

Poslano: 19. 11. u 23,40 sati
Primljeno: 20. 11. u 05,50 sati

Dnevni izvještaj od 20. 11. 1943.

Vlastitim dejstvima uspostavljeni mir u posljednje vrijeme na cestama za dotur, u rajonu Obrovac, po prvi put je ponovo poremećen.² Napad je e bande na marševsku grupu III bataljona 891. puka 6 km jugozapadno od Obrovca (18. II).³

Nakon duže borbe, poslije podne je cesta oslobođena. Prikupljanje 9. krajiške brigade⁴ u rajonu sjeverno od Sinja. Neprijatelj podiže most kod Panja; napad na osiguranja sjeveroistočno od Sinja, kao i povećana izviška aktivnost južno od Trilja, ukazuju na namjere za napade i u ovom rajonu. Prema novom etničkom izvještaju, 6. lista divizija dalje nastavlja pokret iz rajona Kaldrma-Grahovo-Tiškovac, preko Jajca, u pravcu istočne Bosne.⁵ Izvičanjem utvrđena je zaposjednutost od strane bandi Grulovića (4,5 km sjeverozapadno od Kistanja). Oblast snabdijevanja Gospić dostignuta 18. 11. u 21,00 sati, bez kontakta s neprijateljem. Povratni marš iz Gospića 19. 11. u 10 sati. Još nije primljen izvještaj o pristizanju u Gračac.

II bataljon 891. puka,⁶ 300 ljudi rezerve 114. lovačke divizije iz Gračaca za Obrovac, III bataljon 891. puka iz Karina za Benkovac.

Vrijeme: prije podne vedro, poslije podne povećana naoblaka, uvečer kiša.

Vlastiti gubici: 7 ranjenika - samoubojstvo. Gubici prilikom zračnog napada 18. 11. povećali su se na 1 poginulog i 8 ranjenih.

Neprijateljski gubici: 25 poginulih i 4 zarobljena.

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhivna njemaka, mikroteka NAV-N-T-314, film 556/240-244.

² i ³ Vidi dok. br. 55.

⁴ Odnosi se na Desetu dalmatinsku NO brigadu Dvadesete divizije NOVJ. Vidi dok. br. 57.

⁵ Vidi dok. br. 234, napomenu 2.

⁶ Iz sastava 264. pješadijske divizije.

Namjera: Pregrupiranje i prikupljanje snaga predviđenih za zaposjedanje nove ceste za dotur od Suševca do serpentina južno od Srba. Predaja komande 264. pješadijskoj diviziji.⁷ Priprema »Delphin«-a.⁸

Za to nost:
[Potpis ne itljiv]

Operativno odjeljenje

BROJ 244

**ZAPOVIJEST ŠTABA 114. LOVA KE DIVIZIJE OD 19. STUDENOG
1943. ZA IZVODEJE OPERACIJE »DELPHIN« NA PODRUČJU ZADRA
I ŠIBENIKA**

T A J N O

114. lovačka divizija
Operativno odjeljenje,
br. 1686/43. pov.

Divizijsko komandno mjesto
19. 11. 1943.

**Divizijska zapovijest
za išetanje obalnog pojasa između
Zadra i Šibenik i otoka smještenih
ispred tog sektora (operacija »Delphin«)
(karta 1:50.000)**

1) Neprijatelj:

- sa VII dalmatinskom brigadom,² koja je s lokalnim bandama, drži zaposjednutim obalni pojas Bibinje-Debeljak-Vrana-Pakoštane, a iz Sukošana, Biograda i Pakošтана održava brodski saobraćaj s otocima;

- u rajonu Bibinje-Sukošan-Debeljak-Dubrava lokalni odred,³ koji ima oko 300 ljudi;

- težište neprijateljskog posjedanja u rajonu Polača-Jagodnje-Vrana; Štab VII dalmatinske brigade - državno imanje Jankolovica;

- u rajonu sjeverno od Vodica, kod Bratiškovaca, Sjevernodalmatinski odred (oko 150 ljudi);

- Bribirske Mostine zaposjednute jedva jačinom ete.

⁷ Riječ je o preuzimanju obalnog sektora od 114. lovačke divizije koja je po završetku operacije »Ziethen« (vidi dok. br. 107, napomenu 2) upućena u Italiju.

⁸ Vidi dok. br. 71, napomenu 2.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačke mikroteka NAV-N-T-315, film 1295/728-731.

² Devetnaeste divizije NOVJ.

³ Zadarski NOP odred.

Otoci smješteni ispred obalnog pojasa:

Težište neprijateljskog posjedanja je **otok Ugljan**, oko 500 bandita,⁴ 4 topa (2 kalibra 10,5 i 2 kalibra 7,5), 9 teških mitraljeza, 4 protivavionska topa na uporištima Ugljan, Lukoran, Sutomišća, Preko (Stab), otok Ošljak, Kali (vojna bolnica), Kukljica. Brodski saobraćaj od Ugljana za Petrine, od Kali i Kukljice za Bibinje i Sukošan.

Otok Pašman:

Slabo zaposjednut od strane neprijatelja.⁵ Utvrđeno neprijateljsko zaposjedanje na sjeverozapadnom rtu, kod Zdreleca, Pašmana i Tkona. Od Pašmana i Tkona brodski saobraćaj za Biograd i Pakoštane. Brodski saobraćaj od Ugljana za otok Pašman i od Kukljice za Zdrelec.

Otok Iž:

Zaposjeli lokalni banditi. Veliki Iž - Komanda mjesta.

Otok Dugi otok:

Sjeverozapadni i jugoistočni dio posjednuti od strane neprijatelja.

Zaliv u jugoistočnom dijelu služi kao banditska luka. Većinom za veća prikupljanja brodova. I u toku nepovoljnog vremena za let, računati sa stalnim **zračnim napadima**.

Napadi **neprijateljskih mornaričkih snaga**, naročito podmornice, mogu i su prije svega u vanjskom otokom području.

2) 114. lovačka divizija:

S dijelovima, smijenjenim od strane 264. pješadijske divizije, u rajonu Zadra i Šibenika, i s dijelom snaga 264. pješadijske divizije isti obalni pojas izmeću Zadra i Šibenika i počinje išćenje grupe otoka smještenih ispred Zadra.

Operacija nosi konspirativni naziv »Delphin«⁶ i počinje X-dana, koji će biti naređen najmanje 12 sati ranije.

3) Raspoložive snage:

a) Grupa 721. lovačkog puka:⁷

721. lovački puk (bez I i III bataljona), II divizion 661. artiljerijskog puka (bez 4. baterije), 114. izviđački bataljon⁸ s 10. baterijom 661. artiljerijskog puka i 1. etom 114. pionirskog bataljona;⁹

⁴ i ⁵ Otoki NOP odred.

⁶ Vidi dok. br. 71, napomenu 2.

⁷ Iz sastava 264. pješadijske divizije.

⁸, ⁹, ¹⁰ i ¹¹ Iz sastava 114. lovačke divizije.

b) Grupa 114. protivtenkovskog bataljona:

(samo za zadatke osiguravanja, zapre avanja i za borbene izviška i kepatrole) sa etni kom grupom Vuli ;

c) Grupa 741. lova kog puka:¹⁰

741. lova ki puk (bez I i III bataljona), III divizion 661. artiljerijskog puka i 1 brdska baterija (bit e preba ene u toku 20. 11. od strane 661. artiljerijskog puka);

d) Dijelovi 264. pješadijske divizije:

Iz rajona Zadra i Šibenika, uz neposrednu suglasnost mjesnih komandanata, preuzimaju komandanti 721. i 741. lova kog puka.¹¹

4) Zadaci:

a) **Grupa 721. lova kog puka** vrši prodor, polaze i X-dana rano ujutro, **sa oja anim 114. izviška i kim bataljonom**, duž obale, preko Sukošana na Biograd i Pakoštane, zaposjeda ovaj obalni pojas i blokira ga za brodski saobraćaj bandita. Bibinje i Sukošan iste i zaposjedaju dijelovi 264. pješadijske divizije.

Dijelovi garnizona Benkovac, uz podršku artiljerije, prodorima u jugozapadnom pravcu uznemiravaju neprijatelja u rajonu Jagodnje i tako demonstiraju jak napad. 114. izviška i ki bataljon hvata i uništava neprijatelja, koji se, pred ovim napadima, povla i eventualno u pravcu Biograda.

U noć i izme u X-dana i X + 1-dana po eti oto ku operaciju iskrcavanja na Ugljan. Definitivno zaposjedanje otoka Ugljana i Pašmana, od strane dijelova 264. pješadijske divizije, po eti blagovremenim sporazumom sa komandantom 891. puka.

b) **Grupa 114. protivtenkovskog bataljona**, polaze i X-dana rano ujutro iz Kistanja, zauzima raskršće Bribirske Mostine i brdoviti teren s obje strane puta i sprijeva eventualno povlaćenje neprijateljskih snaga u sjevernom ili istom pravcu. Isturiti naprijed borbeno osiguranje u pravcu Benkovca, Stankovaca i M. iste.

c) **Grupa 741. lova kog puka**, polaze i X-dana rano ujutro sa mostobrana Martinska i prodiru i sa jednom »brzom grupom« preko Vodica-Tijesno, zaposjeda poluotok Murter. Sa glavninom snaga prodire preko Zatona ka zapadu i isti teritoriju izme u Zatona i Pirovca. Odmah potom priprema se, u rejonu Pirovac-Murter, za iskrcavanje na o. Kornat. Za ovu svrhu predviđeni brodski potencijal dovesti iz Šibenika po mraku. O dovoenju dopunskog brodskeg potencijala slijedi narećenje.

III divizion 661. artiljerijskog puka nije predviđen za upotrebu preko mora.

5) **Radi ispitivanja civilnog stanovništva** pohapsiti cjelokupno muško i žensko stanovništvo izme u 16 i 65 godina starosti, saslušati ih

preko Obavještajnog odjeljenja Komande, nevino civilno stanovništvo otpustiti, a osumnji ene sprovesti u zarobljeni ka sabirališna mjesta. Obavještajnom odjeljenju Komande stavljaju na raspolaganje:

721. lova ki puk: zonderfirera Schulza, starijeg desetara Fischerà, starijeg desetara Artmanna.

114. izvi a ki bataljon: potporu nika Schnarrenbergera, zonderfirera Raceka.

741. lova ki puk: zonderfirera Horwartha, zonderfirera Bergena, desetara Richwalda.

114. protivtenkovski bataljon: zonderfirera Pojana.

6) Zrakoplovstvo:

Ukoliko vremenska situacija dopusti, može se ra unati s podrškom zrakoplovstva u ograni enom obimu. Trupe treba upozoriti, da samo prilikom pojavljivanja vlastitih aviona daju znake raspoznavanja.

Da bi se sprije ili gubici prilikom neprijateljskih zra nih napda, naroitu pažnju obratiti na stalan rastresit raspored snaga i stalnu obrambenu pripravnost. U protivavionskoj obrani obezbjediti u eš e svih slobodnih mitraljeza.

7) O pristizanju **mornari kih snaga** u Zadar ili Šibenik obavijestiti diviziju.

Podjelu pojedina nih desantnih grupa vrši divizija.

8) Veza:

a) **114. bataljon za vezu** uspostavlja i održava:

radio-vezu izme u:

- divizije i grupe 721. lova kog puka;
- divizije i grupe 114. protivtenkovskog bataljona;
- divizije i grupe 741. lova kog puka.

b) **Svjetlosni znaci:**

Bijelo - »Ovdje smo mi!«

Zeleno - »Artiljerijsku vatru prenijeti naprijed«

Crveno - »Tamo neprijatelj«

c) **Mreža javljanja:** (karta 1:50.000)

Zapadna mreža javljanja 3, koja se prema jugu treba produžiti od 17 do 27, bit e novouspostavljena mreža javljanja 8, i to:

8 A 1:	4898 do 4900 (visoko) 488 do 490 (desno)
8 L 27-	4846 do 4848 (visoko) 508 do 510 (desno)

Upozoravamo na eš e javljanje (najmanje svaka 2 sata).

Komandno mjesto divizije ostaje u Kninu.

Eglseer, 1²v. r.

BROJ 245

IZVJEŠTAJ 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE O SUKOBIMA S PARTIZANIMA U VREMENU OD 1. LISTOPADA DO 19. STUDENOG 1943. ZA VRIJEME NJENOG PREBACIVANJA OD BIHA A DO DALMATINSKE OBALE¹

264. pješadijska divizija

**Izveštaj o aktivnosti br. 2
za period od 1. listopada do 19. studenog 1943.**

Transport divizije jako je usporen napadima bandi na prugu u hrvatskom rajonu. Pristigle transporte sastavilo je Operativno odjeljenje koje je, kao vodi predhodnice, prethodno stiglo u Biha , za borbene grupe na maršu, preko visokih planina, u predvi eni rajon borbenih dejstava Zadar-Šibenik-Split, gdje je divizija smijenila dijelove 114. lova ke divizije i SS-divizije »Prinz Eugen« u obalnoj obrani.

Uskoro, nakon pristizanja kompletnog Štaba divizije u Biha , komandant divizije² se sa jednim malim radnim štabom uputio za Drniš, gdje se pripremalo angažiranje divizije.

Divizija je imala prvi kontakt s neprijateljem 17. 10. 43. Ja a banda izvršila je prepad na putu za dotur na serpentinama kod Zrmanja Vrela na 9. snabdjeva ku etu 602. osiguranu od strane 7. ete 892. puka. Uz naše umjerene gubitke, banditi su imali 86 mrtvih.

Nekoliko dana kasnije izvršen je prepad i na jedan manji konvoj 892. grenadirskog puka, koji je tom prilikom potpuno odbijen.

Ovaj gubitak i razni drugi prepadi bandi na naše slabo zašti ene konvoje ukazuju na nužnost da se konvoji osiguraju od strane najmanje jedne ete s teškim oružjem.

Na maršu od Drniša ka Splitu, III bataljon 892. puka napao je 25. 10. u okolicu Mu ajaku bandu. Komandant divizije, koji se nalazio na putu za Split, da bi uspostavio vezu sa tamošnjim dijelovima SS-divizije »Prinz Eugen« i Pomorskim komandantom Dalmacije, li no je komandirao angažiranjem III bataljona 892. puka i marševske grupe II divizionu 264. artiljerijskog puka, koja se još približavala, a koje su forsiranim napadom odba-

¹² Komandant 114. lova ke divizije.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka Vojni arhiv Freiburg, film 8/4-6.

² General Albin Nacke

eile neprijatelja. Komandant divizije je u dnevnoj zapovijesti izrazio zahvalnost i priznanje sudjelujućim dijelovima trupe.

Stizanjem u novi rajon borbenih dejstava divizijske trupe su potinjele 114. lova koja je u diviziji. XV brdski armijski korpus naredio je da se definitivna predaja komande u sektoru izvrši 20. 11.43.³ U privremenim direktivama utvrđeni su principi rukovođenja borbom, a u prvoj procjeni situacije izvještava se isključivo situacija, namjere i problemi divizije.

BROJ 246

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 20. STUDENOG 1943. GOD. O BORBAMA KOD STUDENACA I ZRAČNOM NAPADU NA ŽELJEZNI KU STANICU RAVNO'

Prijepis telegrama

Dnevni izvještaj V SS-brdskog armijskog korpusa od 19. 11. 1943.

Poslano: 20. 11. u 09,00 sati
Primljeno: 20. 11. u 11,35 sati

Vrijeme: vedro, sunano, predvečer kiša.

Opća situacija: »Landsturm«² pred završetkom. Inače nepromijenjeno.

118. lovačka divizija: Nakon početnog žilavog otpora, neprijatelj se kod Studenaca povukao u pravcu sjevera. Rajon do 5 km sjeverno od Studenaca je očišćen. Uvečer zauzeta nova obrambena linija u rajonu Studenaca (razlog: oslobađanje II bataljona 738. puka).³

»Landsturm«: Petersen⁴ - dostignuta linija 5 km jugoistočno od Igrana i 3 km zapadno od V. Rogorca.⁵ Povlači se.

Namjera: Zaposjedanje obalnog sektora Omiša. Oslobađanje borbenog grupe Petersen. Premještanje 1. dobrovoljačkog puka⁶ u rejon Imotskog.

Pripreme za očišćenje rajona sjeverozapadno od Ploče.

Od 15,00 do 16,00 sati zračni napad, u niskom letu, na željezničku stanicu Ravno (14 km sjeveroistočno od Slanog) i na cestu Metković-Dubrov-

³ Vidi dok. br. 374.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisanim stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačke mikroteka NAV-N-T-313, film 485/295.

² Vidi dok. br. 16, napomenu 2 i 3.

³ O dolasku jedinica 118. lovačke divizije u Dalmaciju vidi dok. br. 201, 202, 204, 220, 229, 237, 258, 270, 319, 320, 325 i 338.

⁴ Iz sastava SS divizije »Prinz Eugen«.

⁵ Vjerojatno Vrgorca.

⁶ Odnosi se na Prvu domobransku dobrovoljačku pukovniju.

nik. Gubici: 1 službenik i 3 vojnika ranjeni; 1 automobil i 3 teretna vozila uništeni; 8 željezničkih vagona s oružjem, opremom izgorjelo.
[...]

V SS-brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 287/43. pov.

BROJ 247

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETOG SS-BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 20. STUDENOG 1943. O MA-
NJEM SUKOBU S PARTIZANIMA KOD POSUŠJA I OMETANJU IS-
KRCAVANJA KOD OREBI A¹**

Prijepis telegrama - Tajno - od 21. 11. 43.

Poslano: u 0,05 sati
Primljeno: u 11,15 sati

**Dnevni izvještaj V SS-brdskog
armijskog korpusa od 20. 11. 43.**

Vrijeme: obla no, jaka kiša.

Op a situacija: nepromijenjena.

SS-divizija:² Ojačani 7. izviđački bataljon dostigao Ulog bez kontakta s neprijateljem. Podizanje mosta na Neretvi vjerojatno će trajati 9 dana.

Namjera: Nastavljanje marševskih pokreta.

118. divizija: U rajonu sjeveroistočno od Imotskog i sjeverozapadno od Prova ponovo prikupljanje neprijatelja. Odbijeni slabiji neprijateljski napadi 2 km sjeveroistočno od Posušja. Bez borbe II bataljon 738. puka dostigao obalu (Zadvarje-Dubci).³

Primijećeni živući saobraćaj manjih pomorskih prevoznih sredstava između otoka smještenih ispred sjeveroistočnog dijela Korčule. Dvije neprijateljske baterije s Korčule ometale naše iskrcavanje kod Orebića. Angažiranjem vlastite artiljerije paljba prekinuta.

Grupa Petersen oslobođena.⁴

U toku je smjenjivanje III bataljona 14. SS puka⁵ od strane 1. hrvatskog legionarskog dobrovoljačkog puka.⁶

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhivna njemačka, mikroteka NAV-N-T-313, film 485/942.

² SS divizija »Prinz Eugen«. Ova divizija se povlačila iz Dalmacije za Bosnu i Hercegovinu.

³ Odnosi se na operaciju »Landsturm«. Vidi dok. br. 16, napomenu 2 i 3.

⁴ Prvi SS puk SS divizije »Prinz Eugen«. Vidi dok. br. 207.

⁵ Odnosi se na Drugi SS puk, preimenovan u četrnaesti SS puk, SS divizije »Prinz Eugen«.

⁶ Odnosi se na Prvu domobransku dobrovoljačku pukovnicu.

BROJ 249

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETOG SS-BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 21. STUDENOG 1943. O ZAPO-
SJEDANJU RAJONA OMIŠA I IŠ ENJU UŠ A NERETVE¹**

Prijepis telegrama - Tajno - od 22. 11. 43.

Poslano: 22. 11. u 08,07 sati
Primljeno: 23. 11. u 03,30 sati

**Dnevni izvještaj V SS-brdskog
armijskog korpusa od 21. 11. 43.**

Vrijeme: jaka kiša, plima.

Op a situacija: nepromijenjena

SS-divizija: nepromijenjeno.

Pokret u rajonu prikupljanja 118. lova ke divizije. Zaposjedanje oba-
lnog sektora Omiša i prošljavanje oblasti oko uš a Neretve izvršeno bez
kontakata s neprijateljem. U sjevernom sektoru, isto no-jugoisto no od
Prova, odbijene slabe neprijateljske izvi a ke patrole.

[..]

Na Kor uli živ saobra aj, primije eni radovi na kopanju rovova. Iz
neprijateljske baterije na Hvaru vatra radi ometanja naših izvidnica u Pod-
gori.

Namjera: Nastavljanje iš enja rajona oko uš a Neretve.

[...]

Komanda V SS-brdskog armijskog korpusa
Operativno odjeljenje,
br. 308/43. pov.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta,
arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 485/929.

BROJ 250

**DNEVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA 114. LOVA KE DIVIZIJE OD 21. STUDENOG 1943. O PO ETKU OPERACIJE »DELPHIN« NA PODRU -
JU ZADRA¹**

R A D I O G R A M br. 2483

114. lova ka divizija
Komandi XV brdskog armijskog korpusa

Poslano: 21. 11. u 23,00 sati²
Primljeno: 22. 11. u 03,57 sati

Dnevni izvještaj od 22. 11. 43.³

Operacija »Delphin«⁴ zapo ela bez podrške zrakoplovstva i obe anih dijelova ratne mornarice. Uz slabiji otpor, 114. izvi a ki bataljon⁵ preko Sukošana, u 13,30 sati, dostigao Biograd. Oko 300 bandita se povuklo ka otoku Pašmanu. Dijelovi 891. puka⁶ u Bibinjama. Nakon otklanjanja mnogobrojnih cestovnih prepreka i uz slabiji otpor neprijatelja, 2. eta 114. protivtenkovskog bataljona⁷ dostigla Bribirske Mostine, organiziraju i se za kružnu obranu od ja ih neprijateljskih napada sa sjevera i istoka. Borba još traje. 741. lova ki puk⁸ prešao Krku i zauzeo položaj sjeverozapadno od Krke. Pove avanje neprijateljske aktivnosti u rajonu Kistanja. Grupa Gämmerler⁹ odbacila manju bandu iz Popine. Na serpentinama mnogobrojne prepreke. Prevoj Klanac (5 km sjeverno-sjeveroisto no od Su evi a) zauzet uz slabiji otpor neprijatelja. Odbijen no ni napad s istoka i zapada na uporište ukci (17 km sjeverozapadno od Knina). U Markove st. (9 km zapadno od Knina) uništena neprijateljska izvi a ka patrola (neprijateljski gubici: 7 mrtvih).

Glavnina 6. li ke divizije povukla se iz Bosanskog Grahova u pravcu sjeveroistoka i istoka;¹⁰ u Bos. Grahovu još samo slabiji dijelovi. Zra ni napadi s bombama i avionskim oružjem na brodove u Šibeniku prošli bez znatnijih ošte enja.

Vrijeme: ujutro vedro i bez oblaka. Kasnije naobla enje. Poslije podne pljusak. Temperatura 13,5°C.

Vlastiti gubici: 2 ranjena, osim ve javljenih gubitaka zbog zra nog napada 18.11, naknadno se javlja o 4 mrtva, 12 ranjenih. 2 mrtva, 2 ranjena (Talijani); 15 konja ubijeno, 8 ranjeno.

1 Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 556/233-236.

2 i 3 Trebalo bi da stoji od 21. 11.

4 Vidi dok. br. 71, napomenu 2.

5, 7, 8 i 9 Iz sastava 114. lova ke divizije.

6 Iz sastava 264. pješadijske divizije.

10 Vidi dok. br. 234, napomenu 2.

Neprijateljski gubici: 3 zarobljena, 2 prebjegla.

Namjera: Iskrčavanje na Ugljan. iš enje mosta na Krki i zaposjedanje Murtera. III bataljon 471. lova kog puka i 4. baterija 661. artiljerijskog puka s rezervom iz Obrovca za Gospi .

Za to nost:

Bormann, v. r.

Operativno odeljenje

BROJ 251

DNEVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 21. STUDENOG 1943. O NAPADU PARTIZANA NA KAMIONE KOD MARINE I VOD VOJNIKA KOD TROGIRA¹

R A D I O G R A M Br. 2646.

264. pješadijska divizija, Operativno odjeljenje
XV brdskom armijskom korpusu

Poslano: 21. 11. u 23,35 sati
Primljeno: 22. 11. u 02,32 sati

Dnevni izvještaj od 21. 11. 43.

A) Utvr eno prisustvo jednog bataljona VI dalmatinske brigade² u rajonu Benkovca (ja ine 150 ljudi).

U rajonu Split-Trogir pove ana aktivnost bandi: 20. 11. partizani³ izvršili prepad na 2 kamiona II bataljona 893. puka 3 km isto no od Marine. Vlastiti gubici: 3 mrtva i 3 ranjena. 21. 11. otvorena vatra iz mitraljeza i minobaca a na 1 vod 6. ete 893. puka 5 km zapadno od Trogira.⁴ Vlastiti gubici: 20. ranjenih.

III bataljon 741. puka,⁵ koji je bio u prolazu, pretesao teren.

Bez rezultata potraga za kapetanom Brandemeyerom,⁶ koji je sa sobom nosio tajna dokumenta.

Oja avanje partizanskih jedinica⁷ sjeverno i isto no od Sinja, koje se vrši ve nekoliko dana, upu uje na zaklju ak da se može o ekivati napad na Sinj. Prema pozadinskim izvještajima -ja ina 3 brigade. Saobra aj motornih amaca izme u otoka Šolte i Bra a.

B) Neprijateljski lovci-bombarderi, u niskom letu, izvršili 21. 11. u 08.00 sati napad na Šibenik i željezni ku stanicu Perkovi ; otvorena vatra

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NA V-N-T-314, film 557/162-165.

² Na tom podru ju je dejstvovala Sedma NO brigada Devetnaeste divizije NOVJ. Vidi dok. br. 187.

³ i ⁴ Ove akcije je izvršio vjerojatno Marinsko-segetski NOP odred. Vidi dok. br. 100 i 396.

⁵ Iz sastava 114. lova ke divizije.

⁶ Vidi dok. br. 100, 248 i 264.

⁷ Odnosi se na dijelove Dvadesete divizije NOVJ.

iz avionskog oružja. Civilni gubici: 1 mrtav, 1 ranjen. Manje materijalne štete.

C) III bataljon 741. puka smijenjen od strane 5. i 6. puka kod Višnja i 6. puka u Marini.

D) Željezni ki most Vrpolje oštećen poplavom. Opravku, koja će trajati 14 dana, izvršit će željezni ki pionirski školski bataljon u Šibeniku.

E) Vrijeme: kišovito.

F) Ukupni vlastiti gubici: 3 mrtva, 23 ranjena.

Za to nost:
[Potpis ne itljiv]

Operativno odjeljenje,
br. 1280 pov.

BROJ 252

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRD-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 22. STUDENOG 1943. O BOR-
BAMA S PARTIZANIMA KOD BIOGRADA I MARINE**

R A D I O G R A M Br. 6748
T A J N O

XV brdski armijski korpus
Komandi 2. oklopne armije,
Obavještajno odjeljenje

22. 11. Poslano: u 09,40 sati
Primljeno: u 11,00 sati

Dnevni izvještaj

Opća situacija: Oživljavanje prepada na cestama.
Ila: 114. lovačka divizija i 264. pješadijska divizija...

U rajonu Benkovca 1 bataljon VI dalmatinske brigade.² Nakon slabijeg otpora, neprijatelj se iz Biograda (300) povukao na otok Pašman. Još su u toku neprijateljski napadi (Sjevernodalmatinski odred) sa sjevera i istoka na našu protivtenkovsku četu 30 km istočno od Biograda. Ponovni prepadi 3 km i 6 km istočno od Marine (24 km zapadno od Splita) 20. 11. na 2 teretna vozila, 21. 11. na naš pješadijski vod.³

Pojavio se neprijateljski izviđač oko Kistanja i zapadno od Knina.

Odbijeni neprijateljski napadi sa zapada i istoka na uporište 16 km sjeverozapadno od Knina.

Skršen neprijateljski otpor sjeverno i sjeveroistočno od Suševa (cestovne prepreke na serpentinama).

Sjeverno i istočno od Sinja neprijatelj se ojačava.

[•••]

1 Snimak originala (na teleprinteru) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-313, film 485/1005-1006.

2 Odnosi se na Sedmu NO brigadu Devetnaeste divizije NOVJ.

3 Vidi dok. br. 251 i 396.

Ile: Napadi neprijateljskih lovaca-bombardera, u niskom letu, na Šibenik i Perkovi .

Saobra aj motornih amaca izme u Bra a i Šolte.

Za to nost:
[Potpis ne itljiv]

XV brdski armijski korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 6888/43. pov.

BROJ 253.

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 23. STUDENOG 1943. O IŠ ENJU TERENA JUŽNO OD VRGORCA I ARTILJERIJSKOJ VATRI OD STRANE PARTIZANA NA OREBI I OMIŠ¹

Dnevni izvještaj V SS-brdskog armijskog korpusa od 23. 11. 43.

SS-divizija »Prinz Eugen«: Izvi a ka patrola 7. izvi a kog bataljona, bez kontakta s neprijateljem, dostigla Kalinovi ; spaljen most. O izvršavanju marševskih pokreta u izvještaju o pokretu trupa.

118. Iova ka divizija: Stalno prebacivanje neprijatelja u manjim grupama preko ceste Provo-Trilj² (10 km sjeverozapadno od Prova) u pravcu juga upu uje na mobilizaciju u dolini rijeke Cetine. Prilikom sprovo enja akcije iš enja od strane I bataljona 738. puka u rajonu južno od mjesta Borogorac,³ slabija banda se bez borbe povukla u pravcu sjeverozapada. Mjesta razorena, stanovništvo u zbjegu. Iskrcavnje vlastitog dotura u Orebi u, no u, jako ometano neprijateljskom artiljerijskom vatrom. Od 09,00 sati artiljerijska i minobaca ka vatra na luku i grad Omiš. Patrolna služba banditskih brodova pokušava da paralizira doturni saobra aj sa uš a Neretve. Veza u prekidu.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 485/921.

² Na tom podru ju su se nalazile jedinice Devetnaeste i Dvadesete divizije NOVJ, dok. br. 187.

³ Vjerojatno se odnosi na Vrgorac.

BROJ 254

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 23. STUDENOG 1943. O TOKU
IZVOENJA OPERACIJE »DELPHIN«, ISKRCAVANJU NA UG-
LJAN, NAPAD PARTIZANA NA KONVOJ KOD ŠIBENIKA¹**

T A J N O
T E L E G R A M

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomoenom generalu u Hrvatskoj
III (germ.) SS-tenkovskom korpusu
V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 23. 11. 43.

Vrijeme: obala - oblačno, bez vjetrova; unutrašnjost - magla, kišovito.

Opis situacija: Svakodnevni zračni napadi na željeznicu i na željezničke stanice Šibenik-Drniš-Knin u velikoj mjeri ometaju snabdijevanje i opravku željeznih postrojenja.

114. divizija: Operacija »Delphin«,² i pored lošeg vremena u rajonu borbenih dejstava, nastavlja se bez podrške zrakoplovstva i mornarice.

Uz slabiju neprijateljsku obranu, grupa 721. iskrčala se na sjeverozapadni i jugoistočni dio otoka Ugljan. Nakon slamanja pojačanog otpora oko Lukorana, sjeverna grupa proešljava rajon 2,5 km južno i jugoistočno od Lukorana.

Južna grupa zauzela je položaj oko Kukljice. Nakon savladavanja mnogobrojnih cestovnih prepreka, grupa 741. očišćila je rajon Zaton-M. ista-Pirovac-Vodice, bez nekog značajnijeg kontakta s neprijateljem. Polazni položaj na Murteru za desantni poduhvat na Kornat. U nastupu iz Skradina, preko rajona Prukljan-Vučjak (12 km zapadno od Skradina, III bataljon 893. puka,³ imao je manji sukob s neprijateljem. Iz rajona Bribirske Mostine 114. protivtenkovski bataljon poduzeo je izvištavanje u rajon Benkovac-Stankovci (10 km zapadno-jugozapadno od Bribirskih Mostina) i na M. istu. Kod Bribirskih Mostina, 300 bandita povuklo se ka jugu. Grupa Gämmerler bez borbe zaposjela Srb. Slabiji neprijatelj povukao se ka jugoistoku, stanovništvo evakuirano.

III bataljon 721. puka na maršu za Gospić, 7 km sjeverno-sjeverozapadno od Obrovca.

Namjera: Nastavak operacije »Delphin«. Zbog izostanka broskog potencijala ratne mornarice, iskrčavanje grupe 741. nije moguće a III bataljon 893. puka, sa dijelovima 114. protivtenkovskog bataljona, vrši izvištavanje enje rajona Bribirske Mostine-Roški Slap-Skradin. Marševska grupa III bataljona 721. puka za Medak.

¹ Snimak originala (tipkanog, na pisaćem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačke mikroteka NAV-N-T-314, film 555/191-192.

² Vidi dok. br. 71, napomenu 2.

³ Iz sastava 264. pješadijske divizije.

264. divizija:

Poja ani neprijateljski pritisak u rajonu Sinja. Snabdijevanje jedinica u Sinju ne funkcionira. Bande otvorile vatru, 18 km jugoisto no od Šibenika, na konvoj za snabdijevanje, 2 ranjena. Sudjelovanje s dijelovima 891. puka i 893. puka u operaciji »Delphin«.

1. eta 264. pionirskog bataljona na putu iz Drniša za Šibenik.

Namjera: Oja avanje Sinja jednom lakom baterijom iz rajona Splita.

• -J

Plafferott; v r

XV brdski armijski korpus

Operativno odjeljenje₂₃. U. 43.
Br 597g/43 P Q V

BROJ 255

DNEVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA 114. LOVA KE DIVIZIJE OD 23. STUDENOG 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O NASTAVKU OPERACIJE »DELPHIN« NA OTOKU UGLJANJU, IŠ ENJU RAJONA ZATON, PIROVAC, VODICE¹

R A D I O G R A M Br. 2511

114. lova ka divizija, Operativno odjeljenje,
XV brdskom armijskom korpusu

Poslano: 23. 11. u 01,20 sati
Primljeno: 23. 11. u 05,58 sati

Dnevni izvještaj od 23. 11. 43.

Uz povoljne vremenske okolnosti, operacija »Delphin«² se nastavlja bez podrške zrakoplovstva i mornarice.

U jutarnjim satima, uz slabiji otpor neprijatelja, grupa 721. iskrkala se na sjeverozapadni i jugoisto ni dio otoka Ugljana. Nakon slamanja ja eg otpora oko Lukorana, sjeverna grupa izvršila pro ešljanje otoka do Plišivac-k. 176, Bocoli -k. 143 (1,5 km sjeverozapadno od Preka).

Južna grupa zauzela zapre ni položaj oko Kukljice. Grupa 741. izvršila iš enje rajona Zaton-M. ista-Pirovac-Vodice, bez zna ajnijeg kontakta s neprijateljem i uz otklanjanje mnogobrojnih cestovnih prepreka. Položaj pripravnosti na Murteru - za akciju iskrcavanja na otok Kornat. Komandno mjesto puka u Tijesnom.

III bataljon 893. pušaka,³ uz lakši kontakt sa neprijateljem - iz Skradina preko Pukljana u pravcu Vu jaka (12 km zapadno-sjeverozapadno od Skradina).

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 556/228-232.

² Vidi dok. br. 71, napomenu 2.

³ Iz sastava 264. pješadijske divizije.

Iz Bribirskih Mostina 114. protivtenkovski bataljon poduzeo izvišta ke prodore ka Benkovcu, Stankovcima (10 km zapadno-jugozapadno od Bribirskih Mostina) i M. isti. Iz rajona 3 km jugozapadno od Bribirskih Mostina 300 bandita povuklo se u pravcu juga.

Grupa Gämmerler bez borbe zauzela Srb. Slabiji neprijatelj se povuкао ka jugoistoku. Stanovništvo evakuirano.

Na putu za Gospi, marševska grupa III bataljona 721. puka dostigla greben 7 km sjeverno-sjeverozapadno od Obrovca.

Vrijeme: bez padavina, bez vjetrova. Naobljenje 80%. Temperatura: 14°C

Vlastiti gubici: do sada javljeno 12 ranjenih.

Neprijateljski gubici: još nisu poznati.

Namjera: Nastavak »Delphin«-a, iš enje Ugljana od strane grupe 721.

Zbog nepristizanja broskog potencijala ratne mornarice nije mogu e iskrcavanje grupe 741. na otok Kornat. III bataljon 893. puka, zajedno sa dijelovima 114. protivtenkovskog bataljona, vrši iš enje rejona Bribirske Mostine-Roški Slap-Skradin. Marševska grupa III bataljona 721. puka - Medak.

Za to nost:

[Potpis ne itljiv]

Operativno odjeljenje

BROJ 256

**NARE ENJE ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 23. STUDE-
NOG 1943. ŠTABU 892. GRENADIRSKOG PUKA ZA HITNO IŠ E-
NJE TERENA DIVULJE-MARINA I POSTUPCIMA PREMA STA-
NOVNIŠTVU¹**

T A J N O

264. pješadijska divizija
Operativno odjeljenje
Br. 1296/43. pov.

Divizijsko komandno mjesto,
23. 11.43.

1) U periodu od 19. do 22. 11. 43, na cesti Split-Marina, na naše trupe više puta je izvršen prepad od strane partizana, naoružanih teškim pješadijskim oružjem. Tom prilikom naneseni su znatni gubici.

2) 892. grenadirski puk hitno vrši iš enje terena s obje strane ceste Divulje-Marina, s dijelovima II bataljona 893. puka, 5. etom 892. puka i drugim slobodnim dijelovima u Splitu koji se, odmah, do daljnjeg, pot i-njavaju II bataljonu 893. puka i šalju za Trogir.

S osloncem na Trogir i Marinu, **poduzeti odlu ne mjere** na mjestima prepada. U tu svrhu moraju se od strane doušnika saop iti krivci ili osumnji eni.

¹ Snimak originala (tipkan na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka Vojni arhiv Freiburg, film 8/272.

U svakom mjestu prikupiti stanovništvo i, preko prevodioca, objasniti slijedeće: Ako se ubuduće njemačkoj komandi **odmah** ne prijavi svako prikupljanje bandi, bit će poduzete i svom oštrinom sprovedene neophodne mjere odmazde.

3) O sprovođenju i rezultatu poduzetih mjera odmah izvijestiti.

*Nake*² v. r.

Dostavljeno:

892. grenadirskom puku,
Obavještajnom odjeljenju divizije

BROJ 257

**ZAPOVIJEST 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 23. STUDENOG
1943. POTPUNJENIM JEDINICAMA ZA PODRŠKU PUKA »BRAN-
DENBURG« U OPERACIJI »ZIETHEN«¹**

STROGO POVJERLJIVO

264. pješadijska divizija
Operativno odjeljenje,
Br. 442/43. str. pov.

Divizijsko komandno mjesto
23. 11. 1943.

Predmet: operacija »Ziethen«² karta 1:200.000

5 primjeraka
5. primjerak

Z a p o v i j e d

za podršku borbene grupe potpukovnika von Huga (puk Brandenburg) prilikom prelaska preko Dinarskih planina (operacija »Ziethen«)³

1) U rajonu Livna i sjeverno od Sinja jake partizanske grupe.

Visovi s obje strane puta Obrovac-Livno zaposjednuti od strane neprijateljskih osiguranja s teškim mitraljezima i minobacačima, na serpentinama mnogobrojne prepreke, po svemu sudeći, javljeno da se u Biteli u (10 km sjeverno od Obrovca) nalaze 3 neprijateljska topa. Treba razmisliti unatičim neprijateljskim otporom, naročito s visova s obje strane puta.

² Albin Nake, komandant 264. pješadijske divizije.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka Vojni arhiv Freiburg, film 8/273-274.

² Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

³ Vidi zapovijest komandanta Petog SS-brdskog armijskog korpusa i komandanta 114. lovačke divizije za izvođenje operacije »Ziethen«, dok. br. 277 i 278.

2) **Borbena grupa potpukovnika von Huga** (2 motorizirana bataljona puka Brandenburg s izvištima i četiri oklopna kolima i četvorocjevnom protivavionskim mitraljezom, ojačani etnicima) ima zadatak da X-dana iz rajona Bos. Grahova (22 km sjeveroistočno od Krina) na velikoj cesti u jugoistočnom pravcu, preko Grkovaca, približavaju i se Kazancima, dostigne i zaposjedne Livno. Nakon uništenja tamošnjih bandi i njihovih baza za snabdijevanje, borbena grupa von Hugo će se povući iz Livna i na cesti, koja vodi ka jugoistoku preko Dinarskih planina preko Obrovca, dostići i grad Sinj. Kompletan poduhvat trebalo bi provesti u toku jednog (X) dana.

3) **Borbena grupa potpukovnika Miillera (zapovjednik** - komandant 892. grenadirskog puka) snage: I bataljon 892. puka, III bataljon 741. puka - posljednji ukoliko nije bezuvjetno neophodan za osiguranje Sinja - jedna baterija iz Sinja (ustaše i jačina domobrana prema direktivama potpukovnika Miillera) podržava borbenu grupu potpukovnika von Huga prilikom nasilnog prelaska preko Dinarskih planina. Pored toga, borbena grupa se X-dana, prešavši u zoru rijeku Cetinu kod Obrovca, probija do k. 983 (18 km sjeveroistočno od Sinja), istu cestu i visove od neprijatelja, uklanja postojeće prepreke i, zaposjedanjem ceste od Obrovca do k. 893, kao i visove s obje strane ceste, odakle se može računati s neprijateljskim napadima, osigurava polazak borbene grupe von Hugo. Izvršiti izvištavanje sve do doline Planice. Odstupni marš borbene grupe potpukovnika Miillera za Sinj, nakon prolaska borbene grupe potpukovnika von Huga, koji sa svoje strane izdvaja dio snaga za osiguranje polaska. Pored toga, neophodno je pravovremeno uspostavljanje veze, na planinskoj cesti, između oba zapovjednika borbenih grupa.

4) Tajnosti:

Preduvjet za uspješno sprovođenje operacije je najveća tajnost, na što se posebno skreće pažnja. Do podatka o stanju na cestama, preprekama, neprijateljskoj posadi i dr. mora se dolaziti preko naročito pouzdanih obavještajaca.

5) Veze:

Radio-šifre, neophodne za održavanje veze s borbenom grupom potpukovnika von Huga, moraju se pravovremeno saopćiti komandantu 892. grenadirskog puka.

6) X-dan (između 27. 11. i 2. 12.) divizija će objaviti preko radija.

7) Komandant 892. grenadirskog puka hitno će izvjestiti o namjerama i snagama predviđenim za sprovođenje ovog borbenog zadatka (preko radija).

Nake, 4 v. r.

Dostavljeno:

892. grenadirskom puku - 1 primjerak
Potpukovniku von Hugu - 2 primjerka

BROJ 258

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 24. STUDENOG 1943. O USPOSTAVLJANJU VEZE 118. LOVA KE DIVIZIJE S DESNOM SUSJEDNOM DIVIZIJOM I ZAPOSJEDANJU OBALE¹

Prijepis telegrama V SS-brdskog armijskog korpusa od 24. 11. 43.

U 18,10 sati

1) Vrijeme: Stalno jaka kiša. Nevrijeme prouzrokovalo povećanje nivoa rijeke Neretve i odronjavanje mostova. Koncentracijski marš divizije »Prinz Eugen«,² uslijed teškog terena i loše vremenske situacije, napreduje sporo i bez kontakta s neprijateljem.

U 18,25 sati

2) Obalni sektor nepromijenjena situacija. 118 lovačka divizija³ uspostavila vezu s desnom susjednom divizijom.⁴ U potpunosti izvršeno zaposjedanje obale. I dalje traje dejstvo neprijateljske artiljerije s Korčule u pravcu Pelješca. Operacija »Herbstgewitter«⁵ obustavljena; nastavak nakon dolaska mornaričkih oružanih snaga.
[...]

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-313, film 189/449.

² Riječ je o povlačenju SS divizije »Prinz Eugen« iz obalnog područja u Bosnu i Hercegovinu.

³ O dolasku 118. lovačke divizije u Dalmaciju vidi dok. br. 201, 202, 204, 220, 229, 237, 246, 270, 319, 320 i 338.

⁴ Odnosi se na 264. pješadijsku diviziju u rajonu Omiša.

⁵ Vidi dok. br. 6, napomenu 6.

BROJ 259

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 24. STUDENOG 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE
ARMIJE O PLANU ZA IZVOENJE OPERACIJE »DELPHIN« NA
ZADARSKE OTOKE¹**

STROGO POVJERLJIVO

TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije

Namjera u vezi »Dalphin«-a:²

1) Grupa 721. isti Pašman, Sestrunj, a odmah potom Iž.

Grupa 741. (iz Murtera) isti Kornat, Žut, Dugi otok i Molat.

2) Po okon anju »Delphin«-a uporišno zaposjedanje sjeveroisto ne obale Ugljana i Pašmana od strane dijelova 264. divizije, a kasnije otoka Dugi otok i Kornat od strane ustaša.

Pfaffertott, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 943/43. str. pov. od 24. 11. 43.

BROJ 260

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA PETNAESTOG BRDSKOG AR-
MIJSKOG KORPUSA OD 24. STUDENOG 1943. O TOKU OPERACI-
JE »DELPHIN«, IŠ ENJU OTOKA UGLJAN I OŠLJAK, ISKRCA-
VANJU NA OTOKE RIVANJ, SESTRUNJ I PAŠMAN¹**

TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
III (germ.) SS-tenkovskom korpusu
Njema kom opunomoenom generalu u Hrvatskoj
V SS-brdskom korpusu

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemaka, mikroteka NAV-N-T-314, film 558/435.

² Vidi dok. br. 71, napomenu 2.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemaka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/196-197.

Dnevni izvještaj od 24. 11. 43.

Vrijeme: obala - oblačno, u večernjim satima nevjrijeme; u unutrašnjosti kiša, magla.

Opća situacija: Uspio iznenadni napad na Karlobag, neprijatelj se s otoka povukao bez ozbiljnijeg otpora.

264. divizija:

Banda srednje jačine u nastupanju sa sjevera ka Zemuniku (11 km istočno od Zadra). Vjerojatan termin za neprijateljski napad na Sinj - 25. 11.

Namjera: Pročišćavanje rajona Marina-Divulje. Smjenjivanje I bataljona 892. puka u Sinju od strane III bataljona 741. puka.

Izvještaj o pokretu: 9. baterija 264. artiljerijskog puka za Zadar.

[...]

114. divizija:

Nastavlja se operacija »Delphin«.² Otok Ugljan i Ošljak od ostataka neprijatelja o istila grupu 721. (II bataljon 721. puka, 114. izvišćki bataljon, 1. eta 114. primorskog bataljona, dijelovi I bataljona 891. puka i II divizion 661. artiljerijskog puka bez 4. baterije).

Banditi su se, u noći 23. 11. masovno povukli ka zapadu. Otok Iž je izgleda vrsto u rukama neprijatelja. Iskrčavanje na otok Rivani, kao i obzovanje mostobrana na otocima Sestrinju i Pašmanu, bez kontakta s neprijateljem.

Grupa 741. (II bataljon 741. puka, III divizion 661. artiljerijskog puka, 2. baterija 661. puka, Štab i 2. eta obalno-lovačkog bataljona »Brandenburg«) u pripravnosti u polaznim lukama za iskrčavanje na otoke Žut i Kornat.

III bataljon 893. puka iz M. Ciste, 2. eta 114. protivtenkovskog bataljona iz rajona Bribirske Mostine-Bratiškovci-Smrđelje, nakon kraće borbe, kod Vana.

[...]

Mornarički oficir za vezu stigao bez brodova. Vlastiti gubici od prethodnog dana povećali se na 16 ranjenih; neprijateljski gubici: 17 mrtvih, 35 zarobljenih, 5 prebjeglih; zaplijenjeno: 1 teški mitraljez, 1 laki mitraljez, 12 pušaka, pješadijska municija i neprijateljski dokumenti.

Namjera: Nastavak »Delphina«. Iščišćenje Pašmana i Sestrinja. Po pristizanju brodova, iskrčavanje na Žut i Kornat.

Za to nost:
[Potpis nečitljiv]

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 5984/43. pov. od 24. 11. 43.

² Vidi dok. br. 71, napomenu 2.

BROJ 261

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 25. STUDENOG 1943.0 IŠ E-
NJU OTOKA PAŠMAN I SESTRUNJ I BORBI ETNIKA I PARTIZA-
NA KOD VRLIKE**

TAJNO

TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
III (germ.) SS-tenkovskom korpusu
V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 25. 11. 43.

Vrijeme: obala - oblačno, povremena kiša; unutrašnjost - kišovito.
Op a situacija: Operacija »Delphin«² se odvija po planu. Pristigle mornari ke snage. Oslobo ena cesta Karlobag-Gospi .

114. divizija:

Radi iš enja operacija po ela s mostobrana na Pašmanu i Sestrunju. Dostignuta linija na otoku Pašmanu 2 km južno od Pašmana. Grupa 741. eka u Murteru, spremna za ukrcavanje na brodove.

U 11,30 sati u Zadar pristigli: 1 krstarica za protivzračnu obranu, 3 dvotrupne peniše i 3 desantna amca.

U Srbu uspostavljena veza sa 373. divizijom koja se kre e u pravcu juga. Slabiji neprijatelj povukao se u pravcu sjeveroistoka. Cestu Gospi -Karlobag oslobodile ustaše. Od bande o kojoj je prethodnih dana javljano da je uništena, 70 mrtvih. Marševska grupa III bataljona 721. puka, nakon manjeg kontakta s neprijateljem kod Medaka i Ribnika, za Gospi . Borba između etnika i bande srednje ja ine 6 km sjeveroisto no od Graca, koja se povla ila ka istoku. Neprijateljski gubici: izbrojan 2 mrtva. etnika: 9 poginulih i 4 ranjena. etnici i milicija odbili no ni napad bande srednje ja ine u rajonu jugoisto no od Vrlike. Neprijateljski gubici: 11 mrtvih.

114. protivtenkovski bataljon u Kistanjima. U Drniš ušao III bataljon 893. puka.

Namjera: Završavanje iš enja Pašmana, iskrcavanje na Iž. Odmah potom prevoženje mornari kih snaga na Murter za operaciju 741. puka na

1 Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/203-204.

2 Vidi dok. br. 71, napomenu 2.

Kornate dana 25. 11. Prodor 114. protivtenkovskog bataljona u rajonu sjeverozapadno od Kistanja.

264. divizija:

Banditsko regrutiranje u rajonu 25 km sjeverozapadno od Šibenika. Prilikom proešljavanja terena isto no od Trogira uhapšeno 8 osumnjičenih za suradnju s banditima. Gubici prilikom prepada na vlastitu grupu 22. 11. kod Drvenika: 3 poginula, 2 ranjena, 2 nestala.
[...]

Pukovnik *Pfafferott*, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 6005/43. pov. od 25. 11. 43.

BROJ 262

**IZVJEŠTAJ TREĆEG BATALJONA 893. PUKA OD 25. STUDENOG
1943. O UČEŠĆU U OPERACIJI »DELPHIN« NA PODRUČJU SKRADINA¹**

TAJNO

III bataljon 893. grenadirskog puka²

Smještaj Štaba, 25. 11. 43

**Borbeni izvještaj III bataljona
893. puka o operaciji »Delphin«³**

Zapovijest:

III bataljon 893. grenadirskog puka, bez 9. i 12. čete, s pola 5. baterije 264. artiljerijskog puka, od 21.11. do 23. 11.43. potčinjava se 741. lovačkom puku. Dostiže Skradin 21.11.43. u 06,00 sati; odatle se 22. 11.43, u 06,00 sati upućuje preko Bišćina, Prukljana k. 3 (3 km sjeverozapadno od Prukljana) i isti teren s obje strane puta zbog nastupnog marša; sa po jednom četom ovladava visovima Gradine (166)-Vučjak i Tucanj (146, 192)-Glavica (180, 125). Tamo uspostavljaju vezu sa 114. protivtenkovskim bataljonom, s desnim krilom II bataljona 741. puka i s grupom Deepen. Od 23. 11. 43, 06,00 sati, pod komandom 114. protivtenkovskog bataljona, stupa u zajedničku akciju ušerenja rajona sjeverozapadno i sjeverno od Skradina i u pravcu Bratiškovci-Roški Slap.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisarstvu) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačke mikroteka Vojni arhiv Freiburg, film 8/269-271.

² 264. pješadijske divizije.

³ Vidi dok. br. 71, napomenu 2.

Tok operacije:

Polazak dana 20. 11.43. u 06,30 sati, iz Drniša u pravcu Skradina III bataljona 893. puka (10. eta, 11. eta, pola 5. baterije 264. artiljerijskog puka i Štab bataljona za vezu). Dostizanje Skradina oko 13,45 sati. **Bataljonska zapovijest za 21. 11. 43.:** 10. i 11. eta nastupaju dana 21. 11. od Skradina do Bi ine. Uz istodobno iš enje šumske oblasti južno od k. 58 - Prukljan, k. 3 (3 km sjeverozapadno od Prukljana), 10. eta neposredno nakon toga, sa po 1 vodom, zauzima k. 125 i k. 180 (Glavica). Osiguravaju i marš, II. eta nastupa kroz Bi ine duž puta do 1 km južno od k. 50 i zatim iste i teren i šumske oblasti na širokom frontu, s osloncem na 10. etu, preko kota 55, 81, 83, sa po 1 vodom dostiže visove Tucanj 192, Vu jak 146 i Gradinu 166. Odmah po dostizanju kota, 10. eta uspostavlja vezu sa II bataljonom 741. puka i grupom Deepen, a 11. eta sa 114. protivtenkovskim bataljonom.

Pola 5. baterije 264. artiljerijskog divizion kontrolira, s kote 1,5 km južno od Skradina, prelazak bataljona; 10-toj i 11-toj eti pot injeni su po 1 merni ka eta.

Štab bataljona slijedi iza 10. ete. Nakon posjedanja visova, **komandno mjesto bataljona u Ga elezima.** U tu svrhu, 11. eta dio snaga ostavlja za osiguranje komandnog mjesta. Do opozivanja komora ostaje u Skradinu. Previjalište u toku operacije: **Skradin.**

Tok dana 21. 11.43: Kako je još bio mrak, polazak iz Skradina se morao pomjeriti na 6,30 sati. Pošto od Bi ine više nije bilo mogu e voziti pješa-dijske dvokolice, teta je pozajmila magarce za nošenje municije i dr. Marš je napredovao lagano, zbog neprohodnog terena. Bataljonu nije bilo mogu e da, oko 10,00 sati, uspostavi vezu sa susjedima, kako je to bilo postavljeno u telegramu 741. puka.

Kada je, oko 13,30 sati, 10. eta dostigla k. 3 partizani su na nju otvorili vatru iz Guda a doline. Ja ina neprijatelja - oko 10 ljudi. Nakon kra e borbe neprijatelj se povukao u pravcu sjeverozapada. Gubitaka kod 10. ete nije bilo. elna grupa 10. ete, pod vodstvom podoficira Fischerà, tom prilikom ubila je 3 partizana, koji su kasnije na eni u žbunju.

Kote su zaposjednute shodno zapovijesti, kako slijedi: k. 188 u 17,00 sati; k. 125 u 17,30 sati; k. 166 u 18,30 sati. Veza s II bataljonom 741. puka bila je uspostavljena tek oko 20,00 sati, a sa 114. protivtenkovskim bataljonom oko 24,00 sati. Ve oko 11,00 sati 741. puk je, preko veze III bataljona 893. puka izvješten o grupi Deepen i II bataljonu 741. puka.

No izme u 21. i 22. 11. protekla mirno.

Budu i se 22.11. rano ujutro nikako nije mogla uspostaviti veza radio-putem sa 114. protivtenkovskim bataljonom, ete su dobile slijede e nare enje:

- 10. eta, napuštaju i kote 125 i 180 u 06,30 sati, nastupa u pravcu k. 3 i k. 149, cestu Skradin-Birbirske Mostine dostiže kod Palini a, gdje eka dalja nare enja.

- 11. eta napušta k. 166, k. 146 i k. 192, nastupa u pravcu k. 3, k. 127 i k. 120 i dostiže cestu 1 km isto no od k. 205. Tamo uspostavlja vezu s 10. etom.

Štab slijedi iza 11. ete; **komandno mjesto je kasnije u Babi u.**

Shodno nare enju, ete su dana 23. 11. u 12,00 sati dostigle cestu. Bataljon je odmah potom uspostavio vezu sa 114. divizijom i 114. protivten-

kovskim bataljonom i zahtjevao dalja naredjenja. Pošto do 14,45 sati radio-vezom nisu stigla nikakva naredjenja, bataljon je 10. etni naredio da zauzme mjesto Plastovo, ali. etna da zauzme Bratiškovce. Nakon zaposjedanja, oba mjesta je trebalo osigurati te tamo premjestiti Štab. U 17,00 sati dostignuta su oba mjesta. Nije bilo neprijatelja.

Za 24. 11. odre en je polazak 10. eti u 06,30 sati. Njoj je pot injen 1 vod 11. ete, koji je dobio naredenje da u 06,30 sati zauzme k. 230 i, u toku nastupanja 10. ete koja je dobila naredenje da iz Plastova, preko k. 220, k. 202 i k. 232 kod Dra evica skrene u pravcu sjevera i prodre u pravcu mostovnog prelaza Roški Slap - preko k. 89 dalje ka Rupi i ponovo se priklju i 11. eti.

11. etna je dobila zadatak da dostigne Rupu, k. 234 i k. 222 (oko 1 km sjeveroisto no od Roškog Slapa). U 12,15 sati ete su, bez kontakta s neprijateljem, dostigle Roški Slap.

Po završenom zadatku, ete su 24. 11. u 20,00 sati dostigle Drniš.

Artiljerija:

U sastavu bataljona, 5. baterija 264. artiljerijskog puka nastupala je u pravcu Skradina i u 14,00 sati tamo se smjestila. Dana 22. 11. 43. baterija je postavljena na položaj jugoisto no od Skradina i u 06,00 sati bila je spremna za dejstvo. 10-toj i 11-toj eti pripadala je po 1 merni ka eta s beži nim odjeljenjem.

Baterija je na položaju bila spremna za dejstvo do 24. 11. 09,00 sati. Nije naredeno otvaranje vatre. Dana 24. 11. 43. ^aterija i komore eta vra ene su za Drniš, koji je dostignut u 16,00 sati.

Utrošena municija:

puš ana - 10 metaka,
mitraljeska - 50 metaka,
automat, pištolja - 32 metka,
signalna municija - 25 metaka.

Gubici: nema
[...]

Kapetan, komandant bataljona:
[Potpis ne itljiv]

BROJ 263

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 26. STUDENOGA 1943. O MINOBACA KOJ VATRI NA OREBI I NAPADU SAVEZNI KIH AVIONA NA CESTI KOD TRSTENOG¹

Prijepis telegrama, poslanog 26. 11. u
01,00 sati, primljenog 27. 11. u 05,00 sati

Dnevni izvještaj V SS-brdskog armijskog korpusa od 26. 11. 43.

Vrijeme: kiša, oluja.

Opća situacija: nepromijenjena.

[...]

118. lova ka divizija: Živ saobraćaj lancima u ovoj kom podruju, izmeću Korčule i Mljet. Primijećeno veći brodski promet u pravcu sjeveroistoka. Minobaca ka vatra na Orebi. Izvještaj doušnika: u rajonu Ariano-Vinica koncentracija bandita, s namjerom da prodru ka obali. Druge bande, nakon prelaska Cetine, prikupile se u rajonu 13 km sjeverno od Omiš.

Namjera: Izviđanje u pravcu Aržana i rajona sjeveroistočno od Omiša.

Između 15,00 i 16,00 sati neprijateljski zračni napad 10-15 lovaca na obalnu cestu Trsteno-ušće Neretve. Jedno vlastito terensko vozilo izgorjelo u plamenu. Telefonske linije pokidane.

[...]

¹ Snimak originala (tipkanog na pisanim stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhivna njemačka, mikroteka NAV-N-T-313, film 189/416.

BROJ 264

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 26. STUDENOG 1943.0 IŠ E-
NJU OTOKA PAŠMANA, RIVNJA, SESTRUNJAI IŽA, NEUSPJELOJ
AKCIJI TRAGANJA ZA KAPETANOM BRANDELMEYEROM, NA-
PADU PARTIZANA NA USTAŠKE KAMIONE KOD SPLITA¹**

TAJNO

TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
III (germ.) SS-tenkovskom korpusu
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 26. 11. 43.

Vrijeme: prije podne južni vjetar 5,5, poslije podne jaka kiša.

Op a situacija: nepromijenjena.

114. divizija:

Nastavak »Delphin«-a.² Grupa 721. izvršila iš enje Pašmana, Rivnja, Sestrunja i Iža. Nema neprijatelja. Iskrčavanje na Iž otežano olujom. Grupa 741. pripravna za ukrcavanje na brodove. Na cesti Vodice-Pirovac ponovo neprijateljska dejstva. Prema izvještaju doušnika, Karlobag su ponovo zaposjeli banditi iz Cesarice (6 km sjeverozapadno od Karlobaga). Izvi anje po elo. Prije prodora 114. protivtenkovskog bataljona u rajon 3,5 km sjeverozapadno od Kistanja, banditi su se povukli s položaja. Odbijen protivnapad uz vlastito povla enje.

Namjera: Nastavak »Delphin«-a. Grupa 741. - isplovljavanje u pravcu Vrgade, Žuta i Kornata. III bataljon 721. puka - prodor ka Karlobagu.

264. divizija:

Sinj je i dalje ugrožen. Neprijateljsko okupljanje 18 km isto no-sjeve-roisto no i 21 km isto no od Sinja. I bataljon 892. puka smijenjen od strane III bataljona 741. puka. U Drniš stigla 1. eta 264. poljskog dopunskog bataljona, pot injena III bataljonu 893. puka. Istureni dio 29. Štaba tvr avskih pionira za Šibenik.

Akcija traganja kontraobavještajne službe iz Beograda za kapetanom Brandelmeyerom³ do sada je bezuspješna. Banditi izvršili prepad na 3

¹ Snimak originala (tipkan na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/206-207.

² Vidi dok. br. 71, napomenu 2.

³ Vidi dok. br. 100, 248 i 251.

kamiona s ustašama i opskrbom,⁴ oružjem i municijom za Split, 27 km ju-
goisto no od Drniša. Kamioni potpuno uništeni.

[•••]

Pukovnik *Pfafferott*, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 6011/43. pov. od 26. 11. 43.

BROJ 265

**DNEVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA 114. LOVA KE DIVIZIJE OD 26. STU-
DENOG 1943.0 SPROVO ENJU OPERACIJE »DELPHIN« I BORBI
KOD KISTANJA¹**

RADIOGRAM Br. 3069

114. lova ka divizija
Komandi XV brdskog armijskog korpusa

Poslano: 26. 11. u 23,58 sati
Primljeno: 27. 11. u 06,21 sati

Dnevni izvještaj od 27. 11. 43.

Nije mogu e sprovo enje operacije »Dalphin«² po planu. Od ukupnog brodskog potencijala, koji je pristigao tek 24. 11. (i to nepotpun), u dosadašnjem dvodnevnom angažiranju bili su sposobni samo manji dijelovi. Još nije sagledana borbena gotovost obalno-lova kog bataljona. Pristizanje zrakoplovnih snaga (1 izvi a , 4 bombardera) uslijedio je tek 26. 11. poslije podne. Planirano angažiranje mornarice i zrakoplovstva, u spre avanju bjegstva bandita, do sada nije bilo izvodljivo. Osim toga, povla enju bandita pogodovala je i loša vremenska situacija.

U daljem toku operacije »Delphin« ne može se više ra unati s nekim snažnijim otporom neprijatelja. Grupa 721. - mostobran Luka na Dugom otoku. U teškoj oluji, no u 26. 11, krstarica za protivzra nu obranu (opremljena samo s 1 topom bez nišanskih sprava), razara i 1 dvotrupna peniša, zbog kvara na strojevima, privremeno van upotrebe, a 1 dvotrupna peniša se nasukala.

Na Vrgadu se iskrcala grupa 741, sa samo 1 dvotrupnom penišom i 2 J- amca,³ i izvršila pro ešljanje terena bez kontakta s neprijateljem. III bataljon 721. puka, oja an s 2 ete 661. poljskog dopunskog bataljona, 4. ba-

4 Vidi dok. br. 88.

1 Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 556/202-210.

2 Vidi dok. br. 71, napomenu 2.

3 Desantni amci.

terijom 661. artiljerijskog puka, 2. etom 202. tenkovskog bataljona, izvršio prodor ka Karlobagu i mjesto je dostignuto u 13,30 sati.

114. protivtenkovski bataljon izvršio iznenadno borbeno izvi anje u pravcu Torbica (5 km sjeveroisto no od Kistanja) i izbio na k. 252, prodrijevši tom prilikom u neprijateljske položaje. Protivnik je (oko 150 do 200 ljudi) pobjegao ka sjeveru i, nakon povla enja naših udarnih jedinica, ponovo se vratio na stare položaje. Izbrojano 14 mrtvih, 11 ranjenih, 1 zarobljen. Plijen. Oko 20,00 sati neprijateljski avion, dolaze i s juga, nadletio Zadar i vratio se prema moru.

Namjera: Nastavljanje operacije »Deplhin«. Ukoliko pristigne još neka dvotrupna peniša, iskrcavanje na otoke Žut i Kornat.

Za to nost:
[Potpis ne itljiv]

Operativno odjeljenje,
br. 1744/43. pov.

BROJ 266

**IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 26. STUDE-
NOG 1943. GODINE O PRIKUPLJANJU DEVETE DALMATINSKE
NOU BRIGADE U RAJONU TROGIR-ŠIBENIK-MU I UGROŽE-
NOST SINJA¹**

RADIOGRAM Br. 2707

264. pješadijska divizija
XV brdskom armijskom korpusu

Poslano: 26. 11. u 22,20 sati
Primljeno: 27. 11. u 01,00 sati

Dnevni izvještaj od 26. 11. 43.

a) Izvještaj o predstoje em prebacivanju IX dalmatinske brigade u rajon Trogir-Šibenik-Mu upu uje na zaklju akda se može o ekivati poveano ugrožavanje puta za dotur za Split i nastavak prepada na cestu Split - Trogir.

Prisustvo ja e grupe partizana u rajonu Hrva a potvr uje ugroženost Sinja. Na putu od Omiša ka Splitu kolona teretnih vozila bez kontakta s neprijateljem. 26. 11. ka Šibeniku 11. eta 893. puka.

Namjera: Napad iz Sinja na Hrva e,² radi uništenja tamošnjih partizanskih grupa i njihovih magazina za opskrbu.

b) 23. 11. komandant artiljerije 415. za Šibenik.

c) Vrijeme: u jutarnjim satima tmurno i kišovito, poslije podne razvedravanje.

d) Nema gubitaka.

Za to nost:
[Potpis ne itljiv]

Operativno odjeljenje,
br. 138/43. pov.

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 557/144-145.

² Vidi dok. br. 96 i 186, napomenu 79 i dok. br. 269 i 397.

BROJ 267

**ZAPOVIJEST 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 27. STUDENOG
1943. ZA OBRANU JADRANSKE OBALE OD ZADRA DO SPLITA¹**

Strogo povjerljivo!

264. pješadijska divizija
Operativno odjeljenje,
Br. 500/43. pov.

Divizijsko komandno mjesto,
27. 11.43.

Karta: 1:200.000

30 primjeraka
14. primjerak

**Divizijska zapovijest za obranu jadranske obale Zadar-Split
(privremena direktiva)**

1) Razvoj cjelokupne situacije, a posebno u Italiji, ukazuje na to da se može očekivati **britansko-američko iskrcavanje** na istojnoj jadranskoj obali. U tom slučaju treba unaprijed osigurati angažiranjem svih rodova vojske, već poznatih u dosadašnjim iskrcavanjima, s oružjem i raznim pomoćnim sredstvima, osim toga s munjevito povećanom aktivnošću u partizana.

114. lova ka divizija nakon izvršenja privremenih mjera išenja obalnog pojasa između Zadra i Šibenika i grupe otoka smještenih ispred Zadra, prikuplja se u rejonu Karlobag-Gospić-Knin radi pokretnog angažiranja.²

373. (hrvatska) pješadijska divizija, osigurava puteve za dotur u rajon Lapac-Banja Luka-Bosanski Novi.

2) **264. pješadijska divizija**, angažirana na obali od Zadra (uključujući) do Splita-Sinja (uključujući), ima slijedeće zadatke:

- a) Spremanje neprijateljskog iskrcavanja i obrana obale od svakog napada u divizijskoj zoni;
- b) išenje, osiguranje i održavanje glavnih tranzitnih i transportnih puteva za snabdijevanje u divizijskoj zoni;
- c) liniju kotla Benkovac-Piramatovci-Drniš-Gizdovac-Klis, paralelnu s obalom, utvrditi kao rezervni položaj i popuniti dijelovima divizije, koji se istodobno drže spremnim kao udarne rezerve za glavnu borbenu liniju.

3) Granice:

a) **između 264. i 114. lova ka divizije:**
Karlobag (isključujući) -ušće Zrmanje-Zrmanja-Planine-Knin (114.)-Vrlika (114.)-Livno (isključujući).

b) **lijeva granica (ujedno korpusna granica):**
Livno (isključujući) - Trilj (uključujući) - otok Brač (isključujući).

¹ Snimak originala (tipkanog na pisanim stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačke mikroteka Vojni arhiv Freiburg, film 8/23-33.

² i 14. lova ka divizija trebala je na putu za Italiju da sudjeluje u usputnim akcijama na teritoriju južne Like i Hrvatskog primorja.

4) Za sprovođenje svog zadatka divizija se dijeli na 3 pukovska sektora.

Angažirani su:

Desno: oja ani 891. grenadirski puk

Sredina: oja ani 893. grenadirski puk

Lijevo: oja ani 892. grenadirski puk

Granice odsjeka:

Izme u 891. grenadirskog puka i 114. lova ke divizije - kao pod brojem 3a).

Izme u 891. grenadirskog puka i 893. grenadirskog puka:

Tok rijeke Krke (893) do Roškog Slapa (893) - Orašac (893) - Sovlje (2 km sjeverozapadno od Tribunja - 893) otok Žirje (893).

Izme u 893. grenadirskog puka i 114. lova ke divizije - kao pod br. 3a).

Izme u 893. grenadirskog puka i 892. grenadirskog puka:

Vrlika (isklju no)-Nevest (16 km južno-jugoisto no od Drniša - 893) - Prodanica na obali (1,2 km sjeverozapadno od Rogoznice - 892).

Izme u 892. grenadirskog puka i 114. lova ke divizije - kao pod br. 3a).

Lijevo ka SS-diviziji »Prinz Eugen«³ (ujedno korpusna granica): Livno (isklju no) - Trilj (uklju no) - otok Brač (isklju no).

5) **Borbeni zadaci - rukovođenje borboj:**

Potrebno je da se obrambena zona divizije brani od svakog neprijateljskog napada i da se u zoni sve raspoložive borbene snage - ukljuuju i i sve njemačke i savezničke dijelove oružanih snaga - tako angažiraju protiv neprijateljskih desantnih i zračno-desantnih trupa, **da se napad slomi im prije, a najkasnije nakon dostizanja obale, odnosno pozadine.**

Glavna borbena linija je obala. Privremene breže izme u obrambenih zona zatvaraju se snagama onda kada one budu slobodne.

Komandanti sektora (komandanti pukova) vode borbu u svojim sektorima:

- oni teže za **potpunom vatrom** - boju no i frontalno iz dubine - ispred glavne linije fronta;

- oni, preko uporišta, reguliraju **uzajamnu podršku;**

- oni, naređuju **izviđanje** i brinu se za stalno osmatranje sektora s ovladanih punktova;

- oni drže spremnim **pokretne rezerve** za uništenje, protivnapadom, prodrlog neprijatelja.

Detaljniji raspored:

Oja ani 891, grenadirski puk:

a) obrambena zona Zadra i otok Ugljan;

b) obalna uporišta: Biograd s otokom Pašmanom;

c) obalno uporište Pirovac-Murter (zaposjedanje tek po naređenju divizije, nakon okončanja još predstojećih poduhvata 114. lova ke divizije i, potom, smjenjivanje II bataljona 891. grenadirskog puka u Obrovcu);

d) kopneno uporište Benkovac;

³ Trebalo bi da stoji 118. lova ke divizija. Tada se SS divizija »Prinz Eugen« ve povukla s teritorija Dalmacije u Bosnu i Hercegovinu.

e) kopneno uporište Birbirske Mostine-Piramatovci (zaposjedanje kao pod c);

d) i e) su baze b) i c) i služe za održavanje ceste Skradin-Benkovac-Zemunik-Zadar;

f) održavanje ceste Zadar-Obrovac.

Ojačani 893. grenadirski puk (privremeno bez III bataljona):

a) obrambena zona Šibenik;

b) održavanje ceste Šibenik-Primošten -Rogoznica pokretnim angažiranjem djelimi njih snaga;

c) kopneno uporište Skradin (veza prema Bribirskim Mostinama) i osiguravanje tvornice aluminijuma, kao i električne centrale i rezervoara za vodu jugoistočno od Skradina.

Ojačani 892. grenadirski puk:

a) obrambena zona Split;

b) održavanje ceste Marina-Rogoznica pokretnim angažiranjem djelimi njih snaga;

c) kopneno uporište Sinj i okolica (opasnost od zračnog desanta);

d) održavanje puteva Sinj-Mužur, Sinj-Split, Split-Mužur.

6) **Uporišta** se organiziraju za kružnu obranu. Jednu **rezervu za protivnapad** - iako malu - mora se u svakom uporištu držati u pripravnosti. Uporišta pružaju uzajamnu podršku vatrom. Ukoliko vatreno dejstvo iz uporišta nije dovoljno, onda uporište, koje nije napadnuto, ulaže sve raspoložive snage u protivnapad van uporišta. **Izvištanje**, radi uspostavljanja veze sa susjedima, mora se posvetiti najvećom pažnjom.

Prilikom **osmatranja neprijatelja**, ili u slučaju približavanja **brodova**, koji se ne prepoznaju sa sigurnošću kao vlastiti, alarmirati uporište i pripremiti ga za borbu.

7) U uspostavljanju **borbenog rajona Drniš**, kao i u angažiranju i zadacima **264. poljskog dopunskog bataljona**, koji je u formiranju, izdaje se posebno naređenje. U njihovu nadležnost spada i održavanje puteva Drniš-Šibenik i Drniš-Mužur.

8) **Artiljerija:**

a) **Raspored borbenog poretka**

U pogledu angažiranja i opskrbe potčinjavaju se: **891. grenadirskom puku:** Stab I divizije 264. artiljerijskog puka sa 1. lakom i 9. teškom baterijom 264. artiljerijskog puka;

III bataljonu 891. puka: 3. baterija 264. artiljerijskog puka;

II bataljonu 891. puka: 2. baterija 264. artiljerijskog puka;

893. grenadirskom puku: Stab III divizionu 264. artiljerijskog puka sa 7. i 8. baterijom 264. artiljerijskog puka;

892. grenadirskom puku: Stab II divizionu 264. artiljerijskog puka sa 4. 6. i 10. baterijom 264. artiljerijskog puka;

III bataljonu 893. puka (Drniš): 5. baterija 264. artiljerijskog puka.

b) **Borbeni zadaci**

Onemogućavanje napredovanja neprijateljskog iskrcavanja koncentriranom i zaprečnom vatrom ispred glavne borbene linije;

Podrška pješadije u obrani od prodrlog neprijatelja;

Podrška vlastitih protivnapada;

Podrška trupa angažiranih u borbi protiv bandi.

c) Izborom podesnih **osmatračnica i isturenih osmatračnica**, mora se obezbijediti **potpuna** vatra ispred glavne borbene linije i vatra po **ugroženim rajonima** me uprostora u pozadini obalnog područja.

Za rukovođenje artiljerijskom vatrom potrebna je **uska veza** sa svim operativnim štabovima **pješadije**.

d) O potčinjavanju, angažiranju i zadacima obalne artiljerije, koja je u pristizanju, izdati se posebna naređenja.

Talijansku artiljeriju svih vrsta u borbenim oblastima komandanti sektora uključiti u obranu.

e) Koncentraciju vatre **cjelokupne** artiljerije (mornaričke, protivavionske, obalne i divizijske artiljerije) regulirati pomoću unaprijed pripremljenih planova vatre.

9) **Pioniri**

a) Upotrebu 264. pionirskog bataljona, s vremena na vrijeme, regulira divizija.

b) Za sprovođenje specijalnih zadataka privremeno se dodjeljuju:

2. eta 264. pionirskog bataljona - 891. grenadirskom puku;

1. eta 264. pionirskog bataljona - 893. grenadirskom puku.

c) **Komandant 264. pionirskog bataljona**, kao rukovodilac divizijske inženjerije, izvršava slijedeće zadatke:

1) postavlja minska polja u cjelokupnom obrambenom području;

2) u suradnji s komandantima sektora, **predlaže utvrđivanje područja obalne obrane**;

3) **zaprećavanje putne mreže**;

4) rušenje mostova i drugih vojnih postrojenja;

5) pripreme za diverzije u lukama.

10) **Rukovođenje u području obalne obrane**

U području obrane komandant divizije je odgovoran za cjelokupnu obalnu obranu. U slučaju napada, on rukovodi svim njemačkim oružanim snagama i jedinicama, koje se nalaze na njegovom području. Komandanti sektora u svojim rajonima, imaju isto pravo naređivanja. Oni su, prije svega, odgovorni za svakog njemačkog vojnika u svom sektoru - a li svaki vojnik posjeduje vatreno oružje i da li je upoznat sa svojim borbenim zadacima.

11) **Veze**

Načelnik za vezu divizije održava:

a) **Telefonske veze s:**

Komandantom 264. artiljerijskog puka;

893. grenadirskim pukom;

264. pionirskim bataljonom;

264. bataljonom za vezu;

divizijskom rezervom (privremeno III bataljon 893. puka) Drniš;

114. lovačkom divizijom.

b) **Radio-veze s:**

Komandom XV brdskog armijskog korpusa;

373. hrvatskom divizijom;⁴

114. lovačkom divizijom;

⁴ Ovo je legionarska njemačka divizija.

891. grenadirskim pukom;
892. grenadirskim pukom;
893. grenadirskim pukom;
Bazom za snabdijevanje jedinica na bliskom borbenom odstojanju (Biha).

c) **Telefonsku vezu s:**

892. grenadirskim pukom preko Perkovi a.
12) Shodno ve usmeno izdatim uputstvima, odmah sprovesti izvi a-
nje obrambenih sektora radi izgradnje položaja i ugra ivanja oružja, i ura-
ene planove što prije dostaviti diviziji. **Hitno** po eti s izgradnjom obram-
benih sektora. Smjernice za izgradnju izdaje komandant divizije, bez ijeg
odobrenja se ne smiju provoditi nikakve mjere izgradnje. Rukovo enje iz-
gradnjom prepušteno je komandantima sektora, u duhu datih smjernica.
Sredstva su ograni ena i sve zavisi od vlastite inicijative i korištenja svih
mogu nosti.

Prvo, ukopavanje u zemlju!

Korištenje oružja mora principijelno da bude postavljeno tako, da
omogu ava njegovo bo no dejstvo.

Svako gnijezdo otpora, svako uporište, svaka uporišna grupa i svaki
obrambeni sektor, sve angažirane baterije itd. brane se kružno. Uostalom,
naro ito se preporu uje uz dokument 264. pješadijske divizije, Operativno
odjeljenje, br. 850/43. pov. od 31.10. dostavljen »Dopis s dopunama i izmje-
nama I; Principi i smjernice za ure enje utvr ivanja zemljišta« (Vrhovni
komandant Jugoistoka [Komanda Grupe armija F]; Inspektor utvr ivanja
zemljišta Istoka, br. 22/43. pov. od 10. 10. 43).

13) Tvr avska inžinjerija:

29. **Štab tvr avske inžinjerije** je u pristizanju. On e biti angažiran u
divizijskom sektoru i rasporedit e po jednu sektorsku grupu za Zadar, Ši-
benik i Split.

Plan izgradnje itd. isklju ivo je u rukama taktikih komandanata, koje
stru no savjetuju službene ustanove tvr avske inžinjerije.

Za **svako** izvi anje pozivaju se službene ustanove tvr avske inžinjeri-
je-

Tejni ko provo enje izgradnje cjelokupnih fortifikacijskih postro-
jenja dužnost je službenih ustanova tvr avske inžinjerije.

14) Protivzra na zaštita:

Najve u pažnju posvetiti aktivnoj i pasivnoj protivzra noj zaštiti. Mora
se imati u vidu opasnost iz zraka kada su u pitanju preno išta, odmori, ob-
rambena postrojenja itd. Izbjegavati koncentriran raspored snaga i primje-
njivati rastresit raspored snaga.

Hitno se nare uje kopanje rovova za zaštitu ljudi, konja i instrumenata
svih vrsta od par adi eksplozije i reguliranje postupka prilikom zra nih
napada.

Naro ito se skre e pažnja na to da se, od trenutka približavanja aviona
do njihovog raspoznavanja, svatko mora nalaziti u zaklonu, odnosno da je
pripravan s obrambenim oružjem.

15) Savla ivanje bandi:

I pored velikog angažiranja trupa na izgradnji obalne obrane, položaja
i uporišta mora biti zastupljena stalna aktivnost u borbi protiv bandi. Nep-
rijatelj se mora stalno napadati i hvatati.

Od narađitog je značajno održavanje glavnih puteva za snabdijevanje. Poduhvatima, poduzetim iz uporišta, moraju se stalno (preporučuje se sa susjedima) proširivati i čistiti od bandi ceste i priključne oblasti.

Većepoduhvate, prema situaciji, naredite divizija.

Za pojačavanje stražarskih snaga mora se pripremiti sakupljanje i aktiviranje **alarmnih jedinica**, da bi se sve raspoložive snage za što kraće vrijeme angažirale u deblokadi.

Alarmne jedinice, koje mogu da krenu tek nakon nekoliko sati, promašuju svoj cilj.

Pomaganje napadnutim bataljonima **drugarska je dužnost** trupe angažirane na deblokadi ili koja se nalazila u blizini.

Izviđanje, koje je u toku, istodobno iskoristiti za produbljavanje obuke.

Osiguranju marša pokloniti **posebnu pažnju**. Prilikom svih marševa moraju se primjenjivati običaji osiguranja. Zabranjeno je slanje manjih grupa u oblasti ugrožene od strane bandi.

16) **Izgradnja rezervnih položaja Benkovac - Klis** (vidi pod 2c).

Ukoliko to omoguđava neprijateljska situacija **izviđanje** vrše 891. i 892. grenadirski puk u svojim sektorima, a u sektoru 893. grenadirskog puka komandant 264. artiljerijskog puka.

Daljanaredite slijede.

17) Prilog 2 sadrži sastav principijelnih naredbi, koja je divizija do sada izdala, a koja se tiče obrane. Dopune priloga bit će s vremena na vrijeme, dostavljene prilikom izdavanja drugih naredbi.

Sve naredbe objediniti u vidu jednog akta.

18) **Divizijsko komandno mjesto**: Drniš.

Nake, 5. v. r.

BROJ 268

**OBAVJEŠTENJE KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 28. STUDENOG 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE
ARMIJE O SUGLASNOSTI DA SE POVUČE PETA USTAŠKA BRI-
GADA IZ RAJONA IMOTSKI I SMIJENI USTAŠKA PROMETNA
BRIGADA U MAKARSKOJ¹**

TELEGRAM

Komanda V SS-brdskog korpusa
Komandi 2. oklopne armije,
Operativno odjeljenje

Poslano: 28. 11. u 16,25 sati
Primljeno: 1. 12. u 08,10 sati

Sa zahtjevom za povlačenje 5. ustaške brigade² iz rajona Imotskog u Zagreb suglasio se i korpus, jer je to neophodno i hitno. Također se zahtijeva smjenjivanje ustaške prometne brigade³ u Makarskoj. Istovremeno se slaže, pod uvjetom da se izvrši zamjena iste jedinice.

Za to nost:
[Potpis nečitljiv]

Komanda V SS-brdskog korpusa
Nadporučnik Štapa

¹ Snimak originala (na teleprinteru) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhivna jedinica, mikroteka NAV-N-T-313, film 192/796.

² Vidi dok. br. 205 i 287.

³ U Makarskoj se nalazila Druga i Treća bojna Drugog ustaškog prometnog zdruga.

BROJ 269

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 28. STUDENOG 1943. O IŠ-
ENJU OTOKA ŽUT I DUGI OTOK, RAJONA MARINA-DIVULJE
I BORBI KOD STRMICE¹

TAJNO
TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
III (germ.) SS-tenkovskom korpusu
V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 28. 11. 43

Vrijeme: u obalnom dijelu danima promjenljivo obla no i suna ano, na prevojima 10 cm sniježnih nanosa.

Op a situacija: Usporeni tok operacije »Delphin«² Uporan neprijateljski pritisak na Glina-Petrinja.

114. divizija:

S malim brodskim potencijalom operacija »Delphin« se nastavlja nešto sporije. Grupa 741, iskrcavši se na Žut, bez borbe dostigla pristanište. Grupa 721. u Šali (Dugi otok) bez kontakta s neprijateljem. Odbijen neprijateljski napad sa sjeveroistoka u pravcu Strmice³ (14 km sjeverno-sjeveroistočno od Knina) od strane uži evi etnika.

Vlastiti gubici: 2 etnika poginula, 2 ranjena; neprijateljski gubici: 17 mrtvih, 3 zarobljena, 5 prebjeglih, 8 osumnji enih.

Namjera: iš enje Kornata i sjeverozapadnog dijela Dugog otoka.

264. divizija:

Prodorom u rajon Hrva e (6 km sjeverno od Sinja), I bataljon 892. puka odbacio neprijatelja na isto nu obalu Cetine.⁴ Jako zaposjednute kote sjeverno od Cetine. Neprijatelj otvorio artiljerijsku vatru na Panj (2 km sjeverno od Hrva a); razoren most. Uhapšeno 76 sumnjivih.⁵ Prilikom iš enja ceste Marina-Divulje (3 km isto no od Trogira) slab kontakt sa neprijateljem. Uhapšeno 30 osumnji enih za suradnju s bandama; zaplijenjena telijanska municija i oprema (17 pješadijskih kara, 3 topovska lafeta).

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/231-232.

² Vidi dok. br. 71, napomenu 2.

³ Borbu je vodio Dinarski NOP odred. Vidi dok. br. 186.

⁴ i ⁵ Vidi dok. br. 96 i 186, napomenu 79 i dok. br. 266 i 397.

U Krilu (14 km jugoisto no od Splita) uhapšena 2 banditska kurira. Prilikom izvi anja u rajonu 4 km od Omiša uspostavljena veza s domobranima.

Vlastiti gubici: 1 poginuo, 3 ranjena.

Napad po 12 lovaca-bombardera na Šibenik u 11,45 i 12,30 sati. Razoren gat za utovar boksita.

[...]

Pukovnik *Pfafferott*, v.r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 6034/43. pov. od 28. 11. 43.

od 28.11.43.

BROJ 270

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 29. STUDENOG 1943. O PRISTIZANJU DIJELOVA 118. LOVA KE DIVIZIJE U RAJON IMOTSKI, PLO E, MAKARSKA¹

Prijepis telegrama - tajno - od 30. 11.43. poslanog u 19,00 sati, primljenog u 23,55 sati.

Izveštaj o pokretu trupa V SS-brdskog armijskog korpusa od 29. 11. 43.

SS-divizija²

Dostignuto: Štab 7. SS-pionirskog bataljona - Dra evice (jugoisto no od Mostara); 3. eta 7. pionirskog bataljona - rejon južno od Nevesinja; komandno mjesto 13. brdskog lova kog puka - Gradina.³ Komandno mjesto XIII - Fojnica.

118. lova ka divizija:⁴

Dostignuto: 1 vod 2. protivtenkovske ete 118. protivtenkovskog bataljona - Plo e; 668. poljski dopunski bataljon, 118. izvi a ki batljon (motorizirani dijelovi) - Imotski.

Namjera: Štab 738. lova kog puka - Lueti i (10 km isto no-sjeve-roisto no od Makarske), 118. izvi a ki bataljon (biciklisti ki dijelovi) - Imotski.

Komanda V brdskog armijskog korpusa
Operativno odjeljenje,
br. 410/43. pov.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 189/357.

² Time su sve snage SS divizije »Prinz Eugen« ve bile povu ene iz Dalmacije.

³ Odnosi se na Prvi SS puk koji je preimenovan u Trinaesti SS lova ki puk.

⁴ O dolasku 118. lova ke divizije u Dalmaciju vidi dok. br. 201, 202, 204, 220, 229, 237, 246, 258, 319, 320, 325 i 338.

BROJ 271

OBAVJEŠTENJE ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 29. STUDENOG 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O USPOSTAVLJANJU VEZE S DIJELOVIMA 118. LOVA KE DIVIZIJE U OMIŠU¹

RADIOGRAM

264. pješadijska divizija
Komandi XV brdskog armijskog korpusa

Poslano: 29. 11. u 00,44 sati
Primljeno: 19. 11. u 11,07 sati.

U Omišu je 892. grenadirski puk uspostavio vezu sa 738. lova kim pukom 118. lova ke divizije. Diviziji do sada još ništa nije poznato o smjenjivanju lijevog susjeda. Moli se za orijentaciju.

Za to nost:
[Potpis ne itljiv]

Operativno odjeljenje,
br. 1381/43. pov.

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 558/700-701.

BROJ 272

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 30. STUDENOG 1943. O IŠ ENJU DUGOG OTOKA¹

TAJNO
TELEGRAM

XV brdski armijski korpus, Obavještajno odjeljenje
Komandi 2. oklopne armije, Obavještajno odjeljenje

Poslano: 30. 11. u 10. 10. sati
Primljeno: 30. 11. u 17,35 sati

Dnevni izvještaj od 30. 11. 43.

Op a situacija: nepromijenjena.

Ha 114. i 264. divizija:

U toku iš enja Dugog otoka i Kornata² nije došlo do kontakta s neprijateljem; neprijatelj se ve 26. 11. povukao,³ amcima, u pravcu juga i sjevera. Bande srednje ja ine u rejonu 15 km zapadno i 10 km južno-jugozapadno od Benkovca (vjerojatno VII dalmatinska brigada), u Erveniku (21 km zapadno-sjeverozapadno od Knina) i u Rujištu (10 km sjeverozapadno od Knina). Banditsko uporište: Zelevo (6 km sjeveroisto no od Mu a). Navodno je, iz rajona Livna, u rajon isto no od Sinja pristiglo poja anje.

[...]

Sektor lijevog susjeda: u okolini Bra a primije eno 30 amaca.

Ud:

Na strani neprijatelja 33 mrtva, 3 zarobljenika predao Drenovi ,⁴ 5 prebjeglih.

Ie:

Izme u 11,00 i 12,00 sati odredi bombardera nadlijetjeli Šibenik i Zadar u pravcu jug-sjever. Južno od Gospi a primije en balon u kretanju ka sjeveru (promjera 3 m).

Za to nost:
[Potpis ne itak]

XV brdski armijski korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 233/43. pov.

¹ Snimak originala (na teleprinteru) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva nje ma ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 485/964-965.

² Odnosi se na operaciju »Delphin« vidi dok. br. 71, napomenu 2.

³ Vidi dok. br. 194.

⁴ Vojvoda Uroš Drenovi , etni ki komandant u zapadnoj Bosni.

BROJ 273

**IZVJEŠTAJ ŠTABA 114. LOVA KE DIVIZIJE OD 30. STUDENOG
1943. O ZAVRŠETKU OPERACIJE »DELPHIN« NA ZADARSKIM
OTOCIMA I ZAUZIMANJU ERVENIKA OD STRANE PARTIZANA¹**

TELEGRAM Br. 3909

TAJNO

114. lova ka divizija
Komandi XV brdskog armijskog korpusa

Poslano: 30. 11. u 00,45 sati
Primljeno: 30. 11. u 04,00 sati

Dnevni izvještaj od 30. 11. 43.

Grupa 721. prošla sjeverozapadni dio Dugog otoka. Nakon isplivanja Kornata, grupa 741. iskrcala se 28. 11. na Dugi otok i 29. 11. prodrla do zapretnog položaja 721. kod Luka. Nema neprijatelja. Vjerojatno su se ve-
26.11, s motornim lancima, povukli u pravcu sjevera i juga. Time je »Delphin«
okončan.² Loša vremenska situacija i nedostatak mornaričkih i zrakoplovnih snaga u toku prvih dana, omogućili su neprijatelju da se neometano povuče pred našim udarnim grupama, tako da uništenje bandi nije postignuto. Može se računati s ponovnim zaposjedanjem otoka, nakon evakuiranja vlastite trupe. Vlastitim izvištanjem utvrđeno prisustvo bande srednje jačine u rajonu Vrana (10 km istočno od Biograda). Prema izvještaju doušnika, Ervenik (21 km zapadno-sjeverozapadno od Knina) zauzet od strane bande srednje jačine. Štab 741. puka, 16. eta - D. Biljane (5 km istočno-jugoistočno od Zemunika); 7. eta 741. puka i bojna komora II bataljona 741. puka - Sukošan; III divizion 661. artiljerijskog puka - Zemunik.

Vrijeme: oblačno, povremena kiša, bez vjetrova.

Vlastiti gubici: 28. 11. u borbi kod Raduša (23 km sjeverozapadno od Gračaca) - 2 poginula (1 oficir), 3 ranjena. 661. poljski dopunski bataljon: 28.11. javljenih - 6 nestalih - 1 je ranjen, a 1 je nađen mrtav.

Neprijateljski gubici: 8 poginulih, 5 prebjeglih.

Namjera: Povratni transport s otoka: dijelovi 721. puka - Zadar, 741. puk za Sukošan. Zadržana po 1. eta 264. pješadijske divizije na Ugljanu i Pašmanu.

Za tačnost:
[Potpisnik]

114. lova ka divizija
Operativno odjeljenje,
br. 1774/43. pov.

¹ Snimak originala (na teleprinteru) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 556/191-193.

² Vidi dok. br. 71, napomenu 2.

BROJ 274

**RATNI DNEVNIK BR. 4 NJEMA KE 114. LOVA KE DIVIZIJE ZA
PERIOD OD 1. DO 30. STUDENOG 1943. GODINE¹**

114. loVa ka divizija, Operativno odjeljenje

Po eto: 1. studenog 1943. Završeno: 30. studenog 1943.

Komandno mjesno Štaba divizije Knin

Dan	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narereenja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
Sat			
Mjesto i na in smještaja			
1. 11. 1943.	Op a situacija nepromijenjena. 661. poljski dopunski bataijon, bez kontakta s neprijateljem, dostigao Bil. Novo Selo (5,5 km jugoisto no od Gospi a). Most razoren; opravka se predvi a do 2. 11. u podne. Prilikom iš enja rejona sjeverno i sjeverozapadno od Vodica, neprijatelj ² je, nakon kra e borbe, odbijen. Opravka mosta Vrpolje bit e izvršena od strane dije-lova 114. pionirskog bataljona, a od 31. 10. i od 1. voda pionirske željezni ke ete za obuku - završetak rado-va predvi a se za 6. 11.		
2. 11. 1943.	I bataijon 892. puka ³ u Kninu, I bataijon 893. puka ⁴ u Popini.		

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-315, film 1294/924-954.

² U rajonu Vodica se nalazio Sjevernodalmatinski NOP odred.

^{3,4,8,10,12,14 i 18} Iz sastava 264. pješadijske divizije koja se prebacivala preko Biha a u Dalmaciju radi smjene 114. lova ke divizije. Vidi dok. br. 206, 214, 221 i 222.

Dan	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narječja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
Sat			
Mjesto i na in smještaja			
	<p>Uno i izme u l. i 2.11. izvi anje bandi srednje ja ine na frontu sjeverno od Gospi a.</p> <p>661. poljski dopunski bataljon, nakon opravke mosta (5,5 km jugoisto no od Gospi a), dostigao Gospi . Odbijen no ni napad na elektri nu centralu Roški Slap.⁵ Oružani napad na Skradin,⁶ bez uspjeha.</p> <p>Željezni ka pruga Drniš-Perkovi , 2 km sjeveroisti - no od Perkovi a prepre ena na 4 mjesta; šteta neznatna, nakon 2 sata osposobljena. Cijela pruga, od Knina do Šibenika, predata je dijelovima 2. ete 22. poljskog bataljona za eksploataciju željezni kih linija (ja ina 2/4/6).⁷</p> <p>Više grupa neprijateljskih aviona (ukupno oko 50, veinom po 4 bombardera s lova kom obranom) primieni su oko 12,00 sati na južnom sektoru divizije u pravcu sjeveroistoka, oko 14,30 sati su nestali. Nekoliko aviona od 20,00 sati poduzeli su let iznad Zadra, radi uznemiravanja, s bacanjem nekoliko bombi (pojedina no bacanje bombi).</p> <p>Marševaska grupa I bataljona 892. puka željezni kim transportom u Drniš, I bataljon 893. puka u Padane, 11 bataljon 893. puka u Gra ac (predanak na maršu).⁸</p> <p>Prazna transportna kolona SS-divizije na putu od Splita ka Šibeniku,⁹ napadnuta kod Mu a od strane 12 engleskih lovaca.</p>		<p>Gubici: 1 mrtav, 12 ranjenih, 10 vozila potpuno uništeno. Vlastiti gubici prilikom bombardiranja Zadra: 1 mrtav, 2 ranjena. Osim toga, gubici i kod civilnog stanovništva i neznatne materijalne štete.</p>
3. 11. 1943.	<p>Posljednjih dana obnovljene aktivnosti neprijateljskog zrakoplovstva nad sektorom divizije ukazuju na mogu e neprijateljske namjere - da se izvidi ja ina naše zra ne obrane. Ra una se, u dogledno vrijeme,</p>	Vedro, toplo	<p>Neprijateljski gubici: 4 zarobljena, 4 prebjegla</p> <p>Vlastiti gubici: 5 mrtvih, 23 ranjena</p>

5 i 6 Vjerojatno dijelovi Sjevernodalmatinskog NOP odreda.

7 Prvi broj se odnosi na oficire, drugi na podoficire i tre i na vojnike.

9 Ovu autokolonu su napali savezni ki avioni na putu iz Omiša ka Splitu a ne Šibeniku.

Vidi dok. br. 202, napomenu 5.

	<p>s napadima niskoletih aviona i otuda se zahtijeva hitno dovla enje protivavionskih topova. Postoje i talijanski protivavionski topovi za zra nu obranu su nedovoljni. Gubici prilikom bombardiranja Zadra pove ani za 10 mrtvih, 5 ranjenih. Direktnim pogotkom skloništa za zaštitu od napada iz zraka ubijeno 50 civila.</p> <p>5 km jugoisto no od Medaka izvršen je prepad na praznu transportnu kolonu, prilikom povratka iz Gospi a za Gra ac, i pored jakog osiguranja.</p> <p>Prema etni kim izvještajima, na prostoru oko Dubokog Dola (11 km jugoisto no od Gra aca), vrši se prikupljanje ja ih bandi. Obrazovan je mostobran Vrpolje; ponovo je uspostavljen željezni ki promet izme u Knina i Šibenika.</p> <p>I bataljon 893. puka u Kninu; II bataljon 893. puka u Popini; III bataljon 893. puka u Gra acu.¹⁰</p>		<p>Prilozi: Obavještajni bilten o stanju neprijatelja, br. 4; rok: 2. 11. Željezni ki most Vrpolje. Posebne direktive za borbenu komandu br. 4 Divizijska dnevna zapovijest 128.</p>
4. 11. 1943	<p>Bande na prostoru Gospi a pokušavaju, oja anim zasjedama na prostoru Medaka i Poljana, da ometaju naše veze. Izvještaj o povratnom maršu postrojene prazne kolone još nije dostavljen. Izvi a se put Obrovac-Lovinac: kamene prepreke na serpentinama u rajonu Dedi a (8 km sjeverno-sjeverozapadno od Obrovca). Visovi s obje strane puta kod Malog Halana (11 km sjeverozapadno od Obrovca) zauzeti od strane neprijatelja. Prilikom iš enja brdovitog terena jugozapadno od Zrmanja Vrela, neprijatelj (ja ine 150) se povukao u pravcu sjeverozapada.</p> <p>Banda srednje ja ine" rajonu Bratiškovci-Smrde-lje (5 km zapadno od Roškog Slapa).</p> <p>Izvi anje neprijateljskih grupa slabije ja ine sa sjevera na Vodice.</p> <p>Prema izvještajima doušnika - trig. 168 (10 km jugozapadno od Trogira), trig. 103 (sjeverni vrh otoka Vel. Drvenik - 12 km jugozapadno od Trogira) neprijateljski minobaca ki položaji. Utvr eni su dalji gubici me u civilnim stanovništvom, prilikom zra nog napada, 3.11. na Zadar; do sada ustanovljeno 180 mrtvih civila.</p>	<p>Vedro, toplo.</p> <p>Sledovanje municije: 38 cm - za minobaca ke mine 800 puš anih metaka 2275 za teške mitraljeze</p>	<p>Neprijateljski gubici: 3 mrtva</p> <p>Vlastiti gubici: 1 ranjen</p> <p>Prilozi: Ustani ka skloništa oružja propaganda preko glasnogovornika</p>

11 Vjerojatno Sjevernodalmatinski NOP odred.

Dan	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narječja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
Sat			
Mjesto i na in smještaja			
	Ojana 12. eta 721. puka u Benkovcu smijenjena od strane 114. izvi a kog bataljona. I bataljon 893. puka, Štab IH bataljona 263. artiljerijskog puka sa 7. i 8. baterijom u Šibeniku. ¹² II bataljon 893. puka u Paanima; III bataljon 893. puka u Graacu na marševskom predanku.		
5. 11. 1943.	Živi pokreti bandi isto no i jugoisto no od Graaca. Prema etni kim izvještajima, Splitska brigada ¹³ u rajonu sjeverno od Plavna (13 km sjeverno od Knina) s isturenim dijelovima prodrla do planine Plješevice (10 km sjeverno od Knina). 4. 11. na praznu transportnu kolonu, koja se vra ala od Gospi a ka Graacu, izvršen prepad kod Radu a (24 km sjeverozapadno od Graaca) od strane bandi srednje ja ine. Protivnik se povukao u pravcu jugozapada. Borbenim izvi anjem u rajonu 9 km sjeverno-sjeveroisto no od Zadra, bande srednje ja ine, nakon kra e borbe, odbane s položaja u pravcu sjevera. 114. izvi a ki bataljon, savla uju i mnogobrojne prepreke i diverzije, zaobilaze i 2 potpuno uništena mosta kod Bribirskih Mostina, uz slabiji kontakt s neprijateljem (9 km sjeverno-sjeverozapadno od Skradina), dostigao Skradin. Marševska grupa III bataljona 893. puka u Popini; II bataljon 893. puka u Kninu. ¹⁴ Namjera: Priprema i pregrupiranje snaga za operaciju »Heifisch«. ¹⁵	Lako nanbla i njak	Neprijateljski gubici: 1 zarobljen, 3 prebjegla Vlastiti gubici: 6 ranjenih Prilozi: Divizijska dnevna zapovijest 129, Posebne direktive za snabdjevanje, br. 60
6. 11. 43.	Prema izjavama stanovnika, bande se kre u iz rajona jugoisto no od Perkovi a u pravcu sjeveroistoka. U vezi najavljenog povla enja 9. dalmatinske divizije ¹⁶	Vedro, vjetrovito.	Prilozi: Obrana željeznice od napada iz zraka

13 Odnosi se na Petu brigadu Devetnaeste divizije NOVJ. Vidi dok. br 186

15, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 27, 29 i 32 Vidi dok. br. 22, napomenu 4.

16 Odnosi se na Devetu NO brigadu Dvadesete divizije NOVJ.

	preko otoka Bra a, postoji mogućnost da neprijatelj želi na vrijeme da izbjegne vjerojatno opkoljavanje (pokret 264. divizije najprije ka Splitu, sada u pravcu Šibenika). Kasno popodne gorile su signalne vatre na raznim visovima u cijeloj divizijskoj oblasti. No u 6.11. sprovedena komunistička propagandna akcija (plakate, bojenje zidova), kao i signalne vatre, dovesti u vezu sa 7. II. ¹⁷ 114. izvi a ki bataljon, bez kontakta s neprijateljem kretao se od Skradina preko Konjevrate, Zagore ka Ceri. Marševska grupa III bataljona 893. puka u Paanima; II bataljon 893. puka u pravcu Unešića; II divizion 661. artiljerijskog puka u Šibeniku. ¹⁸ Namjera: »Heifisch«, ¹⁹ uz sudjelovanje dvije ete 264. pješadijske divizije iz Splita.		Smjenjivanje dijelova 114. divizija od strane 891. puškove grupe 264. pješadijske divizije
7. 11. 43.	Divizija je rano 7. 11. usprkos neraspoloživih zrakoplovnih i mornarikih snaga, otpoela akciju »Heifisch«. ²⁰ Samo pojedina ni kontakti s neprijateljem; nakon kra e borbe izbjegnuti su ja i sukobi. Mnogobrojnim cestovnim preprekama znatno je otežan nastupni marš. Daljim izvještajima o odstupnim pokretima bandita u pravcu sjeveroistoka (po eci kolona u rajonu sjeverozapadno od Sinja), potvr uje se pretpostavka, daje neprijatelj na vrijeme izbjegao opkoljavanje i vjerojatno mu je, poduzetim mnogobrojnim mjerama zapre avanja, uspjelo da sa preostalim dijelovima pobjegne preko mora. U slujaju da 8. 11. ne bude na raspolaganju bombardera, može se sa sigurnoš u ra unati sa ovakvim razvojem situacije. Grupa 741. iz rajona Vrpolja, uz slabe kontakte sa neprijateljem, nakon otklanjanja mnogobrojnih cestovnih prepreka, dostigla obalnu cestu (više nego za vrijeme poduhvata »Mali Primošten«) Primošten - južno od Grebaštice - sjeverno od Kruševa. 114. izvi a ki bataljon, od Unešića preko Prgometa, usprkos mnogobrojnih cestovnih prepreka i ponovljenog	Vedro, vjetrovito.	Prilozi: Naredba za angažiranje ojanog III bataljona 893. puka

17 Vatre su paljene u ast proslave Dana oktobarske revolucije.

Dan	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narječja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
Sat			
Mjesto i na in smještaja			
	<p>neprijateljskog otpora, u 15,30 sati dostigao visove sjeverozapadno od Trogira. Nakon kratkotrajne borbe s bandom srednje ja ine, koja se razbježala u svim pravcima i dijelom pobjegla s brodovima, uzeo je u svoje ruke Trogir i most pripremljen za rušenje i obrazio mostobran iovo.²¹</p> <p>Grupa 114. pionirskog bataljona i 114. protutenkovskog diviziona, prate i 114. izvi a ki bataljon, nakon pretresanja terena, s obje strane puta za nastupni marš Mustre-Prapatnica-Prgomet.</p> <p>Grupa 264. pješadijske divizije, iz Splita, u 8,00 sati u Gomiti u (15 km isto no od Trogira)²²</p> <p>II bataljon 893. puka od Uneši a, preko Kladrnice, po inje napad na Prgomet.²³ Bande oko Plavna nisu se, kako se pretpostavljalo, povukle ka istoku, ve su ostale u rajonu; osim toga, dobile su i poja anje iz Srba, a time i veliku opasnost po put za dotur iz pravca istoka i zapada.</p>		
8. 11. 43.	<p>Operacija »Heifisch«²⁴ nastavljena pri nepovoljnoj vremenskoj situaciji.</p> <p>Mnogobrojne cestovne prepreke i raskvašci putovi u mnogome onemogu avaju sve pokrete. Kontrola obale nije mogu a zbog nedostatka mornari kih i zrakoplovnih snaga, tako da se nije moglo sprije iti bježanje svih preostalih neprijateljskih dijelova preko mora. Bez kontakta s neprijateljem, dostignuti su: 741. lova ki puk u 11,00 sati Rogoznicu, a 114. pionirski bataljon oblast južno od Kruševa.</p> <p>114. izvi a ki bataljon Marinu, a II bataljon 893. puka Prgomet.</p> <p>Grupa 264. pješadijske divizije iz Splita 7. 11. u 15,00 sati dostigla rajon 11 km zapadno od Splita.</p> <p>114. protivtenkovski bataljon oko Mustre.</p> <p>Do 11,00 sati stigli su brodovi iz Šibenika u Rogoznicu. Radi zauzimanja kopna, u 16,15 sati po eo marš u pravcu uvale Starog Trogira.</p>	<p>Kiša, olujno.</p> <p>Sljedovanje municije: 158 minobaca kih mina od 8 cm 42 pješadijske granate od 7,5 10309 puš anih metaka 21940 metaka za teške mitraljeze 714 metaka za pištolje</p>	<p>Prilozi: Divizijska dnevna zapovijest 130</p>
9. 11. 43.	<p>Izvi a se željezni ka pruga Perkovi -Split do Labina. Osim razorenog željezni kog nadvožnjaka, 2,5 km sjeverozapadno od Prgometa, na mnogobrojnim mjestima utvr ena su samo lakša razaranja.</p> <p>Odbijen no ni napad bandi srednje ja ine na Benkovac.²⁵ Po prvi put pao snijeg u oblasti Gra aca. Zbog zavejanosti putova, ve su nastupile prometne teško e.</p> <p>Po elo demontiranje željezni ke pruge Knin-Drvar, od Bukovice (9 km sjeverno-sjeverozapadno od Knina), uz osiguranje III bataljona 893. puka (bez 1 ete). Bande, iz pravca sjeveroistoka, s jakim snagama (preko 1000 ljudi) prodrle u etni ku zonu oko Vrlike; Vrlika zauzeta.²⁶ Izvršeno smjenjivanje u rajonu Šibenika i Drniša, od strane dijelova 264. pješadijske divizije.</p> <p>Namjera: Zauzimanje otoka, ukoliko to bude vremenski omogu eno.</p>		
	<p>Operacija »Heifisch«²⁷ na kopnu završena. U Rogoznici su dijelovi 741. lova kog puka; u Marini dijelovi 661. artiljerijskog puka; u Trogiru II bataljon 893. puka. Izvršeno je zaposjedanje otoka, uz otpor neprijatelja na Malom Drveniku. Još ništa nije javljeno o okon anju iš enja otoka Mali i Veliki Drvenik. Pro ešljavanje otoka iova, od strane grupe iz Splita.</p> <p>Premješteni: Izvi a ki bataljon, Pionirski bataljon i Protivtenkovski divizion za Drniš.</p> <p>Neprijateljski avioni iznad Marine, bez napada; njema kih aviona nema.</p> <p>I dalje se izvi a željezni ka pruga Perkovi -Split, od Labina u pravcu Splita.</p> <p>Nastavlja se demontiranje željezni ke pruge Knin-Drvar. Dijelovi 3, 5. i 19. dalmatinske divizije²⁸ (oko 2500 ljudi) na visovima 35,5 km zapadno i 8 km sjeverozapadno od Vrlike.</p> <p>U toku dana došlo je samo do manjih borbi.</p> <p>Marševska grupa I bataljona 893. puka u Obrovcu; 12. i 14. štabna eta 893. puka u Pa anima.</p>		<p>Još nisu javljeni neprijateljski gubici.</p> <p>Vlastiti gubici prilikom zauzimanja otoka: 3 mrtva, 11 ranjenih.</p> <p>Prilozi: Zapovijest za napad na Vrliku 10. 11.</p>

25 Napad su izvršili dijelovi Sedme NO brigade Devetnaeste divizije NOVJ. Vidi dok. br. 186 i 187, napomenu 9.

26, 30 i 33 Vidi dok. br. 186, napomenu 47 i 48.

28 Odnosi se na Petu i Šestu NO brigadu Devetnaeste divizije NOVJ. Vidi dok. br. 186.

Dan Sat Mjesto i na in smještaja	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narječja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
10. 11. 43.	Nastavljeno zauzimanje otoka. ²⁹ Otok Mali Drvenik o išen. Na otoku Man Dravenik neprijatelj pružio žilav otpor. Isplovljavanje neprijateljskih brodova iz zaliva V. Porat prije eno vlastitom vatrom. Dostignuta linija: kote 104, 98, 87. Otok iovo pro ešljali dijelovi 264. pješadijske divizije, bez kontakta s neprijateljem. 1 eta II bataljona 893. puka privremeno je posada. Grupa iz Splita, na povratku iz Trogira u Split, došla je sjeverno od Lukšića u kontakt s neprijateljem; položaj išenje. Vrlika zauzeta od strane Izvičaća kog bataljona, ³⁰ nakon slabijeg otpora neprijatelja. Protivnik pobjegao u pravcu istoka i sjeveroistoka. Ja i otpor na visovima sjeverozapadno i sjeverno od Vrlike. Grupa I bataljona 741. lova kog puka dostigla Kijevo (7 km sjeverno-sjeverozapadno od Vrlike). Borbeno izvičaćnje 10 km isto no-sjeveroisto no od Zadra; manja banda pobjegla u pravcu sjevera. Zbog smetova snijega, na putu Gračac-Popina dotur je i dalje u prekidu. Uklanjanje snijega, uz neprestanu buru, beskorisno je, jer se put odmah potom ponovo zamete.	Promjenljivo vedro i oblačno, povremeno s kišom. Izvještaj o zdravstvenom stanju: Zdravstveno stanje dobro. Nešto eša pojava ireva, zbog nedostatka vitamina i oskudnog kupanja. Odjeća i svuda dovoljno. Snabdijevanje: Stalno se osjeća nestašica krompira i svježeg povrća. Snabdijevanje je dovoljno, ne bi smjela nastupiti druga smanjenja. Bilo bi poželjno, za ovo hladno godišnje doba, povećanje porcije masti. Smještaji: dobri, poboljšavaju se. 23 slučaja Hepatitis epidemica.	Neprijateljski gubici: 30 mrtvih, 28 zarobljenih, 5 prebjeglih Vlastiti gubici: 3 mrtva, 19 ranjenih (uključujući prethodni dan) Plijen: 20 pušaka, 1 aparat za optičku signalizaciju, 5 glasnogovornika, 2 ormara na sklapanje, 3 konja, 3000 metaka pješadijske municije, 1 motocikl (neupotrijebljiv) Prilozi: Zapovijest za uspostavljanje osiguranja i logora Gubitak sredstava za šifriranje Tajno obezbjeđenje radio-saobraćaja.
6. 11.	Dana 6. 11. rajon Splita preuzela je 264. pješadijska divizija od SS. ³¹ Marševska grupa I bataljona 891. puka od Obrovca u pravcu Smilčića; 12. i 14. štabna eta 893. puka u Kninu. Namjera: Okončanje zauzimanja otoka i išenje rajona Vrlike.		
11. 11. 43.	Masa neprijatelja, s brodovima, no u isplovila s Velikog Drvenika u pravcu otoka Šolte. ³² Nakon kraje borbe, zauzet isto ni dio otoka. Zaplijenjeno: 3 topa	Manja naoblaka.	Neprijateljski gubici: 2 mrtva, 17 zarobljenih, 2 prebjegla

31 Odnosi se na dijelove SS divizije »Prinz Eugen«.

	(6,6 cm) od toga 2 upotrebljiva, 2 dvocjevna topa (6,6) neupotrebljiva, 850 granata kalibra 6,6, veća količina oružja, municije i hrane. Učinu osiguranja obale i broskog saobraćaja, pregrupiranje je još u toku. II bataljon 741. puka u Orliću (3 km južno od Marine) sa poletom na otocima Drvenik, na kopnenom jeziku 4 km južno-jugoisto no od Marine i u Marini; 1 baterija III divizionu 661. artiljerijskog puka i III bataljon 741. puka u pravcu Šibenika, ostavljaju i letu u Smrdelovcima (3 km isto no-jugoisto no od Primoštena), a letu u Grebašćici (6 km sjeveroisto no od Primoštena). Izvičać se željeznička pruga Perković-Split, do Splita. Razorena dva mosta; laka razaranja i na kolosijeku. Okončano zauzimanje Vrlike. ³³ Rajon pro išen. Ustaše i etnici zauzeli stara uporišta sjeveroisto no i južno od Vrlike 10. 11. napad 12 engleskih bombardera na Split, uz bombardiranje lučkih postrojenja. Stete na garažama i stovarištima. Direktna pogodak u 1 zaprežno vozilo. Preljetanje 6 višemotornih neprijateljskih aviona iznad Šibenika u pravcu sjevera. Prodor bandi ³⁴ srednje jačine iz pravca sjevera ka Vodicama odbijen od strane dijelova I bataljona 893. puka. U zoru bezuspješan prepad mašinkama i minobacima na Zrmanju i Trojicu. Na putu Gračac-Trojica otklonjeni smetovi snijega; put za kolone ponovo slobodan. 14. štabna eta 893. puka u Šibeniku; Stab III bataljona 893. puka, 12. eta 893. puka u Drnišu. Marševska grupa I bataljona 891. puka (2. i 3. eta 891. puka, 1. baterija 264. artiljerijskog puka) u Zadru.	Sljedovanje municije: 140 minobacačkih mina od 8 cm 54 granate od 7,5 2985 pušanih metaka 31705 metaka za teške mitraljeze 1333 metaka za pištolje	Vlastiti gubici: 5 ranjenih, umrla 2 teško ranjena Prilozi: Premještaj 114. protutenkovskog divizionu sa Kristanje (pov.)
12. 11. 43.	To ke dogovora - komandant: 1. Poduhvat »Šolta«; ³⁵ 2. Premještaj I bataljona za Sinj; 3. Zapovijest o polusatnoj gotovosti trupe za marš;	Oblačno, toplo.	Vlastiti gubici: 4 mrtva, 8 ranjenih. Nisu javljeni neprijateljski gubici.

34 Vidi dok. br. 186, napomenu 49.

35 i 36 Odnosi se na planiranu operaciju »Heifisch II«. Vidi dok. br. 275, napomenu 6.

Dan	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narječja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
Sat			
Mjesto i na in smještaja			
	<p>4. Nare enje da se pri ovdašnjim vremenskim uvjetima avioni premjeste južno od planine, ka Zadru ili Drnišu.</p> <p>5. Dovla enje protivavionskih topova.</p> <p>6. Nare enje, da pri daljem zauzimanju otoka ratna mornarica aktivnije pruži pomo ;</p> <p>7. Neophodno je planirano rukovo enje doturnim saobra ajem preko mora (napr. besmisleno je upu ivati brod s teretom uglja preko Trsta u divizijsku zonu).</p> <p>8. Nare enje korpusa o zimskoj službi za održavanje putova (svakih 10 km 1 uporište povezano telefonom; izvještavanje svakodnevno do 7,00 sati). Ova naredba nije sprovodljiva.</p> <p>Dogovor s komandantom 264. pješadijske divizije</p> <p>1. Preuzimanje komande od strane 264. divizije nakon akcije »Heifisch«.</p> <p>2. Poduhvat »Šolta«;³⁶</p> <p>3. Talijanski inženjerski bataljon u Zadru bit e potrebniji u pozadini nego u Zadru;</p> <p>4. Slu ajevi plja kanja prilikom akcije »Heifisch« (izvještaj komandanta pionirskog bataljona);</p> <p>5. Izvještaj Komandira ete III bataljona 893. puka o velikom broju izostalih na maršu.</p> <p>Dnevni izvještaj: Dijelovi 741. lova kog puka u rajonu Primošten-Drvenik-Marina, uz dalji razmještaj trupa za obranu obale, spremni za zauzimanje Šolte. Sprovo enje istog zavisi od dodjeljivanja dovoljnih mornari kih snaga. U toku izvi anja 1. ete 741. puka u rajonu 4 km sjeverozapadno od Kistanja, došlo je do žestoke borbe s bandom srednje ja ine. Rajon oslobo en neprijatelja. Prilikom uspostavljanja veze dijelova I bataljona 892. puka s domobranskom etom na visovima kod Sinja, dana 11. 11. došlo do sukoba s banditima. 1/3 domobranske ete prebjegla, a 2/3 se razbježalo. Visovi pro iš eni.³⁷</p>	<p>Prilozi:</p> <p>Najstroža obrambena i alarmna pripravnost</p> <p>Lije enje (ukazivanje pomo i) zarobljenih, prebjeglih i taoca.</p> <p>Divizijska dnevna zapovijest, br. 131.</p> <p>Posebna zapovijest za snabdijevanje, br. 61/41.</p>	

37 Vidi dok. br. 186, napomenu 51 i dok. br. 187.

	<p>Na brodski transport sa sjevernog rta otoka Ugljana neprijateljska vatra iz teškog pješadijskog oružja. Radovi na kopanju rovova na otoku Ošljaku izvode se pod zaštitom talijanskog broda-topovnja e.³⁸</p> <p>U 12,40 sati 11 višemotornihjednokrilaca preletjelo je Šibenik sa sjevera u pravcu juga.</p>		
13. 11. 43.	<p>Prema iskazima prebjeglih, banditi, uz instrukcije talijanskih oficira, vrše pripreme postrojenja na aerodromu, u rajonu južno od Nina.</p> <p>Odbijen no ni napad manje bande na sjeverni položaj Obrovac.³⁹ 114. izvi a ki bataljon, na putu Kistanje-Benkovac, otklonio mnogobrojne prepreke. Slabo neprijateljsko osiguranje kod evrsaka vratilo se u pravcu sjevera. Odbijen napad bandi na etni ko uporište sjeverno od tvornice aluminijuma u Lozovcu.⁴⁰</p> <p>etni ki gubici: 10 mrtvih, 9 zarobljenih.</p> <p>Izvi a ko odjeljenje 1. voda željezni ke pionirske ete vratilo se u Šibenik. Na pruži Perkovi -Split, osim što treba popraviti 4 mala mosta, treba postaviti i 7000 m pokretnih šina i 2600 pragova.</p> <p>etni ka zasjeda uništila 2 manje grupe bandi 11 km sjeverno-sjeveroisto no od Knina.</p> <p>15 km sjeveroisto no od Knina vodi se borba izme u uji evih etnika i dijelova 6. dalmatinske brigade, koji su se povukli na zapad.</p> <p>114. protivtenkovski bataljon iz Drniša u Kistanje; 10. i 11. eta 893. puka u Drniš;</p> <p>8. baterija 661. artiljerijskog puka u Šibeniku;</p> <p>1. i 15. eta 891. puka, 2. eta 264. pionirskog bataljona u Obrovcu;</p> <p>Štab puka, 9. i 14. eta 891. puka i Štab I divizionu 264. artiljerijskog puka sa štabnom baterijom u Gra acu.</p>	Obla no, hladno.	<p>Prilozi:</p> <p>Razmjera za unošenje obilježja</p> <p>Premještaj 114. pionirskog bataljona</p> <p>Operacione snage za razne poduhvate na otocima</p>

38 i 53 Odnosi se na krstaricu »Dalmacija«.

39 i 40 Vidi dok. br. 231, napomenu 2 i 3.

Dan Sat Mjesto i na in smještaja	Prikaz događaja (Pored ostalog istaci: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narječja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za pri- loge)
14. 11. 43.	<p>Povla enje 6. li ke divizije⁴¹ u pravcu istoka, vjerojatno ubrzano hladno om i sniježnim padavinama. Manja grupa bandita 2 km isto no od Benkovca, s izvidnicom koja je izvi ala u pravcu Benkovca, povukla se zbog gubitaka.</p> <p>U ve ernjim satima banditska jurišna grupa kod Padana i rezervoara za vodu u Kninu protjerana je minobaca kom vatrom. U 11,40 sati 6 neprijateljskih lovaca sudjelovalo u napadu na dijelove II. bataljona 741. puka kod Orli a. Nastavak leta preko Šibenika u pravcu sjevera.</p> <p>Dijelovi obalno-lova kog bataljona⁴² (70 oficira, 220 podoficira i vojnika) pristigli u Knin. Ostatak slijedi dijelom željezni kim transportom do Biha a, a dijelom morskim putem, pomo u desantnih brodova, od Rijeke do Šibenika, i nije spreman za dejstvo prije 20.</p> <p>1. eta 741. puka iz Kistanja u Knin; 12. eta 721. puka iz Benkovca u Marinu, od Smil i a (1, 15. eta 891. puka, 2. eta 264. pionirskog bataljona);</p> <p>Marševska erupa Halfmanna (Stab puka, 9. i 14. eta 891. puka, Stab I divizion 264. artiljerijskog puka sa štabnom baterijom) na predanku u Gra acu.</p>	<p>Kišovito, hladno.</p> <p>Sljedovanje municije: 67 minobaca a od 8 cm 3 pješadijske granate od 15 cm 495 puš anih metaka 5370 metaka za teške mitraljeze 255 metaka za pištolje</p>	<p>Neprijateljski gubici nisu utvr eni.</p> <p>Vlastiti gubici: 7 ranjenih</p>
15. 11. 43.	<p>Odba ena manja banditska izvidnica sa sjevera na rezervoare za vodu u Zadru. Izvi anjem je utvr eno da je Popovi zauzet od strane neprijatelja. U rajonu Duboki Dol-Mrki i (11 odnosno 15 km jugoisto no od Gra aca) živi pokreti neprijatelja u pravcu sjever-jug. Iz rajona 10 km jugoisto no od Vrlike banda srednje ja ine nadire ponovno na put Sinj-Vrlika. Jedan vod</p>	Veliki oblaci, oluja.	

41, 43 i 46 Vidi dok. br. 234, napomenu 2.

42 Obalno-lova ki bataljon »Brandenburg«.

	<p>muslimanske kolone, 4 km sjeverno od Biha a, s oružjem i opremom, prebjegao banditima. Gonjenjem su do sada zarobljena 2 legionara. U rajonu 7 km sjeverno-sjeverozapadno od Vrlike oborene 1 ameriki lovac. Avion je izgorio, a pilot živ, bezbjedan. Mostu kod k. 231 (12 km sjeverozapadno od Knina) prijete opasnost od visokog vodostaja. 3. eta 114. pionirskog bataljona iz Drniša na Kosovo; laka pionirska kolona iz Drniša u Knin; Štab, 3. eta obalno-lova kog bataljona željezni kim transportom Knin-Šibenik; Marševska grupa Loew u Zadru, marševska grupa Halfmann dana 14. u Obrovcu.</p>		
16. 11. 43.	<p>Povla enje dijelova 6. li ke divizije, preko Srba u pravcu jugoistoka, je u toku⁴³</p> <p>U 14,05 sati zra ni napad na jugoisto ni dio Šibenika (27 aviona, oko 100 bombi). Pogoni primopredajna stanica, skladište sto ne hrane i željezni ka pruga neposredno jugoisto no od Šibenika prili no su ošte eni. Vjerojatno je cilj napada bio uništenje željeznih postrojenja, kako bi se sprije io transport robe od mora u pozadinu. Može se ra unati sa ponovnim napadom, kad se dublje za e u oblast.</p> <p>U Kninu i Drnišu nema protivavionske obrane.</p> <p>Most kod k. 231, koji je bio neupotrebljiv zbog visokog vodostaja, ponovo je osposobljen za promet dovla enjem nove mostovne konstrukcije.</p> <p>Put kod Zrmanja Vrela 300 m pod vodom (40-50 cm).</p>	Kišovito, hladno i povremeno vedro.	<p>Neprijateljski gubici: 2 mrtva, 2 zarobljena, 3 prebjegla</p> <p>Vlastiti gubici: 1 mrtav</p> <p>Prilozi: Divizijska dnevna zapovijest, br. 132. Kontrola vojno-poštanskog saobra aja Otpuštanje vojnika i Wehrmachtovih službenika radi nastavljnja studija Angažiranje u trupi visokokvalitetnih tehni kih stru nih snaga industrije oružja</p>
17. 11. 43.	<p>Izgleda daje povla enje 6. li ke divizije, preko Srba u pravcu jugoistoka, završeno; navodno se prikuplja u rajonu Kaldrma-G. i D. Tiškovac-Resanovci. 5. dalmatinska brigada je iz rajona zapadno od Obrovca pristigla u rajon Bruvno-V. Popina-Otri .</p> <p>U rajonu 4 km jugoisto no od Medaka nalazi se ve a banda sa zadatkom da preprije i put za dotur Gra ac-Gospi . Dijelovi garnizona u Gospi u angažirani su za 18. 11. na iš enju terena. Jakim pokretima neprijatelja u rajonu Gra ac-Obrovac-Ervenik ugrožen je put za dotur.</p> <p>Obnovljena su željezni ka postrojenja jugoisto no od Šibenika, mobiliziranjem civila od strane 1. željeznike pionirske ete za obuku.</p>	Obla no, hladno.	<p>Neprijateljski gubici: 5 zarobljenih, 8 prebjeglih</p> <p>Prilozi: Divizijsko stanje u snabdijevanju i doturu Principijelna zapovijest o korištenju Talijana</p>

Dan	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narčenja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
Sat			
Mjesto i na in smještaja			
	Smjenjivanje II bataljona 741. puka u rajonu Marina i na Drveniku od strane III bataljona 741. puka; II bataljona 891. puka u Graacu i III bataljona 891. puka u Obrovcu. Tražiti od nadleštva ratne mornarice, da izda uputstvo za provođenje predviđenih mjera, kako bi snabdijevanje morskim putem, preko luke Karlobag, moglo da po ne negdje od 25. 11.		
18. 11. 43.	Povećana neprijateljska zrakoplovna aktivnost usmjerena je naročito na željezni ka postrojenja, luke i aerodrome, što upućuje na namjeru da se prekine snabdijevanje i dotur s mora. U 8,00 i 12,15 sati napadi američkih bombardera-lovaca bombama i avionskim naoružanjem na Knin, naročito na željezni ku stanicu, Drnišku željezni ku stanicu i aerodrom. Gubici: 3 aviona na zemlji (1 totalno, 2 djelimi no), lokalizirana 2 požara ku a u Kninu. U 12,00 i 12,45 sati napadi bombama najtežeg kalibra na luku i željezni ku stanicu Šibenik. Parobrod »Hennella«, za elni brod u konvoju, na uš u Krke više puta pogoren, a parobrod »Milano« zadobio samo manja oštećenja od avionskog naoružanja. Direktna pogodak na kolosijek. U 16,00 sati napad bombama i avionskim naoružanjem na Primošten i razorenu obalnu bateriju. Potrebno je hitno dovođenje protivavionskih topova, jer je obrana pješadijskim oružjem neefikasna. II bataljon 741. puka iz rajona Marine na kopnom maršu i na morskome putu za Dubravu (4 km jugoistočno od Šibenika); II bataljon 891. puka na predanku u Graacu, a III bataljon 891. puka u Marini.	Prije podne bez oblaka, poslije podne naobljenje. Od 21,00 sati u obalnoj zoni kiša. Sljedovanje municije: 8 minobaca a od 8 cm 102 poješadijske granate od 7,5 10450 pušanih metaka 13035 metaka za teške mitraljeze 5519 metaka za pištolje	Neprijateljski gubici: 4 zarobljena, 11 prebjeglih Vlastiti gubici: 1 mrtav, 3 ranjena (u toku zra nog napada) 3 aviona na zemlji uništena, 1 totalno Prilozi: Divizijska dnevna zapovijest, br. 132. Služba raspoznavanja (tajno) Smjena i pregrupiranje (tajno)
19. 11. 43.	Cini se daje, na osnovu vlastitih aktivnosti, u posljednje vrijeme na putovima za dotur u rajonu Obrovca mir po prvi put ponovo poremećen. Ovdje je dana 18. 11. ja a banda izvela napad na marševsku grupu III	Prije podne vedro, kasnije naobljenje, predvečer kiša. Nikakvih osmatranja iz aviona.	Neprijateljski gubici: 25 mrtvih, 4 zarobljena Vlastiti gubici: 1 samoubojstvo, 7 ranjenih

	bataljona 891. puka. ⁴⁴ Nakon duže borbe, put je poslije podne oslobođen. Prikupljanje 9. krajiške brigade ⁴⁵ u rajonu sjeverno od Sinja, neprijateljsko obrazovanje mostobrana kod Panja, prodor na osiguranje sjeveroistočno od Sinja, kao i povećana izviška aktivnost južno od Trilja upućuju na to, da su i u ovom rajonu namjere neprijatelja - napadi. Prema novom etničkom izvještaju, 6. lika divizija nastavila je marš iz rajona Kaldrma-Grahovo-Tiškovac, preko Jajca, ka istočnoj Bosni. ⁴⁶ Izvištanje utvrđenoja neprijateljsko zaposjedanje rajona 4,5 km sjeverozapadno od Kistanja. Konvoj za snabdijevanje stigao u Gospi 18. 11. u 21,00 sati, bez kontakta s neprijateljem. Povratni marš iz Gospi a 19. 11. u 10,00 sati. II bataljon 891. puka, uz to 300 ljudi rezerve 114. lovačke divizije - iz Graaca u Obrovac; III bataljon 891. puka - iz Marine u Benkovac. Namjera: Pregrupiranje i prikupljanje snaga predviđenih za oslobađanje i zaposjedanje novog puta za dotur od Sućevia do serpentina južno od Srba. Predaja komande 264. pješadijskoj diviziji. Priprema »Delphin«-a.		Prilozi: Grupa Gämmerler Divizijska zapovijest za izvištanje obalnog pojasa između Zadra i Šibenika Specijalno naređenje za gornji poduhvat. Specijalno naređenje za snabdijevanje, br. 52/43.
20. 11. 43.	Izvršena predaja komande 264. pješadijskoj diviziji u dosadašnjoj divizijskoj zoni, jugozapadno od linije Obrovac-Vrlika. Grupa Gämmerler (Štab I diviziona 661. artiljerijskog puka, 2 voda 1. ete 741. puka, 3. eta 114. pionirskog bataljona, 11. baterija 661. artiljerijskog puka) dostigla serpentine južno od Srba, bez kontakta s neprijateljem. Zauzeti brežuljkasti tereni s obje strane puta. Grupa 741. lovačkog puka u večernjim satima po elu s prelaženjem preko Krke i zaposjeda polazni rajon za »Delphin« ⁴⁷	Prije podne vedro, kasnije naobljenje i kiša. Temperatura 13,5°C.	Neprijateljski gubici: 3 zarobljena, 2 prebjegla Vlastiti gubici: 2 ranjena, javljeni gubici nakon zra nog napada 18.11.— 4 poginula, 12 ranjenih, 2 Talijana poginula, 2 ranjena, 15 konja poginulo. Prilozi: Divizijska dnevna zapovijest 134.

44 Vidi dok. br. 55 i 243.

45 Vidi dok. br. 243, napomenu 4.

47, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 56 i 57 Vidi dok. br. 71, napomenu 2.

Dan	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narječja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
Sat			
Mjesto i na in smještaja			
	U Zadar pristigli: 2 dvotrupne peniše i 2 desantna amca. Za Šibenik - 2. baterija 661. artiljerijskog puka.		Obavještajno odjeljenje - - Izvještaj o situaciji (tajno) Obavještajni bilten br. 5, o stanju neprijatelja
21. 11. 43.	<p>»Delphin«⁴⁸ zapo et bez podrške zrakoplovstva i ob e anih dijelova ratne mornarice. Nakon slabijeg otpora 114. izvi a ki bataljon preko Sukošana u 13,30 sati dostigao Biograd. Oko 300 bandita pobjeglo na otok Pašman. Dijelovi 891. lova kog puka u Bibinjama. 2. baterija 114. protivtenkovskog diviziona, po otklanjanju mnogobrojnih cestovnih prepreka i slabijeg neprijateljskog otpora, dostigla Mostine. Vatrene borba u toku. 741. lova ki puk - prelazak i zauzimanje polaznog položaja sjeverozapadno od Krke. Pove anje neprijateljske aktivnosti u rajonu Kistanja. Grupa Gämmerler odbacila manju bandu iz Popine. Na serpentinama mnogobrojne cestovne prepreke. Planinski prevoj Klanac zauzet nakon manjeg neprijateljskog otpora. Odbijen no ni napad iz pravca istoka i zapada na uporište anci (17 km sjeverozapadno od Knina). Kod Markviovu st. (9 km zapadno od Knina) uništena neprijateljska izvi a ka patrola. 6. li ka divizija masovno se povukla s položaja 30 km južno od Grahova u pravcu sjeveroistoka i istoka; u Bos. Grahovu preostali još samo slabiji dijelovi. Zra ni napad bombama i avionskim oružjem na brodove kod Šibenika prošao bez nekih zna ajnijih šteta. Namjera: Iskrčavanje na Ugljan. iš enje oblasti oko Krke i zaposjedanje Murtera.</p>	Obla no, hladno. Sljedovanje municije: 59 minobaca kih mina od 8 cm 8 pješadijskih granata od 7,5 17073 puš anih metaka 10315 metaka za teške mitraljeze 346 metaka za pištolje	

22. 11. 43.	<p>Povoljna vremenska situacija omogu ilaje da se poduhvat »Delphin«⁴⁹ odvija bez podrške zrakoplovstva i mornarice. Grupa 721. u jutarnjim satima, uz službu neprijateljsku obranu na sjeverozapadu i jugoistoku, iskrcala se na dio otoka Ugljana. Sjeverna grupa pro ešljala otok, nakon slamanja poja anog otpora kod Lukorana, do Plisivaca, 1,5 km sjeverozapadno od Preka. Južna grupa kod Kukljice zauzela zapre ni položaj. Grupa 741. pro ešljala rajon Zaton-M. ista-Pirovac-Vodice, bez zna ajnijeg kontakta s neprijateljem, nakon otklanjanja mnogobrojnih cestovnih prepreka. Na Murteru polazni položaj za desantno iskrčavanje na otok Kornat. Komandno mjesto puka u Tijesnom. 114. protivtenkovski divizion od Bribirskih Mostina poduzeo izvi a ke prepade na Benkovac, Stankovce i M. istu. 300 bandita, 3 km jugozapadno od Bribirskih Mostina, povukli se u pravcu juga. Grupa Gämmerler zauzela Srb bez borbe. Slabiji neprijatelj povukao se u pravcu jugoistoka. Stanovništvo evakuirano. Marševska grupa III bataljona 721. puka na putu za Gospi dostigla greben 7 km sjevero-sjeverozapadno od Gospi a.</p>	Bez vjetrova, obla no. Temperatura 14°C.	Neprijateljski gubici: nepoznati Vlastiti gubici: 12 ranjenih
23. 11. 43.	<p>Poduhvat »Delphin«⁵⁰ se nastavlja. Otoke Ugljan i Ošljak grupa 721. o istila od ostataka neprijatelja. Masa bandita, u no i na 23. 11, pobjegla u pravcu zapada. Otok Iž izgleda vrsto zauzet od strane neprijatelja sa izgra enim položajima, mnogobrojnim pe inama i širokim vodenim kanalima. Iskrčavanje na otok Rivanj, obrazovan mostobran na otoku Sestrinju i Pašmanu, bez kontakta s neprijateljem. Grupa 741. u pripravnosti u polaznim lukama, na otoku Kornatu, za iskrčavanje na otok Žut. III bataljon 893. puka iz M. iste, a 2. baterija 114. protivtenkovskog diviziona iz Bribirskih Mostina dostigli rajon Bratiškovci-Smrdelje nakon kra e borbe kod Vakana. Prema danas primljenom izvještaju, Karlobag je 22. 11. iznenada, iz pravca sjevera, zauzet od strane oja anog ustaškog bataljona posade u Gospi u. Slabije</p>	Jutro vedro, kasnije naobljenje i kiša. Temperatura od 12°C.	Neprijateljski gubici: 17 poginulih, 35 zarobljenih, 5 prebjeglih Vlastiti gubici: Gubici od prethodnih dana pove ani za 16 ranjenih Plijen: 2 teška mitraljeza, 1 laki mitraljez, 12 pušaka, pješadijska municija, oprema, neprijateljski dokumenti Prilozi: Divizijska dnevna zapovijest 135.

Dan	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narječja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (također i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
Sat			
Mjesto i na in smještaja			
	<p>neprijateljske snage povukle su se na otok Pag. Put Karlobag-Gospi oslobođen od Karlobaga do Baške Oštarije, a pri tome, prema domobranskom izvještaju, 120 bandita većim dijelom uništeno.</p> <p>Marševska grupa 721. puka u Medaku. Mornari ki oficir za vezu stigao bez sredstava za vezu.</p>		
24. 11. 43.	<p>Akcija »Delphin«⁵¹ nastavlja se. Grupa 721, sa mostobrana na otoku Pašmanu i otoku Sestrunj, stupila u isenjenje otoka. Pročeljavanje protiv neprijatelja po planu, bez kontakta s neprijateljem. Dostignuta linija na otoku Pašmanu: Kraj-Sv. Ante. Grupa 741. spremna za ukrcaj na brod na Murteru.</p> <p>Krstarica za protivzračnu obranu i razarač u 11,30 sati pristigli u Zadar. U Srbu u 12,00 sati uspostavljena veza s 373. pješadijskom divizijom. Manje neprijateljske grupe sjeveroistočno od Srba povukle se u pravcu istoka. Istočno od Srba artiljerijskom vatrom rasturena kolona tovarnih životinja.</p> <p>Put Gospi-Karlobag oslobođen od strane ustaša. Banda, o kojoj je objavljeno daje uništena, broji 70 poginulih. Ustaška uporišta u Krušanima, Baške Oštarije. Marševska grupa III bataljona 721. puka, uz manji kontakt s neprijateljem koci Medaka i Ribnika, pristigla u Gospi.</p> <p>2. baterija 114. protivtenkovskog divizionuma umarširala u Kistanje, a III bataljon 893. puka u Drniš.</p> <p>Oko 6 km sjeveroistočno od Gračaca vodi se borba između etnika i bande srednje jačine, koja se povlači u pravcu istoka. Većina neprijateljski gubici.</p> <p>Na ni napadi bandi srednje jačine na Garjak-Koljane odbijeni od strane etnika i milicije.</p>	<p>Oblačno, povremeno kiša. Temperatura do 10°C.</p> <p>Sljedovanje municije: 61 minobacačaka mina od 8 cm 26 pješadijskih granata od 1800 pušanih metaka 9500 metaka za teške mitraljeze 1100 metaka za pištolje</p>	<p>Neprijateljski gubici: 102 poginula, 7 zarobljenih, 9 poginulih 1 vlastiti ranjen</p> <p>Prilozi: Sastavi izvještaja Posebna direktiva za snabdijevanje 63.</p>

25. 11. 43.	<p>Poduhvat »Delphin«⁵² se nastavlja. Grupa 721. izvršila isenjenje otoka Pašmana, o. Rivanj, o. Sestrunj i otoka Iž. Nema neprijatelja. Iskrčavanje na otok Iž jako otežano zbog oluje. Grupa 741. spremna za ukrcaj na brod.</p> <p>Na cesti Vodice-Pirovac ponovo utvrđene prepreke; dijelom razorene vlastite telefonske linije.</p> <p>Karlobag je, na osnovu iskaza oficira za vezu, ponovo zauzet iznenadnim prodorom bandita iz Cesarice. Banditi izgleda imaju namjeru da iz rajona Obrovca dovedu pojačanje u Gospi. Cesta Gračac, Srb, Sušev i od 26. 11. osposobljena za saobraćaj. Uporišta: raskršće kod Suševa, serpentiniski visovi i Kupirovo.</p> <p>114. protivtenkovski divizion vrši prodor iz Sv. Nikole. Banditski položaji napušteni prilikom bjegstva. No ni napad neprijatelja, prilikom pokreta našeg odjeljenja, odbijen. Neprijateljska osmatranica na crkvenom tornju u Sv. Nikoli razorena.</p>	<p>Duboki oblaci, od 16,00 sati jaka kiša.</p> <p>Južni vjetar 5,5. Temperatura: 13,5°C.</p>	<p>Neprijateljski gubici: 6 prebjeglih 2 vlastita ranjena</p> <p>Prilozi: Planiranje vlastitih trupa i vojnika-stranih državljana iz njemačke istočne oblasti Obuka u otkrivanju i uklanjanju mina Bolja borbeno-disciplinarna, obezbjeđena dokumentacija - isprava svih vrsta Propagandni izvještaj</p>
26. 11. 43.	<p>Planirano izvođenje »Delphina« nije moguće. Od cjelokupnog brodskog potencijala, koji je pristigao tek 24. 11. i to ne u punom sastavu, već nakon dva dana angažiranja, samo manji dijelovi su ostali neangažirani.</p> <p>Još nije sagledana spremnost za angažiranje bataljona obalskih lovaca. Dolazak zrakoplovnih snaga (1 izvištar, 4 bombardera) predviđeno se tek za 26. 11. poslije podne. Zbog povlačenja predviđeno angažiranje mornarice i zrakoplovstva za sada nije potrebno. Povlačenje banditaje, uz to, pogodovalo i loše vrijeme. Otuda ne treba računati sa bitnijim kontaktima s neprijateljem, u daljem toku »Delphina«.</p> <p>Grupa 721. obrazovala mostobranu Luka na Dugom otoku.</p> <p>U noć na 26. 11. u jakoj oluji krstarica⁵³ za protivzračnu obranu (opremljena samo s 1 topom, bez nišanjskih uređaja), razarač i 1 dvotrupna peniša nasukali se, te su zbog oštećenja na mašinama rashodovani. Grupa 741, samo sa 1 dvotrupnom penišom i 2 desantna čamca, iskrčala se na Vrgadu; prodor izvršen bez kontakta s neprijateljem.</p>	<p>Promjenljivo oblačno, povremeno kiša. Temperatura do 7°C.</p>	<p>Neprijateljski gubici: 30 poginulih (od toga 6 od 23. 11. naknadno javljeno), 11 ranjenih, 1 zarobljen, 2 vlastita ranjena</p> <p>Plijen: 12 pušaka, 1 signalni pištolj, 4500 metalca</p> <p>Prilozi: Divizijska dnevna zapovijest 136. Snabdijevanje bandi iz zraka</p>

Dan	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narječja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
Sat			
Mjesto i na in smještaja			
	III bataljon 721. puka, oja an s 2 ete 661. poljskog dopunskog bataljona, 4. baterijom 661. artiljerijskog puka, 2. etom 202. lova kog bataljona izvršio prodor na Karlobag i u 13,30 sati mjesto je dostignuto. Pobjeglo 200 bandita sa 2 naoružana broda, 2 motorna amca; 1 od njih ošte en protivtenkovskom paljbom. Dijelovi 1. ete 721. puka, zajedno sa etnicima, opkolili Labuse; manja banda rasturena. Borbena izvidnica 114. protivtenkovskog diviziona iznenada poslana naprijed u pravcu Torbica i k. 252 i pri tom upala na neprijateljske položaje. Protivnik je pobjegao u pravcu sjevera i, nakon povla enja naših jurišnih trupa, vratio se na stare položaje. Oko 20,00 sati neprijateljski avioni, dolaze i s juga preko Zadra, promijenili pravac ka moru.		
27. 11.43.	»Delphin« ⁵⁴ s malim brodskim potencijalom polako napreduje. Grupa 741, sa 1 dvotrupnom penišom i 2 desantna amca, iskrcala se na Žut. Pristanište dostignuto bez borbe u 7,45 sati. Grupa 721. prodrli u Sali; nema neprijatelja. Neprijateljski prodor u 3 grupe, sa po 150 ljudi, sa sjeveroistoka u pravcu Strmice (14 km sjeverno-sjeveroisto no od Knina). uži evi etnici odbacili ih ka istoku. ⁵⁵ Prema izvještajima izvidnice, Cesarica je zaposjednuta od bande srednje ja ine. Dvije oja ane ete 661. poljskog dopunskog bataljona, iz Karlobaga vratile se u Gospi bez kontakta s neprijateljem. Ustaše bez borbe opkolile Karlobag. Visovi u rejonu Medak-Rodu zaposjednuti od strane ustaškog bataljona i dva oja ana voda 661. po-	No u inje. Na tjesnacima 10 cm snježnih nanosa. Promjenljivo obla no. Temperatura do 8°C.	Neprijateljski gubici: 17 poginulih, 3 zarobljena, 5 prebjeglih, 8 sumnjivih Vlastiti gubici: 2 etnika poginula, 2 teško ranjena Plijen: mnogobrojni spisi, 3 puške, 1 bicikl

55 Vidi dok. br. 269, napomenu 3.

	ljskog dopunskog bataljona, kao cestovnog osiguranja za konvoj za snabdijevanje. 3. eta 114. pionirskog bataljona na Kosovu, 2. eta 114. pionirskog bataljona u Kninu.		
28. 11. 43.	»Delphin« ⁵⁶ se nastavlja. Na Dugom otoku dijelovi 721. puka s mostobrana Luka prodrli u pravcu sjevera do rajona zapadno od Bibinja; ostali dijelovi iskrcali se u Božavi. Ostatak grupe 741. zaposjeo otok Žut bez kontakta s neprijateljem. Izvi a ki avion iznad otoka Volat i Ist pogo en od strane bandita. U luci Ist 1 Volat 4 neprijateljske jedrilice potopljene bombama, odnosno uništene; 1 ošte ena. Napadom 24 etvoromotorna ameri ka bombardera na Zadar izazvana razaranja u oblasti grada, na industrijskim postrojenjima, na elektri noj centrali i u luci. 1 parobrod i 2 motorna amca uništeni. Gubici 114. lova ke divizije: 10 poginulih, 46 ranjenih, 3 nestala, 32 konja mrtva. Prilikom povratnog leta nekoliko bombi ba eno na Šibenik. Pogo ena je zgrada u kojoj je smještena Komanda pozadine 741. puka; 2 su poginula, 8 je ranjeno, a 3 su nestala. Neprijatelj sjeverno od Cesarice ja ine oko 1 bataljona. III divizion 661. artiljerijskog puka oko Zadra.	No no inje, u toku dana nema oblaka. Temperatura do 10°C.	Neprijateljski gubici: 2 zarobljena, 3 prebjegla Plijen: 4 motorna amca u Sali Komandant 661. poljskog dopunskog bataljona, kapetan Bankewitz, teško ranjen u plu a.
29. 11.43.	Grupa 721. prodrli u sjeverozapadni dio Dugog otoka. Grupa 741, nakon iš enja Kornata, dana 28.11. iskrcala se na Dugi otok i 29. 11. prodrli do zapre nog položaja 731 kod Luke. Nema neprijatelja; vjerojatno se ve 26. 11. motornim amcima povukao na sjever i jug. Time je »Delphin« okon an. Loša vremenska situacija i nedostatak mornari kih i zrakoplovnih snaga u toku prvih dana omogu ili su neprijatelju, da se povu e neometan od strane vlastitih jurišnih grupa, tako da nije postignuto uništenje bandi. Ponovnim zaposjedanjem otoka, treba ra unati s evakuacijom vlastitih trupa. Vlastitim izvi anjem utvr eno prisustvo bande srednje ja ine u rajonu Vrana. Ervenik (21 km zapadno-sjeverozapadno od Knina), prema izvještaju doušnika, zaposjednut od strane bande srednje ja ine.	Obla no, povremeno sitna kiša, bez vjetra.	Neprijateljski gubici: 8 mrtvih, 5 prebjeglih Vlastiti gubici: 2 mrtva, 3 ranjena

Dan	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narječja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (također i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
Sat			
Mjesto i na in smještaja			
	Štab 741. puka, 16. eta u D. Biljane; 7. eta 741. puka i bojna komora II bataljona 741. puka u Sukošanu, III divizion 661. artiljerijskog puka u Zemuniku. Namjera: Povratni transport s otoka.		
30. 11.43.	Povratak dijelova 721. i 741. puka sa otoka na kopno okončan. Time je završena i akcija »Delphin«. ⁵⁷ Prikupljanje za polazak na marš, radi operacije »Ziethen«. ⁵⁸ Iz Kunovca (3 km jugoistočno od Srba) manja banda protjerana od strane izvišne patrola u pravcu istoka. Bosansko Grahovo zaposjednuto od strane bande srednje jačine, vjerojatno od strane bataljona »Livo«. Prepadi slabijih bandi ⁵⁹ na Koljane (8 km jugoistočno od Vrlike) odbijeni od strane etnika. Namjera: Priprema »Ziethen«. ⁶⁰	Prije podne oblačno, povremeno jaka kiša, oko podne iznenadno naoblaceno. Temperatura do 12°C. Sljedovanje municije: 25 minobacačkih mina od 8 cm 3 pješadijske granate od 7,5 5635 pušanih metaka 23055 metaka za teške mitraljeze 1460 metaka za pištolje	Neprijateljski gubici: 13 mrtvih, 2 zarobljena, 4 prebjegla Vlastiti gubici: 1 ranjen Prilozi: Divizijska dnevna zapovijest 137. Služba raspoznavanja - takmičenje 1943/44. Specijalna komanda za snabdijevanje 64. Prebjegli u studenom 1943.

26. 12. 43.

Eggleseer,⁶¹ v. r.
general-potpukovnik

58 i 60 Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

59 Odnosi se na Dinarski NOP odred. Vidi dok. br. 186.

61 Komandant 114. lovačke divizije.

BROJ 275

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 1. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIIJE O ZAVRŠETKU OPERACIJE »DELPHIN« NA OTOCIMA ISPRED ZADRA I ŠIBENIKA I BORBI KOD KOLJANA I SINJA

TAJNO
TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomoćenom generalu u Hrvatskoj
V SS-brdskom korpusu
III (german.) SS-tenkovskom korpusu

Dnevni izvještaj od 1. 12. 43.

Vrijeme: Obala - oblačno, povremena kiša poslije podne razvedrava-nje; u unutrašnjosti - kiša.

Opća situacija: nepromijenjena.

114. divizija: Vraćenjem dijelova 721. i 741. puka na kopno, okončana je operacija »Delphin«.² Prikupljanje za »Ziethen«.³

Izviška patrola, 3 km, jugoistočno od Srba, odbacila slabijeg neprijatelja u pravcu istoka. Nemci odbili prodor slabijih neprijateljskih bandi na Koljane (6 km jugoistočno od Vrlike). Neprijateljski gubici: 13 mrtvih, 2 zarobljena.⁴

264. divizija: Odbijen napad slabe bande u sjevernom rajonu Sinja.⁵ U Sinju dezertiralo 40 hrvatskih regruta.

Između Šolte i Brača živ brodski saobraćaj (motorni jedrenjaci i čamci na vesla). Jak odred bombardera u 09,00 sati nadletio Trogir sa sjevera u pravcu juga; 1 bombardiranje.

Namjera: Pripreme za operaciju »Heifisch II«.⁶

[...]

Pfaltz v. r.
rinnerott, v. r.

XV brdski armijski korpus

Operativno odjeljenje
br. 6091/43. pov. od 1.

12. 43.

1 Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/246-247.

2 Vidi dok. br. 71, napomenu 2.

3 Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

4 Borbu je vodio Dinarski NOP odred, vidi dok. br. 186.

5 Vjerojatno se odnosi na Dinarski NOP odred.

6 Po naredjenju komandanta Druge oklopne armije trebalo je 3. prosinca 1943. god., pod neposrednim rukovodstvom komandanta Petnaestog brdskog armijskog korpusa, izvršiti desant na otok Šoltu. Ovoj operaciji dat je naziv »Heifisch II«. Međutim, zbog nepripremljenosti brodova, ovaj rok je pomjeren za 6. prosinca ali iz istih razloga je odgođen za kraj prosinca o ekuju i ishod borbi na Pelješcu i otoku Korčuli (operacije »Herbstgewitter« i »Herbstgewitter II«, vidi dok. broj 6, napomenu 6 i dok. br. 163, napomenu 3.

Uspješan desant na otok Šoltu izvršen je tek 12/13. siječnja 1944. god. Vidi dok. br. 135, 276, 279, 285, 291, 292, 294, 295, 297, 304, 310, 316, 375 i 376.

BROJ 276

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 1. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE
ARMIJE O POMJERANJU DATUMA ZA IZVOĐENJE OPERACIJE
»HEIFISCH II« NA ŠOLTU¹**

STROGO POVJERLJIVO
TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije

Obavijestiti: V SS-brdski armijski korpus

1) Zbog nepokretnosti obalno-lovačkog bataljona »Brandenburg« (1. eta), zahtijeva se pomjeranje »Heifisch II«.²

2) Komandant 892. puka, potpukovnik Müller, u Splitu. Zapovjednik kopnenih dijelova, kapetan Allermann.

Trupe: 3 ojačane ete, 1 eta obalnih lovaca.

3) 1.12. prebacivanje broskog potencijala za Trogir (2 dvotrupne penise, 2 desantna amca); inače, trenutno na raspolaganju ne stoje nikakve snage ratne mornarice.

2.12. prebacivanje ete obalnih lovaca na otok Vel. Drvenik.

3.12. u zoru prebacivanje obalnih lovaca s otoka Vel. Drvenik (desantni amci) i 2 ete iz Trogira ka zapadu (dvotrupne penise).

Iskrcavanje u valu Maslinica. Prošljavanje do jugoistočnog rta.

4) Brdski potencijal i eta obalnih lovaca vjerojatno 4.12. stoje na raspolaganju V SS-brdskom korpusu.

5) Veza sa zrakoplovstvom samo putem propisanih signala raspoznavanja trupe.

6) Slijede ciljevi za zrakoplovstvo.

Pfafferott, v.r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 985/43. str. pov. od 1. 12.
43.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisanim stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačke mikroteka NAV-N-T-314, film 558/680.

² Vidi dok. br. 275, napomenu 6.

BROJ 277

**ZAPOVIJEST KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 2. PROSINCA 1943. ZA IZVOENJE OPERACIJE
»ZIETHEN« NA PODRUJU IZME U SINJA, LIVNA I BOSAN-
SKOG GRAHOVA¹**

STROGO POVJERLJIVO

Komanda V SS-brdskog korpusa
Operativno odjeljenje, br. 190/43. pov.

Komandno mjesto Štaba
2. 12. 43.

10 primjeraka
2. primjerak

Korpusna zapovijest² za operaciju »Ziethen«³
karta 1:100.000

1) **Neprijatelj**, s III i IV brigadom 9. divizije, na obrambenom položaju u pravcu juga u rajonu **Livna**, 11 km sjeveroistočno od **Posušja**, sjeverno od **Posušja**, 10 km sjeverno od **Imotskog**, **Aržano**, 10 km jugoistočno od **Trilja**, dolina rijeke Cetine.

Štab IV brigade **Buško blato** (sjeverno od Aržana).

Štab 9. divizije: **D. Brišnik**.

U **Livnu** i okolici dijelovi **VIII** korpusa. Štab korpusa u **Livnu**.

Vjerojatne namjere: da s dijelovima VIII korpusa podrži pokrete i operacije I bosanskog korpusa, iz rajona Bugojno-Travnik ka jugu, zapadu i sjeverozapadu. Pored toga, moguće je prodor 9. divizije ka obali.

2) **V i XV brdski armijski korpus** u tjesnom sadejstvu napadaju s borbenim grupama, radi razbijanja neprijateljskih snaga u Livnu.

XV brdski armijski korpus, potom, vrši fingirani napad iz Livna ka Bugojnu, radi vezivanja snaga I bosanskog korpusa.

3) **U tom cilju nastupaju**:

- Južna grupa (komanduje: 118. lovačka divizija) s

a) **jednom borbenom grupom**:

105. SS-izviđački bataljon (motorizir.); glavnina 1. i 2. i 105. tenkovskog bataljona; ustaški bataljon V brigade;

5. baterija 668. artiljerijskog puka; 1 trofejna baterija hrvatske milicije iz rajona **Posušja**, u sjevernom pravcu, ka **Duvnu**.

Zadatak: Što je moguće prije ovladati rajonom istočno od **Livna**, kako bi se spriječila povlačenje bandi ka istoku.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 558/267-269.

² Zapovijest komande 264. pješadijske divizije i 114. lovačke divizije za operaciju »Ziethen«, vidi dok. br. 257 i 278.

³ O izvođenju ove operacije vidi dok. br. 107, napomenu 2.

b) jednom borbenom grupom:

118. izviška bataljon;
5 tenkova 105. SS-tenkovskog bataljona;
1 bataljon hrvatske milicije (pukovnik Šimi);
6. baterija 668. artiljerijskog puka iz rajona **Studenci - Lovrečka** sje-
veru, rajon **Aržano-Buško blato**.

Zadatak: Razbijanje neprijateljskih snaga s obje strane Aržana.

c) jednom borbenom grupom:

II bataljon 738. puka (bez 1 1/2 ete);
4 tenka 105. SS-tenkovskog bataljona;
8. baterija 668. artiljerijskog puka
9. baterija 668. artiljerijskog korpusa;
iz rajona **Zadvarje**, u pravcu sjeverozapada, preko **Cetine** na **Trilj**.
Zadatak: Razbijanje neprijateljskih snaga prikupljenih u rajonu ju-
goistočno od **Trilja**.

- **Sjeverna grupa** (komanduje: XV brdski armijski korpus) s

a) jednom borbenom grupom:

Štab 741. puka;
III bataljon 741. puka;
1. protivtenkovska eta;
2. baterija
iz rajona **Sinja**, u pravcu sjeveroistoka, na **Livno**.

b) jednom borbenom grupom:

Štab 721. puka;
144. izviška bataljon;
2 protivtenkovske ete;
1 artiljerijski divizion (3 baterije motorizirane privremeno);
3. eta 114. pionirskog bataljona;
iz rajona **Knina**, preko **Bos. Grahova**, na **Livno**.
4) **Operacija nosi kodirani naziv »Zietnen«**.
5) **Nastupanje svih borbenih grupa: rano 4. 12. 43.**
6) **Održavanje veze:**
- sa 118. lova kom divizijom: radiom, telefonom;
- sa XV brdskim armijskim korpusom: radiom, telefonom, preko Komande V armijskog korpusa.
- između 118. lovačke divizije i lijevog susjeda, nakon postavljanja radio-uređaja: radiom.
7) Prilikom sprovođenja operacije »Ziethen« **naročito obratiti pažnju na obalu** - težište **Makarska** - planina **Mosor**, pošto se može očekivati neprijateljsko iskrcavanje.

8) Izvještavanje:

Svaka 4 sata radiom ili telefonom.

ASPhleps v. r.

4 Artor, SS-brigadenführer, komandant Petog SS-brdskog armijskog korpusa.

BROJ 278

**ZAPOVIJESTI ŠTABA 114. LOVA KE DIVIZIJE OD 2. PROSINCA
1943. ZA IZVO ENJE OPERACIJE »ZIETHEN« U CILJU ZAUZIMA-
NJA LIVNA¹**

114. lova ka divizija
Operativno odjeljenje
br. 1797/43. pov.

Divizijsko komandno mjesto
2. 12. 43.

TAJNO
DIVIZIJSKA ZAPOVIJEST² ZA PRODOR NA LIVNO
(operacija »Ziethen«)³
karta 1:100.000

1) Neprijatelj:

Izgleda da je Livno trenutno komandno mjesto i centar komunisti - kog ustani kog pokreta. Od 6. 11. 43: je sjedište Štaba VIII korpusa i IV operativne zone.⁴ Na obuci 6000 mobiliziranih bandita osiguranih s jednom dalmatinsko-hrvatskom brigadom nepoznate oznake, kao i sa 2 muslimanska lokalna bataljona, osim toga, oko 700 Talijana koji su prešli na stranu banditskog pokreta.

U posljednje vrijeme, u rajon Obrovac-Livno, lokalnim bandama, srednje ja ine, pristizu poja anja iz Livna. Glavno prikupljanje u Gljevu (10 km isto no-sjeveroisto no od Sinja), kao i u rajonu Dabar-Biteli -Vrdovo (15 km sjeverno odnosno 15 km sjeveroisto no od Sinja).

Rajon Bos. Grahovo-Livno: U Grahovu i Grkocima (22 km sjeverno-sjeveroisto no odnosno isto no-sjeveroisto no od Knina) nalaze se samo lokalne bande ja ine bataljona. U svim mjestima duž ceste lokalne komandne mjesta i mjesni odbori, koje osiguravaju slabije bande.

O drugim pojedinostima o stanju neprijatelja vidi Obavještajni bilten br. 6.

Kao reakcija na naš prodor, može se ra unati s napadom snaga bandi sa sjevera i juga ka Sinju.

O ekujemo da e naš iznenadni napad u rejonu Livna izazvati pani nu pometnju me u bandama, te, nenaviknuti na borbu, ne e uspjeti da plan-ski organiziraju otpor. Pretpostavljamo da se snabdjeva ki centar, s ve im skladištima plijena i rezervi, nalazi u rajonu Livna.

2) **114. lova ka divizija** napada, s dijelom snaga i motoriziranim pukom za specijalnu namjenu »Brandenburg«, iz Sinja i Knina na Livno, razbija tamošnju posadu bande i vrši borbeno izvi anje u pravcu Bugojna, radi vezivanja ja ih banditskih snaga.

1 Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-315, film 1295/809-812.

2 Zapovijest komande Petog SS-brdskog armijskog korpusa i 264. pješadijske divizije, za operaciju »Ziethen«, vidi dok. br. 257 i 277.

3 O izvo enju ove operacije vidi dok. br. 107, napomenu 2.

4 etvrta operativna zona tada više nije postojala.

3) U tom cilju rano 4. 12. nastupaju:

a) **Grupa Schoch** (sastav - vidi 4a) s mostobrana na Cetini, kod Obrovca, duž planinske ceste. Preko Knežice ka Han Prologu, da bi ve u toku 4. 12. izvojevali izlazak na Livanjsko polje. Jedna **pokretna grupa** (motorizirani dijelovi, pod odre enim uvjetima i biciklisti ki dio I bataljona 892. puka), nakon savla ivanja prevoja - bit e u stanju pripravnosti za prodor u pravcu Livna. Ostavljanjem potrebnih snaga, Sinj se mora i dalje osiguravati.

Dijelovi grupe Berger (vidi pod b), prodiru i sa sjevera preko Lišana, olakšavaju grupi Schoch osloba anje planinske ceste iz pravca Han Prologa.

Slijede i zadatak grupe Schoch bit e osiguravanje južnog boka grupe Berger, u rajonu južno i jugozapadno od Livna. Planinska cesta je predvi ena za dotur i kao takva se i osigurava.

b) **Grupa Berger** (vidi pod 4b) iz rajona Strmice, preko Bos. Grahova, za Kazance;

- **sa 1 brzom grupom** (motorizirani puk »Brandenburg«) na isto noj cesti preko Priluke;

- **s oja anim 114. izvi a kim bataljonom** na zapadnoj cesti, preko Lištanja, ka Livnu.

Prilikom nastupanja obiju grupa, osigurati obostranu podršku artiljerije.

Nakon prolaska kroz Bos. Grahovo, ostaviti jednu grupu za osiguranje na kotama sjeverno odatle, dok ne bude smijenjena od strane 1 etni ke udarne grupe.

Ako zatreba, dijelovi snaga 114. izvi a kog bataljona polaze iz Han Prologa, radi podrške grupi Schoch prilikom otvaranja planinske ceste, u pravcu prevoja.

Mjesto Livno, po mogu nosti, zauzeti i osigurati još u toku 4. 12.

Pripremiti uništenje mjesta. Ipak treba imati u vidu da se ni jedan objekat, koji bi na bilo koji na in mogao koristiti našoj trupi, ne smije uništiti. Predvi ati transport plijena i privrednih dobara.

Slijede i zadatak grupe Berger bit e poduzimanje izvi anja u pravcu sjeveroistoka, ka Bugojnu.

Nije predvi eno korištenje ceste Bosansko Grahovo-Livno, tako da na ovoj cesti nije potrebno ostavljati osiguranja.

4) Raspoložive snage:

a) **Grupa Schoch**

Komandant:, pukovnik Schoch

Jedinice: Štab 741. lova kog puka sa 16. etom 741. puka, 1 improvizirano motorizirana baterija III divizionu 661. artiljerijskog puka, 2. eta 114. pionirskog bataljona do 2. 12. uve er oko Drniša; III bataljon 741. lova kog puka i jedna polovina I bataljona 892. puka sa 1 baterijom (od 4. 12. privremeno pot injeni pukovniku Schochu) u Sinju; Lete i »odred« Ozuks i 11. baterija 661. artiljerijskog puka (improvizirano motorizirano) od 3. 12. rano u Kninu.

b) Grupa Berger

Komandant: pukovnik Berger

Jedinice: Štab 721. lovačkog puka sa 16. etom 721. puka do 2.12. uvečer u Kninu;

Motorizirani puk za specijalnu namjenu »Brandenburg« i 3. eta 114. pionirskog bataljona oko Štrmice; 114. izviđački bataljon i III divizion 661. artiljerijskog puka (bez 1 baterije) do 2. 12. uvečer u rajonu Kistanje - Bribirske Mostine.

Dovodjenje i prikupljanje snaga u toku 3.12. vrši se prema naređenjima pukovnika Schocha, odnosno pukovnika Bergera.

5) Zrakoplovstvo

Podrška vlastitog zrakoplovstva još nije regulirana.

Ipak se može računati s napadima neprijateljskog zrakoplovstva, pa stoga treba osigurati:

- **zaštitu motoriziranih kolona aktivnom protivzračnom obranom;**
- **zbog opasnosti iz zraka, pravovremeno obezbijediti rašlanjivanje kolona po dubini.**

Nikakvo grupiranje vozila!

6) Veza

a) **114. bataljon za vezu** osigurava radio-vezu sa Schoch i Berger i unutar tih grupa.

b) Svjetlosni signali:

Bijelo = »Ovdje smo mi«

Crveno (u pravcu) = »Tamo su!«

Zeleno = »Artiljerijsku vatru prenijeti naprijed«

c) **Punktovi za dostavljanje izvještaja** - vidi poslana specijalne karte.

Upozorava se na slanje izvještaja svaka dva sata.

7) **Divizijsko komandno mjesto** ostaje u **Kninu**.

Eglseer, 5vr-

BROJ 279

IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 2. PROSINCA 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O SUKOBU S PARTIZANSKOM GRUPOM NA CESTI TROGIR-KAŠTEL ŠTAFILI ¹

RADIOGRAM Br. 2029

264. pješadijska divizija,
Operativno odjeljenje,
br. 1451/43. pov.

XV brdskom armijskom korpusu

Poslano: 2. 12. u 00,20 sati
Primljeno: 2. 12. u 02,15 sati

Dnevni izvještaj od 1. 12. 43.

A) Prema izvještajima doušnika, banditska grupa u Gljevu i dalje se ojačava, zapovjednik bandi, angažiranih isto no od Cetine, naredio odlazak za Livno.

Vlastita osiguranja kod k. 40, na cesti Trogir-Štafili, imala manji sukob s neprijateljem.² Ubijen 1 bandit, vjerojatno zapovjednik. Zaplijenjen 1 mitraljez.

Izme u Šolte i Brača živ brodski saobraćaj. Jedan brod, nosivosti 800 tona, uplovio u zaliv Stomorska.

Namjera: Priprema za akciju »Heifisch II«.³ Smjenjivanje III bataljona 741. puka (osiguranje Sinja) od strane I bataljona 892. puka.

B) Vrijeme: tmurno, kišovito, u večernjim satima oluja.

C) Gubici: nedostaju podaci.

264. pješadijska divizija
Operativno odjeljenje
br. 1451/43. pov.

¹ Snimak originala (na teleprinteru) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhivna knjega ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 557/133-134.

² Vjerojatno Marinsko-segetska NOP odred.

³ Vidi dok. br. 275, napomenu 6.

BROJ 280

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETOG SS-BRODSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 3. PROSINCA 1943. O NAPADU PARTIZANSKE ARTILJERIJE S KORUĀLE I MLJETA NA STON¹

Prijepis telegrama od 4. 12. 43., poslanog u 12, 30 sati, primljenog u 03,10 sati

Dnevni izvještaj V SS-brdskog korpusa od 3. 12. 43.

Vrijeme: obla no, popodne kišovito.

Op a situacija: artiljerijska i zra na aktivnost na Ston - cestu Podgorica-Cetinje još drži neprijatelj.

118. lova ka divizija: Izvi anje na sjevernom frontu: k. 491 (11 km od Rohdc)² zaposjednuta od strane neprijatelja. Brodski saobra aj u isto nom dijelu Kor ule. Neprijateljska artiljerijska vatra s Kor ule i Mljeta, naro ito na puk u Stonu.

Neprijateljska zra na aktivnost. 2 lovca-bombardera napala Ston. Nakon artiljerijske vatre mogu i su neprijateljski napadi na Ston.

Namjera: po etak »Ziethen«.³ Izvi anje i iš enje, od strane 1 oja ane ete, rajona sjeverozapadno od Metkovi a.

Gubici: 4 ranjena.

[...]

BROJ 281

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRODSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 3. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIIJE O ODLAGANJU PO ETKA OPERACIJE »ZIETHEN« ZBOG PARTIZANSKOG OTPORA KOD EVRSAKA¹

TAJNO
TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 3. 12. 43.

Vrijeme: Obala - vedro, laki sjeverac; u unutrašnjosti - magla.

Op a situacija: nepromijenjena.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 486/299.

² Pogrešno dešifrirano. Redakcija nije mogla utvrditi na koje se mjesto odnosi.

³ Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/255-256.

264. divizija: I dalje se odvija živ brodski saobraćaj između Šolte i Brač. U 11,45 sati 8 neprijateljskih aviona bombardiralo Biskupiju (2 km južno od Marine), a u većernjim satima rajon 5 km sjeveroistočno od Drniša i gradsku oblast Šibenika. Nedostaju pojedinosti.

Namjera: Pripreme za akciju »Heifisch II.«²

114. divizija: Zbog mnogobrojnih cestovnih prepreka, porušenih mostova i trenutno jakog neprijateljskog otpora, naročito oko Čevrsaka³ (8 km zapadno-jugozapadno od Kistanja), grupa na maršu iz polaznih rajona za operaciju »Ziethen«⁴ nije dostigla svoje dnevne ciljeve (2 ranjena). Mora se računati s odlaganjem operacije »Ziethen« za 24 sata. Radovi 3. i 4. čete 114. pionirskog bataljona i dijelova »Brandenburg«, na popravci ceste N. Strmica, ometani prepadima manjih banditskih odreda. Izvičanjem u pravcu Grahova, utvrđeno: na cesti nema prepreka, Grahovo zaposjela slabija banda. Vlastita izvidnica izvještava da u Uništu (15 km sjeverno-sjeveroistočno od Vrlike) nema neprijatelja. Slabe bande su se povukle u pravcu Peulja (12 km jugoistočno od Bos. Grahova).

Namjera: Produžetak marša, radi priprema operacije »Ziethen«. Iščišćenje rajona Ervenik i Zegar (20 km sjeverozapadno od Knina) od strane dijelova posade u Pačanima, dijelova 114. protivtenkovskog bataljona, ojačanog II bataljona 741. puka i četnika.

[...]

Za to nost:

Pfaffferott, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje, br. 6133/43. pov.
od 3. 12. 43.

BROJ 282

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 3. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE
ARMIJE O ZAPOSJEDANJU OTOKA V. DRVENIK¹**

TAJNO
TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije

V. Drvenik zaposjednut sa 1 ojačanim vodom 5. čete 893. puka i oko 60 mornaričkih vojnika.²

² Vidi dok. br. 275, napomenu 6.

³ Vidi dok. br. 117, napomenu 4.

⁴ Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

M. Drvenik nije zaposjednut. U razmaku od 2-3 dana bit će prošeľjan od strane borbenih izvištaka i patrola.

Pfafferott, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje, br.
6147/43. pov.
od 3. 12. 43.

BROJ 283

OBAVJEŠTENJE KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 3. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIIJE O SUGLASNOSTI DUCEA ZA PREBACIVANJE FAŠISTA IZ ŠIBENIKA U ZADAR¹

TELEGRAM
TAJNO

XV brdski armijski korpus,
Operativno odjeljenje

Komandi 2. oklopne armije

Poslano: 3. 12. u 19.30. sati

Komandant 891. grenadirskog puka iz Zadra javlja:

Na osnovu dogovora s Duceom,² komandant fašističke milicije zahtijeva prebacivanje 60 fašista iz Šibenika, za angažiranje u Zadru.

Napomena Komande:

Divizija je upoznata s tim da ne udovoljava zahtjevu, dok se ne riješi pitanje Zadra.³

Za to nost:
[Potpis nečitak]

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje, br.
6137/43. pov.
od 3. 12. 43.

¹ Snimak originala (na teleprinteru) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhivna njemačka, mikroteka NAV-N-T-313, film 192/395.

² i ³ Bivši fašistički funkcioneri iz Zadra su uspostavili vezu s Mussolinijem i dogovorili se o sudbini Zadra po završetku rata. Mussolini je inzistirao da Zadar ponovo pripadne Italiji, međutim i vlada NDH je u to vrijeme tražila da uspostavi civilnu vlasti u Zadru.

BROJ 284

**IZVJEŠTAJ ŠTABA 114. LOVA KE DIVIZIJE OD 3. PROSINCA
1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPU-
SA O PROTESTU GLAVNOKOMANDUJU EG ADMIRALA JADRANA
U POVODU RUŠENJA LUKE SALI¹**

RADIOGRAM Br. 4329

114. lova ka divizija,
Operativno odjeljenje

Komandi XV brdskog armijskog korpusa

Poslano: 3. 12. u 22.45 sati
Primljeno: 4. 12. u 00,25 sati

Glavnokomanduju i admiral Jadrana i pomorski komandant Dalma-
cije li no su najodlu nije protestirali protiv rušenja luke Sali, jer:

- 1) predvi ena je kao vlastito pomorsko uporište (brzi amci) i
- 2) ne Sali, ve luka Telaš ica u jugoisto nom dijelu Dugog otoka, pred-
stavlja englesku luku za dotur (bez obalnih postrojenja).

114. lova ka divizija
Operativno odjeljenje

¹ Snimak originala (tipkanog na pisašem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 556/171.

BROJ 285

**IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 3. PROSINCA
1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPU-
SA O NAPADU SAVEZNI KIH AVIONA NA KONVOJ OBALNO-LO-
VA KOG BATALJONA KOD DRVENIKA¹**

TELEGRAM Br. 2070

264. pješadijska divizija,
Operativno odjeljenje

XV brdskom armijskom korpusu

Poslano: 3. 12. u 16,22 sati
Primljeno: 3. 12. u 17,05 sati

Konvoj obalno-lova kog bataljona² 2. 12. napadnut u rajonu Mali Dr-
venik. Desantni brod SF 263 i brod HZ potpuno uništeni. Ukupni gubici u
ljudstvu: 36%. Obalni lovci za sada s glavnom u Splitu.

Za to nost:
[Potpis ne itak]

264. pješadijska divizija
Operativno odjeljenje,
br. 485/43. pov.

¹ Snimak originala (na teleprinteru) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 558/638.

² Odnosi se na obalno-lova ki bataljon »Brandenburg«. Vidi dok. br. 135, 139, 291 i 292.

BROJ 286

IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 3. PROSINCA 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O BOMBARDIRANJU SIVERI A I ŠIBENIKA OD STRANE SAVEZNI KIH AVIONA¹

RADIOGRAM Br. 2774

264. pješadijska divizija
XV brdskom armijskom korpusu

Poslano: 3. 12. u 00,10 sati
Primitljeno: 3.12. u 02,35 sati.

Dnevni izvještaj od 2. 12. 43.

A) Prema novim izvještajima, neprijateljsko okupljanje u rajonu Sinja trebalo bi da posluži preformiranju neprijateljskih snaga u slučaju loše situacije sa snabdijevanjem, s obzirom na skori nadolazak zime.

1 dalje živ brodski saobraćaj izmeću Šolte i Braća.

III bataljon 741. puka (osiguranje Sinja) smijenjen od strane I bataljona 892. puka.

2 pripadnika 7. eta 893. puka nestala 30. 11. (okolica 2 km sjeverozapadno od Segeta). Akcija tražanja bezuspješna.²

U 11,15 sati 8 neprijateljskih aviona bombardiralo Biškupiju (2 km južno od Marine).

U veće vrijeme satima neprijateljski avioni nadletili Drniš, bombardiraju i Siveri i više puta Šibenik, s pojedinačnim bacanjem bombi na gradsko područje, očigledno s namjerom da se ometa istovar naših brodova.

Namjera: Pripremanje operacije »Helifisch II«.³

B) Vrijeme: sunčano, vedro.

C) Gubici: 2 nestala.

Za to nost:
[Potpis ne itak]

Operativno odjeljenje
br. 1474/43. pov.

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhivna knjega ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 557/129-130.

² Vjerojatno su zarobljeni od boraca Marinsko-segetskog NOP odreda.

³ Vidi dok. br. 275, napomenu 6.

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETOG SS-BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 4. PROSINCA 1943. O PO ET-
KU OPERACIJE »ZIETHEN«¹**

Prijepis telegrama

Poslano: 11,35 sati
Primljeno: 20,25 sati

Dnevni izvještaj V SS-brdskog armijskog korpusa od 4. 12. 43.

Op a situacija: Po ela operacija »Ziethen«.² Osloba nje ceste Podgorica-Rijeka.

118. divizija:

Operacija »Ziethen« po ela u 04,40 sati. Desna borbena grupa oja anog 105. izvi a kog bataljona primorana na pružanje ja eg otpora. Dalji prodor sprije en cestovnim preprekama u rajonu 13 km sjeveroisto no. Raš iš eno stanje u ustaškoj brigadi.³ Srednja borbena grupa u 14,00 sati dostigla nare eni dnevni cilj, raskrš e sjeveroisto no od Bukove gore. Neprijatelj se, s dijelovima, povla i u pravcu sjeverozapada. Lijeva borbena grupa u 12,30 sati dostigla raskrš e u rejonu 5 km jugoisto no od Trilja. Op i dojam o neprijatelju: organiziran otpor pred desnom borbenom grupom. Preuranjeno masovno povla enje pred srednjom borbenom grupom u pravcu sjeverozapada.

Vlastiti gubici: 1 mrtav, 8 ranjenih, 1 ranjeni ustaša. Neprijateljski gubici: izbrojano 90 mrtvih, procjenjuje se da ih ima oko 250; 24 zarobljena (me u njima komandant). Plijen: 1 laki minobaca , 20 pušaka. Uništeno: 40 pušaka, 600 mina za minobaca e.

Obalni sektor: iš enje i prodor u rajon Bristovac-Zavala-Rogotin bez kontakta s neprijateljem. Suhozemni saobra aj na Kor uli kao i do sada. U no i izme u 3. i 4. 12, neprimije ena od strane neprijatelja, angažirana vlastita izvi a ka patrola. Još nema izvještaja o rezultatima izvi anja. Živa vlastita zra na aktivnost u obalnom sektoru. Zarobljen ameri ki pilot, oboren iznad isto nog dijela Pelješca. Ceste Studenci-Aržano i Provo-Aržano dijelom potpuno razorene.

Namjera: Desna borbena grupa - prodor ka Duvnu. Srednja borbena grupa - zaposjedanje Karlovog Hana i izvi anje u pravcu Duvna i Livna. Lijeva borbena grupa - iš enje s obje strane ceste Provo-Trili, izme u raskrš a u rajonu 6 km jugoisto no od Trilja i 5 km sjeverozapadno od Prova.

[...]

1 Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 486/277-278.

2 Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

3 Vidi dok. br. 205 i 268.

BROJ 288

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KOR-
PUSA OD 4. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMI-
JE O BORBAMA KOD POSUŠJA I ARŽANA U OPERACIJI »ZIET-
HEN«**

RADIOGRAM Br. 113

Poslano: 4. 12. u 14,55 sati
Primljeno: 4. 12. u 22,48 sati

Komandi 2. oklopne armije i Operativnom odjeljenju XV brdskog ar-
mijskog korpusa

Desna grupa Schröder u 16,00 sati utvrdila, da je brdski teren s obje
strane ceste, u rejonu 12 km sjeverozapadno od Posušja, zaposjednut od
strane neprijatelja. Motorizirani prodor otežan mnogobrojnim cestovnim
preprekama.²

Grupa Hindelang zauzela rajon Bukova gora (8 km sjeveroisto no od
Aržana). Neprijatelj se povla i u pravcu sjevera.³

Lijeva grupa Lerch - nema izvještaja.

Za to nost:
[Potpis ne itak]

V SS-korpus
Operativno odjeljenje,
br. 528/43. pov.

BROJ 289

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KOR-
PUSA OD 4. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMI-
JE O TOKU OPERACIJE »ZIETHEN«¹**

RADIOGRAM Br. 110

Poslano: 4. 12. u 18,15 sati
Primljeno: 4. 12. u 18,35 sati.

Komandi 2. oklopne armije i Operativnom odjeljenju XV brdskog ar-
mijskog korpusa

»Ziethen«² - 10,30 sati: Desna grupa (Schröder) zauzela k. 1001, Kljenak
- trig. 998, Jelinjak - k. 862, Zagorje. Neprijatelj se dijelom snaga povla i u

1 Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva
njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 558/291-292.

2 i 3 Odnosi se na operaciju »Ziethen«, vidi dok. br. 107, napomenu 2.

1 Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva
njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 558/321-322.

2 Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

pravcu sjevera. Od strane neprijatelja je zaposjednute k. 866 - Glavice, k. 968 (10 km sjeverozapadno od Posušja).

Srednja grupa (Hindelang) zauzela Aržano i rajon 4 km zapadno odatle. Neprijatelj se povlači u pravcu sjevera i sjeverozapada.

Lijeva grupa (Lerch) dostigla rajon 8 km jugoistočno od Trilja.

Neprijateljske izvišne patrola u pravcu sjeveroistoka.

Za to nost: *Gorgen*, v. r.

V SS-armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 518/43. pov.

BROJ 290

OBAVJEŠTENJE KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 4. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O NEIZVRŠENJU PRIPREMA ZA OPERACIJU »HERBSTGEWITTER II« - ZAPOSJEDANJE OTOKA KOR ULE¹

R A D I O G R A M Br. 385

Poslano: 4. 12. u 07,15 sati
Primljeno: 4. 12. u 17,00 sati

Komandi 2. oklopne armije, na elniku Štaba.

Zbog gubitaka u posljednje vrijeme, za snabdijevanje ojačanog 750. lovačkog puka na Pelješcu, kao i za promet na Neretvi, 118. lovačkog divizionarijata koji stoji na raspolaganju samo jedan jedini brod nosivosti 60 tona i 2 desantna člana. Ostali desantni članci su, zbog utjecaja slane vode, duže vrijeme van upotrebe. Pošto je snabdijevanje na Pelješcu ozbiljno ugroženo, zahtijeva se hitno upućivanje drugih brodova za dotur. Molbe, upućene komandama u Dubrovniku i Splitu, ostale su bez rezultata, a i suradnja s ovdašnjim mornarima i institucijama ne zadovoljava. Zbog toga nisu mogle biti obavljene neophodne pripreme dotura za operaciju »Herbstgewitter II«.²

Za to nost:
[Potpis ne itak]

V SS-korpus
Na elniku Štaba
br. 481/43. pov.

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhivna knjega, mikroteka NAV-N-T-313, film 193/430-431.

² Odnosi se na operaciju u cilju zauzimanja otoka Kor ule. Vidi dok. br. 163, napomenu 3.

BROJ 291

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 4. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIIJE O GUBICIMA PRILIKOM NAPADA SA VEZNI KIH AVIONA NA BRODOVE KOD M. DRVENIKA, BOMBARDIRANJU ŠIBENIKA I BORBI S PARTIZANIMA KOD TROGIRA¹

t

TAJNO

TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomoenom generalu u Hrvatskoj
V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 4. 12. 1943.

Vrijeme: obla no, djelomi no razvedranje, uve er kiša.

Op a situacija: Operaciju »Heifisch II«² nakon gubitaka u zra nom napadu, zbog nedostatka brodskog potencijala, nije mogu e sprovoditi. Velike štete nanesene neprijateljskim zra nim napadima u obalnom rajonu Splita i Šibenika. Krajnje hitno je potrebno dovla enje protivavionske artiljerije.

264. divizija:

Mornari ka prevozna sredstva, dodijeljena za operaciju »Heifisch II« sa obalno-lova kim bataljonom »Brandenburg« na palubi, napadnuta 2. 12, od strane 12 neprijateljskih aviona u rejonu M. Drvenika.³ Totalni gubitak: 1 dvotrupna penisa, 1 HZ- amac. Prema dosadašnjim izvještajima mornarice i obalnih lovaca: 15 mrtvih, 40 ranjenih. 1 HZ- amac s ranjenima vratio se u Šibenik, a desantni amac s ostatkom obalnih lovaca u Split. U jutarnjim i podnevnim satima 3.12. ukupno 4 zra na napada, oko 300 bombi na Šibenik. Željezni ka stanica, šinska postrojenja, arsenal u Mandalini, skladište opskrbe i smještaj 415. komande artiljerije djelimi no teže ošteeni. Potopljeni 1 talijanski brzi amac, i amac za prevoz goriva i predstražarski brod 22, obala u arsenalu i podmorski kabel uništeni. Velike civilne štete. Ranjenih 17 vojnika, do sada 3 mrtva, 20 ranjenih civila. Bombardiranje Trogira, iova i Splita - 1 vlastiti brod u rajonu iova, zbog napada 9 engleskih lovaca, potonuo u plamenu. Prilikom izvi anja 4 km sjeverozapadno od Trogira vo ena borba sa slabijom bandom; 6 ranjenih.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/264-265.

² Odnosi se na operaciju u cilju zauzimanja otoka Šolte. Vidi dok. br. 275, napomenu 6.

³ Vidi dok. br. 135, 139, 285 i 291.

^^

114. divizija:

Nakon savlaivanja mnogobrojnih prepreka, glavnina snaga za »Ziethen«⁴ dostigla Kistanje. Po eloš enje rajona Ervenik-Mokro Polje (12-24 km zapadno-sjeverozapadno od Knina). Šlabiji neprijatelj se povukao ka sjeveru. II bataljon 741. puka iz Benkovca dostigao Brušku (20 km sjeverozapadno od Kistanja). Otada nikakvih izvještaja. Neprijateljski gubici: 9 mrtvih, 9 zarobljenih, 2 prebjegla.

Pfafferott, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 6159/43. pov. od 4. 12. 43.

BROJ 292

IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 4. PROSINCA 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O GUBICIMA PRILIKOM BOMBARDIRANJA SAVEZNIH AVIONA ŠIBENIKA I NAPADU NA BRODOVE KOD M. DRVENIKA I IOVA¹

RADIOGRAM Br. 2097

TAJNO

264. pješadijska divizija,
Operativno odjeljenje,

Poslano: 4. 12. u 15,48 sati
Primljeno: 4. 12. u 16,35 sati

[...]

1) 2.12: a) U 11,15 sati 8 neprijateljskih aviona bombardiralo Biškupiju (2 km južno od Marine). Male štete. Nema gubitaka.

b) U večernjim satima neprijateljski avioni iznad Drniša, uz bombardiranje Siveri a. Nema ni šteta ni gubitaka.

c) 3 bombardiranja gradskog dijela Šibenika. Štete: 3 civilne zgrade teško oštećene. Pilana djelimično oštećena. Gubici: 1 vojnik i 1 civil lakše ranjeni.

d) 2. obalno-lovački bataljon »Brandenburg«, na dodijeljenim mornaričkim prevoznim sredstvima, napalo 12 neprijateljskih aviona u rajonu Malog Drvenika.² Štete: potpuno uništeni dvotrupna peniša i 1 HZ-amac. Gubici: 15 mrtvih, 40 ranjenih.

⁴ Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

¹ Snimak originala (na teleprinteru) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhivna njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 557/120-123.

² Vidi dok. br. 135, 139, 285 i 291.

e) Nakon napada 8 neprijateljskih aviona, 1 vlastiti brod u rajonu 10-va potonuo u plamenu.

2) 3. 12: a) U jutarnjim i večernjim satima ukupno 4 zrakoplova napada na Šibenik, kojom prilikom je bačeno oko 300 bombi. Štete: 1 talijanski brziamac potonuo, potonuli predstražarski brod 22 i 1amac za prevoz goriva, uništeni arsenalski gat i podmorski kabel, zgrada željezničke stanice lako oštećena, teško oštećeni: 2 tračnice, smještaj artiljerijskog komandanta 415, arsenal u Mandalini, skladište opskrbe i mjesna vojna bolnica. Razoreno 5 civilnih zgrada. Gubici: 4 vojnika teško, 2 srednje, a 5 lakše povrijeđeno. Civilna lica: 17 ranjenih, 2 vjerojatno mrtva.

b) Oko 21,00 sati 4 lovca iznad Šibenika. Nije bilo bombardiranja.

c) Bombardiranje grada Splita i Trogira prouzročilo samo manje štete.

Za dostavu:

[Potpis ne izostaviti]

264. pješadijska divizija
Operativno odjeljenje,
br. 1507/43. pov.
Dr. Schulte

BROJ 293

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 5. PROSINCA 1943. O BORBAMA S PARTIZANIMA KOD VRLIKE I MURAVIA

RADIOGRAM Br. 7931

XV brdski armijski korpus,
Obavještajno odjeljenje,
Komandi 2. oklopne armije
Obavještajno odjeljenje

Poslano: 5. 12. u 10,00 sati
Primljeno: 5. 12. u 10,45 sati

Dnevni izvještaj

Opća situacija: nepromijenjena.

Na 114. lovačka divizija i 264. pješadijska divizija: Nastavlja se prikupljanje neprijatelja, vjerojatno iz Livna u rajon istočno od Sinja. Banda srednje jačine, iz rajona 8 km jugoistočno od Vrlike, odbacena na istok. U rajonu Murava (13 km zapadno od Sinja) slomljen slabiji otpor. Prilikom zaposjedanja Bos. Grahova, neprijatelj² pružao slabiji otpor. Kote sjeverno odatle još su zaposjednute od strane neprijatelja.

¹ Snimak originala (na teleprinteru) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhivna jedinica, mikroteka NAV-N-T-313, film 485/377-378.

² Grahovski NOP odred

Neprijateljski pokreti u pravcu jug-sjever, ka rajonu 10 km jugoisto no od Gra aca, mogu se dovesti u vezu s pomjeranjem 19. divizije.

Kote sjeverno od Mokrog Polja i južno od Ervenika ponovo u rukama neprijatelja. Zaplijenjeno skladište motornih vozila južno-jugozapadno od Žegara (14 km jugoisto no od Obrovca).

Primije ene bande srednje ja ine u rajonu 10 km isto no od Benkovca i 10 km sjeverozapadno od Kistanja.

No ni napad bande srednje ja ine (vjerojatno II obalno-brdska brigada)³ na Medak (13 km jugozapadno od Gospi a).

[...]

XV brdski armijski korpus
Obavještajno odjeljenje
br. 6312/43. pov.

BROJ 294

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA ŠTABA 114. LOVA KE DIVIZIJE OD 5. PROSINCA 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O VOJNO-POLITI KOJ SITUACIJI U SJEVERNOJ DALMACIJI¹

114. lova ka divizija
Operativno odjeljenje
Br. 1801/43. pov.

Divizijsko komandno mjesto,
5. 12. 1943.

Komandi XV brdskog armijskog korpusa

Procjena situacije

I) Politi ka situacija

Na op u situaciju u ovdašnjem podru ju pozitivno utje u mjere i uspjeh divizije, ali u posljednje vrijeme negativno utje u sve eš i neprijateljski zra ni napadi. Niti hrvatska država, a ni banditska propaganda trenutno ne uspijevaju da bitno utje u na promjenu toka doga aja u ovom ili onom pravcu. Stanovništvo sve više osje a razliku izme u njema kih i ranijih talijanskih posada, povjerenje u Wennacht sve više se pove ava, svo stanovništvo vidi u njemu jedinu garanciju za pravdu, mir i red. Vlastita propaganda, zasnovana na uspjehu divizije, na zaplijenjenim dokumentima neprijatelja, na izjavama prebjeglih i zarobljenih, kao i na vlastitim pozitivnim mjerama i politi kim borbenim parolama protiv komunizma, ima pozitivnog odjeka u cjelom narodu.

³ Takva jedinica NOVJ nije postojala. Medak su napadale li ke jedinice.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/772-780.

Stanovništvo se, sa svim svojim moralnim i materijalnim problemima, s puno povjerenja obrađuje našim službenim instancama. Pored toga, postoje i službene instance hrvatske države, gdje mjeri tu i tamo, i to samo uz podršku njemačkog Wehrmachta, imaju vrlo malo uspjeha. Ipak je goruče pitanje ovdašnjeg civilnog stanovništva ono u vezi snabdijevanja životnim namirnicama, koje i dalje ostaje neriješeno.

Bez sumnje, sve hrvatske službene ustanove, uz našu dobru volju, mogu imati i većeg uspjeha, ali se nigdje ne stiče dojam da rad Hrvata ima nekog efekta. Nikada nije ni pokušano da se vrste sprovedu naredbe policije i uprave. Kad je u pitanju i samo pozivanje u hrvatske oružane snage, mora se po i od činjenice da se mora pozvati 600 regruta, da bi ih došlo 200. Zatim, nijedan oficir ili službenik ni ne pomišlja na to da prije i otkazivanje služenja u vojsci; situacija ostaje onakva kakva je. Naravno, pri tome se ne treba udići što stanovništvo sve manje sprovodi državne naredbe. Država, voljena na ovakav način, ne može nikada imati utjecaja na svoje stanovništvo, koje želi da se njime upravlja pravedno, ali i vrsto. Ovu činjenicu shvatili su i etnici, pa hrvatske upravne službene institucije ni u kojem slučaju ne treba da udići to, što kod njih nisu izazvale apsolutno nikakvo interesovanje i što njihove mjere ostaju bez efekta. Ovakvom shvaćanju države, pored pravoslavaca, pridružuju se i oni dijelovi stanovništva, koji ionako državu smatraju stegom, kao i oni koji prema ovom sistemu, iz materijalnih i političkih predbijezaja, imaju potpuno negativan stav.

Banditska propaganda nema više što da uradi, osim da privuče sve antidržavne elemente. Kod stanovništva su zračni napadi izazvali različita reagiranja. Gradovi su djelimično napušteni, a djelimično su nastupili potištenost i razorenje zbog nemoćne vlastite obrane. U držanju ostalih dijelova stanovništva ponovo se osjeća povećana mržnja prema terorističkom ratovanju saveznika. Usmenom propagandom banditi šire vijest o trenutku skorog pobjede i uplašeno stanovništvo pokušavaju da pridobiju za svoje redove. Bez sumnje, neprijateljski zračni napadi znatno škode veštvenom odnosu divizije prema stanovništvu. Hrvatsko, kao i srpsko stanovništvo, ni na koji način nije doraslo psihičkim opterećenjima ovog ratovanja.

II) Neprijateljska situacija

U okviru operacije »Delphin«², bez bitnijeg kontakta s neprijateljem, otkriveni su otoci smješteni ispred obalnog sektora Zadar-Tribunj. Svim neprijateljskim dijelovima poslano je za rukom da, sa pomoćnicima raznih vrsta, blagovremeno pobjegnu ili na kopno ili na otok Vis.

U rajonu Zadar-Benkovac-Kistanje-Obrovac i dalje se 19. dalmatinska divizija oporavlja lokalnim bandama, kao što su »Plavi Jadran«³, Sjevernodalmatinski odred i Kninska brigada.⁴ Ove neprijateljske snage su se, u vrijeme podnošenja izvještaja, pokazale kao nedovoljno aktivne. Jedino u rajonu Kistanje-Bribirske Mostine došlo bi povremeno do teških borbi u kojima je, prema zaplijenjenim dokumentima i iskazima zarobljenih, uništeno

² Vidi dok. br. 71, napomenu 2.

³ Odnosi se na Zadarski NOP odred a ne na NOP odred »Plavi Jadran«.

⁴ Riječ je o Kninskom NOP odredu.

ten »Dobropoljski bataljon«, ja ine 147 ljudi, u sastavu Sjevernodalmatinskog odreda (63 mrtva, 38 nestalih - vjerojatno prebjegli ku ama, 41 ranjen). Prema iskazima stanovnika i prema izvještajima obavještajaca može se zaključiti, da je došlo do povećane demoralizacije među ovim neprijateljskim snagama; u akcijama išenja, planiranim za period koji slijedi, težiti će se daljem iznurivanju.

[••-P

U istom dijelu divizijskog područja Bos. Grahovo-Vrlika, pored IX krajiške brigade⁶ u rajonu Vrdovo-Dabar-Biteli (18-20 km jugoistočno od Vrlike), koja prodorima preko Cetine u oblast Koljana (8 km jugoistočno od Vrlike) i u pravcu ceste Sinj-Vrlika, pokušava da izazove nemire, postoje još samo lokalne bande. Tito je iz ovog rajona potpuno povukao operativne jedinice,⁷ tako da termin za početak operacije »Ziethen« izgleda povoljan.

III) Vlastita taktička situacija

Po završetku operacije »Heifisch«,⁸ koja je za diviziju završena zaposjedanjem Velikog i Malog Drvenika, dana 20. 11. u 12,00 sati predato je u dosadašnjem divizijskom području, ispred linije Obrovac-Knin-Vrlika, 264. pješadijskoj diviziji naredenje o preuzimanju komande. Neposredno poslije toga divizija je, sa slobodnim snagama, izvršila išenje otoka smještenih ispred obalnog sektora Zadra.

[...]

Divizija je trenutno, s dijelom snaga, spremna za operaciju »Ziethen«,⁹ a s ostalim dijelovima isti rajon Obrovaca - sjeverno od Kistanje - Mokro Polje, da bi se, kao put za dotur, oslobodila cesta južno od planine, koja vodi preko Ervenika. Zbog stalnog angažiranja trupa, do sada se još nije stiglo urediti smještaje za zimu.

[••-P

VI Zračna situacija

Neprijateljska zračna aktivnost se pojavljuje. Napadi su upravljani na uređaje za snabdijevanje i na željeznicu. Vlastito zrakoplovstvo sudjeluje samo sa slabim snagama, zbog loše vremenske situacije, kasni u divizijskim operacijama.

[...]

⁵ Izostavljeni dio teksta se odnosi na borbe u Lici.

⁶ Odnosi se na Desetu NO brigadu Dvadesete divizije NOVJ.

⁷ i ⁹ Jedinice Devetnaeste i Dvadesete divizije NOVJ su tada bile angažirane u borbama kod Livna za vrijeme njemačke operacije »Ziethen«. Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

¹⁰ i ¹¹ Izostavljen je dio teksta koji nije od posebnog značaja.

BROJ 295

IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 5. PROSINCA 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O AKCIJI IŠENJA U RAJONU SJEVERNO OD TROGIRA I ODLAGANJU DESANTA NA ŠOLTU¹

RADIOGRAM

264. pješadijska divizija
Komandi XV brdskog armijskog korpusa

Poslano: 5. 12. u 23.00 sati
Primljeno: 6. 12. u 01,35 sati

Dnevni izvještaj od 5. 12. 43.

a) I dalje pristižu izvještaji o pokretima neprijatelja sjeveroistočno i južno od Sinja. Vlastita izvidnica, jačine ete, u pravcu Pidrice, Mustre i Sevo (4-5 km sjeverno od Trogira). U mjestima uopće nema muškog stanovništva. Sve kote su zauzete od strane bandi, koje sa velike udaljenosti otvaraju vatru iz mitraljeza i minobacača. Nakon pretraživanja mjesta i povlačenja ete, neprijatelj je pokušao da napada u jačini od 60 do 100 ljudi. Izgleda, da je centar bandi u Sevu. U ešće dijelova I bataljona 892. puka u operaciji »Ziethen«,² sa 114. pješadijskom divizijom. Zbog neblagovremene pripravnosti dvotrupnih peniša, operacija »Heifisch II«³ nije izvodljiva dana 6.12. Živa zračna aktivnost iznad luke Split, sa pojedinačnim bombardiranjem. Nema štete.

Namjera: Novi termin za početak »Heifisch II« može se odrediti tek nakon definitivne pripravnosti potrebnog broskog potencijala.

b) Više komunističkih vođa, poznatih kontraobavještajnoj službi, uhapšeno je u rajonu Split-Trogir. Pomorskim putem od Šibenika za Trst evakuirani Talijani: 110 vojnika dobrovoljačkog bataljona, 49 vojnika »crnokošuljaša«, 78 talijanskih zarobljenika, 46 talijanskih civila.⁴

c) Vrijeme: oblačno.

d) Vlastiti gubici: 1 lakše ranjen.

Za ta nosta:
[Potpis ne itak]

Operativno odjeljenje
br. 1534/43. pov.

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhivna njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 557/113-115.

² Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

³ Vidi dok. br. 275, napomenu 6.

⁴ Vidi dok. br. 297.

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETOG SS-BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 6. PROSINCA 1943. O BORBA-
MA KOD DUVNA I NAPADU NJEMA KIH AVIONA NA KOR ULU¹**

**Prijepis telegrama od 6. 12. 43, poslanog u 09.55 sati, primljenog u
12.05 sati**

Dnevni izvještaj V SS-brdskog armijskog korpusa od 6. 12. 43.

Vrijeme: prije podne obla no, poslije podne razvedravanje, vedra

Op a situacija: nastavak »Ziethen«-a.²

118. lova ka divizija: No u izme u 4. i 5. 12. neprijatelj se, pred 105. izvi a kim bataljonom, povukao u rajon sjeverno od Duvna. Neprijatelj se u vrstio na kotama sjeverno od Karlovog Hana (12 km zapadno-jugoza- padno od Duvna). Izvi anjem u rajonu sjeverno od Duvna utvr eno je da je Mokronoge-Strpnice³ vrsto zauzeo neprijatelj. Izvi a kim prodorom od Duvna ka zapadu utvr eno je da je prevoj Prevalu zauzeo neprijatelj. Cesta Karlov Han-prevoj Prevala je neupotrebljiva. Gubici: 1 vojnik mrtav i 1 ranjen. Neprijateljski gubici: izbrojano 18 mrtvih, 100 ranjenih, 4 zarob- ljena, 1 pobjegao. Plijen: 1 teški mitraljez, 40 pušaka (uništeno).

Namjera: Držanje dostignutih ciljeva napada. Uspostavljanje veze iz- me u 105. izvi a kog bataljona i 118. izvi a kog bataljona. Izvi anje u pravcu Šujica-Livno. Obala: Živ saobra aj izme u otoka, kao-i prethodnih dana. Vlastiti lovci uništili 4. i 5. 12. u oto koj zoni: 2 motorna jedrenjaka od 70 tona.

Vlastiti avioni bombardirali Kor ulu. Nije utvr en efekat, zbog loše vidljivosti. U 14,08 sati 23 bombardera tipa »Hudson« nadletili apljinu iz pravca juga ka sjeveroistoku. Povratak, u punom sastavu, u 14,25 sati.

[...]

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 486/254.

² Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

³ Vjerojatno se odnosi na Šujicu.

BROJ 297

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG
BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 6. PROSINCA 1943. O
BORBAMA KOD OBROVCA I VRLIKE¹**

TELEGRAM

TAJNO

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 6. 12. 43.

Vrijeme: obala - obla no, maglovito; unutrašnjost - magla, obla no.

Op a situacija: nepromijenjena.

264. divizija: I dalje stižu izvještaji o pokretima neprijatelja isto no od Sinja. Izvi anjem u rajonu 5 km sjeverozapadno od Trogira, utvr eno da su kote zaposjednute od strane bandi koje otvaraju vatru s ve ih odstojanja i napadaju naše trupe na povratnom maršu. Operacija »Heifisch II«² zbog neblagovremene pripravnosti dvotrupnih peniša, nije izvodljiva dana 6. 12. Živa aktivnost neprijateljskih aviona i pojedina na bombardiranja Splita; nema šteta. Pomorskim putem iz Šibenika ka Trstu evakuirano 159 vjernih Talijana, 78 talijanskih zarobljenika i 46 civila.³

Namjera: Novi termin za »Heifisch II«⁴ tek nakon potpune pripravnosti brodskeg potencijala.

114. divizija - »Ziethen«:⁵ Grupa Schoch, nastupivši u 04,00 sati, i po red žilavog neprijateljskog otpora, proširila na 2 km mostobran Obrovac i dalje napada u pravcu jugoistoka i sjevera. Prema izvještaju doušnika, banditi su se povukli iz Livna u pravcu sjeverozapada i jugoistoka. Nakon popravke nadvožnjaka na serpentinama, grupa Berger se u 16,00 sati prikuplja u rajonu Bos. Grahova. Prodor izvidnica u pravcu Drvara. Prema izvjavama zarobljenih, na cesti za Livno nema prepreka, a mostovi su neošte eni.

114. protivtenkovski bataljon pro ešljava rajon Biovi ina; uspostavljena veza sa II bataljonom 741. puka, koji nastupa s juga. Od strane dijelova lete eg »Odreda« i etnika, izvršeno iš enje rajona 10 km jugoisto no od Vrlike. Neprijateljski gubici: 22 mrtva, 22 zarobljenih. Zaplijenjeno: 1 teški

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, Blm 555/295-296.

² i ⁴ Vidi dok. br. 275, napomenu 6.

³ Vidi dok. br. 295.

⁵ Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

mitraljez, 40 pušaka, 9 konja, oprema i neprijateljski dokumenti. Vlastiti gubici: 2 ranjena.

Namjera: Prodor u pravcu Cesarice (6 km sjeverozapadno od Karlobaga). Formiranje uporišta na cesti Mokro Polje-Žegar-Obrovac.

[...]

Pfafferott, v. r.

XV brdsko armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 6202/43. pov. od 6. 12. 43.

BROJ 298

**IZVJEŠTAJ ŠTABA 114. LOVA KE DIVIZIJE OD 6. PROSINCA
1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORUSA
O BORBAMA KOD OBROVCA¹**

RADIOGRAM Br. 3144

114.lova ka divizija,
Operativno odjeljenje
XV brdskom armijskom korpusu

Poslano: 6. 12. u 08,40 sati
Primljeno: 6. 12. u 11,41 sati

Prilog dnevnom izvještaju od 5. 12. 43.

Borbena grupa Schoch poslije podne nije dalje napredovala.² Neprijateljski protivnapadi, u grupama jačine do 100 ljudi, podržani teškim naružanjem, odbijeni s dostignute linije. U rajonu s obje strane ceste utvrđeno 8 minobacača. Neprijatelj koristi eksplozivne metke, raspolaže snajperistima. U protivnapadu sudjelovalo civilno stanovništvo (žene također). Na nadvožnjaku 4-5 km sjeveroistočno od Obrovca izbrojano 50 prepreka; postavljen eksploziv. Neprijateljski gubici: do sada utvrđeno 10 mrtvih. Vlastiti gubici: 4 mrtva (među njima kapetan Fouckardt), 1 nestao, 10 ranjenih (među njima stariji zastavnik Matern).

Za to nost:
[Potpis ne itak]

Operativno odjeljenje

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhivna njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 556/167-168.

² Odnosi se na operaciju »Ziethen«. Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

BROJ 299

**IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 6. PROSINCA
1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPU-
SA O BOMBARDIRANJU KAŠTEL SU URCA OD STRANE SAVEZ-
NI KIH AVIONA¹**

RADIOGRAM Br. 510

264. pješadijska divizija
XV brdskom armijskom korpusu

6. 12. 43.

Naknadni izvještaj uz dnevni izvještaj od 5. 12. 43.

U 15,10 sati bombardiranje Su urca² (11-892). Do sada utvrđeni gubici:
4 mrtva - od toga 1 domobran; 13 ranjenih: od toga 1 domobran; civilno
stanovništvo: oko 100 mrtvih, 30 ranjenih. Materijalne štete: razoren smještaj
domobrana i pratna ekipa pješadijske artiljerije, podređenog 11. eti.
Pored toga, 2 zaprežna vozila 11. ete i 2 prednjaka pješadijske artiljerije.
Srušeno je 30 civilnih zgrada. Evakuiranje onesposobljenih vozila je u toku.

Za to nost:
Kerling, podoficir, v. r.

Operativno odjeljenje,
br. 1549/43. pov.

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva
njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 557/111-112.

² Kaštel Su urac. Vidi dok. br. 300 i 409.

BROJ 300

**IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 6. PROSINCA
1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPU-
SA O PODUHVATU USTAŠA SJEVERNO OD ZADRA I GUBICIMA
PRILIKOM BOMBARDIRANJA KAŠTEL SU URCA¹**

TAJNO
RADIOGRAM Br. 3519

264. pješadijska divizija
XV brdskom armijskom korpusu

Poslano: 6. 12. u 12,45 sati
Priljeno: 7. 12. u 00,40 sati

Dnevni izvještaj od 6. 12. 43.

a) Prema izvještaju doušnika, partizani u rajonu Split-Trogir planiraju pojačavanje prepada. Njemačkim protivmjerama se postiže to, da stanovništvo bježi na stranu partizana. U istočnim dijelovima I bataljona 892. puka u operaciji »Ziethen«,² koju izvodi 114. pješadijska divizija. Radi pojačavanja osiguranja Sinja, iz Drniša za Sinj je, pomoću motorizirane kolone, prebačena 10. eta 893. puka, koja ana jednim pješadijskim topovskim vodom. Slijedi smjenjivanje II bataljona 891. puka od strane II bataljona 721. puka. Uspješan poduhvat ustaša na Poljica (10 km sjeverno od Zadra). Protivnički gubici: oko 30 mrtvih. Nedostaju pojedinosti.

b) Vrijeme: tmurno.

c) Ukupni gubici prilikom zračnog napada na Suurac,³ o kojem je objavljeno u izvještaju 264. pješadijske divizije, Operativno odjeljenje, br. 1549/43. pov. poginuli: 3 podoficira, 5 vojnika; ranjeni: 2 podoficira, 10 vojnika; nestali: 1 podoficir i 18 vojnika. Poginula 2 domobrana, a 1 domobran i 1 talijanski dobrovoljac ranjeni. Nestali: 8 domobrana i 2 talijanska dobrovoljca.

Za to nost:
[Potpis ne itak]

Operativno odjeljenje
br. 1552/42. pov.

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 557/109-110.

² Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

³ Kaštel Suurac. Vidi dok. br. 299 i 409.

BROJ 301

**IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 6. PROSINCA
1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPU-
SA O FORMIRANJU USTAŠKOG PUKA U DRNIŠU¹**

RADIOGRAM Br. 3511

264. pješadijska divizija
XV brdskom armijskom korpusu

Poslano: 6. 12. u 02,20 sati
Primljeno: 6. 12. u 15,20 sati

Veza: Radiogram XV brdskog armijskog korpusa, Operativno odjeljenje,
br. 6021/43. pov. od 26. 11.

U divizijskom sektoru nema hrvatskih jedinica bez borbene moći. U formiranju ustaški puk Ke et u Drnišu,² 15. hrvatski pješadijski puk³ angažiran i neophodan u Sinju. Divizija hitno zahtijeva dalje osiguravanje snabdijevanja hrvatskih jedinica u divizijskom sektoru.

Za to nost:
Kerling, podoficir, v.r.

Operativno odjeljenje,
br. 1537/43, pov.

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/849-850.

² Odnosi se na formiranje Sedmog ustaškog zdruga pod komandom potpukovnika Emila Ke et. Vidi dok. br. 423.

³ Odnosi se na domobranksu Petnaestu pješaku pukovnicu.

BROJ 302

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 7. PROSINCA 1943. KOMANDI
DRUGE OKLOPNE ARMIIJE O BORBI DEVETNAESTE DIVIZIJE
NOVJ S ETNICIMA KOD BOS. GRAHOVA¹**

TAJNO

TELEGRAM

7. 12. 1943.

**Komandi 2. oklopne armije,
Operativno odjeljenje
Obavijestiti:** V SS-brdski armijski korpus

Dnevni izvještaj od 7. 12. 43.

Ha **114. lova ka divizija:** Vlastite snage zauzele Livno 6. 12. u 15,30 sati.² Manji neprijateljski otpor na o uvanoj cesti iz Grahova. Odmah je 19. divizija napala etni ka osiguranja sjeverno od Bos. Grahova i odbacila ih u pravcu jugozapada.³ Banda srednje ja ine izvršila prepad na pratnju komandanta 114. lova ke divizije, na serpentinama zapadno od Grahova, i primorala je na povla enje. Ponovo razoreni mostovi na serpentinama.

264. pješadijska divizija: zbog rušenja mosta, zapadno od Ervenika, prekinuta cesta Knin-Obrovac. Prilikom ustaške akcije u rajonu Poljica, 10 km sjeverno od Zadra, bandi srednje ja ine nanesen gubici od 30 mrtvih.

Pfafferott, v.r.

XV brdski armijski korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 6350/43. pov.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 560/574.

² Odnosi se na operaciju »Ziethen«. Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

³ Vidi dok. br. 109, 187, 293 i 374.

BROJ 303

**IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 7. PROSINCA
1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPU-
SA O PLANU ZA ZAUZIMANJE BIOGRADA¹**

RADIOGRAM Br. 3533

264. pješadijska divizija,
Operativno djeljenje

Komandi XV brdskog armijskog korpusa

Poslano: 7. 12. u 21,12 sati

Primljeno: 7. 12. u 22,40 sati

Uz izvještaj Operativnog odjeljenja, br. 6184/43. pov. divizija javlja: za zauzimanje Biograda² predviđena se prodor dvije čete i jedne baterije iz Benkovca, kao i jedne čete duž obalnog puta, iz pravca Zadra. Predviđeno definitivno zaposjedanje Zadra od strane 1 čete i 1 baterije III divizionu 891. puka. Termin poduhvata u pravcu Biograda bit će javljen uskoro.

Za to nost:
[Potpis ne itak]

Operativno odjeljenje
br. 1573/43. pov.

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 557/103-104.

² Vidi dok. br. 315.

BROJ 304

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 7. PROSINCA 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O VOJNO-POLITI KOJ SITUACIJI U DALMACIJI¹

264. pješadijska divizija,
Operativno odjeljenje,
br. 1560/43. pov.

Divizijsko komandno mjesto,
7. 12. 43.

Komandi XV brdskog armijskog korpusa

Procjena situacije

1) Politi ka situacija

Pristizanjem divizije u rajon borbenih dejstava uspostavljene su i proširene veze izme u 114. lova ke divizije i hrvatskih organa vlasti i teritorijalnih jedinica. Cesti kontakti i svakodnevna iskustva s civilnim stanovništvom daju slijede u sliku političke situacije:

Hrvatska država želi da vlada teritorijama, koje su joj pripale nakon pada Italije, ali joj nedostaju još svi preduvjeti za preuzimanje stvarne vlasti. Tamo, gdje se hrvatski organi vlasti već nalaze, stanovništvo je u suštini upućeno samo na sebe. Od vlade u Zagrebu dolaze, u najboljem slučaju, naredjenja i uputstva, koja se, u nedostatku stvarnih mogućnosti, ne mogu ostvariti. Prije svega neprijatno je primjetan nedostatak svake snabdjevenosti prehrambenim namirnicama i odjećom. Zbog toga stanovništvo ima malo povjerenja u hrvatsko rukovodstvo i prema njemu ima, ako ne negativan stav, a ono bar suzdržan. Dok manji, dobrostojeći sloj stanovništva ima hrane u izobilju, najveći dio stanovništva gladuje zbog nedostatka prehrambenih namirnica. Stalno poskupljenje i cvjetanje crne burze posljedice su takvog stanja, a ono se može ukloniti samo poduzimanjem mjera od strane vlade. Preduvjet za izmjenu prilika je odstranjivanje banditizma i uspostavljanje sigurnog saobraćaja.

U ovu situaciju spada i nesigurnost političkog položaja hrvatske države u rajonu borbenih dejstava. Oblast oko Obrovca, Benkovca, Skradina i Drniša naseljava mješovito stanovništvo. U ovoj oblasti je znatno. Razlika u političkoj opredijeljenosti etnika i ustaša ima za posljedicu veoma zategnute odnose. Obje organizacije su smrtni neprijatelji. Na prostoru Zadra politička situacija je veoma uvjetovana pitanjem Italija - Hrvatska. Vjeruju i u prijateljsvo izme u Führera i Ducea, stanovništvo se pouzdano nada rješenju u svoju korist. Preuzimanje uprave u Zadru od strane hrvatskih institucija moguće je tek nakon sprovođenja evakuacije talijanskih jedinica, vjernih saveznika (kako je naredjeno) i nakon istodobnog obezbjeđenja snabdjevenosti civilnog stanovništva od strane hrvatske države, a što je do sada bilo u nadležnosti Italije.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačke mikroteka NAV-N-T-315, film 1839/201-225,

Divizija usko sura uje s ustašama. Iz Zagreba još gotovo ništa nije poduzeto, da se osigura snabdijevanje ovih jedinica. U međuvremenu, u Drnišu je u toku formiranje jednog ustaškog puka,² za što postoji dovoljno dobrovoljaca, ali nije se snabdijevanje do sada još nije obezbijedilo. Novi ustaški puk je pokušaj vlade u Zagrebu da se u vrsti u Dalmaciji. S tim u vezi trebalo bi da je i putovanje ministra Lorkovića³ u dalmatinsku oblast krajem studenog - početkom prosinca. Ministar Lorković je: 1) vrsto obećao da će pokrenuti snabdijevanje ustaških formacija, 2) on je potpuno suglasan sa formiranjem seoske milicije (dobrovoljne jedinice za obranu zemlje), koje se snabdijevaju same.

Budući da vlastite snage i ustaše nisu dovoljne za osiguranje ovako velikog prostora, još se ne može odustati od suradnje s etnicima. Trenutno ne bi bilo moguće rješenje pomoću njih, u nedostatku drugih snaga. Ipak se ne poriče da na tok suradnje s etnicima ne utječe njihovo plodonosno političko opredjeljenje. Zbog toga će biti i dalje pojačan utjecaj ustaša, a time i hrvatske države, da bi se postepeno mogle udaljiti etničke jedinice, radi evakuacije stalno nenastanjenih. Poetak je, u ovom pogledu u njen. Da bi se okončali nesporazumi koji proizlaze iz činjenice što, u isto hrvatskim oblastima angažirane, etničke jedinice uznemiravaju i pljačkaju stanovništvo, upravo se nastoji, da se oni sklone i da se, radi osiguranja, angažiraju samo u mjestima s pravoslavnim stanovništvom.

Radi daljeg smirivanja situacije u zemlji, u dogovoru sa hrvatskim organima vlasti i pod odgovornim nadzorom ustaškog potpukovnika Kečeta, postavljena je, za probu, u rajonu Uneša (13 km južno-jugoistočno od Drniša) naoružana milicija. Ovu miliciju, sastavljenu od pouzdanih mještana, nadzire i obrazuje jedan ustaški zapovjednik. Ovi pripadnici milicije, koji svima što imaju garantiraju svoju vjernost, predstavljaju istodobno dobru osnovu za regrutiranje formiranih ustaških jedinica. Očekuje se da će ovom samozastitom seljaka prestati stalni prepadi bandita na oblasti, koje nisu okupirane od strane njemačkih trupa. Da bi se sačuvale do sada oformljene organizacije, planira se osnivanje milicije i po drugim mjestima. Moli se da se njihovom naoružanju stavi na raspolaganje i neophodno talijansko zaplijenjeno oružje.

Odnos stanovništva prema trupama je, uopćenito uzev, suzdržan, u nekim slučajevima i neprijateljski. Iako nitko ne poriče da samo njemačke oružane snage mogu osigurati mir zemlje i da bi bez njihovog prisustva dalmatinskom oblašću već odavno vladale komunističke bande, ipak simpatije stanovništva nisu bezuvjetno na strani trupa. Ukoliko se radi o hrvatskom dijelu stanovništva, njemačkim oružanim snagama se stavlja prigovor na suradnju s etnicima. Kod Srba, naprotiv, priznavanje i podržavanje hrvatske države od strane Njemačke razlog je za odbacivanje. Tajnom usmenom propagandom po gradovima također je pokušano da se Nijemci okrive za oskudicu u životnim namirnicama i artiklima. Živa tajna usmena propaganda našla je po gradovima, a naročito među intelektualnim krugovima, plodno tlo. Ova, godišnjim dobom uvjetovana, zategnuta situacija s hranom, nesposobnost hrvatskih vlasti da riješe bilo koje od obećanja dani poslije pada Italije, prije svega otkrivanje skorog iskrcavanja Angloamerikanaca - glavni su razlozi za ovakav stav stanovništva. Sa kakvom se

² Riječ je o formiranju Sedmog ustaškog zdruga, pod komandom potpukovnika Emila Kečeta. Vidi dok. br. 423.

³ Mladen Lorković, ministar unutrašnjih poslova NDH.

izvjesnoš u, napr., o ekuje takvo iskrčavanje vidi se iz jednog izvještaja, u kojem se za po etak mjeseca u Splitu, na Marjanu, postavljaju osmatra ke stanice, koje bi trebalo da najave približavanje neprijateljskih brodova.

Snažni i esti zra ni napadi, naro ito na Zadar i Šibenik, kao i na Split, potpuno nedostajanje njema ke obrane, kao i neprijateljska radio-propaganda o uspjesima Angloamerikanaca i Rusa poja avaju nesigurnost me u stanovništvom. Ne želi se vezivanje i opredjeljivanje na bilo koji na in ili bu enje naizgled prijateljskog stava prema Nijemcima, da bi se izbjegle eventualne kasnije osvete. Njema ko staranje o miru, sigurnosti i redu vrijedno je pažnje, ali ve nemogu nost dovoljne snabdjevenosti stanovništva životnim namirnicama tuma i se kao neispunjavanje njema kih mjera.

Povoljnija je situacija na selu. Ve i samo bolja situacija oko snabdjevanja u seoskim predjelima stvara zadovoljavaju u atmosferu. Tome doprinosi i to što je stanovništvo ovdje manje podložno neprijateljskoj radio-propagandi. I vlastite mjere propagande pokazale su se kao pouzdane. Prije svega, emisije preko kola sa glasnogovornikom slušaju se svuda s velikom pažnjom i živo se analiziraju. Za budu e se predvi a dalje poja anje propagande, preko letaka tako er. I u gradu i na selu može se utvrditi ja e odbijanje partizanskog pokreta, ija se prinudna regrutiranja i plja kanja strogo osu uju. Ovo odbijanje treba svesti na dugo trajanje rata, kao na želju za mirom i redom, prisutnu u svim krugovima. Zbog toga treba, na traženje mnogih op ina, ustanoviti teritorijalnu obranu (mjesna milicija), da bi se aktivirala samoobrana od partizanskih plja kaša.

II) Situacija kod neprijatelja (stanje 5. 12. 43)

1) Podru je Zadar-Obrovac-Knin-Šibenik

Na ovom prostoru su VI i VII dalmatinska brigada i odredi »Plavi Jadran« i »Zadar« 19. dalmatinske divizije.

Na osnovu malog broja prepada na uporišta kod Zadra i zapadno i sjeverno od Šibenika, može se zaklju iti da je neprijatelj bio veoma malo aktivan. Izbjegao je naše poduhvate. Stacionirane bande su se povukle i prikupile u pozadini njema kih trupa. Otoci pred obalom zauzeti su bez borbe. Prema novim izvještajima, dijelovi 19. dalmatinske divizije su se povukli u rajon Bos. Grahova.

Na grad i luku Zadar vrše se žestoki napadi iz zraka.

2) Podru je Split-Šibenik-Sinj

Ve e neprijateljske jedinice zauzele su, prije poduhvata »Heifisch«,⁴ rajon i vratile su se mnogobrojne stacionirane bande.

U drugoj polovini mjeseca u rajon su se vratile jedinice, koje su se, bile povukle. Istodobno se u rajonu sjeverno i južno od Sinja i oko Livna sakupljaju ja e neprijateljske snage. Javljeno je da su u pitanju najvjerojatnije dijelovi 9. divizije (II i III dalmatinska brigada) i dijelovi 20. divizije (VIII brigada i manje jedinice).

4 Vidi dok. br. 22, napomenu 4.

Sakupljanje neprijateljskih snaga trebalo bi imati za cilj slijedeće:

- napad na Sinj,
- osiguravanje Livna od njenih napada,
- formiranje elitnih jedinica, raspuštanjem manjeg broja jedinica spremnih na borbu, što je uvjetovano slabom situacijom oko snabdijevanja.

Na cesti za dotur ka Splitu, prije svega kod Muća, zaustavljeni su prepadni na naše kolone i osiguranja, a također je i cesta duž obale, od Splita ka Šibeniku, ponovo zauzeta od strane bandi. Kod Biograda su, uz pomoć F.S.⁵ i topova 7,5 cm, onemogućili pomorski saobraćaj.

Pojavljavaju se znatni napadi na Šibenik, Split, Solin i Sušurac. Veliki otoci južno od Splita zauzeti su od strane neprijateljske 26. divizije.

3) U rajonu s obje strane ceste Drniš-Knin nema neprijatelja.

U blizini lučkih gradova Zadra, Šibenika i Splita nalaze se neprijateljske radio-stanice, koje služe za odašiljanje vijesti engleskom ratnom zrakoplovstvu, zbog toga su hitno potrebni radio-goniometri.

Detaljan prikaz sastava i naoružanja bandi, koje se nalaze u divizijskom sektoru, dat je u Obavještajnom biltenu o stanju neprijatelja 264. pješadijske divizije.

III) Vlastita taktika u situaciji i namjere

Divizija je dana 20.11.43. preuzela komandu u obalnom obrambenom rajonu Zadar-Šibenik-Split. Privremene direktive, s podjelom rejona i planovima za borbu, dostavljene su toj Komandi putem izvještaja 264. pješadijske divizije, Operativno odjeljenje, br. 500/43. str. pov. od 27. 11. 43.⁶

Dok se u desnom i središnjem divizijskom sektoru, nakon preuzimanja komande, ne primijećuje nikakva važnija aktivnost bandi, odmah nakon završavanja operacije »Delphin«⁷ od 114. lovačke divizije, u lijevom sektoru, naime na obalnoj cesti Marina-Trogir-Split, oživljavaju prepadi i izazivaju osjetne vlastite gubitke. Odmah potom poduzete manje akcije išenja ni u kojem slučaju nisu dovele do željenih rezultata, jer neprijatelj nigdje nije stupio u borbu, već se svugdje blagovremeno povukao.

Mora se računati s diverzijama u ovom rajonu i u rajonu Gizdovac-Mučič-Bršanovo, radi ometanja dotura za Split.

Sprovode se operacije »Ziethen«⁸ od 114. lovačke divizije, otklanjajući rasterećenje grada Sinja, na istočnoj obali Cetine, kojem trenutno prijete opasnost od jačih koncentracija bandi.

Akcija »Heifisch«⁹ namjerna za 4. 12. mora se pomjeriti, jer je neprijateljskim znatnim napadom 2. 12. uništen dio broskog potencijala, stavljeno na raspolaganje od strane mornarice.

Zaposjedanje otoka Šolte, nakon iste akcije, ne može se moći izvesti zbog nedostatka snaga. Zahtijeva se zaposjedanje pomoću snaga upućenih s druge strane.

⁵ Redakcija nije odgonetnula ovu kraticu.

⁶ Vidi dok. br. 267.

⁷ Vidi dok. br. 71, napomenu 2.

⁸ i ¹⁰ Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

⁹ Riječ je o operaciji »Heifisch II« za zauzimanje otoka Šolte. Vidi dok. br. 275, napomenu 6.

Namjeravana pregrupiranja

Ojanci II bataljon 891. puka, kojega je 5. 12. smijenila 114. lovačka divizija u Obrovcu, premješta se, zbog evakuacije talijanske posade, koja je ostala vjerni saveznik, za Zadar, kao pojačanje tamošnjeg obrambenog rajona i zaposjedanja vanjskog obrambenog pojasa. Također i zbog eventualnih nemira, koji se otkuju zbog evakuacije talijanskih jedinica.

Ojanci III bataljon 891. puka, u rajonu Benkovca, sa jednom četom i jednom baterijom zaposjete Biograd, kao i Tkon na otoku Pašmanu pomoću u jedne čete, da bi time - izuzevši velike brodove (4-8000 tona) - ostao slobodan, značajan za snabdijevanje, morski put za Šibenik.

Mjesto Pašman predata će se samo.

Po završetku operacije »Ziethen«,¹⁰ I bataljon 892. puka ponovo će izvršiti iščupanje rajona Gizdavac-Muševci-Brštanovo, uz istodobni proboj III bataljona 893. puka iz Drniša i, neposredno nakon toga, smijeniti II bataljon 893. puka u rajonu Marina-Trogir. II bataljon 893. puka će se potom prebaciti za Šibenik, kao pojačanje tamošnjem obrambenom rajonu i za pokretno vođenje borbe, u cilju oslobađanja obalne ceste Šibenik-Rogoznica-Marina.

Za konačno zauzimanje rajona Gizdavac-Muševci-Brštanovo, kao glavnog dijela puta za dotur za Split, predviđena se 264. poljski dopunski bataljon, raspoređen putem Komande. To će se kasnije obezbijediti postepenim premještanjem u ovaj rajon četinih uporišta.

Pretpostavka za sprovođenje ovih predviđenih mjera je da će, po završetku akcije »Ziethen«, divizija ponovo staviti pod svoju komandu III bataljon 741. puka, radi zaposjedanja Sinja, kao istočnog uporišta ovog rajona.

Hitno ponavljamo zahtjev za izviđačkim oklopnim kolima, zbog uspješnog i brzog savlađivanja bandi, i oslobađanja puteva za dotur i vezu.

IV) Obalna obrana i izgradnja položaja

Divizija privremeno brani 3 obalna rajona: Zadar, Šibenik i Split. Potpuno zaposjedanje obale od strane divizije, zbog snaga, nije moguće sprovesti odmah; divizija se s toga mora ograničiti na uspostavljanje uporišta na naročito važnim položajima (Biograd) između obrambenih rajona. Planovi za obrambene rajone napravljeni su u Zadru, a za Šibenik i Split bit će završeni za koji dan. Do dolaska štabova utvrđivanja, vlastitim sredstvima će se izgraditi utvrđenja i ratna ojačanja skloništa, koja su izgradili Talijani na kopnenim frontovima Zadra i Šibenika, kompletirati će se i popraviti. Uz pomoć obalne artiljerije zadobit će se i druga uporišta po otocima ispred Šibenika i Drvenika, a time će se ojačati i obrambeni rajoni.

V) Situacija na moru

U posljednje vrijeme ukazala se potreba za pojačanjem saobraćaja naših brodova za snabdijevanje, kao rezultat iščupanja otoka smještenih ispred Zadra. S druge strane, ugroženost naših brodova postala je veća zbog zračnih napada. O ostalome pogledaj pod Villa.

VI) Situacija u zraku

Aktivnost neprijateljske avijacije prilično se povećala. Dok je početkom studenog vršeno samo izviđanje obale, u posljednje vrijeme utvrđeno je sistematsko angažiranje većih snaga, radi razaranja postrojenja za snabdijevanje. Glavni ciljevi napada bili su brodovi, skladišta i željeznika postrojenja. Pričinjene štete su velike.

Sigurno poglađanje važnih ciljeva od strane neprijateljske avijacije dokazuje da neprijatelj raspolaže dobro organiziranom obavještajnom službom.

Stalno se nameće kao nužan zahtjev da se dovuku jake snage protivzračne obrane, kako bi se neprijatelju onemogućilo da potpuno neometano vrši zračne napade. Ovim napadima nevjerojatno je ugroženo snabdijevanje preko mora i s kopna. Izvođenje radova na obalnoj obrani uveliko je otežano i konačno je kod domaćeg stanovništva izazvano vjerovanje u apsolutnu nadmoćnost angloameričkog zrakoplovstva, što ni u kojem slučaju nije u njemačkom interesu.

Neophodno su potrebni radio-gonimetri za isključivanje neprijateljskih predajnika.

VII) Situacija u saobraćaju

1) Situacija na željeznici

Dotur robe za Šibenik i iz Šibenika, putem željeznice, morao je da se prekine zbog oštećenja mosta kod Vrpolja. Remontni radovi su u toku. Završetak se predviđa za sredinu prosinca. Ostale željezničke pruge u divizijskoj zoni nisu trenutno za upotrebu. Zbog toga se zahtijeva da se za popravku željezničke pruge Šibenik-Perkovi-Split stavi na raspolaganje 1. željeznika pionijska četa za obuvježavanje. Ova pruga je utoliko važnija za snabdijevanje divizijskih dijelova u Splitu, jer neprijatelj onemogućava snabdijevanje, u dovoljnim količinama, brodovima u pravcu Splita.

*Nake*² v.r.

11 Izostavljeni dio teksta u izvještaju nije od posebnog značaja.

12 Albin, komandant 264. pješadijske divizije.

BROJ 305

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 8. PROSINCA 1943. O NAPADU
PARTIZANA NA NJEMA KU KOLONU KOD MU A¹**

TAJNO

TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
III (german.) SS-tenkovskom korpusu
V SS-korpusu

Dnevni izvještaj od 8. 12. 43.

Vrijeme: obala - tmurno, olujno; unutrašnjost - kišovito.

Op a situacija - »Ziethen«: Livno o iš eno, pripremni radovi grupe Berger. Uspostavljena veza s dijelovima V SS-korpusa, »Panther«³ po inje uz slabiji neprijateljski otpor.

264. divizija: Izvršen prepad kod Mu a (14 km zapadno od Sinja) na 10. etu 893. puka, na maršu u pravcu Sinja. 4 bandita poginula, 2 zarobljena; vlastiti gubici: 4 ranjena. Radi poja anja, Štab III bataljona 893. puka s 9. etom krenuo u pravcu Drniša; II bataljon 891. puka u Zadar.

[...]

114. divizija: Isto no od Obrovca neprijatelj, ugrožen s boka prodorom grupe Schoch na Gljev, povukao se u pravcu sjeveroistoka i sjeverozapada. Grupa Schoch u 14,00 sati dostigla Trnovu poljanu. Nakon acije iš enja gradskog dijela Livna, grupa Schoch je izvršila izvi a ke prodore u pravcu juga i istoka. Uspostavljena veza sa 118. izvi a kim bataljonom u rajonu Prisoje, bez kontakta s neprijateljem. Utvr eno prisustvo ja eg neprijatelja oko Borove glave, trig. 1290 (10 km isto no-jugoisto no od Livna).⁴ Od 15,00 sati nije stigao niti jedan izvještaj (vremenske smetnje).

[...]

Namjera: Osloba anje ceste Sinj-Livno od strane grupe Schoch. Grupa Berger vrši prodor u pravcu Šujice.

[...]

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 6245/43. pov. od 8. 12. 43.

¹ Snimak originala (tipkan na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/305-306.

² i ⁴ Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

³ Ova operacija je izvo ena na podru ju Korduna i Banije.

8BROJ 306

**IZVJEŠTAJ 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 9. PROSINCA 1943.
KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O
PARTIZANSKOJ ARTILJERIJSKOJ VATRI SA ŠOLTE I BRAČA NA
NJEJMA KE BRODOVE¹**

RADIOGRAM Br. 1515

264. pješadijska divizija
XV brdskom armijskom korpusu

Dnevni izvještaj od 9. 12. 43.

A) Prema izvještajima o živom pokretu banditskih kolona sjeverno od ceste kod Muća, može se zaključiti da se radi o jakim snagama u ovom regionu. Može se računati s nastavljanjem prepada. S otoka Štipanska (zapadna obala Šolte) pucano je 8. 12. iz 3-4 topa kalibra 7,5 na jedanamac osiguravajući fionile. U noć između 8. i 9. 12. vlastita flotila, na putu od Splita ka Mostaru,² napadnuta s otoka Brača i s kopna. Zbog jakih smetnji, za sada još nema izvještaja od 891. grenadirskog puka.

Namjera: Poduhvat Biograd.³

B) Spašavanje onesposobljenih plovnih sredstava u Suurcu još u toku.⁴

C) Vrijeme: u obalnom dijelu oko Drniša vedro.

D) Nema gubitaka.

Za to nost
[Potpis ne itak]

Operativno odjeljenje,
br. 1627/43. pov.

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 557/101-102.

² Trebalo bi da stoji Metković u.

³ Vidi dok. br. 303 i 315.

⁴ Vidi dok. br. 299 i 300.

BROJ 307

**PLAN KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA
OD 10. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE ZA
IZVOENJE OPERACIJE »HERBSTGEWITTER II« - ZAPOSJE-
DANJE OTOKA KOR ULE¹**

TELEGRAM

STROGO POVJERLJIVO!

Poslano: 10. 12. u 22,10 sati
Primljeno: 11. 12. u 0,46 sati

Komandi 2. oklopne armije, Operativno odjeljenje.

»Herbstgewitter II«²

Namjera: iš enje Kor ule. Najprije do linije Ra iš e-Klupca (trig. 568)-uvala Luka, da bi se oslobodio Pelješa ki kanal.

Snage: 750. lova ki puk, brdski divizion 668. artiljerijskog puka, 1. eta 118. pionirskog bataljona, 2 voda 118. brdske protivavionske ete, dijelovi 118. brdske sanitetske ete, sa 5 tenkova.

Pomorska sredstva uzeta u obzir: 3 dvotrupne peniše, 4 desantna amca, 7 brodova za obezbje enje pristaništa, prevozna sredstva obalno-lova kog bataljona »Brandenburg«, 2 torpiljarke, krstarica »Cattaro«, 1 topovnja a, 1 parobrod.

Angažiranje snaga: Iskrčavanje - sa I bataljonom 750. puka sa zapadne obale Pelješca (Vela Luka) na sjevernu obalu Kor ule, s obje strane Ra iš a. Potom prodor u rajon isto no-jugoisto no od Pupnata. Sa III bataljonom 750. puka (bez 1 ete) iz rajona sjeverno od Dra e, sjeverno i zapadno duž Pelješca, u rajon 3 km zapadno od mjesta Kor ula. Potom prodor iz pravca jugoistoka u pravcu Lumbarde. Sa jednom oja anom etom III bataljona 750. puka iz Trstenika (Pelješac) u pravcu južne obale Kor ule (isto ni dio), Orlanduša u zaljevu Orlanduša. Prodor iz pravca sjeverozapada u pravcu Dubrava, a odavde duž ceste u pravcu istoka i zapada. Za obezbje enje Pelješca, u rejonu Stona ostaju oja ani II bataljon 750. puka i dijelovi 118. izvi a kog bataljona.

Vremenski plan: X-dan je to no 16. 12. 43.

X minus 5: pristizanje brodova u odredišne luke;

X minus 5 do X minus 3: pregrupiranje, formiranje rezerve;

X minus 2: prebacivanje brodova u polazne luke;

X minus 1: prebacivanje borbenih grupa brodovima u polazne luke.

X-dan: napad u zoru. Zrakoplovstvo po planu priprema napad uništavanju i neprijateljski brodski prostor i neutrališu i uo ene ciljeve (artiljerija) na otocima. Krstarica »Cattaro« vrši zapre avanje zapadnog dijela Pelješa kog kanala. Jedna torpiljarka izme u otoka Hvara i Kor ule. Brzih

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 193/408-409.

² Vidi dok. br. 163, napomenu 3.

amaca nema. Izvršenje operacije »Herbstgewitter II« zavisi samo od pristizanja obe anih mornari kih transportnih snaga.

Slijedi plan operacije »Herbstgewitter III,³ IV,⁴ V^s i VI«,⁶

V SS-brdski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 157/43. str. pov.

BROJ 308

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETOG SS-BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 10. PROSINCA 1943. O NAPA-
DU PARTIZANA NA BROD NDH IZME U HVARA I KOPNA I ARTI-
LJERIJSKOJ VATRI NA OREBI ¹**

Prijepis telegrama od 10. 12. 43.

Poslano u 11,30 sati
Priljeno u 13,35 sati

Dnevni izvještaj V SS-brdskog armijskog korpusa od 10. 12. 43.

Vrijeme: obla no, suho.

Op a situacija: nepromijenjena.

118. lova ka divizija:

Nema izvještaja iz sjevernog sektora. Prema izjavama stanovnika, u obalnom sektoru pojedina ne banditske jedinice. Izme u isto nog dijela Hvara i kopna, 8. 12. u 20,00 sati, od strane komunista napadnuto prevozno sredstvo hrvatske mornarice. U no i izme u 8. i 9. 12. ja i saobra aj amcima izme u Mljeta i Kor ule. Signaini znaci izme u oba otoka. Na Kor uli više detonacija. U toku dana živ saobra aj na cesti Kor ula-Postrano. Saobra aj amcima izme u Lumbarde i Vrnika. Od 20,00 sati vatra, u cilju uznemiravanja, na Orebi i oko njega. Vlastiti gubici: 1 zarobljen. Neprijateljski gubici: 1 zarobljen. Ispred obale pojedina ni neprijateljski avioni.

[...]

3 Operacija za zauzimanje otoka Mljeta. Vidi dok. br. 179, 316, 371 i 376.

4 Operacija za zauzimanje otoka Hvara. Vidi dok. br. 310 i 316.

5 Operacija za zauzimanja otoka Bra a. Vidi dok. br. 310 i 316.

6 Operacija za zauzimanje otoka Šolte. Vidi dok. br. 310 i 316.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 486/215.

BROJ 309

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETOG SS-BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 10. PROSINCA 1943. O NAPADU
PARTIZANA NA USTAŠKI BROD KOD HVARA I POTAPANJU
PARTIZANSKOG BRODA OD STRANE NJEMA KIH AVIONA¹**

Prijepis telegrama primljenog 11. 12. 43.

Dnevni izvještaj V SS-brdskog armijskog korpusa od 10. 12. 43.

Vrijeme: obla no, suho.

Op a situacija: nepromijenjena.

118. divizija:

Pred našom izvi a kom patrolom, u rajonu južno od Pavi a, svi stanovnici pobjegli iz svojih mjesta. Prona eno je jedno komunisti ko skladište s manjim rezervama. Otvaranjem vatre na naš motorni amac utvrđeno je da je sjeverna obala Bra a, od Supetra do Povija, jako zaposjednuta od strane neprijatelja. Naoružana komunisti ka banda izme u Hvara i kopna. Neprijateljski patrolni amci ispred sjeverne obale Pelješca. Dana 9. 12. u 23.00 sati ustaški brod za snabdijevanje, sjeverno od Hvara, napadnut od strane naoružanih komunisti kih motornih amaca.² Naši avioni potopili u zalivu jedan brod nosivosti 250 tona. Gubici: 1 mrtav, 1 ranjen. Plijen: ebad, municija, 1 puška.

[...]

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 486/977.

² Vidi dok. br. 119, 157, 410 i 422.

BROJ 310

**PLAN KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA
OD 11. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIIJE ZA
ZAPOSJEDANJE OTOKA KOR ULE, MLJETA, HVARA, BRA A I
ŠOLTE¹**

RADIOGRAM Br. 446/754

Poslano: 11. 12. u 13,00 sati
Primljeno: 11. 12. u 17,58 sati

Komandi 2. oklopne armije

Veza: Plan operacije »Herbstgewitter«.

U cilju daljeg iš enja otoka, a u vezi s akcijom »Herbstgewitter II«,² 118. lova koj diviziji stoji na raspolaganju samo oja ani 750. lova ki puk. Imaju i u vidu zaposjedanje obale i neophodno obezbje enje njene pozadine, nemogu e je uz pomo jednog puka izvršiti zaposjedanje svih o iš-enih otoka. Stoga V korpus predlaže organizirano iš enje, u sadejstvu sa zrakoplovstvom i mornaricom, radi uništenja bandi i njihovog broskog prostora.

Angažiranje snaga za operaciju »Herbstgewitter III« (Mljet): s 1 bataljonom 750. puka sa Kor ule i Pelješca. Vremenski plan: X-dan je 24.12.43; ako se zaposjedanje Kor ule ubrza, mogu je i raniji termin.

Angažiranje snaga za operaciju »Herbstgewitter IV« (isto ni dio Hvara): s 2 bataljona 750. lova kog puka sa Pelješca i Kor ule i dijelovima 738. lova kog puka s obale, ostavljaju i jedan bataljon 750. lova kog puka na Pelješcu i Kor uli. Vremenski plan: X-dan je 3.1.44. Vrijeme zahtijeva pregrupiranje.

Angažiranje snaga za operaciju »Herbstgewitter V« (isto ni dio Bra-a): prebacivanje itavog oja anog 750. lova kog puka na isto ni dio Hvara; Kor ula, Pelješac i Mljet ostaju neposjednuti. Iskrčavanje na isto ni dio Bra a s 2 bataljona s isto nog dijela Hvara, sa dijelovima 738. lova kog puka i sa ustašama sa obale. Jedan bataljon ostaje, kao zaštitnica, na isto -nom dijelu Hvara. Vremenski plan: X-dan je 9. 1. 44.

Operacija »Herbstgewitter VI« (Šolta) je u neposrednoj vezi sa operacijom »Herbstgewitter V«. U datom slu aju predlaže se, kao pogodno, istodobno sa operacijom »Herbstgewitter V«, iš enje Šolte od strane trupa XV brdskog armijskog korpusa.

iš enje otoka Lastova i Visa nakon operacija »Herbstgewitter«, ako bude još na raspolaganju dovoljno mornari kih snaga. Na po etku i u toku

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 193/414-415.

² Odnosi se na operaciju za zauzimanje otoka Kor ule. Vidi dok. br. 163, napomenu 3.

operacije »Herbstgewitter«, mora se računati s pojavom engleskih zrakoplovnih i mornaričkih snaga. Stoga je neophodna pripravnost njihovih zrakoplovnih jedinica (pored aerodroma u Mostaru).

V SS-brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 161/43. pov.

BROJ 311

**IZVJEŠTAJ OBAVJEŠTAJNOG ODJELJENJA KOMANDE PETOG
SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 11. PROSINCA 1943. O
SITUACIJI NA SREDNJE-DALMATINSKIM OTOCIMA¹**

TAJNO

Komanda V SS-brdskog armijskog korpusa
Obavještajno odjeljenje,
br. 778/43. pov.

Komandno mjesto,
11. 12. 43.

Situacija kod neprijatelja u srednje-dalmatinskom otočnom području

1) Politička situacija:

Nakon kapitulacije Italije, komunistima je pošlo za rukom da, uz minimalne snage, zagospodare cijelim srednje-dalmatinskim otočnim područjem.

Otoci srednje Dalmacije za Tita nisu od značaja samo kao bogat izvor za dalju mobilizaciju, već prije svega izvrstan most za transport municije, opreme i životnih namirnica, koji, od strane saveznika, pristižu iz Barija (Italija). Pored toga, srednje-dalmatinski otoci predstavljaju i najbolju odskočnicu za eventualno savezničko iskrcavanje na kopno.

Stanovništvo otoka, krajnje neprijateljski raspoloženo prema Talijanima, dočekalo je komuniste kao oslobodiocima od talijanskog jarma; jer su brojno jake talijanske posade, koje su skoro isključivo živjele od pojoprivrednih proizvoda, predstavljale ogromno opterećenje za otočno stanovništvo, koje je živjelo u krajnjoj oskudici.

Komunistička mobilizacija, kao i rekvizicija životnih namirnica i alkoholnih pića, uskoro su kod većeg dijela stanovništva, koje je bilo politički potpuno neaktivno, izazvale opće neraspoloženje prema komunističkoj vladavini. Vlasnici obalnih brodova, trgovci, a i švercerska aktivnost ponovo procvjetala, i koji su na prevozu između Barija, Visa i kopna zaradivali velike sume novca, kao i manji krugovi poluintelektualaca, pod utjecajem komunističkih ideja, i danas predstavljaju vjerne sljedbenike komunističke i savezničke.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisanim stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačke mikroteka NAV-N-T-313, film 193/768-722.

Zbog općeg nezadovoljstva, a naročito zbog potpuno neborbenog duha Dalmatinaca - utjecaj talijanske kulture - može se prilikom akcija u otočnom području očekivati veći i broj prebjeglih. Otočkom stanovništvu, koje još do sada nije došlo u kontakt s njemačkim trupama, gaji u sebi, svojestvenu skoro svim sredozemnim narodima, simpatiju prema Nijemcima, koja je neprijateljskom propagandom samo privremeno zaboravljena i bez sumnje će, korektnim ponašanjem njemačkih trupa, ponovo oživjeti, tako da će buduća podrška otočkom stanovništvu sigurno biti postignuta.

II) O neprijateljskoj situaciji uopćenito:

Vlastitom operacijom »Landsturm«² uspjelo je da se o istu obalnu zonu, za koje vrijeme se glavnina komunističkih bandi prebacila na otoke.

Pored 26. divizije, koja se tretira kao prava otočka divizija, a koja se sastoji od XI, XII i XIII brigade, na otocima se nalazi i I dalmatinska udarna brigada, iz sastava 9. dalmatinske divizije - glavnina u Duvnu - a vjerojatno i I južnodalmatinska brigada, koja se također smatra podređenom 26. diviziji. Kao posljedica operacije »Landsturm I«,⁴ od dalmatinskih teritorijalnih bataljona na otocima se nalaze još odredi »Omiš«,⁵ »Makarska«⁶ i »Orjen«.⁷ Osim napred navedenih operativnih jedinica, na otocima se još nalaze i tamo formirani bataljoni:⁸ dopunski bataljon »Mljet«, »Sjevernodalmatinski bataljon« i bataljon »Lastovo«.

Na osnovu izvještaja primljenog iz pouzdanog izvora, od Jugoslavena koji žive u inozemstvu, a koji su se u SAD i Kanadi dobrovoljno prijavili za borbeno angažiranje u vlastitoj zemlji, formirane su u Bariju 2 »prekomorske brigade«,⁹ čiji se dijelovi vjerojatno već sada nalaze u zoni srednje-dalmatinskih otoka.

Prema Titovom naređenju, trebalo bi da se 26. divizija 19. 12. 43. prebaci na kopno,¹⁰ preko luke Rogoznice, zapadno od Splita. Da li će ovo naređenje ipak biti blagovremeno izvršeno ili će možda u međuvremenu biti nekih izmjena u naredbi, to se ne može predvidjeti.

III) O neprijateljskoj situaciji detaljnije

a) Korčula:

XIII dalmatinska brigada, bez 1 bataljona, sa štabom, vjerojatno u Pupnatu. Jačina oko 1200 ljudi, a bez 1 bataljona oko 900 ljudi.

I južnodalmatinska brigada vjerojatno na zapadnom dijelu Korčule. Jačina oko 800 ljudi.

² i ⁴ Vidi dok. br. 16, napomenu 2 i 3.

³ Brigada pod ovim nazivom nije postojala. Postojala je Trinaesta brigada (južnodalmatinska).

⁵, ⁶ i ⁷ Riječ je o Mosorskom, Makarskom i Orjenskom NOP odred. Mosorski i Makarski NOP odred su se privremeno bili povukli na otoke.

Na otocima su bili formirani: Hvarsko-viški; Bračko-šoltanski i Južnodalmatinski NOP odred potčinjen četvrtom i Petom pomorsko-obalskom sektoru. Ovi odredi su naredbom Štaba mornarice od 25. prosinca 1943. god. rasformirani a njihovi borci ušli u Prvu dalmatinsku, Jedanaestu i Dvanaestu brigadu Dvadesetšeste divizije NOVJ. Vidi dok. br. 168.

⁹ Odnosi se na Prvu i Drugu prekomorsku brigadu. Vidi dok. br. 8, napomenu 2.

¹⁰ Vidi dok. br. 313.

Dijelovi I prekomorske brigade, ja ine oko 300 ljudi.
Odred »Orjen« - ? - ja ine oko 150 ljudi.

b) **Mljet:**

Teritorijalni odred »Mljet«, ja ine 400 ljudi.

1 eta II bataljona XIII brigade, ja ine 50 ljudi.

U toku posljednjih dana izme u Mljeta i Kor ule primije en je živ sa-
obra aj; vjerojatno je u pitanju poja anje posade na Mljetu.

c) **Hvar:**

1 dalmatinska udarna brigada, ja ine 1200 ljudi - 5 bataljona, s jednim
štabom vjerojatno u Starigradu.

XI dalmatinska brigada, ja ine 900 ljudi, štab vjerojatno u Bogomolja-
ma.

Dijelovi II »prekomorske brigade«, ja ine 2-300 ljudi.

d) **Bra :**

XII dalmatinska brigada, ja ine 600 ljudi, štab u Supetru.

Odredi »Omiš« i »Makarska«, ja ine sve skupa 500 ljudi, štab vjerojat-
no u Sutivanu i Nerežiš u.

e) **Vis:**

Sjevernodalmatinski odred, ja ine 400 ljudi, zajendo s komunistima iz
Barija.

f) **Lastovo:**

II bataljon XIII dalmatinske brigade bez 1 ete, ja ine oko 200 ljudi.

g) **Naoružanje:**

Pretpostavlja se da su neprijateljski odredi, smješteni na otocima, po-
tpuno naoružani pješadijskim oružjem i da raspolazu s velikom koli inom
municije. Od talijanskih jedinica preuzeta je obalna artiljerija, i to s muni-
cijom, tako da treba bezuvjetno ra uanti s angažiranjem artiljerije.

Vlastitim osmatranjem utvr eno je slijede e artiljerijsko oru e:

Kor ula:

2 talijanska topa - vjerojatno kalibra 10,5 - kod k. 23, 1 haubica kalibra
12 cm kod Ra iš a,

1 brdski top kod trig. 230 - promjenljiv vatreni položaj.

1 brdski top kod k. 109,

1 top kod k. 321,

1 top kod k. 388.

Mljet:

1 top - možda i 2 - na isto nom rtu Mljeta.

Hvar:

1 top na isto nom rtu Hvara.

Bra :

1 top kod Sutivana,

1 top kod Supetra,

1 top kod Sumartina.

Na osnovu neprovjerenih izvještaja obavještajaca, može se uzeti u ob-
zir i slijede e artiljerijsko oru e:

Kor ula:

2 teška obalna topa kod k. 82,

1 haubica kalibra 12 cm kod Prigradice,

po 1 haubica kalibra 12 cm kod k. 40, 44, 16.

U sjeveroistočnom i istočnom dijelu Korčule utvrđeno je, na promjenljivoj vatrenoj položaju, a također i na otoku Badija, više teških minobaca.

h) **Utvrđenja**

Primijećena su utvrđenja na cijeloj sjevernoj obali Korčule i na otocima Badija i Kreži, smještenim na istoku, što je djelimično utvrdila izvika patrola, a naročito na svim mjestima gdje se predviđa izvršenje desanta i na kotama: 91 i 93, neposredno južno od Korčule, južno od k. 74-zapadno od Korčule - sjeverno od Novog Sela, sjeverna padina k. 206, sjeverna padina k. 260 - jugozapadno od Korčule - na obali kod Oskorušice i Rašča. Radovi na kopanju rovova i dalje su u toku; posljednjih dana su se s Korčule čule i detonacije, koje bi mogle proisticati od miniranja radi utvrđivanja.

Utvrđenja iz jugoslavenskog perioda - kao i iz vremena talijanske okupacije - jedva da postoje. Jugoslavenska 1. obrambena linija prolazi kroz prvi obalni brdski obrambeni pojas na kopnu - uslijed nedostatka mornaričkih snaga. Zbog toga izgrađena utvrđenja jedva da prevazilaze obična utvrđenja kretnjaka terena.

i) **Transportna sredstva**

Iz pouzdanog izvora se saznaje da se na Hvaru nalazi »motorizirana transportna kolona 26. divizije«, koja ne bi mogla da prelazi broj od 10-15 teretnih vozila.

j) **Pomorska prevozna sredstva**

Komunisti raspolažu kompletnom flotilom ribarskih brodova, kao i s nekoliko brzih čamaca bivše jugoslavenske vojske. Brodski prostor bi bio dovoljan za istodobni transport 3-4000 ljudi.

k) **Neprijateljska sredstva za vezu**

Utvrđene su savezničke radio-stanice na slijedećim otocima: Korčula, Hvar, Vis, Mljet. Nije poznat točan položaj radio-stanica. Također je utvrđena i svjetlosna signalna veza sa saveznim avionima; žičana veza među otocima - vjerojatno nekadašnji poštanski kabel.

1) **Pomorske i zrakoplovne baze**

Kao pomorske baze, kojima se također koriste saveznički brodovi, navode se, ali nisu i utvrđene, slijedeće: Ploče (sjeverozapadni dio Mljeta), baza brzih čamaca. Na sjeverozapadnoj obali malog otoka Visa - baza za podmornice, kao i aerodrom; na Lastovu - baza za hidroavione, kao i improvizirani aerodrom; na Korčuli - improvizirani aerodrom.

m) **Savezničke komande**

Sigurno je utvrđena samo komanda na Visu, koja predstavlja i polaznu bazu, kao i sastajalište crvenih i saveznčkih štabova i viših komandi. U više navrata je izvještavano i o prisustvu saveznčkih štabova za vezu na Korčuli i Hvaru; nije moguće prisustvo sovjetskog štaba za vezu.

n) **Skladišta, magazini, bolnice**

U više navrata je izvještavano o saveznoj prihvatnoj bazi za dotur na Visu (potvrđeno). 26. divizija, koja se, radi prebacivanja na kopno, snabdijeva za zimu, također formira razna skladišta (naročito na Hvaru).

IV) Procjena neprijateljske situacije

Po naređenju Tita, 26. divizija, kao i I dalmatinska udarna brigada, vrše pripreme za prebacivanje na kopno. Ove mjere mogle bi da se obrazlože na slijedeći način:

- a) Situacija, kakva se otkriva u toku zime na kopnu, primorava Tita da sve snage angažira na obrani rajona srednje Bosne - Jajce - Bugojno;
- b) Tito smatra da komunističke snage na otocima nisu dovoljno jake, da bi mogle da organiziraju trajniju obranu;
- c) U Bariju - a možda veći na otocima - nalazi se (oznaka kao I i II »prekomorska brigada«) dovoljno snaga, koje bi smijenile 26. diviziju,
- d) U Italiji se pripremaju ostale snage za angažiranje u otokom području;
- e) Saveznici, koji otkriva našu okupaciju otoka, vrše stalan pritisak napadima na puteve dotura naših trupa.

Pretpostavlja se da će komunisti, prilikom naših napada, neprekidno pružati otpor, kako bi dobili u vremenu za prebacivanje glavnih snaga. Zbog stalne i jake dezerterske propagande, kao i zbog egzaktnog ponašanja vlastite trupe, treba očekivati znatan broj prebjeglih.

Pri povoljnoj vremenskoj situaciji, treba očekivati efikasno sadejstvo komunističke i savezničkog zrakoplovstva, kao i lakih mornaričkih snaga. Prije nekoliko dana primljena je jedna podmornica ispred Šibenika.

Teller, v.r.
Kapetan SS-jedinica u
Obavještajnom odjeljenju

BROJ 312

IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 11. PROSINCA 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O NAPADU SAVEZNIČKE AVIJACIJE NA BRANJE, ŠOLTU I REJON PRIMOŠTENA¹

RADIOGRAM Br. 1519

264. pješadijska divizija
XV brdskom armijskom korpusu

Poslano: 11. 12. u 23,20 sati
Primljeno: 11. 12. u 01,04 sati

Dnevni izvještaj od 10. 12. 43.

a) Potvrđeno ponovno prikupljanje bandi po otocima ispred Zadra. Prema izvještajima doušnika, englesko-američki zračni napadi na otoke

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhivna njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 557/94-95.

Bra , Šoltu, na planinu Opor (sjeveroisto no od Trogira) i kod Primoštena prouzrokovati su velike gubitke; me u banditima mnogo ranjenih i mrtvih. Živ brodski saobra aj izme u Solte i Bra a.

11. eta 891. puka - za Tkon, na otoku Pašmanu.

Za akciju Biograd, 2 voda 5. ete 891. puka i 2. baterija 264. artiljerijskog puka - u pravcu Sukošana.

Povu ena 4. eta 893. puka iz obezbje enja konvoja za Šibenik.

Namjera: Akcija Biograd. 1. eta 891. puka iz Pašmana u Zadar.

b) U Šibenik pristigli: 50 oficira, 33 podoficira i 146 vojnika obalne artiljerije.

c) Vrijeme: obla no, djelomi no kišovito.

d) Gubici: nema.

Za to nost
[Potpis ne itak]

Operativno odjeljenje
br. 1639/43. pov.

BROJ 313

**OBAVJEŠTENJE KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 12. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE
ARMIJE O NAMJERAMA 26. DIVIZIJE NOVJ DA SE S BRACA PRE-
BACI NA KOPNO¹**

Prijepis telegrama - Tajno

12. 12. 43.

Komandi 2. oklopne armije, Operativno odjeljenje

Iz pouzdanog izvora se saznaje, da bi 26. banditska divizija trebalo da se prebaci sa Bra a na kopno.² Utvr eni, od ju er, živi pokreti na Bra u. Poja an rajon Omiša.

Hitno potrebno povla enje 118. i 105. izvi a kog bataljona iz rajona Duvna, radi daljeg poja avanja i pripravnosti.

V SS-brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 769/43. pov.

¹ Snimak originala (tipkan na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 486/1224.

² Jedinice Dvadesetšeste divizije NOVJ nisu preba ene s otoka na kopno ve su zadržane za obranu istih. Vidi dok. br. 186. Trebalo je prebaciti samo Prvu prekomorsku brigadu koja zbog situacije na kopnu do kraja prosinca 1943. god. nije preba ena. Vidi dok. br. 185.

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA 15. BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 12. PROSINCA 1943. KOMANDI 2. OKLOPNE ARMIJE O TOKU I REZULTATIMA OPERACIJE »ZIETHEN« PRO TIV JEDINICA NOV I POJ U DALMACIJI I JUGOZAPDNOJ BOSNI¹

OPERACIJA »ZIETHEN«²

R a d i o g r a m

Strogo povjerljivo

KR

Od 12. 12. u 22.50s.
Šalje: XV brd. AK
Prima: K-da 2. oki. A.

SUMARNI IZVJEŠTAJ O OPERACIJI »ZIETHEN«

Dijelovi snaga grupe »Adolf« i sjeverne grupe »Paul« prešli u nastupanje 4. 12. a južna grupa 5. 12. Neprijatelj je od 5. 12. izvukao svoje glavne snage iz Livna op im pravcem prema sjeveru. Bržim i iznenadnim prodorom snaga »Paul« preko Bosanskog Grahova 6. 12. razbijene su samo neprijateljske zaštitnice, Štab 4. operativne zone i jedan zrakoplovni banditski štab u formiranju na prostoru Livna. Iz rajona Travnika neprijatelj je uputio 1. proletersku diviziju. Do sadejstva sa snagama »Adolf« nije došlo zbog prostorne udaljenosti, porušenih mostova, prijevremenog povla enja osnovnih snaga i otežanog održavanja veze. 105. izvi a ki bataljon nije uspio da prodre svojim izvi a kim dijelovima preko Duvna prema sjeveru. Divizija je sa svoja 2 bataljona angažirana na obezbje enju Livna i puteva datura. Sjeverna grupa »Berger« je svojim glavnim snagama, nedovoljno naružanim, koje su prethodno napustile svoja vozila zbog nedostatka goriva i razrušenih puteva, vodila borbu sa jakim bandama isto no od Livna (najmanje 4000 ljudi, 150 puškomitraljeza, 36 mitraljeza, 22 srednja minobaca a, 4 brdska topa, 4 talijanska protivtenkovska topa) pri emu su bande u snijegom zavijanoj planini pružale žilav otpor našem napadu. Opkoljavanje neprijatelja nije uspjelo zbog stanja komunikcija.

Neprijatelj: 349 izbrojanih mrtvih, 14 zarobljenih, 45 prebjeglih. Stvarni gubici bili su daleko ve i.

Zaplijenjeno je: 204 puške, 12 puškomitraljeza, 17 mitraljeza. Vlastiti gubici: 16 mrtvih, 83 ranjena.

Operativno odjeljenje,
br. 1037/str. pov.

»Adolf«: V SS-brdski armijski korpus³
»Paul«: 114. lova ka divizija⁴

[••J⁵

1 Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-315, film 193/7453855-6.

2 Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

3 i 4 Dopisano rukom.

5 Nejasan pe at.

BROJ 315

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 12. PROSINCA 1943. KOMAN-
DI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O ZAUZIMANJU BIOGRADA I BOR-
BAMA KOD ŠUJICE¹**

T E L E G R A M

TAJNO

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomoenom generalu u Hrvatskoj
III (german.) ŠS-korpusu

Dnevni izvještaj od 12. 12. 43.

[...]

264. divizija: Prema domobranskom izvještaju, banditi ponovo podižu most na Cetini, kod Panja (5 km sjeverno od Sinja). Dana 10. 12. u 15,30 sati, napad neprijateljskih lovaca-bombardera na zaliv Solin; nema šteta. Zapoela akcija Biograd.² Biograd zaposjednut bez vlastitih gubitaka. Zbog radio-smetnji, nedostaju pojedinosti.

[...]

114. divizija - »Ziethen«:³ Grupa Berger, nastupaju i uzjake sniježne padavine, nastavila napad usprkos žilavom neprijateljskom otporu s obje strane puta za Šujicu, prodrla i ovladala kotom 1114 - Gali i (4 km južno od Šujice) i odbacila neprijatelja ka sjeveru. Zbog žilavog bo nog i sveja eg otpora neprijatelja, sa lijevim krilom je zauzeto malo teritorije. Mnogobrojne cestovne prepreke, sniježni nanosi i nedostatak goriva uvjetovali su da se motorizirana grupa Bergera angažira pješice.

Namjera: Borbeno izvi anje 105. izvi a kog bataljona u pravcu Šujice, nastavak napada grupe Berger, sa težištem na lijevom krilu, uz istovremeni udar pristigle oja ane 8. ete 741. puka na desni bok neprijatelja.

III bataljon 721. puka sa ustašama, u 4 desantne grupe, iskrcao se na otok Pag i zaposjeo mjesto Pag; neprijatelj se povukao ka jugozapadu, uništen 1 motorni amac sa 40 bandita. Zaplijenjeno skladište soli (12.550 tona, od toga 95 tona u jutanim vre ama, spremno za transport), potpuno upotrebljivo.

Prilikom borbi sa etnicima, u rajonu 20 km jugoisto no od Gra aca, banditi su odbeni ka istoku. Neprijateljski gubici: 13 mrtvih, 1 zarobljen. Banditi su se povukli sjeverno od Bos. Grahova; mjesto je još samo slabije

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/385-386.

² Vidi dok. br. 303.

³ Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

zaposjednuto. Ukupni vlastiti gubici: 1 mrtav, 19 ranjenih; neprijateljski gubici: 16 mrtvih (cijeni se na 100), 1 zarobljen, 44 prebjegla (od toga 27 sa divizijskim lecima, bacanim posljednjih dana nad banditskom teritorijom).

[...]

Izvještaj o pokretu

264. divizija: 1. eta **891.** puka sa Pašmana za Zadar, Štab **III** bataljona **893.** puka i **1** vod **13.** ete **893.** puka iz Sinja za Drniš.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje
br. 6295/43. pov. od 12. 12. 43.

BROJ 316

ZAPOVIJEST KOMANDANTA 5. SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 13. PROSINCA 1943. POT INJENIM JEDINICAMA ZA ZAUZIMANJE OTOKA MLJET, KOR ULA, HVAR, BRA , ŠOLTA I VIS¹

Strogo povjerljivo!

KOMANDA V. SS-BRD. KORPUSA
Operativno odjeljenje
Del. br. 207/43, str. pov.

H. Qu, 13. 12. 1943.

K-da 2. oki. A.
13. pros. 1943.
Br. 907/43. str. pov. Ia

15 primjeraka
1. primjerak

KORPUSNA ZAPOVIJEST za zauzimanje otoka Karta: 1:100.000

1) Neprijateljska 26. div. [NOVJ] zauzela je slijede e otoke:

Mljet, Kor ulu, Hvar, Bra , Šoltu i Vis.

Kako se saznaje iz pouzdanih izvora, **I i II Jugoslavenska prekomorska brigada**, koje se prebacuju iz Italije, iskrcale su se dijelom snaga na **Kor ulu**, odnosno na **Hvar**.³

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 193/743762-7.

² Pe at primaoca.

³ O formiranju i prebacivanju ovih brigada iz Italije na teritoriju Jugoslavije vidi dok. br. 8, napomenu 2 i dok. br. 72, 86 i 129.

26. div. dobila je naređenje da se sa otoka Bra i prebaci na kopno sa početkom prebacivanja 19. 12.⁴

Engleski štab za vezu se vjerojatno nalazi na otoku **Visu** i otoku **Lastovu**.

(Detaljniji pregled stanja kod neprijatelja vidi iz priložene karte i informacije o neprijatelju).

2) **118. lov. div.** u tijesnom sadejstvu s avijacijom i ratnom mornaricom isti pomenute otoke.

Potrebno je iznenadnim iskrcavanjem i planskim napadom na otoka prije avajua i izvlačenja neprijatelja, **razbiti bande i neprijateljske brodove**.

Radi prijeavanja **neprijateljskog pomorskog desanta** na obalu, treba ojačati obranu obale sa težištem na odsjeku **Makarska-Omiš**.

Pozadina obalskog odsjeka obezbijediti sa težištem u rajonu južno i isto no od Trilja i u rajonu **Imotski-Studenci**.

3) **Komanduju i admiral Jadrana** - koji sadejstvuje V korpusu - obezbjeđuje pomorska transportna sredstva za desantnu operaciju i njihovo snabdijevanje i u zajednici sa borbenim dijelovima preuzima;

a) izvršenje desanta,

b) zaprećavanje i osiguravanje kanala između otoka i na obali od napada neprijateljskih brodova,

c) obezbjeđuje puteva dotura.

4) **Komandanta avijacije Hrvatske** - koji sadejstvuje snagama V korpusa - **priprema planski napad** na otoke i to:

a) uništavanjem neprijateljskog brodogradiljara,

b) napadom otkrivenih neprijateljskih ciljeva na otocima, o kojima 118. lovačka divizija redovno podnosi izvještaje,

c) izvještajna komandna djelatnost,

d) slobodnim lovom na prostoru **Split-Dubrovnik podržava na početku i u toku operacije za zauzimanje otoka:**

a) vlastiti desant jakim obezbjeđuje napadom iz zraka,

b) napadom otkrivenih neprijateljskih ciljeva (prije svega artiljerije i brodova),

c) organizira lov za zaštitu pri pojavi neprijateljskih zrakoplovnih formacija.

5) Raspored i vrijeme zauzimanja otoka:⁵

a) o. Korčula	= »Herbstgewitter« II
x-dan	= 16. 12. 1943.
b) o. Mljet	= »Herbstgewitter« III
x-dan	= 24. 12. 1943.
c) o. Hvar	= »Herbstgewitter« IV
x-dan	= 3. 1. 1944.

⁴ Bilo je predviđeno prebacivanje Prve prekomorske brigade sa Šolte na kopno. Vidi dok. br. 8. napomenu 2 i dok. br. 132, i 140.

⁵ Vidi dok. br. 310, 337, 348 i 371.

- d) o. **Bra** = »Herbstgewitter« V
x-dan = 9. 1. 1944.
e) o. **Šolta** = »Herbstgewitter« IV

izvršiti se se u isto vrijeme snagama XV A. K. kada se izvodi i operacija »Herbstgewitter« V.

Zauzimanje otoka **Lastova i Visa** izvršiti se se nakon niza operacija »Herbstgewitter«, ukoliko za to budu bile dovoljne zrakoplovne i pomorske snage.

6) Snage za zauzimanje otoka

a) Jedinice:

Štab 750. lov. puka 118. lov. div.,
1/750. puka
11/750. puka,
III/750. puka,
Brd. art. divizion/668. art. puka,
1 eta/inž. bat. 118,
2 voda brd. protivavionske ete 118,
dijelovi 2. brd. san [iteske] ete 118,
5 tenkova 1. ete/SS-korpusnog tenkovskog bataljona 105,
2. btr. protivav. diviz. SS-divizije »Prinz Eugen« (radi obezbje enja ukrcnih luka;
pored toga: Obalski lova ki bataljon »Brandenburg« sa dijelovima opremljenim amcima (pot injen V korpusu), 1/738. puka 118. lov. div. (prema situaciji) spreman da preuzme ulogu snaga za podršku, dijelovi 738. lov. puka 118. lov. div. »Herbstgewitter« V
1 hrvatska borbena grupa

b) Ratna mornarica

2 skele tipa »Sibel« (kasnije više),
4 amca tipa »Ida«,
4 amca za zaštitu luka (kasnije više),
amci Obalskog lova kog bat. »Brandenburg«,
više motornih i jurišnih amaca,
2 torpedna amca,
krstarica »Cattaro«,
1. topovnja a,
1 brod na parni pogon,
Brzi amci su u izgledu kasnije.

c) Avijacija: (sa aerodroma Mostar)

1 eskadrila 12. grupe za blisko izvi anje,
13. eskadrila 151. grupe jurišne avijacije (eskadrila »štuka«),
1 eskadrila IV podgrupe 27. lov. grupe (lovci).

7) Izvršenje operacije zauzimanja otoka:

»Herbstgewitter« II - Kor ule

a) **Zadatak:** U početnoj fazi izvršiti zauzimanje istočnog dijela otoka uz obuhvatni pomorski desant sa sjevera i juga, do linije **Ra iše-Klupca (568)-vala Luka**, da bi se osiguralo slobodan prolaz kroz Pelješki kanal. Zatim, poslije pregrupiranja snaga, planskim napadom (uz eventualni pomorski desant u pozadini) i uz podršku ratne mornarice i avijacije, zauzeti zapadni dio otoka. Za ovo od posebne je važnosti zapreavanje avisanje kanala sjeverno i južno od otoka **Kor ule** kao i vatrena podrška sa mora od strane pomorskih jedinica.

b) **Angažiranje snaga** (i sprovođenje nakon dogovora sa divizijama): Iskrcavanje izvesti:

sa 1/750 puka i Obalskim lovskim bataljonom »Brandenburg« sa zapadne obale **Pelješca (vala Luka)** na sjevernu obalu **Kor ule** sa obje strane **Ra iše**. Prvo se obrazuje mostobran od Ra iše, bataljon prodire prema istoku i jugoistoku sa težištem prema **Pupnatu**, obezbjeđujući se prema zapadu;

sa III/750. puka (bez 1. čete) iz polazne luke sjeverno od **Drače (Pelješac)** i sjeverno i zapadno od **Pelješca**, kroz **Pelješki kanal** na prostoru 3 km zapadno od mjesta **Kor ule**. Zatim napad u istočnom i sjeveroistočnom pravcu na **Lumbaru** radi zauzimanja istočne ivice **Kor ule**. Obezbijediti vezu sa 1/750. puka prema zapadu.

Sa ojačanim bataljonom III/750. puka od Trstenika (na poluotoku **Pelješcu**) na južnu obalu **Kor ule** (istočni dio) u zaliv **Orlanduza**. Odavde napada u sjeverozapadnom pravcu na **Dubravu**. Iz rajona **Dubrava** obezbijediti vezu sa II i 1/750. puka duž komunikacija.

Težište artiljerijske podrške pomorskog desanta obezbijediti prvo iz rajona **Ku ište, Viganj** (na poluotoku **Pelješcu**). Krstaricu »Cattaro« treba angažirati za artiljerijsku podršku 1/750. puka pri njegovom iskrcavanju u rajonu ulaza u **Pelješki kanal** (sjeverno od **Ra iše**).

Ukoliko neprijatelj pruži jak otpor i otežava brzo zauzimanje istočnog dijela **Kor ule**, uputiti **H/750. puka** sa poluotoka **Pelješca**, u napad na **Kor ule**.

U tom slučaju 1/738. puka treba ostaviti na poluotoku **Pelješcu** kao rezervu.

Komandujući admiral Jadrana neposredno nareduje upotrebu **pomorskih transportnih sredstava i angažiranje pomorskih borbenih jedinica**.

c) **Početak operacije:**

x-dan = 16. 12. 1943. godine u svitanje.

»Herbstgewitter« III - Mljet

a) **Zadatak:**

Nakon uspješnog izvršenja **Kor ule** i pregrupiranja snaga, ostavljaju i po jedan bataljon na **Kor uli i Pelješcu** kao snage za obezbjeđenje, izvršiti iskrcavanje na otok **Mljet** sa zadatkom da se razbije tamošnji **crveni Mljet-ski odred**.

b) Angažiranje snaga:

Sa **1 bat. 750 lov. puka** i **Obalskim lova kim bat. »Brandenburg«** sa isto nog dijela Pelješca na sjevernu obalu otoka **Mljeta**, uz artiljerijsku podršku od strane pomorskih snaga.

c) Po etak operacije:

x-dan = 24. 12. 1943. godine planirano.

»Herbstgewitter« IV - o. Hvar

a) Zadatak:

Iskrcavanje na južnu i isto nu obalu otoka **Hvara** i zauzimanje otoka.

b) Angažiranje snaga:

Sa **2 bat. 750 lov. puka** sa otoka **Kor ule** i poluotoka **Pelješca**. Sa jednom **borbenom grupom 738. lov. puka** iz obalnog rajona **Pod-aca, Igrane**.

Kao snage za obezbje enje na otoku **Kor uli** i poluotoku **Pelješcu** ostaje **1 bat. 750. lov. puka** raspore en po uporištima.

c) Po etak operacije:

x-dan = 3. 1. 1944. godine planirano.

»Herbstgewitter« V - o. Bra

a) Zadatak:

Desant na južnu, isto nu i sjevernu obalu otoka **Bra a** i zauzimanje otoka.

b) Angažiranje snaga:

Sa **2 borbene grupe 750. lov. puka** sa sjevernog dijela otoka **Hvara**, **1 bataljon 738. lov. puka** iz rajona **Makarske**, **1 hrvaftskaj borbena grupa** iz rajona **Omiša**, ostavljaju i 2 uporišta na sjevernom dijelu otoka **Hvara** i 1 uporište na krajnjem isto nom dijelu otoka **Hvara**.

c) Po etak operacije:

x-dan = 9. 1 1944. godine planirano.

8) **118. lov. div.** dostavlja Komandi V korpusa nakon prvih iskustava na otoku **Kor uli** plan o poduzimanju operacija **Herbstgewitter III-V**.

9) Umoljava se **komanduju i admiral Jadrana** da detalje u vezi transporta i upotrebe borbenih snaga, a u vezi izvo enja operacije, neposredno regulira sa **118. lova kom divizijom**.

10) **Kona no nare enje o držanju** odnosno **izgradnji uporišta** na o iš enim otocima izdat e se **nakon završetka »Herbstgewitter«**.

- 11) Organizacija sistema veza:
sa 118. lov. div.: ži na i radio-veza;
sa 750 lova kim pukom: zvijezdasta veza.
Od armije su tražena **2 decimeter-ure aja** ali do sada nisu prispjela.
- 12) Komanduju i admiral Jadrana i zrakoplovni komandant Hrvatske se umoljavaju da upute oficira za vezu u Štab 118. lov. div.
- 13) Na in dostavljanja izvještaja:**
Do po etka svake operacije svi izvještaji i nare enja u vezi operacija »Herbstgewitter« treba da budu tretirani kao **strogo povjerljivi**. Zabranjeno je korištenje telefona. Izvještaje o takti koj situaciji dostavljati Komandi V korpusa, Operativnom odjeljenju **svaka 3 sata**.
- 14) Komandno mjesto 118. lov. div. (istureno) za operaciju »Herbstgewitter« II predlaže se **Janjina (Pelješac)**.
- 15) Pitanje snabdijevanja regulirat e se specijalnim nare enjem** na elnika pozadine Komande V korpusa.
- 16) Skre e se pažnja da se uo ljivo obilježavaju vlastite jedinice i brodovi (kukastim križevima) za vlastitu avijaciju.**

Dostavljeno: (prema konceptu)

Komanduju i general
A⁶ Phleps, v.r.
SS-obergruppenführer
general *Vafen SS*

BROJ 317

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETOG SS-BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 13. PROSINCA 1943. O SUKO-
BU NJEMA KIH DESANTNIH BRODOVA S PARTIZANSKIM BRO-
DOVIMA KOD PELJEŠCA.¹**

Prijepis telegrama od 14. 12. 43, poslanog u 22,30 sati,
primljenog u 09,45 sati

Dnevni izvještaj V SS-brdskog armijskog korpusa od 13. 12. 43.

Vrijeme: sun ano, dobra vidljivost, slaba naoblaka.

Op a situacija: Živa neprijateljska pomorska aktivnost u oto koj zoni 118. lova ke divizije. Viluse dostignuto bez kontakta sa neprijateljem.

118. lova ka divizija: Izvi anjem utvr eno prisustvo slabijeg neprijatelja južno od Trilja. U rajonu Sv. Petar-Bisko (3 km sjeveroisto no i 15 km sjeverno od Omiša) i u Voštanima nema neprijatelja. U oto kom podru ju živ neprijateljski saobra aj. U no i izme u 12. i 13. 12, na putu za Lovište (zapadno obala Pelješca) 12 desantnih brodova stupilo u borbu sa

⁶ Artur.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 486/52.

neprijateljskim motornim lancima. Jedan manji neprijateljski ratni brod (prema mišljenju Nadleštva ratne mornarice - engleski razara) otvorio vatru na Trpanj (sjeverna obala Pelješca). Jaka artiljerijska i minobaca ka vatra sa Kor ule na rajon Orebi a.
[...]

BROJ 318

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 13. PROSINCA 1943. KOMAN-
DI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O BORBAMA KOD ŠUJICE, ZA-
PLIJENI PARTIZANSKOG SKLADIŠTA MUNICIJE KOD ERVENI-
KA I SUKOBU TALIJANA I USTAŠA U ŠIBENIKU¹**

TAJNO
TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
V SS-brdskom armijskom korpusu
III (german.) SS-tenkovskom korpusu

Dnevni izvještaj od 13. 12. 43.

Vrijeme: obala - obla no, u planinama - povremeno kiša; unutraš-
njost kiša i snijeg.

Op a situacija: nepromijenjena.

114. divizija: Pritiješnjen bo nim udarom iz pravca Poto ana, neprija-
telj se, s planinskih terena 5 km jugozapadno od Šujice, povukao u pravcu
sjevera.² U borbi sa zaštitnicom, koja se žilavo brani, izvršeno iš enje pla-
ninskog terena s obje strane ceste. 105. izvi a ki bataljon nije napredovao
zbog jake vatre iz teškog naoružanja, sa kota s obje strane Mokronoge (6
km sjeverno od Duvna), mo varnog terena i razorenih mostova.

Iznenadnim prodorom 2. baterije 661. artiljerijskog puka zauzeto nep-
rijateljsko skladište municije, 4 km sjeverno-sjeveroisto no od Ervenika.³
Transportirano: 200 granata kalibra 7,5, 10 lakih mitraljeza, 3 teška mitra-
ljeza, ve a koli ina pješadijske municije.

Ukupni vlastiti gubici: 2 mrtva, 1 ranjen; neprijateljski gubici: kod gru-
pe Berger znatni, ali nije utvr en to an broj. Uhapšeno 7 bandita.

Namjera: Prodor grupe Berger u pravcu Šujica-Duvno, 105. izvi a ki
bataljon preko Orlovca (5 km sjeverozapadno od Duvna) ka mjestu Mok-
ronoge.

1 Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta,
arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/387-399.

2 Odnosi se na izvo enje operacije »Ziethen«. Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

3 Ovo skladište municije pripadalo je Devetnaestoj diviziji NOVJ. Vidi dok. br. 323 i 324.

264. divizija: 7 km sjeverno-sjeveroisto no od Sinjana en 1 uništen top i 3 uništena kamiona, koji su pripadali bandama. U 16.00 sati u Šibeniku puškaranje izme u Talijana i pripadnika hrvatskih jedinica; 1 Talijan poginuo, na obje strane ranjeni. Izdato nare enje o nenapuštanju gradske zone.

[...]

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 6313/43. pov. od 13. 12. 43.

BROJ 319

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 14. PROSINCA 1943. O UPU IVANJU DIJELOVA 118. LOVA KE DIVIZIJE NA PELJEŠAC¹

Prijepis radiograma od 14. 12. 43.

Poslano: 08,45 sati
Primljeno: 11,30 sati

Izvještaj o pokretu trupa,² kao prilog dnevnom izvještaju V SS-brdskog armijskog korpusa od 13. 12. 43.

118. divizija posjeda položaje: jedan vod 118. protivavionske ete - Neum, 1 vod pokretnih oru a 7. protivavionskog bataljona - Rudine (2,5 km sjeveroisto no od Donta Doli), 1 vod 118. protivavionske ete - Trpanj. Dostignuto: 1 eta 118. pionirskog bataljona - Dra e, 3. eta 668. izvi a kog bataljona - Lovište.

Na maršu: 5. baterija 668. artiljerijskog puka za Ljubuški, 1 vod 118. protivtenkovskog bataljona za Opuzen, 6. baterija 668. artiljerijskog puka za Dontu, 1. baterija 668. artiljerijskog puka za Orebi .

Namjera: 1) Štab 118. protivtenkovskog bataljona i 1 eta u rajonu Metkovi a.

2) II divizion 668. artiljerijskog puka za Gabelu.

V SS-brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje
br. 819/43. pov. od 14. 12. 43.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 190/309.

² Odnosi se na dolazak preostalih dijelova 118. lova ke divizije na obalu radi smjene jedinica SS divizije »Prinz Eugen«. O dolasku ove divizije u Dalmaciju vidi dok. br. 201, 202, 204, 220, 229, 237, 246, 258, 270, 320, 325 i 338.

BROJ 320

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETOG SS-BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 14. PROSINCA 1943.0 POKRE-
TU JEDINICA 118. LOVA KE DIVIZIJE NA PELJEŠCU¹**

Prijepis radiograma V SS-brdskog armijskog korpusa od 15. 12. 43.

Poslano: 12,20 sati

Primljeno: 23,00 sati

**Izveštaj o pokretu trupa,² kao prilog uz
dnevni izvještaj od 14. 12. 43.**

Dostignuto:

3. baterija 668. artiljerijskog puka - rajon 3,5 km jugoisto no od R. Lovište (Pelješac), 1. baterija 668. artiljerijskog puka - rajon 1 km sjeverozapadno od mjesta Viganj, 6. baterija 668. artiljerijskog puka - Donta Doli, 1 vod 118. protivtenkovskog bataljona - Opuzen.

Nastup:

Štabna baterija 668. puka - Vitina, 5. baterija 668. artiljerijskog puka u pravcu Vrućice (15 km jugoisto no od Imotskog).
[...]

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačke mikroteka NAV-N-T-313, film 190/208.

² O dolasku 118. lovačke divizije u Dalmaciju vidi dok. br. 201, 202, 220, 229, 237, 246, 258, 270, 319, 325 i 338.

BROJ 321

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 14. PROSINCA 1943. KOMAN-
DI DRUGE OKLOPNE ARMIIJE O BORBAMA KOD ŠUJICE I BOM-
BARDIRANJU ŠIBENIKA, SOLINA I KAŠTEL SUCURCA OD STRA-
NE SAVEZNI KE AVIJACIJ¹**

TAJNO
TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
V SS-brdskom korpusu
III (german.) SS-tenkovskom korpusu

Dnevni izvještaj od 14. 12. 43.

Vrijeme: obala - kišovito, planine - vedro; unutrašnjost - obla no.
Op a situacija: nepromijenjena.

114. divizija: Pod našim pritiskom neprijatelj se, suprotno dosadaš-
njoj taktici, samo djelimi no povukao, da bi odmah zatim ponovo djelovao
s manjim pokretnim jedinicama.² Vlastitim izvi anjem ponovo utvr eno
prisustvo manjih bandi na kotama oko Šujice. Poslije podne bezuspješan
vatreni prepad, sa 1 topom i više minobaca a, na Šujicu. Izvi a ki prodor
grupe Berger iz Šujice na Duvno, radi uspostavljanja veze sa 105. izvi a -
kim bataljonom, izvršen je bez kontakta s neprijateljem. Popravljena tele-
fonska veza sa Duvnom i most južno od mjesta Mokronoge. Grupa Schoch
izvi anjem utvrdila prisustvo manjih bandi na kotama 5 km sjeverno od
Livna. Osiguranje tamošnjih ugljenokopa vrše ustaše.

u 12.10 sati 24 neprijateljska bombardera nadlijetela Livno, sa sjevera
u pravcu juga. Vlastitih gubitaka nema. Prebjegla 2, zaplijenjene 2 puške.

Op a namjera: Grupa Berger - težište s obje strane ceste u Kupresu,
grupa Schoch - oko Livna, 105. izvi a ki bataljon - osiguranje mjesta Mok-
ronoge. Osloba anje I bataljona 741. puka i II bataljona 721. puka (Obro-
vac, Knin) za rajon Livna. (Mogu e samo kao privremena mjera, jer su pre-
ostali dijelovi za osiguranje pozadinskih veza nedovoljni.)

264. divizija: Kote s obje strane ceste Drniš-Split, u rajonu 20 km ju-
goisto no od Drniša, zaposjednute od ja ih bandi, koje ugrožavaju saobra-
aj. Plja kanje stoke i životnih namirnica u rajonu 7 km sjeverno od Tro-
gira.

U 12,05 sati 24 tromotorna bombardera izvršila napad na Šibenik (12
civilnih zgrada srušeno); u 12,55 sati 12 bombardera izvršilo napad na za-

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta,
arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/393-394.

² Vidi operaciju »Ziethen«, dok. br. 107, napomenu 2.

ljevo Solina i na Sušicu. Cesta Solin-Sušica, zbog veštih oštećenja prilikom bombardiranja, neupotrebljiva. 1 pogodak u električnu centralu. Gubitci u Šibeniku: 1 mrtav, 10 ranjenih, 3 Nijemca zatopano, 2 dobrovoljca³ ranjena.

Namjera: išćenje mjesta zaposjednutih od strane bandi istočno od Zadra.

[•••]

Pfafferott, v.r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 6333/43, pov. od 14. 12. 43.

BROJ 322

IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 14. PROSINCA 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O UNIŠTENJU MORNARIČKIH PUTNIČIKOVA NA PUTU TROGIR-SPLIT I BORBI PROTIV ETNIČKI I PARTIZANA KOD EVRSKA¹

RADIOGRAM Br. 1544

264. pješadijska divizija
XV brdskom armijskom korpusu

Poslano: 14. 12. u 23,30 sati
Priljeno: 15. 12. u 03,12 sati

Dnevni izvještaj od 14. 12. 43.

a) Izvještaji doušnika potvrđuju okupljanje jačih bandi u rajonu Zeleno-Muševčanovo, s namjerom da napadaju kolone za dotur. Prema drugim izvještajima, bande nastupaju u pravcu Livna. Vlastitim izvještajem utvrđeno da u Panju (8 km sjeverno od Sinja) nema neprijatelja. Izvještaje u pravcu Otoka (7 km istočno od Sinja), uz manji kontakt s neprijateljem. U 17,30 sati mornarička putnička kola na putu Trogir-Split (500 m istočno od k. 40) zaustavljena i u potpunosti užećom. Na njih je otvorena vatra. Zapaljena su ručno bombom.² Nema poginulih-

Bezuspješno prošćlan teren na kojem se vrše prepadi. Osujećen pokušaj nekolicine bandita, da izvrše prepad na etnički kantonman na zapadnoj ivici Štafilića. Živ brodski saobraćaj izmeću Braća i Šolte. U rajonu Skradina etnici zauzeli Bratiškovce, evrske i Dobropoljce.³ Tom prili-

³ Vjerojatno se odnosi na Talijane.

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 557/79-82.

² U tom rajonu je djelstvovao Marinsko-segetski NOP odred. Vidi dok. br. 376, napomenu 51.

³ Na tom području je djelstvovao Sjevernodalmatinski NOP odred.

kom neprijateljski gubici: 8 poginulih, 20 ranjenih. Lakše ranjen 1 etnik. Vlastita izvidnica javlja da u Bribirskim Mostinama (20 km jugosito no od Benkovca) nema neprijatelja. Namjera: Ometanje pokreta bandi u rajonu Mu -Brštanovo, prodorom snaga ja ine 1 ete iz Klisa ka Gizdavcu, iz Sinja ka Mu u, sa borbenim izvi anjem u pravcu Brštanova. Prodor 12. ete 893. puka iz Drniša u pravcu Ramljana. Borbeno izvi anje iz Kaštel Novog i Starog (8 km sjeveroisto no od Trogira) u pravcu sjevera na Radoši i iz Marine u pravcu sjevera na Gustinu. Uspostavljanje uporišta kod k. 40 (6 km sjeveroisto no od Trogira) i k. 208 (6 km sjeverno-sjeveroisto no od Trogira).

b) Obalna cesta kod Su urca ponovo prohodna.

c) 4. eta 891. puka upu ena u Zadar. Komandant 29. Štaba tvr avskih pionira pristigao u Siveri (5 km sjeveroisto no od Drniša).

d) Vrijeme: vedro, u obalnom podru ju obla no.

e) Gubici: nema.

Za to nost:

Kerling, podoficir, v.r.

Operativno odjeljenje,
br. 1712/43. pov.

BROJ 323

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 15. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIIJE O BORBAMA NIJEMACA KOD ŠUJICE I ETNIKA KOD KNINA¹

TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
III (german.) ŠS-tenkovskom korpusu
V SS-brdskom korpusu

Prilog dnevnom izvještaju od 15. 12. 43.

114. divizija: Neprijatelj brani prilaze rajonu Bugojno i Glamo i ugrožava put za dotur izme u Knina i Su evi a.

Grupa Berger, nakon teške borbe, odbacila neprijatelja ja ine 1000 ljudi, koji je u grupama od po 50-80 ljudi žilavo branio kote sjeverno od Šujice.² Na cesti je pionirska grupa otklonila 4 teške prepreke. Od neprijateljskih mina ima vlastitih gubitaka. Bande, koje su nastupale iz rajona Bos. Grahova u pravcu jugozapada, odbacile su etnike iz rajona Strmice (14

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/403.

² Vidi operaciju »Ziethen«, dok. br. 107, napomenu 2.

km sjeverno-sjeveroisto no od Knina) u pravcu juga, a sa dijelom snaga izvršile prodor na put za dotur u rajonu 14 km sjeverno-sjeverozapadno od Knina.³ Poginulo je 9 etnika, 11 ranjeno, a 4 su nestala. Zbog oja avanja etnika, I bataljon 741. puka angažiranje sjeverno od Knina. Prilikom zauzimanja skladišta plijena sjeveroisto no od Ervenika,⁴ 12. 12, neprijateljski gubici: 10 mrtvih, 15 zarobljenih. U nedostatku transportnih sredstava, 9 tona zaplijenjene municije uništeno je eksplozijom. Mjesta naklonjena bandama, u rajonu 20 km sjeverozapadno od Knina, popaljena: tom prilikom mnogobrojne detonacije od sakrivene municije. Zaplijenjeno je 30 komanda krupne stoke, 200 ovaca i koza. Vlastiti gubici: 6 mrtvih, 10 ranjenih; Neprijateljski: 49 mrtvih (broj vjerojatno ve i, prema izjavama zarobljenika - samo sjeverno od Knina 50), 18 zarobljenih, 16 prebjeglih (dijelom sa tovarnim životinjama,⁵ oružjem, municijom). Plijen: 1 puška, 1 pištolj, 6 konja, 2 tovarne životinje, neprijateljski dokumenti, 8 volova, 54 ovce.

Namjera: Izvi anje oko Šujice, akcija iš enja sjeverno od Livna. Nastupanje 661. poljskog dopunskog bataljona - Gospi -Su evi i. Dovo enje II bataljona 721. puka, za osiguranje, na cestu Žegar-Obrovac.

Izvještaj o pokretu

264. divizija: 4 eta 891. puka povu ena iz osiguranja konvoja u Zadar. Komandant 29. Štaba tvr avske inženjerije u Siveri u (5 km sjeveroisto no od Drniša).

[...]

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 6374/43. pov. od 15. 12. 43.

3 Vidi dok. br. 125, 128, 138, 186 i 187.

4 Vidi dok. br. 318 i 324.

5 Odnosi se na ustaško-domobransko stanovništvo koje je bježalo zajedno sa neprijateljskom vojskom ispred jedinica NOVJ.

BROJ 324

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 15. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE
ARMIJE O BORBAMA S PRVOM PROLETERSKOM I DEVETOM
DALMATINSKOM DIVIZIJOM KOD GLAMO A I KUPRESA I BOR-
BI DEVETNAESTE DIVIZIJE S ETNICIMA KOD KNINA²**

TAJNO
TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije,
Obavještajno odjeljenje,

Obavijestiti: V SS-brdski korpus

Prilog dnevnom izvještaju od 15. 12. 43.

Ha **114. lova ka divizija:** Pred »Ziethen«-om² neprijatelj, sa **1.** prole-
terskom i 9. divizijom na liniji 4 km sjeverno, 6 km zapadno od Šujice, 5 km
sjeverno-sjeveroisto no, 7 km sjeverozapadno od Livna, i dalje žilavo brani
prilaze Kupresu i Glamo u. Zra nim izvi anjem potvr eno uništenje Kup-
resa. Neprijateljski gubici: izbrojano 49 mrtvih, 18 zarobljenih, 16 prebjeg-
lih³ (dijelom sa tovarnim životinjama i oružjem). 19. divizija iz Grahova od-
bacila etni ku grupu 14 km sjeverno-sjeveroisto no od Knina ka jugu⁴ (50
mrtvih na strani neprijatelja - izjave zarobljenika). Rajon oko Strmice i sje-
verno od Plavna (14 km sjeverno-sjeverozapadno od Bolina) zaposjednut
od strane bandi. Ovi napadi predstavljaju opasnost za Knin i za put za do-
tur kod Zrmanja Vrela. Prilikom izvi anja skladišta plijena, sjeveroisto
no od Ervenika (vidi dnevni izvještaj od 12. 12),⁵ potu ena banda srednje ja-
ine (neprijateljski gubici: 10 mrtvih, 15 zarobljenih). Ostatak na Velebitu.
Zaplijenjena municija razne vrste, 9 tona, u nedostatku prevoznih sredsta-
va dignuta u zrak. Uništena su 3 mjesta sjeveroisto no od Ervenika, naklo-
njena bandama; tom prilikom - mnogobrojne detonacije po ku ama.

Pfafferott, v.r.

XV brdski armijski korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 6475/43. pov.

1 Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta,
arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 560/555.

2 Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

3 Vidi dok. br. 323, napomenu 5.

4 Vidi dok. br. 323, napomenu 3.

5 Vidi dok. br. 318 i 323.

BROJ 325

IZVJEŠTAJ PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 16. PROSINCA 1943. O UPU IVANJU SNAGA 118. LOVA KE DIVIZIJE NA PELJEŠAC¹

Prijepis radiograma od 1. 12. 43., poslanog u 09.45 sati - primljenog u 15.40 sati.

Izveštaj V SS-brdskog armijskog korpusa o pokretu trupa² od 15. 12. 43.

118. lova ka divizija: Pokretni SS-protivavionski vod - na položaj, u rajon Neuma. 1 protivavionski vod iz Neuma u pravcu Dra e. 1 vod tenkovske ete 105. bataljona u pravcu Stona. Štabna baterija II diviziona 668. artiljerijskog puka u pravcu Gabele, 5. baterija 668. artiljerijskog puka u pravcu Ljubuškog.

BROJ 326

OBAVJEŠTENJE KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 16. PROSINCA 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG AMRIJSKOG KORPUSA O NAMJERAMA DVADESETŠESTE DIVIZIJE NOVJ DA IZVRŠI DESANT U RAJONU SPLITA¹

RADIOGRAM Br. 2388

Komanda V SS-brdskog korpusa
XV brdskom armijskom korpusu,
Operativno odjeljenje

Poslano: 16. 12. u 18,05 sati
Primljeno: 16. 12. u 22,35 sati

Vlastito osmatranje kopna i zračno izviđanje (živ brodski saobraćaj). U otkrivenom području utvrđene pripreme za iskrcavanje 26. divizije na kopno.² U ovom slučaju rajon Splita smatrati težištem glavnog udara. Osigurati pripravnost valstinih snaga u ovom rajonu.

Za to nost:
[Potpis ne itak]

Komanda V SS-brdskog korpusa
Operativno odjeljenje,
br. 856/43. pov.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-313, film 190/232.

² O dolasku 118. lovačke divizije u Dalmaciju vidi dok. br. 201, 202, 204, 220, 229, 237, 246, 258, 270, 319, 320 i 338.

¹ Snimak originala (na teleprinteru) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/473.

² Vidi dok. br. 313, napomenu 2.

BROJ 327

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 16. PROSINCA 1943. KOMAN-
DI DRUGE OKLOPNE ARMIIJE O BOMBARDIRANJU AERODRO-
MA ZEMUNIK I BORBAMA KOD LIVNA I KNINA¹**

TAJNO
TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomoćenom generalu u Hrvatskoj
III (german.) SS-tenkovskom korpusu
V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 16. 12. 43.

Vrijeme: obala - vedro, planina - sjeveroisto ni vjetar, unutrašnjost
oblačno.

Opća situacija: nepromijenjena.

264. divizija: Vlastita izvidnica javlja daje most kod Panja (10 km sjeverno od Sinja) dignut u zrak. U rajonu 16 km sjeverno od Splita neprijatelj se, pred našim borbenim izvištanjem povukao. U 09,40 sati napad 12 neprijateljskih lovaca na aerodrom Zemunik, kod Zadra. Manje štete pri inženjerskoj vatrom iz avionskog oružja. U 18,00 sati neprijateljski izvištani i iznad Šibenika (2 bombe, bez prijavljene štete). Šibenik napustilo 60% građana - nedostatak radne snage za istovar brodova.

Namjera: Prodor u rajon 16 km sjeverno od Splita i 20 km zapadno od Sinja.²

114. divizija: Neprijateljski napadi na uporišta duž ceste za dotur Obrovac-Livno upućuju na namjeru da se prekine snabdijevanje Livna.

Izvištanje grupe Berger izvršeno samo uz manji dnevni kontakt s neprijateljem. Pri ledenoj buri, grupa Schoch odbacila neprijatelja nazad u planine 6-8 km sjeveroistočno od Livna. Iznenadnim napadom jakih bandi iz pravca sjeveroistoka borbena grupa je u teškim borbama bila privezana s bokom i silom prinuđena na obranu, djelimično bliskom borbom mogla se povući tek u zoru.³

Banda srednje jačine 6 km sjeverno i sjeverozapadno od Priluke.

Angažirani protiv bandi u rajonu Strmice, 14. 12. dijelovi I bataljona 741. puk odbacili su ih ka sjeveru i sa etnicima zauzeli kote 12 km sjeverno od Knina.⁴

1 Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/426-427.

2 Vidi dok. br. 145 i 156.

3 Vidi operaciju »Ziethen«, dok. br. 107, napomenu 2.

4 Vidi dok. br. 125, 128, 138, 186, 187 i 323.

Poljski dopunski bataljon iz Gospića - za Medak. U 15,00 sati 2 vlastita lovca nadlijetjela Livno u pravcu jug-sjever. Vlastiti gubici: 6 poginulih 21 ranjen; neprijateljski: 31 poginuo.

Namjera: Produžetak marša 661. poljskog dopunskog bataljona i polazak na marš II bataljona 721. puka iz Obrovca.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 6386/43. pov. od 16. 12. 43.

BROJ 328

IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 16. PROSINCA 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O ISKRCAVANJU PARTIZANSKIH SNAGA U TROGIRU, SUKOBU S PARTIZANIMA KOD BRŠTANOVA I BOMBARDIRANJU AERODROMA ZEMUNIK¹

RADIOGRAM Br. 1547

264. pješadijska divizija
XV brdskom armijskom korpusu

Poslano: 16. 12. u 00,20 sati
Primljeno: 16. 12. u 03,10 sati

Dnevni izvještaj od 15. 12. 43.

A) Prema izvještaju doušnika, neprijateljske snage, iskrcane u Trogiru,² imaju zadatak da se ponovo vrate u Italiju. U okolicu D. Muća navodno pristigla jaka banda³ sa tovarnim životinjama, dolaze i iz Zelova. Kod Levice (17 km sjeverozapadno od Splita) jaka banda⁴ (većim dijelom ranjenici iz rajona Livna, (koji treba da budu transportirani na otoke odnosno za Italiju).

Prema izjavama zarobljenika, u Brštanovu (16 km sjeverno od Splita) oko 150 bandita u engleskim i talijanskim uniformama, vjerojatno su došli prije 10 dana sa Braćom, sa 6 lakih mitraljeza, sa zadatkom da ometaju dotur za Split. Vlastita izvidnica javlja da je dignut u zrak most kod Panja (6 km sjeverno od Sinja). Borbeno izviđanje, poduzeto iz Gizdavca u pravcu Brštanova, uz slabiji otpor neprijatelja⁵ na k. 634 i k. 619, dostiglo Žižicu a staju

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhivna knjiga, mikroteka NAV-N-T-314, film 557/75-78.

² Odnosi se na Devetu brigadu Dvadesete divizije NOVJ koja se 1. prosinca 1943. god. iskrcala u rajonu Starog Trogira. Vidi dok. br. 102 i 139.

³ i ⁴ Odnosi se na Mosorski i Moseki NOP odred. Vidi dok. br. 156 i knj. 10, izvještaj Mosorskog NOP odreda od 1. siječnja 1944. god. dok. br. 4.

⁵ Odnosi se na Prvi bataljon Mosorskog NOP odreda. Vidi dok. br. 145 i knj. 10, izvještaj Mosorskog NOP odreda od 1. siječnja 1944. god., dok. br. 4.

(3 km jugoisto no od Brštanova). Neprijatelj se vjerojatno povukao ka Brštanovu. Na k. 742 (2,5 km sjeverno od Gizdavca) neprijateljsko osiguranje sa mitraljezima, izvi anje u pravcu Radoši a (6 km sjeverno od Kaštel Novog i Starog), bez kontakta sa neprijateljem.

U 9,40 sati napad 12 neprijateljskih lovaca na aerodrom Zemunik, kod Zadra. Vatrom iz avionskog oružja pri injene manje štete. U 18,00 sati neprijateljski izvi a i nad Šibenikom. Ba eno 2 bombe, bez pri injavanja štete.

Namjera: Prodor u pravcu Brštanova. Izvi anje u pravcu Ramljana i odatle ka sjeveru, u pravcu Pribude i Movran - masiva (2 km južno od Postinja).

B) Šibenik napustilo 60-80% civila. Nedostatak radne snage za istovar brodova.

C) Vrijeme: sun ano, vedro.

D) Gubici: nema; zapadno od Gizdavca zarobljen jedan vojnik u engleskoj uniformi.

Za to nost:
[Potpis ne itak]

Operativno odjeljenje,
br. 1731/43. pov.

BROJ 329

IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 16. PROSINCA 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O BORBI ETNIKA I PARTIZANA KOD SKRADINA I BOMBARDIRANJU ŠIBENIKA I ZADRA OD STRANE SAVEZNI KE AVIJACIJE¹

RADIOGRAM Br. 1552

264. pješadijska divizija
Komandi XV brdskog armijskog korpusa
Isturenom komandnom mjestu

Poslano: 16. 12. u 23,32 sati
Primljeno: 17. 12. u 01,25 sati

Dnevni izvještaj od 15. 12. 43.

a) U napadu na Brštanovo 5. eta 892. puka, oja ana sa po 1 vodom 7. i 10. ete 892. puka, u 12,00 sati javlja da su zauzete k. 499 i kote isto no odatle. Pružaju i otpor, neprijatelj se povla i ka Brštanovu.²

U rajonu Mu -Postinje 9. eta 893. puka, 15. 12. bez kontakta sa neprijateljem.³ Oja ana 12. eta 893. puka dostigla Ramljane, bez kontakta sa

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 557/71-74.

² i ³ Vididok. br. 145 i 156 i knj. 10, izvještaj Štaba Mosorskog NOP odreda od 1. sije nja 1944. god., dok. br. 4.

neprijateljem. etnici, isto no od Skradina, potisnuti od strane ja e bande,⁴ koja je napadala sa sjevera, iz rajona evrsaka (16 km sjeverno od Skradina), povukli su se na jug, do linije Plastovo (6 km sjeverno od Skradina)-Sonkovi (6 km sjeverozapadno od Skradina).

Namjera: iš enje puta za dotur Drniš-Split. Izvi anje iz Ramljana u pravcu sjevera, ka Pribudama. Prodor od po jedne borbene grupe (ja ine oko 11/2 ete) iz rajona Marine ka Rogoznici i iz Šibenika ka Primoštenu.

U 13,30 sati 12 dvomotornih bombardera na visini od 2000 m, sa pravcem leta - jugoistok, izvršili napad na Šibenik. Vatra iz avionskog oružja 1 oko 25 bombi. Srušeno 10 privatnih zgrada, 5 ošte eno. Gat je pogo en na 3 mjesta. Šinska postrojenja, južno od željezni ke stanice, uništena na 2 mjesta. Željezni ki promet prekinut za najmanje 2 dana. Još nisu utvr eni gubici u ljudstvu.

U 14,00 sati teški zra ni napad na Zadar. Još nisu poznate pojedinosti o štetama i gubicima.

c) 15.12, oko 22,00 sati, jedna dizel-barkasa u šibenskoj luci potopljena aktom sabotaze. Ispitivanje u toku.

d) Vrijeme: vedro.

e) Vlastiti gubici: 1 podoficir i 2 vojnika ranjeni, 2 vojnika nestala; 4 etnika poginula. Neprijateljski gubici: 20 mrtvih.

Za to nost:

Kerling, podoficir, v.r.

Operativno odjeljenje,
br. 1746/43. pov.

4 Vidi dok. br. 171 i 436.

BROJ 330

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 17. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIIJE O NAPADIMA PARTIZANSKIH JEDINICA NA UPORIŠTA DUŽ PUTA SINJ-LIVNO-ŠUJICA¹

TAJNO
TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomoćenom generalu u Hrvatskoj
V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 17. 12. 43.

Vrijeme: obala - vedro, u planinama - noć u jak mraz; u unutrašnjosti - oblačno.

Opća situacija: Teški zračni napadi na Zadar i Šibenik, povećana neprijateljska dejstva u rajonu Livno-Šujica.

264. divizija:

Prodori u pravcu javljenih neprijateljskih pokreta imali su kontakt sa neprijateljem samo u rejonu 16 km sjeverno od Splita.² Pred našim napadom neprijatelj se povukao nazad u mjesto Brštanovo. U rajonu 24 km sjeverno od Šibenika, četnici se povukli pred jakim bandom u rajon 12 km sjeverno od Šibenika.³ Vatra iz avionskog oružja, 25 bombi, razoreno 10 privatnih kuća, 5 oštećeno. Gat razoren na 3 mjesta, a tračnice na 2 mjesta. U 14,00 sati teški zračni napad na Zadar, još nema pojedinosti o tome. Dizel-barkasa u luci Šibenik potopljena sabotажom; istraga u toku. Gubici: 1 mrtav, 3 ranjena, 2 nestala; 4 četnika poginula. Neprijateljski gubici: 20 mrtvih.

Namjera: Prodor po jedne borbene grupe (1 1/2 četa) iz Marine u pravcu Rogoznice i iz Šibenika u pravcu Primoštena.

114. divizija:

U otkrivanju neprijateljskih zračnih napada na Livno, odbijeni su svi mnogobrojni neprijateljski napadi na uporišta duž ceste Sinj-Livno-Šujica.⁴ Sjeverno od Šujice bombama uništena banditska izviđačka patrola. Jaka banda, na maršu sjeverno od Šujice ka jugu, uspješno savladana artiljerijskom vatrom. U rajonu Potočani, nakon odbijanja neprijateljskih noćnih napada koji su obilovali gubicima, neprijatelj ojačava kote na sjeveru (500, sa teškim mitraljezima). Sjeverno od Livna neprijatelj se povu-

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačke mikroteka NAV-N-T-314, film 555/430-432.

² Vidi dok. br. 145 i 156.

³ Vidi dok. br. 171, 329 i 436.

⁴ Vidi operaciju »Ziethen«, dok. br. 107, napomenu 2.

kao iz oslobođenog rajona 2 km od ivice mjesta. U rajonu Prologa (15 km zapadno od Livna) odbijeni jaki neprijateljski napadi. Kote zapadno od mjesta zauzete od strane neprijatelja (300, sa teškim naoružanjem). Posada iz Potočana vraćena u Livno. U 14,30 sati 12 američkih bombardera nadlijetelo Livno. Vlastiti gubici: 4 poginula, 13 ranjenih, oružje i oprema onih koji su pali u naknadnoj borbi (15. 12). Neprijateljski gubici: 65 mrtvih, 9 prebjeglih (od toga 2 Talijana). Kod neprijatelja velik broj ranjenih od artiljerijske vatre.

Namjera: Premještanje 8. ete 741. puka za Potočane, ojačavanje posade u Hanu Prologu.

[...]

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 6400/43. pov. od 17. 12. 43.

BROJ 331

IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 17. PROSINCA 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O BORBAMA KOD BRŠTANOVA I BOMBARDIRANJU ZADRAMA¹

RADIOGRAM Br. 2329
TAJNO

264. pješadijska divizija
XV brdskom armijskom korpusu

Poslano: 17. 12. u 11,20 sati
Primljeno: 17. 12. u 12,17 sati

Prilog dnevnom izvještaju od 16. 12. 43.

A) Napad borbene grupe 5. ete 892. puka zaustavljen 600 m ispred istočne strane Brštanova.² Brštanovo zaposjednuto od strane jake bande, koja pruža jak otpor. Žestoka vatra iz neprijateljskih mitraljeza sa k. 620 (2 km sjeveroistočno od Brštanova), k. 672 (1,5 km sjeverno-sjeveroistočno od Brštanova), k. 459 (1,5 km južno-jugozapadno od Brštanova) i k. 581. (3 km južno-jugozapadno od Brštanova).

Nije moguće angažiranje jačih snaga sa artiljerijom, pošto je ojačani I bataljon 892. puka još potčinjen 114. lovačkoj diviziji u akciji »Ziethen«.³

¹ Snimak originala (na teleprinteru) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 557/67-70.

² Vidi dok. br. 145, 156, 330, 336 i knj. 10, izvještaj Štaba Grupe NOP odreda za srednju Dalmaciju od 15. siječnja 1944. god. i izvještaj Štaba Mosorskog NOP odreda od 1. siječnja 1944. god., dok. br. 4 i 40.

³ Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

Zbog osiguranja puta za dotur 5. eta 892. puka ponovo u Gizdavcu, sa osiguranjem na k. 634 i k. 619. Tamošnje osiguranje 9. eta 893. puka uklonilo 3 prepreke između Postinja i Vrbe.

B) U 10,00 sati napad 8 neprijateljskih lovaca, u niskom letu, na civilne automobile na cesti Zemunik-Smil i . Vatrom iz avionskog oružja ubijeno 8 civila, a 15 ih je ranjeno. Kod Biograda oboren 1 lovac. Avion je izgorio. Pilot koji je skočio sa padobranom istočno od Biograda, još nije uhvaćen.

Već javljen napad, u 14,00 sati, na Zadar izvršilo je 28 dvomotornih bombardera, sa visine od 2-3000 m, sa 1. talasom letela sa istoka na zapad, a sa 2. talasom sa sjevera na jug. Od bombardiranja teška oštećenja na pristaništu. Pojedina skladišta i više kuća u gradu gore. Parobrod nosivosti 8000 tona navodno je pogođen u komandnu kabinu. Most u luci nije prohodan. Trenutno nije moguć prilaz teretnih vozila pristaništu.

Gubici: kopnena vojska - poginuli potporučnik Böttcher, iz 264. bataljona za vezu i 1 vojnik; 6 ranjeno (od toga 1 teško ranjen), 2 konja ubijena; mornarica - 2 poginula i više ranjenih.

Civilni gubici: još nisu poznati.

Pogođen zatvor. Preživjeli pobjegli. Radi uznemiravanja, u 22,01 sati napad na Zadar, sa pojedinačnim bombardiranjem.

264. pješadijska divizija
Operativno odjeljenje,
br. 1747/43. pov.
Dr. Schulte

BROJ 332

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 18. PROSINCA 1943. O ŽILAVOM OTPORU PARTIZANA KOD PRIMOŠTENA, BOMBARDIRANJE RAJONA TROGIRA I SPLITA OD SAVEZNI KIH AVIONA I BORBAMA KOD STRMICE¹

TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomoenom generalu u Hrvatskoj
V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 18. 12. 43.

Vrijeme: obala - obla no, planina - mraz: unutrašnjost - magla.
Op a situacija: nepromijenjena.

264. divizija:

Odbijen napad na uporište kraj ceste Obrovac-Livno.² Borbenoj grupi, koja prodire od Šibenika ka Primoštenu, 14 km južno-jugoisto no od Šibenika neprijatelj pružio žilav otpor.³ Grupa u daljem nastupanju. Od grupe, koja napreduje od Marine ka Rogoznici, do sada nema izvještaja. Primošten i Rogoznica do 20. 12. ostaju zaposjednuti, a također i osiguranja na cesti Drniš-Knin. U rajonu Trogir-Split neprijateljski bombarderi s pojedina nim bombardiranjem i vatrom iz avionskog naoružanja. Vlastiti gubici: 2 ranjena; neprijateljski gubici: 10 mrtvih, 3 zarobljena.

114. divizija:

U no i 17.12. jaki neprijateljski napadi na kote sjeverno od Šujice, koje su, nakon privremenog gubitka, protivnapadom ponovo osvojene.⁴ Napadi traju. Dijelovi I bataljona 741. puka, uz snažan otpor, 16. 12. probili se do kota neposredno južno od Strmice⁵ (14 km sjeverno od Knina).
[...]

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/433.

² i ⁴ Vidi operaciju »Ziethen«, dok. br. 107, napomenu 2.

³ Odnosi se na Šibensko-trogirski NOP odred. Vidi knj. 10, izvještaj Štaba Grupe NOP odreda za srednju Dalmaciju od 15. sije nja 1944. god., dok. br. 40.

⁵ Vidi dok. br. 187.

BROJ 333

IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 18. PROSINCA 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O NAPADU PARTIZANA NA UPORIŠTE KOD OBROVCA I JAKOM OTPORU PARTIZANA KOD PRIMOŠTENA¹

RADIOGRAM Br. 2358

TAJNO

264. pješadijska divizija
XV brdskom armijskom korpusu

Poslano: 18. 12. u 02,35 sati
Primljeno: 18. 12. u 03,00 sati

Dnevni izvještaj od 17. 12. 43.

A) Prema izvještaju, ja a banda namjerava se iskrcati 19. 12. u obalnom rajonu Rogoznica-Primošten.² Saobra aj kolona izme u Drniša i Klisa 17. 12. protekao bez kontakta sa neprijateljem. U toku no i napala je ja a banda uporište I bataljona 892. puka na k. 1203 (10 km sjeveroisto no od Obrovca), na cesti Obrovac-Livno. Neprijatelj odbijen. Borbena grupa, koja se probijala od Šibenika ka Primoštenu, naišla je kod k. 252 i k. 295 (1 km južno od uvale Grebaštice) na ja i otpor neprijatelja.³ Prema posljednjem izvještaju, ona nastupa duž obale u pravcu Primoštena. Nema izvještaja od grupe koja nastupa iz rajona Marine u pravcu Rogoznice.

Namjera: Sa 1 oja anim vodom poja ati grupu koja nastupa u pravcu Marine. Nakon dostizanja kona nog cilja, borbene grupe Primošten i Rogoznica odmaraju se do 20. 12. Trenutna osiguranja puta za dotur Drniš-Klis sa dosadašnjim izvi a kim zadacima do 20. 12.

B) 17. 12. u intervalu od 18,00 do 00,00 sati, neprijateljski bombarderi, sa pojedina nim bombardiranjem i vatrom iz avionskog oružja, nadlijeteli rajon Split-Trogir.

C) Vrijeme: obla no, hladno.

D) Gubici: a) vlastiti: 2 ranjena;

b) neprijateljski: 10 mrtvih, 3 zarobljena.

Za to nost:
[Potpis ne itak]

264. pješadijska divizija
Operativno odjeljenje,
br. 1767/43. pov.

¹ Snimak originala (na teleprinteru) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 557/64-66.

² Odnosi se na Prvu prekomorsku brigadu. Vidi dok. br. 8, napomenu 2 i dok. br. 132 i 140.

³ Otpor je pružio Šibensko-trogirsko NOP odred. Vidi knj. 10, izvještaj Štaba Grupe NOP odreda za srednju Dalmaciju od 15. sije nja 1944. godine, dok. br. 40.

BROJ 334

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KOR-
PUSA OD 19. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMI-
JE O ODBIJANJU NAPADA PARTIZANA KOD DUGOG RATA I PO-
TAPANJU NJEMA KIH BRODOVA KOD SPLITA¹**

RADIOGRAM

V SS-brdski korpus
Komandi 2. oklopne armije

19. 12. 43.

Dodatni izvještaj Obavještajnog odjeljenja od 18. 12. 43.

Kod Dugog Rata, 4 km zapadno od Omiša, 18. 12. u 24,00 sati, sa hr-
vatskim trupama odbijen napad 2-300 vojnika.² 1 mrtav, 1 ranjenik zarob-
ljen. Vlastita prevozna sredstva kod Splita i jugoisto no odatle napadnuta
od strane brzih amaca; 1 dvotrupna peniša potopljena, 1 uplovila u Pod-
goricu,³ a o 3 nedostaje izvještaj.

Za to nost:
[Potpis ne itak]

V SS-brdski korpus
Obavještajno odjeljenje

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 486/1160-1161.

² Vidi dok. br. 146, 154, 186 i knj. 10, izvještaj Štaba Dvadesetšeste divizije NOV Jod 15. sije nja 1944. god., dok. br. 39.

³ Vjerojatno u Podgoru. Vidi dok. br. 186, napomenu 106.

BROJ 335

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 19. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE
ARMIJE O GUBICIMA DEVETE DALMATINSKE DIVIZIJE KOD
LIVNA I U NAPADU NA HAN VAGANJ¹**

TAJNO
TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomoćenom generalu u Hrvatskoj
V SS-brdskom korpusu

Prilog dnevnom izvještaju od 19. 12. 43.

114. divizija: Plijen u Livnu:² 1 automat, 30 pušaka, 2600 zrna pješadijske municije, ručne bombe, dokumenti. Neprijateljski gubici od zrakoplovstva, prema izjavama prebjeglih, 9. divizija je 17. 12. imala slijedeće gubitke.: 387 mrtvih i preko 500 ranjenih. Razni znaci navode na to, daje ovaj broj vjerojatan. Serpentine zapadno od Han Prologa oslobođene od strane dijelova III bataljona 741. puka. Nakon slabijeg otpora, neprijatelj se povukao u pravcu sjevera. Otklonjeno 7 cestovnih prepreka. Konvoj za opskrbu između Sinja i Livna bez kontakta sa neprijateljem. Neprijateljski gubici prilikom napada na uporište Han Vaganj (zapadno od Han Prologa)³ 17. 12.: 10 mrtvih, 1 zarobljen, 1 prebjegao, 1 laki mitraljez, 4 puške, 500 zrna pješadijske municije. Vlastiti gubici: 4 ranjena.

Namjera: Uređene uporišta u Potočanima (6 km istočno od Livna) od strane 8. čete 741. puka.

Izvještaj o pokretu

264. divizija: Obalno-lovački bataljon »Brandenburg« 17. 12. kreće iz Splita na novi zadatak (sa vlastitim vodenim prijevoznim sredstvima); dijelovi obalno-lovačke artiljerije sa 8 oficira, 290 podoficira i vojnika za Zadar.

114. divizija: 1. četa 741. puka smijenjena od strane dijelova II bataljona 721. puka, a 1. četa 721. puka od strane dijelova 661. poljskog dopunskog bataljona.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 6424/43. pov. od 19. 12. 43.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/454.

² Vidi operaciju »Ziethen«, i dok. br. 107, napomenu 2.

³ Vidi dok. br. 144.

BROJ 336

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 19. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIIJE O NAPADU PARTIZANA NA NJEMA KU KOLONU ZA SNABDIJEVANJE KOD DRNIŠA, AKCIJI ETNIKA KOD ZADRA, NAPADU PARTIZANA NA LIVNO I ŠUJICU I BORBAMA KOD STRMICE¹

TAJNO
TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
V SS-brdskom korpusu.

Dnevni izvještaj od 19. 12. 43.

Vrijeme: obla no, djelomi no razvedranje.

Op a situacija: Privremen prekid neprijateljskih napada na Livno-Šujica.² Operacija »Panther«³ te e po planu, bez ve eg otpora neprijatelja; veliki plijen u stoci.

264. divizija: Neprijatelj je 17.12. napustio Brštanovo (16 km sjeverno od Splita), ponijevši sa sobom mrtve, povukao se u pravcu sjevera.⁴ 5. eta 892. puka pro ešljala mjesto bez kontakta sa neprijateljem. Jaka banda izvršila prepad na našu kolonu za snabdijevanje u rajonu 23 km jugoisto no od Drniša i primorala je na povratak - 2 poginula, 6 ranjenih. U rajonu 9 km isto no-jugoisto no od Zadra etnici izvršili iš enje 2 mjesta. 3 bandita poginula. Zbog smetnji na radio-vezama iz Primoštena i Rogoznice, nema izvještaja. U 11,15 sati vatrom iz avionskog oružja 16 neprijateljskih lovaca-bombardera u Trogiru nanijeli gubitke od 1 mrtvog, 2 ranjena. **Namjera:** Proboj kolone za snabdijevanje 114. i 264. lova ke divizije u pravcu Klisa.

114. divizija: Prema u estalim neprijateljskim napadima posljednjih dana, izvo enim uz veliki utrošak municije (minobaca i), a iji je vrhunac dostignut protekle no i istodobnim napadom na Livno i Šujicu, izgleda da je protivnik za 18. 12. oko Livna planirao iznenadni mir.⁵ Vlastiti gubici u no nom napadu: 1 mrtav, 13 ranjenih. Neprijateljski gubici: 73 poginula (1 oficir), 4 zarobljena; zaplijenjeno 5 mitraljeza. Dijelovi III bataljona krenuli u akciju iš enja serpentina zapadno od Han Prologa (15 km zapadno od Livna). Prije napada dijelova I bataljona 741. puka, sa etnicima, sjeverno

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/452-453.

² i 5 Vidi operaciju »Ziethen«, dok. br. 107, napomenu 2.

³ Ova operacija je izvo ena na podru ju Korduna i Banije.

⁴ Vidi dok. br. 156 i knj. 10, izvještaj Štaba Grupe NOP odreda za srednju Dalmaciju od 15. sije nja 1944. god. i izvještaj Štaba Mosorskog NOP odreda od 1. sije nja 1944. god., dok. br. 4 i 40.

od Knina, bande su se povukle ka sjeveru i zauzele etni ke stare položaje sjeveroisto no od Strmice.⁶ Neprijateljski gubici: 22 mrtva, 1 ranjen, 13 zarobljenih, 2 prebjegla. etnici zaplijenili 1 mitraljez, 30 pušaka.
[...]

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 6422/43. pov. od 19. 12. 43.

BROJ 337

OBAVJEŠTENJE KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 19. PROSINCA 1943. ŠTABU 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE O OTPO INJANJU OPERACIJE »HERBSTGEWITTER II« NA OTOKE KOR ULU, HVAR I BRA '

STROGO POVJERLJIVO
TELEGRAM

XV brdski armijski kopus
264. diviziji

19. 12. 43.

1) 20. 12. Peti SS-brdski korpus zapo inje »Herbstgewitter II«,² iš e nje otoka Kor ule, Hvara,³ Bra a.⁴ Mogu e iskrccavanje neprijateljskih snaga isto no od Splita.

2) 264. divizija odmah uspostavlja vezu s desnim krilom SS-korpusa u Omišu⁵ i, radi osiguranja korpusne granice, što je mogu e brže prebacuje 1 oja anu etu u okolicu Žrnovnice.

3) Javiti vremenske termine.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1052/43. pov. od 19. 12. 43.

6 Vidi dok. br. 187.

1 Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/484.

2 Vidi dok. br. 163, napomenu 3.

3 i 4 Za zaposjedanje otoka Hvara i Bra a vidi dok. br. 310 i 316.

5 U Omišu su bile jedinice 118. lova ke divizije.

BROJ 338

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KOR-
PUSA OD 20. PROSINCA 1943. O UPU IVANJU JEDINICA 118. LO-
VA KE DIVIZIJE NA PELJEŠAC I RAJON ZADVARJA¹**

Prijepis radiograma V SS-brdskog armijskog korpusa od 20. 12. 43.
poslanog u 10.00 sati - primljenog u 13,10 sati

Izveštaj o pokretu trupa od 20. 12. 43.

118. lova ka divizija:²

Dostignuto: 1/2 3. ete 738. lova kog puka - Kuna (8 km sjeverozapad-
no od Janjine).

Ma maršu: Štab, 1. i 2. teška baterija 118. brdskog divizionu - iz rajona
Ljubuščkog u pravcu Zadvarja. 3. teška baterija 118 divizionu iz Imotskog
u pravcu Zadvarja.

V SS-brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 912/43. pov.

BROJ 339

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KOR-
PUSA OD 20. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMI-
JE O PLANIRANOJ AKCIJI MORNARI KE BORBENE GRUPE
KOD BRA A I HVARA¹**

RADIOGRAM Br. 750/102
TAJNO

Poslano: 20. 12. u 14,25 sati
Primljeno: u 16,25 sati

Komandi 2. oklopne armije, Operativno odjeljenje

Planirana akcija mornari ke borbene grupe von Kleist, u vremenu iz-
me u 19. i 20. u rajonu Bra a, nije sprovedena. Razlozi: prilikom približa-
vanja krstarice »Cattaro«² otoku Silba (sjeverozapadno od Zadra), 1 tor-
pedni amac upao u zapreku od mreže; drugi je morao da ostane kod »Cat-

¹ Snimak originala (tipkan na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 190/107.

² O dolasku jedinica 118. lova ke divizije u Dalmaciju vidi dok. br. 201, 202, 204, 220, 229, 237, 246, 258, 270, 319, 320 i 325.

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva nje-
ma ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 190/79-80.

² Rije je o bivšoj krstarici »Dalmacija«. Vidi dok. br. 183, napomenu 45, 47 i 54, dok.
br. 194 i 376.

tara«. Sprovede akcije naredno za 20-21.; akciju izvršavaju 2 torpedna
amac u rajonu Bra -Hvar, radi uništenja neprijateljskog broskog pro-
stora.

Za to nost:
Heinrich, v.r.

V SS-brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 920/43. pov.

BROJ 340

**OBAVJEŠTENJE KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJS-
KOG KORPUSA OD 20. PROSINCA 1943. ŠTABOVIMA 114.1264. DI-
VIZIJE O ISKRCAVANJU PARTIZANSKIH JEDINICA S BRA A NA
SUPROTNU OBALU KOPNA¹**

TAJNO
TELEGRAM

XV brdski armijski korpus
- 264. diviziji
- 114. diviziji

Poslano: 20. 12. u 12,10 sati
Primljeno: 20. 12. u 13,14 sati

1) Od kasnog poslijepodneva 19.12, u toku su neprijateljska iskrcava-
nja² sa 5 brodova iz Postire (sjeverna obala Bra a) na kopno preko puta.
Postoji vjerojatno a iskrcavanja i na drugim mjestima nasuprot Bra u.

2) Angažirana ratna mornarica, brzi amac i torpedni amci.

3) Zbog poja anja obrambenog sektora Split, 264. diviziji se odmah po-
t injava 114. protivtenkovski bataljon iz Kistanja.

Odmah dostaviti izvještaj o situaciji sa Bra a.

4) 114. divizija upu uje u Sinj bataljon za osiguranje željeznice. Javiti
o pristizanju.

Pfafferott, v.r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1058/43. pov. od 20. 12. 43.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta,
arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/474.

² Vidi dok. br. 146-154 i 334.

BROJ 341

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 20. PROSINCA 1943. KOMAN-
DI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O IŠ ENJU RAJONA
BENKOVCA¹**

TAJNO
TELEGRAM

20. 12. 43.

Komandi 2. oklopne armije,
Obavještajno odjeljenje

Dnevni izvještaj od 20. 12. 43.

Op a situacija: Stalna dejstva neprijateljskog zrakoplovstva radi uz-
nemiravanja u rajonu Zadar-Šibenik.

[...]

264. pješadijska divizija: Prilikom iš enja rajona 13 km jugoisto no
od Benkovca, neprijatelju² naneseni slijede i gubici: 5 mrtvih, 1 zarobljen;
1 putni ki automobil. Vlastitim prodorom sa sjevera na Primošten (banda
- 800, skrenula ka sjeveru), znatno je skra en neprijateljski obalni pojas iz-
me u Trogira i Šibenik. Ja a banda³ (vjerojatno trogirski odred), u rajonu
24 km sjeverno-sjeverozapadno od Splita, uporno vrši ometanje na cesti za
dotur Drniš-Split. Prodor 3 kolone bio je omogu en tek nakon višesatne
borbe sa 3 napadaju e bande.

114. lova ka divizija: 1. proleterska i 9. dalmatinska divizija osigura-
vaju rejon 5 km sjeverozapadno, sjeverno i sjeveroisto no od Livna i Šu-
jice.⁴ Prilikom ure ivanja vlastitog uporišta Poto ana, odbijena slabija
banda na sjever. Sjeverno od Livna uništena banditska izvi a ka patrola.
Prema izjavama prebjeglih, protivnik se nastoji snabdjeti municijom iz po-
zadinskih uporišta.

Konvoj za snabdijevanje imao samo manji okršaj sa neprijateljem u ra-
jonu zapadno od Han Vagnja. Banditi oko Gospi a vjerojatno o ekuju pri-
stizanje 6. li ke divizije.

[...]

Ile Živa zrakoplovna aktivnost, bez bombardiranja, nad Zadrom. U
08,00 sati izvi a i, a u 13,15 sati, u toku bombardiranja, na Šibenik je ba-
eno 6 lakih i 1 teška bomba. U 08,00 sati iz 2 lovca-bombardera otvorena

1 Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta,
arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 560/544-545.

2 U trom rajonu je djelstvovao Sjevernodalmatinski NOP odred.

3 Vidi dok. br. 156.

4 Vidi operaciju »Ziethen«, dok. br. 107, napomenu 2.

vatra iz avionskog oružja na Drvenik. U 10,05 sati 8 neprijateljskih lovaca-bombardera, lete i sa jugozapada, bombardiralo i otvorilo vatru iz avionskog oružja na brod sa dva jarbola kod iova, zapadno od Splita.
[...]

XV brdski armijski korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 6578/43. pov.

BROJ 342

IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 20. PROSINCA 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O PONOVNOM ZAUZIMANJU PRIMOŠTENA, ISKRCAVANJU PARTIZANSKIH JEDINICA S OTOKA U RAJON PRIMOŠTENA I BOMBARDIRANJU SOLINA I KAŠTEL SU URCA OD SAVEZNIČKIH AVIONA¹

RADIOGRAM Br. 1246

264. pješadijska divizija
Komandi XV brdskog armijskog korpusa

Poslano: 20. 12. u 23,20 sati
Primljeno: 21. 12. u 04,30 sati

Dnevni izvještaj od 20. 12. 43.

a) Nije potvrđen izvještaj o ponovnim prikupljanjima bandi na otoku Ugljanu. Primošten ponovo očišćen od strane naše trupe. Ukupni neprijateljski gubici: 15 mrtvih, oko 60 ranjenih, 1 zarobljen. Prema izjavama zarobljenika, Štab 19. dalmatinske divizije² u Sapinim Docima (9 km isto-njugoisto no od Primoštena). Snage divizije od 2000 ljudi, sa teškim naoružanjem, ojačane sa 200-300 bandita, pristigle iz rajona Šolta-Brač i sa Visa i, iskrčane na Krmik (2 km južno od Primoštena), nalaze se na odmoru. Opremljeni sa engleskim uniformama.

Predviđen poduhvat »Bosna« (angažiranje u Bosni). Prodor u pravcu Rogoznice, bez kontakta sa neprijateljem. Rogoznica očišćena od strane naše borbene grupe. Vlastita izvidnica u pravcu Omiša javlja da u Sv. Martinu (10 km južno-njugoisto no od Klisa) i na Mosorskom masivu, k. 1330 (9 km jugoisto no od Klisa), nema neprijatelja. Cesta za dotur Drniš-Split

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 557/51-54.

² Ovo područje nisu nikada držale jedinice Devetnaeste divizije NOVJ. Međutim, u tom rajonu se 15. i 16. prosinca 1943. god. nalazila Deseta brigada Dvadesete divizije NOVJ koja je iz primorja pratila karavan u rejon Sinja Vidi knj. 10, izvještaj Desete brigade od 8. siječnja 1944. god., dok. 1, br. 18.

u rejonu Odak-Raduni (2 km istočno od Ramljana) zauzeta od strane jačane bande.³ Kolona, koja dolazi iz Klisa, noćno je u Vrbi.

Namjera: Radi osiguranja korpusne granice, prebacivanje ojačane 5. brigade 892. puka za Kamen (južno od Klisa). Išćenje rajona Odak-Raduni [...]

b) U 15,10 sati 8 neprijateljskih lovaca-bombardera, sa pravcem letenja sjever-jug, sa visine od 1000 m, bombardiralo i mitraljiralo zaliv Solin i električnu centralu u Suurcu. Gubitaka i šteta nema.

c) Pristizanje obalne artiljerije u Zadar, o čemu je javljeno 18.12. Komanda artiljerije 946. sa 1, 2 i 3. baterijom.

d) Vrijeme: u jutranjim satima olujno, od podneva oblačno i kišovito.

e) Vlastiti gubici: do sada javljeno - 1, podoficir ranjen. Neprijateljski gubici: 5 poginulih, oko 30 ranjenih, 1 zarobljen (prilog dnevnim izvještaju borbene grupe Primošten od 19. 12).

Za točnost:
[Potpis nečitak]

Operativno odjeljenje,
br. 1819/43. pov.

BROJ 343

IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 20. PROSINCA 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O BORBI S PARTIZANIMA KOD BENKOVCA I NAPADU SA VEZNIKI AVIONA NA DVA JEDRENJAKA KOD IOVA¹

RADIOGRAM Br. 1127

264. pješadijska divizija
XV brdskom armijskom korpusu

Poslano: 20. 12. u 00,02 sati
Primljeno: 20. 12. u 02,22 sati

Dnevni izvještaj od 17. 12. 43.

A) Prilikom išćenja rajona Lišane-Vukšići (14 km jugoistočno odnosno 13 km južno-jugoistočno od Benkovca), 5 neprijateljskih vojnika poginulo, 1 zarobljen, 1 putnički automobil zaplijenjen.² Bobena grupa, koja je prodirala iz Šibenika u pravcu Primoštena, protjerala neprijatelja,³ oko 800 ljudi, iz Primoštena na istok. Neprijateljski gubici: 10 poginulih, 30 ranjenih. Na putu za dotur Drniš-Split, kod rajona Odak-Raduni, višesatna

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 557/56-58.

² U tom rajonu je djelovao Sjevernodalmatinski NOP odred. Vidi dok. br. 341.

³ Odnosi se na dijelove Šibensko-trogirskog NOP odreda. Vidi knj. 10, izvještaj Štaba Grupe NOP odreda za srednju Dalmaciju od 15. siječnja 1944. god., dok. br. 40.

borba sa bandom,⁴ koja napada sa sjevera. Tri kolone se probile. Do sada nisu javljeni gubici. Vlastite snage nisu dovoljne za išenje rajona Odak-Rauni.

B) Živa neprijateljska zračna aktivnost nad Zadrom, bez bombardiranja. U 8 sati neprijateljski izvišnja nad Šibenikom. U 13,15, sati 6 lakih i 1 teški bombarder nad Šibenikom. Nije bilo bombardiranja. U 8 sati 2 lovca-bombardera, otvorila vatru na Drvenik. U 10,05, sati 8 neprijateljskih lovca-bombardera, dolaze i sa jugozapada, bombardiralo i otvorilo vatru iz avionskog oružja na 2 jedrenjaka kod Ciova.

C) Vrijeme: lako naobljenje, povremeno razvedranje.

D) Gubici: Vlastiti nisu javljeni; neprijateljski: 15 mrtvih, 30 ranjenih, 1 zarobljen.

Za to nost:
[Potpis ne itak]

Operativno odjeljenje,
br. 1806/43. pov.

BROJ 344

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 21. PROSINCA 1943. O PRISTIZANJU 118. IZVIŠNJA IZ BATALJONA U RAJON ZADVARJA¹

Prijepis telegrama od 21. 12. 43.

Poslano 11,38 sati
Primljeno: 12,20 sati

**Izveštaj V SS-brdskog armijskog korpusa
o pokretu² od 21. 12. 43.**

118. lovačka divizija:

Dostignuto: Štab i 3. teška baterija 118. brdskog divizionu - Zadvarje, 2. baterija 118. brdskog divizionu - Katuni (4 km sjeverno od Zadvarja), 1. baterija 118. brdskog divizionu - Provo.

⁴ Vidi dok. br. 152,156 i knj. 10, izvještaj Štaba Grupe NOP odreda za srednju Dalmaciju od 15. siječnja 1944. god. i izvještaj Štaba Mosorskog NOP odreda od 1. siječnja 1944. god., dok. br. 4 i 40.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-313, film 190/83.

² O dolasku jedinica 118. lovačke divizije u Dalmaciju vidi dok. br. 201, 202, 204, 220, 229, 237, 246, 258, 270, 319, 320, 325 i 338.

BROJ 345

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 21. PROSINCA 1943. O NAPADU PARTIZANA NA IGRANE I NA DRVENIK KOD PODGORE¹

Prijepis radiograma

Poslano: 21. 12. u 07,30 sati
Priljeno: 21. 12. u 11,45 sati

Dnevni izvještaj V SS-brdskog armijskog korpusa od 20. 12. 43.

Vrijeme: obla no, uve er kiša.

Op a situacija: aktivnost manjih bandi u sjeverozapadnom obalnom podru ju.

118. divizija: Nije potvr en izvještaj zrakoplovstva od 19. 12. poslije podne, o neprijateljskom iskrcavanju² kod rta Rat (4 km zapadno od Omiša).

U 21,30 i 22,30 sati napad slabijih bandi na Igrane i uporište. Odbijen napad na zaliv Drvenik³ (16 km jugoisto no od Podgore). U rajonu južno i jugozapadno od Stolca nastupaju e bande izvršile prepad na tragala ki odred.⁴ Još nisu poznati kona ni gubici.

U isto nom dijelu Kor ule primije eni jaki pokreti. Izgleda da civilno stanovništvo napušta isto ni dio Kor ule. Vlastita i neprijateljska artiljerijska vatra izme u Pelješca i Kor ule.

Ina e, u oto kom podru ju nema osmatranja. Jedna vlastita izvi a ka patrola kod Sv. Martina uspostavila vezu sa desnim susjedom.

Namjera: Jak izvi a ki prodor iz rajona Hutovo i Stolac u rajon jugozapadno od Stolca i iz rajona Stolac i Nevesinje u rajon sjeveroisto no od Stolca.

Zra na situacija: Samo slabija neprijateljska zra na aktivnost.

Vlastiti gubici: 1 mrtav, 1 ranjen, 5 nestalih.

Neprijateljski gubici: nisu utvr eni.

[...]

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 190/78.

² i ³ Vidi dok br. 146, 154 i 373.

⁴ Vidi dok. br. 350, napomenu 4.

BROJ 346

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 21. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIIJE O BORBAMA KOD ŠUJICE I NAPADU NA NJEMA KI KONVOJ KOD RAMLJANA¹

TAJNO
TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 21. 12. 43.

Vrijeme: oblala - kišovito, planine - kišovito; unutrašnjost - obla no, kiša.

Op a situacija:²

264. divizija: Izvještaj o ponovnim okupljanjima bandi na otoku Ugljanu nije potvr en. Primošten ponovo o iš en od strane vlastite trupe. Ukupni neprijateljski gubici: 15 mrtvih, 60 ranjenih, 1 zarobljen.³ Vlastiti prodor ka Rogoznici izvršen bez kontakta sa neprijateljem, mjesto ponovo o iš eno. Izvi anjem u pravcu Omiša, utvr eno da nema neprijatelja u rajonu 10 km jugoisto no i južno-jugoisto no od Klisa. Cesta za dotur, 20 km zapadno od Sinja, zaposjednuta od strane ja e bande.

Namjera: Premještanje oja ane 5. ete 892. puka za Kamen (južno od Klisa) radi osiguranja korpusne granice. iš enje rajona 20 km zapadno od Sinja, probijanje kolone za snabdijevanje.

Bezuspješan napad 8 neprijateljskih lovaca-bombardera na zaliv Solina i na elektri nu centralu u Su urcu.

114. divizija: Vlastita izvidnica iz Duvna izvještava daje rajon 12 km sjeveroisto no od Duvna zaposjednut od strane jakog neprijatelja.⁴ Izvidnica u rajonu 9 km isto no-jugoisto no i 4 km sjeverno od Šujice sudarila se s neprijateljem. Prilikom slamanja neprijateljskog otpora, 4 km sjeverno od Šujice, neprijatelj je zadobio velike gubitke, naro ito od artiljerijske vatre na D. Malovan. Ponovno oživljavanje aktivnosti bandi oko Livna i Han Prologa. Izvršen prepad na naš konvoj kod Ramljana (20 km zapadno od Sinja): 1 ranjen, 4 kamiona ošte ena. Cestovno osiguranje u rajonu Dobroselo-Srb preuzeto od strane II bataljona 721. puka, odbijeni napadi na uporišta. Nakon povla enja vlastite trupe, rajon Ervenik-Zegar (20-30 km zapadno-sjeverozapadno od Knina) ponovo zaposjednut od strane neprijate-

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/498-499.

² Dopisano rukom ne itljivo.

³ U tom rajonu je djelstvovao Šibensko-trogirski NOP odred. Vidi knj. 10, izvještaj Štaba Grupe NOP odreda za srednju Dalmaciju od 15. sije nja 1944. god., dok. br. 40.

⁴ Vidi operaciju »Ziethen«, dok. br. 107, napomenu 2.

lja.⁵ U 07,20 sati 7 neprijateljskih aviona nadljetalo Livno. Vlastiti gubici: 1 mrtav, 6 ranjenih; neprijateljski gubici: 88 mrtvih, 2 zarobljena, 18 prebjeglih. Zaplijenjeno 5 pušaka.

Namjera: Jako izvi anje u pravcu sjeverozapadno od Livna.

[•••]

Pfafferott, v.r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 6474/43. pov. od 21. 12. 43.

BROJ 347

**IZVJEŠTAJ KOMANDANTA DRUGOG BATALJONA 893. PUKA 264.
PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 21. PROSINCA 1943. O IŠ ENJU PO-
LUOTOKA ROGOZNICA¹**

II bataljon 893. grenadirskog puka
Operativno odjeljenje

Komandno mjesto bataljona,
21. 12. 43.

Izveštaj o borbenim akcijama izvedenim od 17. do 20. 12. 1943.

II bataljon 893. puka dobio je 16. 12. od 892. grenadirskog puka nare-
enje da sa jednom borbenom grupom, sastava 1 1/2 ete i 1 voda 13. ete,
izvrši iš enje poluotoka Rogoznice od neprijatelja² i da ga pro ešlja. Pod
komandom poru nika Klinkermanna, bataljon je borbenu grupu sastavio
na sljede i na in:

8. eta (komandni vod ete, 2 voda teških mitraljeza - minobaca a)	1	12	92
7. eta (1 vod)		3	40
6. eta (2 voda, uklju uju i i dodatnu zapregu 5. ete) 1		5	68
13. eta (1 vod lovaca)		4	25
Ukupno:	2	24	225

⁵ Odnosi se na Sjevernodalmatinski NOP odred.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka Vojni arhiv Freiburg, film 8/293-294.

² U tom rajonu dejstvovao je Šibensko-trogirski NOP odred. Vidi knj. 10, izvještaj Grupe NOP odreda za srednju Dalmaciju od 15. sije nja 1944. god., dok. br. 40.

Prodor do Starog Sela, pro ešljavanje poluotoka i otoka Rogoznica. Borbena grupa je 17. 12. u 5,30 sati nastupila od Trogira i u 10,30, bez kontakta s neprijateljem, dostigla Marinu, gdje su joj se priključila 2 voda 6. ete. Prodor je nastavljen u pravcu zapada, bez teškoća, do Podorljaka (k. 239). Odavde do pristizanja u Rogoznicu morali su otkloniti 12 cestovnih prepreka i na cesti popraviti 5 razorenih mjesta. Civilno stanovništvo okolnih mjesta mobilizirano je koliko je to bilo moguće. Prepreke, od 1 do 1 1/2 m širine i visine, prema izjavi civila, postavili su partizani prije 10 dana. Stanovništvo je bilo prisilno mobilizirano. U 16,30 sati grupa je dostigla mjesto Rogoznicu, bez otpora neprijatelja. Zbog velike udaljenosti i brdovitog terena, u toku cijelog nastupanja nije bilo moguće uspostaviti radio-vezu i pored mnogobrojnih pokušaja (napr. radio-stanica na crkvenom tornju u Rogoznici). Odmah izvršeno pro ešljavanje poluotoka, od strane 2 voda 6. ete i 1 voda 8. ete, kao i pretresanje mjesta Rogoznice i otoka, od strane ostataka borbene grupe, bilo je bezuspješno. Nakon organiziranja osiguranja, prenošili su i, shodno zapovijesti, krenuli 18. 12. na odstupni marš. U 12,30 sati grupa je ponovno stigla u Marinu, gdje je dobila slijedeće naređenje:

Povratak u Rogoznicu i sprečavanje eventualne neprijateljske akcije iskrcavanja.

Polazak iz Marine 19. 12. u 5,00 sati. Prodor protekao bez otpora neprijatelja i bez većih teškoća. Cilj je dostignut oko 10,00 sati. Raspored za sprovođenje naredbe - vidi skicu.

Ništa nije primijećeno, što bi ukazivalo na eventualnu akciju iskrcavanja ove noći; također u ovim vodama nije utvrđen nikakav saobraćaj brodovima. Shodno naređenju, 20. 12. u 8,00 sati grupa je izvršila odstupni marš, u 12,00 sati dostigla Marinu, a u 18,30 sati Trogir.

Svih tih dana nastupanja neprijateljski izvišaji su nadlijetali nastupnu zonu. Zbog opasnosti iz zraka, rašlanjivanjem kolona po dubini i pravovremenim alarmiranjem, bila je zagarantirana pasivna odbrana.

Gubici: U toku nastupanja iz Marine ka Rogoznici, 17. 12. uginuo je 1 konj dodatne zaprege (zaplijenjeni konj) 5. ete.

Naročiti incidenti: Uvečer 19. 12. oko 19,00 sati, jedna osiguravajuća grupa 7. ete, na južnoj strani otoka Rogoznice, otvorila je vatru iz mitraljeza na jedan ribarski brod, koji se u to vrijeme, dolazeći sa zapada, uputio ka suprotnom poluotoku. Prema izjavi zapovjednika grupe, brod se nalazio na udaljenosti od oko 300 m i, pored ponovljenog poziva nije krenuo ka otoku, već je produžio u suprotnom pravcu. Poginuo je ribar (Stjepan Zupanovi), kao i njegov sin. Ribar je zadobio ozlijede na nosu, podlaktici, nadlaktici i koljenu, a sin prostrijel tabana. Prvu pomoć pružio je sanitet 8. ete.

Utrošak municije: 50 metaka.

I z v j e š t a j o s t e e n i m i s k u s t v i m a

1) Vlastiti rezultati izvišanja

Na putu za nastupni marš, od Marine do ispred mjesta Podorljak, odstranjene su sve cestovne prepreke. Nije bilo prepreka samo na glavnoj cesti, već i na putevima istočno od sela Podorljak. Pri daljem nastupu gru-

pa je, 11/2 km iza Podorljaka naišla na izgaženu stazu, koja je u pravcu sjever-jug (od obale do planine) presjecala cestu. Na putu su postojali vidni tragovi mnogobrojnih mazgi, koje nisu mogle biti samo iz ovog mjesta; lako se prepoznavao i miris svježe balege od mazgi. 500 m dalje nalazila se druga manje izgažena staza. Na osnovu ovih činjenica, izgleda da se radi o doturnom putu partizanima od obale do planine.

2) Izjave civila

Jedini muškarac civil, nađen u mjestu Podorljak, rekao je u toku saslušanja, da je prethodnog dana kroz mjesto prošlo 200 partizana.

Jedan civil, koji stanuje u Rogoznici (otopljeno područje protivnik partizana), izjavio je slijedeće: Nakon odlaska Talijana, u Rogoznici se nalazilo oko 500 partizana sa dobrim naoružanjem i uniformom. Otada je u mjestu bilo samo manje grupe (2-6 ljudi). Na pitanje, odakle partizani dobijaju oružje, objasnio je: Prije otprilike 10 dana kod Sičenice, nasuprot otoku Sv. Arhanđela, istovaren je, pod jakom stražom, jedan neprijateljski prateći i vod sa doturom i odatle su odvedene mazge za Bosnu. Potrebni magarci rekvirirani su od seljaka iz okolice, a sami seljaci mobilizirani su u tu svrhu. Seljaci su se ponekad vraćali i bez svojih životinja. Ovdašnjim partizanskim grupama davano je malo stvari. U doturu su se nalazile značajne količine oružja (protivtenkovske puške također), kao i velike količine brašna i američkim natpisom (Eureka Flour). Partizani su iskoristili tešku situaciju u snabdijevanju stanovništva. Reklamirali su životne namirnice dobijene od Engleza i pozivali stanovništvo da pređe na njihovu stranu. Civili sve više i više prelaze na stranu partizana.

Ovu izjavu potvrđuju i podaci dobiveni od partizana povratnika, prema kojima je isto korišten put za dotur vodi od Sičenice (rt Oštrica) preko G. Sevida, G. Modrića, Podorljaka, Rastovca, Bliznaka Bristivici, gdje je mjesto pretovara.

Kapetan, komandant bataljona
[Potpis nečitak]

BROJ 348

**NARE ENJE KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 22. PROSINCA 1943. ŠTABU 264. PJEŠADIJSKE DI-
VIZIJE ZA SPRE AVANJE ISKRCAVANJA PARTIZANSKIH JE-
DINICA S OTOKA NA KOPNO¹**

STROGO POVJERLJIVO

TELEGRAM

264. diviziji
114. diviziji

3 primjerka
1. primjerak

Veza: 1) Operativno odjeljenje, 1052/43. str. pov. od 19. 12.
2) Operativno odjeljenje, 1063/43. str. pov. od 20. 12.

Rezime i dopune zapovijesti:

1) V SS-brdski korpus zapo eo iš enje otoka, »Herbstgewitter II-VI«, 22. 12. na Kor uli.² iš enje Bra a planirano za sredinu sije nja.

U svako doba ra unati sa povla enjem neprijateljskih dijelova s otoka na kopno, radi pružanja podrške opkoljenoj neprijateljskoj grupi u rajonu Bugojna. Opasnost od iskrcavanja prijeti naro ito obali Split-Omiš i Primošten-Rogoznica.

2) U duhu zajedni kog zadatka, 264. divizija spre ava iskrcavanje ja ih snaga bandi i dejstvo u pozadini. U tu svrhu, sa svim raspoloživim snagama oja ati lijevo krilp i poduzeti posebne mjere za osiguranje granice i veze sa desnim krilom 118. lova ke divizije. Osim toga, rajon Primošten-Rogoznica bit e osmatran od strane privremene posade, u slu aju neophodnog povla enja snaga iz Šibenika.

Kao pokretna rezerva u rajonu Split, 264. pješadijskoj diviziji se privremeno pot injava 114. protivtenkovski bataljon.

3) 114. lova ka divizija prebacuje se za Sinj, u korpusnu rezervu, bataljon odre en za osiguranje pruge Knin-Gračac. Osiguranje Sinja od strane 264. lova ke divizije ostaje potpuno netaknuto.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1277/43. pov. od 22. 12. 43.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka mikroteka NAV-N-T-314, film 555/627.

² Vidi dok. br. 163, napomenu 3.

BROJ 349

**IZVJEŠTAJ KOMANDIRA 11. ETE 893. PUKA 264. PJEŠADIJSKE
DIVIZIJE OD 22. PROSINCA 1943. O IŠENJU U REJONU JADR-
TOVAC-PRIMOŠTEN¹**

Kantonman, 22. 12. 1943.

**Borbeni izvještaj
11. ete 893. grenadirskog puka**

I Neprijateljska situacija

Utvrđena je aktivnost bandi u rajonu Primoštena.

II Zadatak

11. eta 893. grenadirskog puka, s potčinjenim protivtenkovskim topovima 7,5 cm, nastupio je 17. 12. 43. preko Jadrtovac ka Primošteni, otkrivajući oblast od bandi,² preko noći ostati u Primošteni i 18. 12. 43. vratiti se u Šibenik.

III Izvršenje zadatka

11. eta je 17. 12. 43, na cesti Šibenik-Jadrtovac-Rogoznica, u 10,30 sati, bez kontakta s neprijateljem, dostigla punkt istočno od uvale Grebaštica. Prilikom otklanjanja 3 prepreke, na željeni vod je sa k. 295, k. 215 i kota istočno odatle otvorena pušana vatra iz lakih mitraljeza. Nakon angažiranja protivtenkovskih topova s vatrenog položaja u okolici Dumića (neposredno jugozapadno od k. 56) na otkrivene lake mitraljeze na k. 215, 1. vod je dostigao k. 295. Bonom vatrom ovog voda na neprijatelja na k. 215 i istočno odatle, neprijatelj se povukao u pravcu juga na k. 365 i tu ponovo pokušao pružiti otpor. Pošto je 11. eta dostigla k. 215, neprijatelj se pojavio na k. 292, 1 km zapadno od k. 364, s obranom lakih mitraljeza i pušaka. Uništenjem i neutraliziranjem neprijatelja na k. 364, jedan vod 11. ete dostigao je k. 292 i prisilio tamošnjeg neprijatelja na povlačenje ka jugu. Uvjetovali su otežalim karakteristikama zemljišta, napad 11. ete je veoma sporo napredovao. Dovođenje protivtenkovskih topova nije bilo moguće, jer cesta, naročito na serpentini ispred Jelinjaka, nije bila prohodna za vozila sa širokim tragom zbog razaranja puta i 18 cestovnih prepreka. Budući da zadatak išenja rajona, zbog mraka, nije bio izvršen, 11. eta se, uz vatrenu podršku voda, u zoru premjestila na k. 292 ka zapadu i u 16,00 sati dostigla Tri-

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka Vojni arhiv Freiburg, film 8/291-292.

² U tom rajonu je djelovao Šibensko-trogirski NOP odred. Vidi knj. 10, izvještaj Štaba Grupe NOP odreda za srednju Dalmaciju od 15. siječnja 1944. god., dok. br. 40.

beši (neposredno isto no od k. 237) i tamo u toku no i prekinula dejstvo. eta je u toku 5 1/2-satne borbe prethodnog dana utrošila 1/3 municije za lake mitraljeze i 2/3 municije za teške minobaca e, a sa sobom je nosila opskrbu samo za 2 dana. Dotur municije i opskrbe nije bio mogu zbog gore navedenih razaranja ceste i zbog cestovnih prepreka, pa se eta 18. 12. 43. oko 6,00 sati povukla preko k. 252 (Višala), da bi u okolici Baselovi a (1,5 km jugozapadno od k. 252) sa ekala dotur opskrbe i municije i potom ponovo izvršila prodor na cilj napada. Prije dostizanja ovog rajona, prodor je izvršio 1 pješadijski vod, upu en od strane bataljona za podršku ete, koji je donio municiju i opskrbu za etu. Nakon pregrupiranja i preuzimanja municije i opskrbe, eta je izvršila prodor na cestu Jadrtovac-Rogoznica do Smrdelovca, skrenuvši ka zapadu i oko 16,00 sati, bez kontakta s neprijateljem, dostigla Primošten. Prilikom nastupanja ete, slabiji dijelovi neprijatelja su se, bez pružanja otpora, gore navedenom cestom povukli ka istoku, u brda. Prema iskazima stanovnika, 2 sata prije ulaska ete, bande su napustile Primošten i povukle se u pravcu istoka. eta se 20. 12. 43, u 8,00 sati, preko Smrdelovca i Jadrtovca, vratila u Šibenik. Prilikom približavanja ete, opaženi neprijatelj, na k. 364 (Drvenik), se bez borbe povukao ka istoku. Prema iskazu jednog zarobljenika, uhva enog prilikom akcije neprijateljske izvi a ke patrole na položaju ete, no u 17/18. 12. u Tribeši u, neprijateljski gubici iznose: 15 mrtvih i približno 50-70 ranjenih. Ovu izjavu potvrdili su i stanovnici Primoštena. Nema vlastitih gubitaka.

IV. Iskustvo

U strmim, brdovitim rajonima veza putem radija mogu a je samo uvjetno. Neophodno je i kvalitetno montiranje radio-aparata, da bi se garantiralo uspostavljanje radio-veze. Ako su razorene ceste i postavljene prepreke bezuvjetno neophodan je dotur i opskrba municijom, za tu svrhu najpogodniji su magarci i mazge. To je tim više neophodnije, jer se uspješno iš enje terena može vršiti samo s jedinicama koje, neovisne od vrstih cesta, s punom municijskom opremom, mogu u planini manevrirati i desno i lijevo i tako stvoriti preduvjet za opkoljavanje. Kod samostalnih dejstava ete mora se predvidjeti zbrinjavanje eventualnih ranjenika. Prilikom prodiranja ete na udaljeni cilj, trenutnim prevoznim sredstvima nije mogu a evakuacija eventualnih ranjenika i poginulih. U ovakvim slu ajevima medicinsko zbrinjavanje nije dovoljno i moglo bi nepovoljno djelovati na borbeni moral jedinice.

Opunomo eni poru nik
Hoffmann, v.r.

BROJ 350

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETOG SS-BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 23. PROSINCA 1943.0 DESAN-
TU JEDINICA 118. LOVA KE DIVIZIJE NA OTOK KOR ULU¹**

**Prijepis radiograma od 23. 12. 43. poslanog
u 07,15 sati, primljenog u 10,15 sati; u
Operativnom odjeljenju u 17.00 sati**

Dnevni izvještaj V SS-brdskog armijskog korpusa od 23. 12. 1943.

Vrijeme: kišovito, slaba vidljivost, maglovito, more valovito.

Opća situacija: Otpočela akcija »Herbestgewitter II«. ² Nakon iskrcavanja, neprijateljski otpor se pojačava, uz podršku mnogobrojnog teškog naoružanja. Situacija inače nepromijenjena.

118. lovačka divizija: Otpočela akcija »Herbestgewitter II«. Iznenadno iskrcavanje 750. lovačkog puka, s 2 ojačana bataljona i obalno-lovačkog bataljonom »Brandenburg«. Kod Rašča i Koruće skršen žestok neprijateljski otpor, podržavan teškim naoružanjem i artiljerijom. Usprkos teškom terenu, rominjanju kiše i neprijateljskim protivnapadima, poslije podne zauzeti Pupnat i Koruće. Povlačenje jačih neprijateljskih snaga iz Pupnata u pravcu zapada upućuje na to da neprijatelj namjerava napustiti isto ni dio Koruće. Do večeri 22. 12. prebačeni su: ojačani I bataljon 750. puka, obalno-lovački bataljon »Brandenburg«, 1. četa II bataljona 750. puka u Rašče; ojačani III bataljon 750. puka, 1. četa 118. pionirskog bataljona, Odjeljenje za vezu 118. divizije, 1. četa II bataljona 750. puka u Koruću.

Namjera za 23. 12. 43: Povlačenje teškog naoružanja (artiljerija i tenkovi). Iščenje istočnog dijela Koruće. Naknadni udar u pravcu zapada, uz držanje kota iz Pupnata. Prestižno angažiranje obalno-lovačkog bataljona »Brandenburg« na sjevernoj obali Koruće. Prebacivanje cjelokupnog I bataljona 738. puka na Pelješac. Do sada utvrđeni neprijateljski gubici: 30 mrtvih (izbrojano), 36 zarobljenih. Plijen: 1 brdski top, 1 teški mitraljez, 9 lakih mitraljeza, 2 teška minobacača, 50 pušaka, 30 engleskih uniformi, mnogo municije. Vlastiti gubici: 10 mrtvih, 4 ranjena (2 oficira), 1 nestao, 2 vlastita aviona (1 pilot spašen). 1 eskortni brod pogođen artiljerijskom vatrom, brod sposoban za plovidbu. 2 broda pogođena koncentričnom vatrom. U rajonu 118. lovačke divizije izvičanje u pravcu Dobranja (7 km sjeverozapadno od Preka)³ bez kontakta s neprijateljem.

Naknadni izvještaj: 20. 12. 43. neprijateljski prepad na ekipu koja je tragala za kapetanom Kirschner: 4 mrtva, 29 nestalih.⁴

[...]

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-313, film 487/317.

² Vidi dok. br. 163, napomenu 3.

³ Odnosi se na selo Dobranje (7 km sjeverozapadno od Prova ili 7 km jugozapadno od Aržana).

⁴ Vidi dok. br. 345, napomenu 4.

BROJ 351

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KOR-
PUSA OD 24. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMI-
JE O PARTIZANSKIM GUBICIMA NA KOR ULI¹**

RADIOGRAM
TAJNO

V SS-brdski korpus
Komandi 2. oklopne armije,
Obavještajno odjeljenje

Poslano: 24. 12. u 11,50 sati
Primljeno: 24. 12. u 14,58 sati

Dnevni izvještaj Obavještajnog odjeljenja od 23. 12. 43.

Isto na Hercegovina i Crna Gora - ništa posebno. Na Kor uli samo XIII brigada i 5-600 nekadašnjih interniraca² iz Italije. Engleske uniforme, opskrba, meci i oružje, u Blatu 3 topa i minobaca i. Ja e neprijateljske snage navodno u Blatu, Ve loj Luci. Neprijateljski gubici na Kor uli,³ ukupno do sada: izbrojano 136 mrtvih, pretpostavlja se da ih je 500, 80 zarobljenih, 3 topa, mnogo municije, 1 motorni jedrenjak. Vlastito uporište Baba Rica, 6 km sjeverozapadno od Zadvarja, napala manja banda. Prema izjavama stanovnika, u rajonu 8 km jugoisto no od Vrgorca 50 vojnika, 7 mitraljeza, 1 minobaca , sa zadatkom da se ometa saobra aj u rajonu uš e Neretve-Plo e.

Za to nost:
[Potpis ne itak]

V SS-brdski korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 942/43. pov.

1 Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva nje-
ma ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 487/570-571.

2 Odnosi se na Prvu prekomorsku brigadu.

3 Vidi operaciju »Herbstgewitter II«, dok. br. 163, napomenu 33.

BROJ 352

OBAVJEŠTENJE KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 24. PROSINCA 1943. ŠTABU 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE O PRETRPLJENIM GUBICIMA NA PENIŠI POGO ENOJ OD PARTIZANSKOG MINOBACA A KOD MURTERA

TAJNO
TELEGRAM

XV brdski armijski korpus
264. diviziji.

24. 12. 43.

Prilikom prolaska pored otoka Murtera, 18. 12. dvotrupnu penisu pogodilo minobaca . Poginulih 17.

Pfafferot, v.r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje
br. 6531/43. pov. od 24. 12. 43.

BROJ 353

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 25. PROSINCA 1943. O TOKU OPERACIJE »HERBSTGEWITTER II« NA OTOKU KOR ULI¹

Prijepis telegrama od 25. 12. 43.

Poslano: 15,53 sati
Primljeno: 16,30 sati

Izveštaj V SS-brdskog armijskog korpusa od 25. 12. 43.

»Herbstgewitter II«²

U jutarnjim satima 25. 12. zauzeta Smokvica (jugozapadno od Cara). Neprijatelj se nalazi na kotama Gradina (sjeverno od Smokvice) i 333 (zapadno od Smokvice). U 11,00 sati - položaj pripravnosti za dalji prodor u

1 Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-314, film 555/624.

1 Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 190/989.

2 Vidi dok. br. 163, napomenu 3.

pravcu Blata. Od obalnih lovaca³ još nema izvještaja. Engleski lovci iznad otoka.

Vlastite pomorske borbene snage, zbog slabog vremena, još nisu isplovile. 118. lovačka divizija do sada ne javlja o podršci mornaričkog borbenog odreda.

[...]

BROJ 354

IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 25. PROSINCA 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O ZAPLIJENI PARTIZANSKOG MOTORNOG JEDRENJAKA KOD PRIMOŠTENI I OTKRIVANJU PARTIZANSKOG SKLADIŠTA MUNICIJE U RAJONU MU A¹

RADIOGRAM

264. pješadijska divizija
XV brdskom armijskom korpusu

Poslano: 25. 12. u 23,45 sati
Prilmljeno: 26. 12. u 02,00 sati

Dnevni izvještaj od 25. 12. 43.

a) Borbena grupa, u prodiranju iz Biograda u pravcu Tijesno-Pirovac, jugoistočno od Miličevca (13 km jugoistočno od Biograda) naišla na slab neprijateljski otpor. U noć između 24. i 25. 12. nakon kraće borbe, zaplijenjen 1 motorni jedrenjak (oko 1 tona) koji je uplovio kod Primoštena. Neprijateljski gubici: 1 mrtav, 2 zarobljena. Vlastita izvidnica od Primoštena u pravcu istoka, bez kontakta s neprijateljem. Još nema izvještaja od borbene grupe, koja je izvršila prodor u rajon Rogoznice. Izvidnica na korpusnoj granici bez kontakta sa neprijateljem. U rajonu Mu a otkriveno banditsko skladište municije (sa 693 artiljerijske granate i 560 upaljača). Zbog telefonskih smetnji, još nema izvještaja od 1. čete 264. poljskog dopunskog bataljona i brdske baterije.

Namjera: Blokirati iskrcavanje neprijateljskog dotura, naročito u rajonu Primošten-Rogoznica. U Drniš 1. četa 264. poljskog dopunskog bataljona i brdska baterija.

b) Vrijeme: tmurno, oblačno.

c) Ukupni gubici: vlastiti - nema; neprijateljski: 1 poginuo, 8 zarobljenih.

Za to nost:

[Potpis i pečat]

Operativno odjeljenje,
br. 1887/43. pov.

³ Odnosi se na obalno-lovački bataljon »Brandenburg«.

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 557/37-38.

BROJ 355

IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 25. PROSINCA 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O PODUZETIM MJERAMA U CILJU OBALNOG OSIGURANJA I ONEMOGU AVANJA ISKRCAVANJA PARTIZANSKIM JEDINICAMA S OTOKA¹

RADIOGRAM Br. 1334

264. pješadijska divizija
XV brdskom armijskom korpusu

Poslano: 25. 12. u 20,40 sati
Primljeno: 25. 12. u 22,50 sati

U vezi s Operativno odjeljenje, br. 6549/43. pov., divizija izvještava sljedeće:

- 1) Na osnovu naredjenja str. pov., br. 1077 izvršeno je:
  - a) 25. 12. pokret 2 ojačane čete II bataljona 893. puka u rajonu **Stari Trogir-Rogoznica**;
  - b) 24. 12. pokret 2 ojačane čete I bataljona 893. puka u rajonu **Primošten-Zelovo**;
  - c) 25. 12. pokret iz **Biograda** u rajonu **Pirovac-Tijesno 2** čete ojačane jednim vodom lake poljske haubice.
- 2) Pojačanjem oslabljenih obrambenih rajona **Trogir, Šibenik i Zadar** onemogućiti se posljednja mogućnost banditskog iskrcavanja. U cijelom obalno-obrambenom sektoru naredjeno je izvesti akcija ko dejstvo i otvaranje vatre iz zasjede, naročito noću, na mjesta povoljna za iskrcavanje neprijatelja.
- 3) Osim toga, 2. četa III bataljona 893. puka, u rajonu **Ramljane-Muševac**, blokira banditski put **Primošten-Zelovo-Biteli** (uz istodobno osiguranje puteva za dotur).
- 4) Ovako izvršeno obalno osiguranje morat će stalno da sprovode dijelovi 114. lovačke divizije,² nakon povratka I bataljona 892. puka, angažiranog kod 114. lovačke divizije, i nakon zaposjedanja **Sinja**, kao i **Karina**. Još jednom se zahtijeva, kako je to već predloženo u dokumentima 568 i 592. str. pov, da se dijelovi divizije, angažirani u »Ziethen«,³ smijene od strane 114. lovačke divizije.

Za to nast:
Schmidler, v. r.

264. pješadijska divizija
Operativno odjeljenje,
br. 610/43. pov.

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačke mikroteka NAV-N-T-314, film 555/620-622.

² Omaška. Ovdje bi trebalo da stoji: dijelovi 264. pješadijske divizije.

³ Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

BROJ 356

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KOR-
PUSA OD 26. PROSINCA 1943. O BORBAMA 750. PUKA 118. LOVA -
KE DIVIZIJE NA KOR ULI¹**

Prijepis telegrama V SS-brdskog armijskog korpusa od 26.12.43, poslanog
u 08,15 sati - primljenog u 10,10 sati

Dnevni izvještaj od 25. 12. 43.

Vrijeme: kišovito, slaba vidljivost.

»Herbstgewitter II«:² Nakon odbijanja ja ih neprijateljskih napada dana 24. 12, zbog iskrcavanja obalnih lovaca³ u pozadini i prodora na Vela Luka, kao i zbog oštrog udara 750. lova kog puka u pravcu zapada, neprijateljski otpor 25. 12, znatno popušta. Pojave rasula. Pred vlastitom trupom neprijatelj se bori još jedino ja inom bataljona, prividno samo da bi štitio odstupanje.

U nastupu ka zapadu dostignuta linija Šibenik-510-381-309 (3 km isto no-jugoisto no i 6 km jugoisto no od Blata).

Namjera: iš enje zapadnog dijela Kor ule.

Obalni sektor 118. lova ke divizije: Sv. Martin (10 km sjeverozapadno od Omiša) zaposjednut od strane susjedne divizije;⁴ time je uspostavljena vrsta veza sa susjedom. U rajonu 3 km sjeverno-sjeveroisto no od Makarske, izvi a ka patrola se sukobila s neprijateljskom izvi a kom patrolom - 4 neprijateljska vojnika poginula. Vlastiti gubici:⁵ 5 mrtvih, 29 ranjenih. Neprijateljski gubici: izbrojana 34 mrtva, 42 zarobljena. Plijen: 4 teška mitraljeza, 2 laka mitraljeza, 3 minobaca a, 1 protivtenkovski top kalibra 5 cm, mnogo pušaka, municije i opreme; 3 broda sa 2 jarbola, 2 broda sa 1 jarbolom, 1 motorna barka. Slabija neprijateljska zra na aktivnost.

[...]

Prijepis telegrama V SS-brdskog armijskog korpusa od 26. 12. 43, poslanog u 09,10 sati - primljenog u 10,10 sati.

Oja ani 750. lova ki puk je dana 25.12. slomio i posljednji organizirani otpor neprijatelja na Kor uli. Masa potu enog neprijatelja napušta i zapadni dio otoka zbog napada iz pravca are i zbog intenzivnog gonjenja od strane obalno-lova kog bataljona »Brandenburg«, koji je, nakon iznenadnog iskrcavanja izme u 24. i 25. 12, kod Karbuna, s prednjim dijelovima ve 25. 12. u 10,00 sati, odnosno u 10,15 sati, prodro u Blato, odnosno Velu Luku.

Namjera za slijede e dane: iš enje otoka od razbijenih neprijateljskih dijelova i organiziranje obalne obrane. Slijedi kompletan izvještaj o plijenu i vlastitim gubicima.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 190/942.

² Vidi dok. br. 163, napomenu 3.

³ Odnosi se na bataljon »Brandenburg«.

⁴ Rije je o 264. pješadijskoj diviziji.

⁵ Odnosi se na gubitke u borbi na Kor uli.

Predlaže se dodjeljivanje Željeznog križa I reda konji kom kapetanu von Leipzigu, komandantu obalno-lovačkog bataljona, koji je i pored teške ozlijede zadobijene u ratu (amputirana mu je jedna noga) svojom primjernom angažiranošću, hrabrom odvažnošću i izvanrednim rukovodjenjem, znatno doprinjeo uspjehu na Korčuli.

Komanda V SS-brdskog armijskog korpusa
Operativno odjeljenje,
br. 1018/43. pov.

BROJ 357

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETOG SS-BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 26. PROSINCA 1943. O SITUA-
CIJI NA KORČULI¹**

Prijepis radiograma

Dnevni izvještaj V SS-brdskog armijskog korpusa od 26. 12. 43,
poslanog u 07,45 sati, primljenog u 11,30 sati

Vrijeme: kišovito, slaba vidljivost, poslije podne razvedravanje.

Opća situacija: Na Korčuli nema neprijatelja. Išena je još u toku. Situacija inače nepromijenjena.

»Herbstgewitter II«² Na Korčuli nema neprijatelja. Neprijateljski dijelovi navodno preobuhvataju civile. Lokalno išena je još u toku. Prema izjavama zarobljenika, 24. 12. su dijelovi I brigade³ prebačeni s Hvara, zbog ojačavanja; nakon iskrcavanja obalno-lovačkog bataljona⁴ ponovo se vratili na Hvar.

U obalnoj zoni 118. lovačke divizije primijećeni užurbani pokreti u pravcu otoka Mljet i Hvara. Vlastito izviđanje u rajonu Rogotina, bez kontakta s neprijateljem.

Stanje brodova: Veliki dio brodske potencijala, koji je stajao na raspolaganje diviziji, nije sposoban za angažiranje.

Zračna situacija: Prije podne dejstvo neprijateljskih lovaca na Korčulu i Pelješac. Samo manji napadi. Rano 26. 12. napad vlastite »štuke« na ciljeve na Hvaru. Neprijateljski gubici: izbrojano 35 mrtvih. Plijevi: 2 srednja protivavionska topa, 1 top kalibra 12 cm, 1 protivavionski top kalibra 2 cm.

[...]

¹ Snimak originala (tipkanog na pisarničkom stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-313, film 487/282.

² Vidi dok. br. 163, napomenu 3.

³ Prva dalmatinska brigada.

⁴ Bataljon »Brandenburg«.

BROJ 358

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 26. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE
ARMIJE O REZULTATU OPERACIJE »ZIETHEN« NA PODRUJU
LIVNO-DUVNO-ŠUJICA¹**

TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije

26. 12. 43.

Predmet: Borbe u rajonu Livno-Duvno-Šujica

Operacija »Ziethen«² (4–11. 12.) izvedena je radi zauzimanja mjesta Livno, Duvno i Šujica, koja su žilavo branjena, jakim protvnapadima neprijatelja, koji je vrhunac dostignut 17/18. 12. Vjerojatno iznuren, protivnik je odmah zatim prešao u obranu. U toku borbe u pokretu, cesta za dotur od Sinja do Šujice bila je otvorena i, u iznenadnom napadu na neprijateljski aerodrom Glamoč, preprena eksplozivom i miniranjem.

Od 4. do 23. 12. neprijateljski gubici su iznosili: izbrojano 750 mrtvih, a naša se sa najmanje 1000 mrtvih i ranjenih (samo u 9. dalmatinskoj diviziji, prema doušni kom izveštaju, 387 mrtvih i preko 500 ranjenih). Pored toga, još i 50 zarobljenih i 165 prebjeglih. Time je ukupan gubitak: 1965 boraca. Osim toga, 65 mitraljeza, 437 pušaka, velike količine municije, 1 kamion, stoka, dragocjeni dokumenti. Vlastiti gubici: 39 mrtvih, 173 ranjena.

Dejstva i posljedice

a) **Vojna:** Kvalitetne snage protivnika, vezane žestokom borbom, bile su onemogućene da se angažiraju protiv naših operacija »Kugelblitz« i »Schneesturm«. Vlastitim prodorom u tzv. oslobođenu teritoriju, u Bosni i Dalmaciji su bande bile prisiljene na obranu. Elitne divizije (1. proleterska i 6. liska), predviđene za prodor u Srbiju, preorijentirane su na obrambene zadatke u središnjoj oblasti Jajce-Bugojno. Tri dalmatinske divizije (9, 19, i 20.), kao i dijelovi 26. i prekomorske jedinice,⁴ onemogućene su u izvršenju zadataka na otocima i u obalnom području. Prilazi središnjem rajonu Jajce-Bugojno (sjedište crvene vlade) izvojevano osvajanjem Livno, kao i aerodromi za polijetanje i sletanja aviona u Glamoču, Duvnu i Livnu.

b) **Politi ko-propagandna:** Vjera u konačnu pobjedu komunista u Hrvatskoj, kod bandi i stanovništva, osjetno je uzdrmana. Veliki broj prebjeglih, skromna borbeno vrijednost tzv. elitnih divizija, otkrivanje komunističkih teritorijalnih organizacija (masovne grobnice 1200 strijeljanih⁴ u Livnu), veliki broj dobrovoljaca za hrvatske jedinice (već 1200).

¹ Snimak originala (tipkanog na pisanim stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 558/243.

² Vidi dok. br. 107, napomenu 2.

³ Odnosi se na Prvu i Drugu prekomorsku brigadu. Vidi dok. br. 8, napomenu 2.

⁴ Ovo je djelo ustaških jedinica.

Također i u borbama s neprijateljskim elitnim jedinicama, koje se ova-
ga puta nisu povukle, već se žilavo borile, potvrdila se nadmoćnost njema-
čkih trupa i na najtežem terenu.

Pfafferott, v.r.

XV armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 6575/43. pov.

BROJ 359

**PRIVREMENI SUMARNI IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG SS-BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 27. PROSINCA 1943. KOMAN-
DI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O OBOSTRANIM GUBICIMA PRILI-
KOM ZAUZIMANJA OTOKA KORČULE¹**

RADIOGRAM BR. 3424
TAJNO

Poslano: 27. 12. u 17,00 sati
Primljeno: 27. 12. u 22,35 sati

Komandi 2. oklopne armije,
Operativno odjeljenje

**Privremeni sumarni izvještaj V SS-brdskog armijskog korpusa
o izvršenju operacije »Herbstgewitter II«²**

Vlastiti gubici: 17 mrtvih, 1 nestao, 83 ranjena.

Neprijateljski gubici: 179 mrtvih; prema izjavama stanovnika ra-
se da ima 260 mrtvih i 300 ranjenih; 212 zarobljenih.

Plijen: 5 topova kalibra 10,5 cm (engl.), 2 brdska topa kalibra 7,5 cm
(talijan.), 3 protivavionska topa kalibra 7,6 cm (talijan.), 2 protivtenkovska
topa (mot.) kalibra 5 cm (engl.), 1 protivavionski top kalibra 2 cm, 1 pro-
tivtenkovska puška, 16 teških mitraljeza, 44 laka mitraljeza, 14 minobaca-
a, 5 automata, 824 puške, 1 engleska kola sa radio-stanicom, dijelovi velike
radio-stanice (engl.), više kilometara telefonskog kabla, 8 uništenih teret-
nih vozila (neupotrebljivi), 2 broda sa 3 jarbola, 15 brodova sa 1 jarbolom,
4 mala jedrenjaka, 4 motorna amca. 160 amaca na vesla.

Zaplijenjena municija: 470 topovskih punjenja kalibra 10,5 cm, 320 gra-
nata kalibra 10,5 cm, 3300 minobaca kih mina kalibra 7,5 cm, 1500 proti-
vavionskih granata kalibra 7,5 cm, 802 protivtenkovske granate kalibra 5
cm, 90 minobaca kih mina (njema .) kalibra 5 cm, 1800 minobaca kih
mina (talijan.) kalibra 5 cm, 1400 protivavionskih zrna kalibra 2 cm, 1500

¹ Snimak originala (na teleprinteru) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva nje-
ma ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 193/373-374.

² Vidi dok. br. 163, napomenu 3.

metaka za protivtenkovske puške, 4400 ručnih bombi, 350 signalnih metaka.

Vjerojatno će se količina plijena povećati, jer su svi navedeni komadi prije svega zaplijenjeni samo duž ceste.

Za točnost:
[Potpis nečitak]

Komanda V SS-brdskog armijskog korpusa
Operativno odjeljenje br. 1029/43. pov.

BROJ 360

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 27. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE
ARMIJE O NAPADU JEDINICA DVADESETE DIVIZIJE NOVJ NA
VRLIKU¹**

TAJNO
TELEGRAM

Komandi 2. oklopne armije

Situacija u Vrljici.

Neprijatelj, iz pravca istoka napada Vrljicu, sa X dalmatinskom brigadom, a iz pravca juga i zapada s IX brigadom, uz istodobno zaprećući avanjanje ceste Vrljica-Drniš.²

Napadi na vlak i uporište pored pruge Drniš-Knin upućuju na namjeru neprijatelja, da prekine put za snabdijevanje Knin-Drniš.
[...]

Pfafferott, v.r.

Operativno odjeljenje,
br. 6597/43. pov. od 27. 12. 43.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisarničkom stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačke mikroteka NAV-N-T-1314, film 555/612.

² Vidi dok. br. 152, 164, 165, 176, 186, napomenu 92 i dok. br. 365, 372, 374, 375, 422 i knj. 10, izvještaj Štaba Mosorskog NOP odreda od 1. siječnja 1944. god. i izvještaj Štaba Grupe NOP odreda za srednju Dalmaciju od 15. siječnja 1944. god., dok. br. 4 i 40.

BROJ 361

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 27. PROSINCA 1943. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIIJE O NAPADU PARTIZANA NA UPORIŠTE KOD TROGIRA I BORBI DIJELOVA DEVETNAESTE DIVIZIJE NOVJ KOD SRBA¹

RADIOGRAM

XV brdski armijski korpus
Komandi 2. oklopne armije,
Obavještajno odjeljenje

Poslano: 27. 12. u 09,08 sati
Primljeno: 27. 12. u 10,45 sati

Dnevni izvještaj od 27. 12. 43.

Op a situacija: nepromijenjena. Ponovo pojave podrivanja u hrvatskoj vojsci.

Ha: Obala - odbijen napad bande srednje ja ine na uporište zapadno-sjeverozapadno od Trogira (Mosorski odred).² Putovi za dotur: prikupljane dijelova 20. divizije.

25. 12. otvorena vatra iz pješadijskog oružja na Mu ; 26.12. rano 9. dalmatinska i Šibenska brigada (iz prethodnog rajona borbenih dejstava Sinj-Livno) povukle su se odatle u pravcu Vrljike.³ Slabije bande izvi aju u pravcu puta Drniš-Knin. Neprijatelj (dijelovi 20. divizije) je, bez borbe, pred našim trupama napustio Vrljiku i povukao se u planine, pravcem istoka i jugozapada (2 neprijateljska položaja u G. Maljkovu, 16 km sjeverozapadno od Sinja). Odbijen napad bande srednje ja ine 5 km sjeverno od Srba (dijelovi 19. divizije).

[...]

Za to nost:
[Potpis ne itak]

XV brdski armijski korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 6700/43. pov.

¹ Snimak originala (na teleprinteru) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 487/383-384.

² U tom rajonu jedejstvovao Šibensko-trogirski NOP odred. Vidi knj. 10, izvještaj Štaba Grupe NOP odreda za srednju Dalmaciju od 15. sije nja 1944. god.

³ Vidi dok. br. 176 i 186, napomenu 91 i dok. br. 360.

BROJ 362

IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 27. PROSINCA 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O BOMBARDIRANJU ZADRA I OTOKA UGLJANA OD SAVEZNI KIH AVIONA¹

RADIOGRAM Br. 1362

264. pješadijska divizija
XV brdskog armijskog korpusa

Poslano: 27. 12. u 23,20 sati
Primljeno: 28. 12. u 00,50 sati

Dnevni izvještaj od 27. 12. 43.

A) Prema etni kom izvještaju, Kistanje zaposjednuto od strane bandi. Vlastita izvidnica u pravcu Vuksića (14 km jugoistočno od Benkovca) bez kontakta s neprijateljem. Borbena grupa Primošten uspostavila vezu s borbenom grupom Rogožnica. Izvidnica iz Primoštena, u pravcu sjevera i sjeveroistoka, bez kontakta s neprijateljem. Izvištanje ceste Drniš-Knin bez kontakta s neprijateljem. U Žitnici (3,5 km južno-jugozapadno od Drniša) 1. eta 264. poljskog dopunskog bataljona; brdska baterija u Drnišu.

Namjera: Blokada iskrcavanja neprijateljskog dotura. Izvištanje na korpusnoj granici. Izvištanje u rajonu Vadalj (6 km istočno-jugoistočno od Primoštena).

B) U 12,44 sati 12 dvomotornih bombardera napalo Zadar. Pravac leta sjever-jug. Bombardiranje parobroda »Italija« i otoka Ugljan. Do sada nema gubitaka. U 11,15 sati vlastiti izvištanje iznad Šibenika.

C) Vrijeme: sunano, vedro, olujno.

D) Gubici: vlastiti - nema; neprijateljski - 2 prebjegla (prisilno mobilizirani).

Za to nost:
[Potpis ne itak]

Operativno odjeljenje,
br. 1917/43. pov.

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 557/26-27.

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA DRUGE OKLOPNE ARMIIJE OD
28. PROSINCA 1943. O BORBAMA NA OTOKU KOR ULI⁴**

Izvod iz dnevnog izvještaja 2. oklopne armije od 28. 12. 1943.

Poduhvat »Herbstgewitter II«² je završetkom akcije iš enja uspješno okona an.

Zauze e otoka Kor ule je od odlu uju e važnosti za obranu obale protivu pokušaja iskrcavanja Saveznika, za sprije avanje stalnog snabdijevanja bandi s mora i za otvaranje puta za snabdijevanje morem izme u Dalmacije i Crne Gore (Kotor). Osobito priznanje zaslužuje Komanda 118. lova ke divizije, kao komanda poduhvata, i trupne komande - naro ito 750. lova ki puk i oran za borbu obalsko lova ki bataljon »Brandenburg«.

Naši gubici, koji iznose ukupno 100 mrtvih i ranjenih, mali su u odnosu na težinu borbe protivu jako utvr enog neprijatelja. Uspjehu su znatno doprinijeli mornarica pod komandom Admirala Jadranskog mora i zrakoplovstvo pod komandom zrak. k-danta Hrvatske, koji su poduhvat pomagali pod teškim vremenskim prilikama i s primjernom borbenoš u.

Prilikom poduhvata »Herbstgewitter II«, neprijatelju, koji je napadu 750. lova . puka pružio žilav otpor, nanijeti su teški gubici i zaplijenjeno je mnogobrojno oružje i municija.

Izvanredno teško i nepregledno planinsko zemljište, naro ito na prostoru Pupnat-Smokvica i r ave vremenske prilike stavljali su trupama najve e zahtjeve. Brzim prodorom i smjelim i preduhitrenim iskrcavanjem obalskog lova kog bataljona »Brandenburg« neprijatelju nije dato vremena da se ponovo zaustavi, i u višednevnim uzastopnim dnevnim i no nim napadima slomljen je otpor neprijateljskih zaštitnica.

Neprijateljski gubici: 500 mrtvih, 300 ranjenih, 212 zarobljenih, 7 topova (od kojih 5 engleskih 10,5 cm/cm), 4 protivavionska oru a, 3 protivkol-ska oru a (motor, engl.) 14 minobaca a, 60 pješ. automatskih oru a, 1 bazuka, 824 puške, 1 radio-kola i dio 1 velike engleske radio-stanice, 8 kamiona, 2 jedrenjaka sa po 3 jarbola, 19 sa 1 jarbolom, 4 jedrilice, 4 motorna amca, 160 malih amaca, velike koli ine teške i lake municije (me u kojima okruglo 1.000.000 pješad. metaka). Plijen koji sadrži mnogobrojno englesko oružje i opremu vjerojatno e se i dalje pove avati.

[...]

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka London, film N-10/303785.

² Vidi dok. br. 163, napomenu 3.

BROJ 364

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KOR-
PUSA OD 28. PROSINCA 1943.0 ZAVRŠETKU OPERACIJE »HERB-
STGEWITTER II« NA KORULI I BOMBARDIRANJU MLJETA I
HVARA OD STRANE NJEMAČKE AVIJACIJE¹**

Prijepis radiograma od 28. 12. 43.

Poslano: 07,00 sati
Primljeno: 09,35 sati

Skraćeni dnevni izvještaj V-SS-korpusa od 28. 12. 43.

Operacija »Herbstgewitter II«² završeno. Dobijeno još plijena. Zračnim izvišnjem, na zapadnoj obali otoka Biševa utvrđeno prisustvo jednog motornog broda, dužine 60-70 m (primijećena 4 otvora za utovar, 1 dimnjak). Prikupljanje snaga normalno. Bombardiranje, sa 5 aviona tipa Ju 87, isto nog rta otoka Mljeta; 5 pogodaka bombama u baterijski položaj i napad na brodske ciljeve u zapadnoj luci Hvara. Punim pogotkom potopljen jedan parobrod nosivosti 400-500 BRT. Oštećena 2 broda s 3 jarbola. Izvišnja patrola utvrdila prisustvo manjih banditskih grupa u rajonu 7 km sjeveroistočno od Stolca, na kotama 1057-1115.

[...]

1) Snimak originala (tipkanog na pisanim strju) u Arhivi Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-313, film 190/7449882.
Vidi dok. br. 163, napomena 3.

BROJ 365

**ZAPOVIJEST ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 28. PROSIN-
CA 1943. ZA DEBLOKADU VRLIKE¹**

TAJNO

264. pješadijska divizija
Operativno odjeljenje,
Br. 1918/43. pov.

Divizijsko komandno mjesto
28. 12. 43.

Z a p o v i j e s t
za deblokadu posade u Vrlici
(karta 1:100.000)

1) **Neprijatelj** je u ranim jutarnjim satima 27. 12. 43, s ja im snagama (otprilike 2-3000 ljudi); opkolio jednu etu 114. lova ke divizije, koja je zaposjela Vrliku.² eta nema dovoljno municije. Od 17,00 sati nema radio-veze.

Prema posljednjim izvještajima, eta namjerava da se probije prema Kijevu (8 km sjeverno-sjeverozapadno od Vrlike).

Raspored neprijateljskih snaga

Planina Svilaja-visovi Orlovac (5 km južno-jugozapadno od Vrlike) - Maglaj (6 km jugozapadno od Vrlike): IX dalmatinska brigada;³

Maovice (3 km jugozapadno od Vrlike): Mosorski odred;⁴

Vinali (4 km sjeveroisto no od Vrlike): X dalmatinska brigada;⁵

Kosore (3 km sjeveroisto no od Vrlike): dijelovi VI dalmatinske brigade;

Vokovice (8 km jugozapadno od Vrlike, na putu Drniš-Vrlika): po sve-
mu sude i nema neprijatelja.

Mora se ra unati s neprijateljskim posjedanjem k. 825 (3 km isto no
od Vokovice).

2) **114. lova ka divizija**, s jednom oja anom etom, nastupa 28. 12. u
7.00 sati iz Kijeva (8 km sjeverno-sjeverozapadno od Vrlike) duž ceste za
Vrliku, radi deblokade Vrlike.

3) **Borbena grupa Heinz** (2 oja ana voda 264. poljskog dopunskog ba-
taljona s pot injenim vodom 5. baterije 264. artiljerijskog puka) polazi rano
28. 12. iz Drniša i u 9,00 sati nastupa iz Vokovice, gdje im se javlja etni ki
zapovjednik sa 100 etnika pot injenih kapetanu Heinzu, radi deblokade

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikrotekã Vojni arhiv Freiburg, film 8/296-297.

² Vidi dok. br. 164, 165, 176, 186. napomenu 91 i 92 i dok. br. 360, 372, 374, 375, 422 i knj. 10. izvještaj Štaba Dvadesete divizije od 10. sije nja 1944. god., dok. br. 24.

^{3, 4 i 5} Vidi knj. 10, izvještaj Štaba Dvadesete divizije NOVJ od 10. sije nja 1944. god., izv-
ještaj Štaba Mosorskog NOP odreda od 1. sije nja 1944. god., dok. br. 4 i 24.

opkoljenih snaga u Vrlici. Potrebno je da se bezobzirnim **prodorom** napadnu i unište bande okupljene u tom rajonu. Nakon izvršene deblokade snaga opkoljenih u Vrlici, borbena grupa Heinz se ponovo vraća za Drniš. Zaposjedanje Vrlike izvršiti će 114. lovačka divizija.

4) **Veze:** radiom.

Radio-stanica na vatrenom položaju 5. baterije 264. artiljerijskog puka, koja stoji na raspolaganju kapetanu Heinzu, održava vezu s 264. bataljonom za vezu u Siveri. Vezu iz Siveri sa Komandnim mjestom divizije uspostavlja 264. bataljon za vezu.

Posebno se skreće pažnja na dostavljanje izvještaja, najmanje svakog sata, o vlastitoj i neprijateljskoj situaciji.

*Nake,*⁶ v.r.

BROJ 366

OBAVJEŠTENJE KOMANDANTA JUGOISTOKA OD 29. PROSINCA 1943. VRHOVNOJ KOMANDI WERMACHTA O PLANIRANIM OPERACIJAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ PO ETKOM 1944.¹

**Telegram
Strogo povjerljivo**

OKW/WFSt, Op. (H) **Jugoistok**

Sije anjske operacije 2. oki. A.

K-dant Jugoistoka
(K-da Grupe armija »F«)
Prim.: 31. pros. 1943.
Br. 560/43. str. pov.

1) Nastavak »Šnešturm«:

Cilj: Razbijanje Titovih grupacija u rajonu južno od Banja Luke-zapadno od Travnika-Livno-Glamo.

Rukovođenje: V SS-brd. A. K.

⁶ Albin Nake, komandant 264. pješadijske divizije.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-311, film 285/676-677.

Trupe: 1. brd. div., 7. SS-brd. div., glavnina 369. leg. div., 114. lov. div., 901. oki. gren. nastavni puk, 92. gren. puk (mot.).

Potrebno vrijeme: do otprilike 15. 1. 44. godine.

2) U nastavku »Šnešturm« (oko 15. 1. 44. predviđena se jedna druga veza a operacija uglavnom s 1. brd. div. i 7. SS-brd. div. Po etak operacije se uslijediti veza prema razvoju situacije kod bandi.

3) **Operacija »Napfkuhen«**

Cilj: Razbijanje banditskih snaga između u Save i linije Doboj-Banja Luka.

4) **Operacija »Adler I«**

Cilj: Zaposjedanje obalskog odsjeka Novi (uklj.)-Karlobag (uklj.).

Rukovo enje: 15. brd. A. K.

Trupe: 371. pješ. div., ustaška formacija Gospić.

Potrebno vrijeme: od oko 20. 1. 44.

5) **Operacija »Adler« II**

Cilj: Zaposjedanje i očišćenje obalskog odsjeka uklj. i priobalnih otoka između u desne granice grupe armija i Zadra (isklj.). Razbijanje banditskih snaga koje se nalaze u Lici.

Rukovo enje: K-da 15. brd. armijskog korpusa.

Trupe: 392. (hrv.) leg. div. 114. lov. div., ukoliko još bude na raspolaganju zbog naređenog odlaska.

6) **Operacija »Weinachtsmann«:** (kao što je izvješteno aktom k-ta Jugoistoka, Ia, br. 4263/43 str. pov. od 28. 12. 43).

7) **Grupacija »Kane«:** (kao što je objavljeno aktom k-ta Jugoistoka, Ia, br. 4163/43 str. pov. od 20. 12. 43).

8) **Nastavak »Herbstgewitter«²**

Cilj: Zaposjedanje dalmatinskih otoka između u Splita i Dubrovnika.

Rukovo enje: K-da V SS-brd. A. K.

Trupe: Dijelovi 118. div., bataljon obalskih lovaca »Brandenburg«, dijelovi 264. (stacionirane) pd.

Potrebno vrijeme: (potpuno ovisno od angažiranja dovoljnog brojskog prostora) otprilike do sredine veljače.

9) Jedinice koje su aktom OKW/WFSt, Op. (H) Zapad, br. 663138/43, str. pov. od 27.12.43. određene, bit će angažirane za očišćenje rajona između u mjesta na kojima budu angažirane i mjesta utovara.

Za to nost

kapetan

j- 13

K-tJugoistoka (K-da Grupe armija »F«)
Operativno odjeljenje,
br- 4296 str. pov. od 29. 12. 1943.

2 O izvršenim operacijama »Herbstgewitter II« na Korčuli vidi dok. br. 163, napomenu 3, »Herbstgewitter III« na Mljet vidi dok. br. 179, 316, 371 i 376. Operacija »Herbstgewitter IV« - zauzimanje Hvara - izvedena je 31. siječnja 1944. god. a »Herbstgewitter V i VI« - zauzimanje Brača i Šolte - 9. siječnja 1944. god. Ove operacije nisu tekle po ranijem planu (vidi dok. br. 310 i 316) a i mijenjani su njihovi nazivi. Tako je operacija na Braču dobila naziv »Morgenwind« a na Šolti »Morgenwind II«.

3 [Potpis nečitljiv]

BROJ 367

**ZAPOVIJEST ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 29. PROSIN-
CA 1943. ZA IŠ ENJE RAJONA ZELOVO-KLADNJICE-PRGO-
MET-BRŠTANOVO¹**

TAJNO

264. pješadijska divizija
Operativno odjeljenje,
Br. 620/43. pov.

Divizijsko komandno mjesto
20. 12. 43.

11 primjeraka
9. primjerak

Zapovijest

**za iš enje rajona Zelovo-Kladnjice-Prgomet-Brštanovo
operacija »Hasenjagd«)**

Karta: 1:100.000

1) Situacija kod neprijatelja:

Zelovo - sjedište jednog banditskog štaba (partizanski vođa Bujenj),² navodno zaposjednuto od strane bande srednje jačine. Banditski punkt za tranzitni saobraćaj.

Muslimi Gornji: previjalište bandi.

Živ naizmjeni ni saobraćaj Zelovo-Biteli .

Biteli - do 25. 12. sjedište VIII dalmatinske brigade³ (sada angažirana južno od Vrlike). Vjerojatno izvjestan period sjedište Štaba 20. divizije, skladišna baza, punkt za tranzitni saobraćaj. U Biteli u, navodno po peštinama i seljačkim kućama (pod zemljom) magazini talijanskih auto-guma i municije, kao i motornih vozila.

Cesta Biteli -Panj-Hrvace-Sinj na više mjesta porušena kopanjem rupa i preprekama od kamenja.

Most kod Panja razoren.

Cesta Postinje-Mu - premještanjem partizanskog mostobrana Pri-mošten-Rogoznica u rajon Livna, presjeca je cesta u ovom rajonu, zbog čega je uslijedilo ponovno nastupanje jačih bandi, sa prepadima na naše kolone. Cesta osigurana od strane vlastite trupe; nikakvih izvještaja o neprijatelju.

este zasjede od strane bandi kod Postinje-Kambelovića -kuća južno od k. 580 - (1 km sjeverno od Postinja) i peštinama u brdu Movran, trig. 843

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-315, film 1839/494-497.

² Tako piše u originalu. Vjerojatno je riječ o Vici Buljanu.

³ Odnosi se na Osmu NO brigadu Dvadesete divizije NOVJ.

(2,5 km južno od Postinja). U rajonu Mu a 25. 12. otkriveno banditsko skladište municije.

Nisko - banditski punkt za tranzitni saobra aj. Javljeno daje 23. 12. u rajonu Nisko-Le evica primije ena IV dalmatinska brigada (1500 ljudi).⁴ Tamo je o ekivala odje u od bra . brigade, koja se sada nalazi na odstupnom maršu preko Mu a-Biteli a za rajon Glamo .

Le evica - banditski punkt za tranzitni saobra aj. Skladište za snabdijevanje trupa. Nalaze se dijelovi Trogirskog udarnog bataljona.

Brštanovo - banditski punkt za tranzitni saobra aj.

Prgomet - banditski punkt za tranzitni saobra aj. Javljeno 20. 12. o prolasku 200 bandita ka obali. Vjerojatno zaposjednut Od strane dijelova Trogirskog udarnog bataljona.

Trogir - mjesta sjeverno i sjeverozapadno od Trogira (Maljkovi i, Jadri i, Muštre, Sevo) zaposjednuta od strane dijelova Trogirskog udarnog bataljona. Štab u Maljkovi i. Bande naoružane teškim pješadijskim oružjem. Izme u Trogira i Splita ponovni pokušaji da se dignu u zrak cestovni mostovi.

Može se o ekivati ja i otpor prilikom prodora u pravcu Zelova (obezbje enje pozadine za jedinice oko Vrlike) i kod Prgometa (Trogirski udarni bataljon).

2) **264. pješadijska divizija** dijelom snaga sprovodi akciju iš enja od bandi u rajonu Zelevo-Kladnjice-Prgomet-Brštanovo. Akcija nosi naziv »Hasenjagd« i sprovodi se X- ana, koji e biti pravovremeno objavljen.

3) **Raspoložive snage:**

a) I bataljon 892. puka, bez 4. ete, oja an 1 vodom 13. ete 892. puka.

b) Štab III bataljona 893. puka sa 9. i 12. etom i po 1 vodom 13. ete 892. puka i 13. eta 893. puka.

4) **Zadaci:**

a) **X+dan:**

Oja ani I bataljon 892. puka, koji 30. 12. odlazi od 114. lova ke divizije u Sinj, prodire na Hrva e, obezbje uju i se sa pravca zapada, kod trig. 524 (2 km zapadno od Hrva a).

b) **X+1 dan:**

I bataljon 892. puka vrši borbeno izvi anje preko Panja, u pravcu sjevera, na Biteli .

c) **X+2 dana:**

I bataljon 892. puka kre e u 6,00 sati, sa trig. 524 ka Zelevu, sa pojaanim desnim krilom, preko k. 870 (1 km sjeverno od Zelova). Temeljito prošljati sa sjevera ka jugu i o istiti od bandita Zelovo i uklju na mjesta južno.

Štab III bataljona 893. puka, sa 12. etom 893. puka, oja anom 1 vodom 13. ete 893. puka, tako er u 6,00 sati vrši prodor sa zapada, iz Sv. Franje, u pravcu Zelova.

etni ke grupe⁵ vrše napad iz Crivca, preko Pribude-Milešina, u pravcu Zelova.

9. eta 893. puka, oja ana 1 vodom 13. ete 892. puka, prodire iz Mu a u pravcu sjeveroistoka i blokira Zelovo na liniji trig. 855 (6 km isto no-

⁴ Misli se na etvrtu NO brigadu Devete divizije NOVJ. Me utim, ona je tada vodila borbe kod Livna. Vidi dok. br. 186. Tu se zbog prebacivanja materijala nalazila Deseta brigada Dvadesete divizije NOVJ. Vidi dok. br. 186, napomenu 88.

⁵ Jedinice Dinarske etni ke divizije.

sjeveroistočno od Mušaka) - Kuduži (4,5 km istočno-sjeveroistočno od Mušaka - k. 827 (3,5 km s. is. od Mušaka u pravcu sjevera.

Neophodno je uspostavljanje veze između svih grupa!

Ojaci I bataljon 892. puka i 9. eta 893. puka noćno u rajonu Mušaka - Neorici. Štab III bataljona 893. puka i 12. eta 893. puka u Zelovu.

d) X+3 dana:

I bataljon 892. puka, kojem se naknadno potčinjava vod 13. eta 892. puka, do sada potčinjen 9. eta 893. puka, nadire preko Gizdavca na Brštanovo.

Štab III bataljona 893. puka, s 12. etom 893. puka i 1 vodom 13. eta 893. puka, preko Hrvata dostiže Sinju, po pristizanju, potčinjava se 892. grenadirskom puku radi osiguranja od Sinja i oslobađanja ceste Sinj-Mušaka, pokretnim vođenjem borbe.

9. eta 893. puka u dvodnevnom maršu, s noćenjem u rajonu Umljanovići, dostiže Drniš, po pristizanju, se potčinjava 264. poljskom dopunskom bataljonu radi smjenjivanja do sada angažiranih dijelova na osiguranju mjesta. O angažiranju će biti izdata usmena uputstva.

e) X+4 dana:

I bataljon 892. puka zaostaje u Brštanovu, vrši borbenu izviđanje u svim pravcima i temeljito pretražuje rajon radi otkrivanja banditskih skrovišta (rezervnih skladišta).

f) X+5 dana:

I bataljon 892. puka preko Kladnjica dostiže rajon Prgomet. Može se računati s istodobnim prodorom ustaških jedinica iz rajona Unešića (14 km južno od Drniša) u pravcu jugoistoka.

g) X+6 dana

I bataljon 892. puka, sa po jednom borbenom grupom, prodire duž ceste Prgomet-Trogir i uopće duž pruge Prgomet-Split u rajon Trogir-Divulje ka obali.

Dijelovi 892. grenadirskog puka, angažirani u rajonu Trogir-Divulje, borbenu izviđanje potpomažu prodor I bataljona 892. puka ka obali.

Pristizanjem u rajon Trogir-Divulje, I bataljon 892. puka se potčinjava 892. grenadirskom puku radi obrane obale.

5) 892. grenadirski puk u toku operacije obezbjeđuje snabdijevanje i borbenu pokretljivost I bataljona 892. puka.

6 Veze:

Putem radija - divizija s I bataljonom 892. puka i III bataljonom 893. puka.

U tu svrhu 892. grenadirski puk premješta radio-stanicu od 5W iz Trogira u I bataljon 892. puka.

U toku operacije između Splita i Trogira održava se žičana veza.

Nakle v. r.

BROJ 368

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETOG SS-BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 30. PROSINCA 1943. O BOM-
BARDIRANJU BRA U OD NJEMA CKIH AVIONA I RA IŠ A NA
KOR ULI OD SAVEZNI CKIH AVIONA¹**

**Prijepis telegrama od 1. 1. 44, poslanog
31. 12. u 09,00 sati, primljenog 1. 1. 44.
u 13,30 sati**

Dnevni izvještaj V SS-brdskog armijskog korpusa od 30. 12. 43.

[...]

118. lova ka divizija:

Prikupljanje i pokreti brodova na Bra u kao i prethodnih dana. Prije podne artiljerijska vatra za uznemiravanje, naše artiljerije, na Postira. Protivnik je poslije podne uzvratio vatrom iz Mara, sjeveroisto no od Postira, u pravcu Omiša. Prilikom uzvratanja vatre, naša artiljerija prekinula paljbu. Napad vlastitih lovaca na brodske ciljeve na Bra u. U 10.00 sati 10 neprijateljskih aviona, na velikoj visini, letjelo dolinom Neretve, u pravcu sjevera. U 12,15 sati napad 10 neprijateljskih lovaca, u niskom letu, na Ra iš e (Kor ula); 2 ranjena. Vlastiti gubici: 2 ranjena.

[...]

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Voinoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 487/238.

BROJ 369

IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 30. PROSINCA 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O BORBAMA ETNIKA I PARTIZANA KOD SKRADINA¹

RADIOGRAM Br. 1711

264. pješadijska divizija
XV brdskom armijskom korpusu

Poslano: 30. 12. u 00,45 sati
Primljeno: 30. 12. u 03,18 sati

Dnevni izvještaj od 29. 12. 43.

A) U rajonu 3 km ispred Benkovca banditi otvorili vatru na konvoj za snabdijevanje, koji se kretao u pravcu Zadar-Benkovac. Na otoku Murteru nema neprijatelja. Prema izjavama stanovnika, banditi su 26. 12. pobjegli s motornim vozilima. Vlastito osiguranje u rajonu Pirovca - manji sukob s neprijateljem.² U rajonu Bratiškovci-Plastovo (8 km sjeverno-sjeverozapadno, odnosno 6 km sjeverno od Skradina) žestoke borbe između etnika, koji drže mjesta, i jedne bande,³ koja ima oko 600 ljudi, koja napada sa sjevera. Borbena grupa, angažirana kod Vrlike, zauzela kote 1082 i 1146. Neprijatelj s ovladanih položaja pruža otpor.⁴ Izvidnice na korpusnoj granici bez kontakta s neprijateljem. Uspostavljena telefonska veza iz Splita s dijelovima 118. lovačke divizije u Krilu (6 km jugoistočno od Splita). Priprema se uspostavljanje radio-veze između Splita i Omiša.

Namjera: Borbeno izviđanje iz Skradina u pravcu rajona Bratiškovci-Plastovo. Prodor na Vrliku.

B) U 14,15 sati 12 neprijateljskih bombardera, dolaze i sa sjevera, nadlijetalo Šibenik. Bombardiranja između Šibenika i Skradina. Nema izvještaja o štetama.

C) **Vrijeme:** vedro, vjetrovito, u obalnom području lako naobljenje.

D) Gubici: vlastiti - 1 mrtav, 4 ranjena; poginulo 30 etnika, više ranjeno.

Za to nost:
[Potpis ne itak]

264. pješadijska divizija
Operativno odjeljenje,
br. 1854/43. pov.

¹ Snimak, originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 557/10-13.

² Odnosi se na Prvi bataljon Otočkog NOP odreda. Vidi knj. 10, izvještaj Štaba Grupe sjevernodalmatinskih NOP odreda od 23. siječnja 1944. god., dok. br. 54.

³ Odnosi se na Sjevernodalmatinski NOP odred.

⁴ Vidi dok. br. 372 i 374.

BROJ 370

ANALIZA OFICIRA PRI KOMANDI PETOG SS-BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 31. PROSINCA 1943. O IZVRŠENOM DESANTU JEDINICA 118. LOVA KE DIVIZIJE NA OTOK KOR ULU¹

Kapetan Gilow,
dodijeljen Komandi
V SS-brdskog korpusa

Komandno mjesto,
31. 12. 43.

**Analiza poduhvata »Herbstgewitter«,²
izvršena kod 118. lova ke divizije**

1) Op enito

Divizija o ekuje nare enje - što s otocima nakon njihovog zauzimanja. Prema mišljenju divizije, otoci se mogu zauzeti s ciljem da se oni, kao glavna borbena linija, brane s oko 6 bataljona. Uz zapre avanje uskih kanala pomo u minskih prepreka i obalne artiljerije, oni bi onda predstavljali jaku obrambenu liniju ispred vlastite obale.

Nezauzeti otoci, u obalnoj zoni 118. lova ke divizije, pružaju protivniku najpovoljnije uvjete za iskrcavanje, kao i za dejstvo artiljerije.

Slabo zaposjedanje otoka, uz obranu na obali, zna i cijepanje malobrojnih snaga obalne obrane.

Zaposjedanje otoka samo radi iš enja, a ne i da se drže zaposjednuti, garantira malo uspjeha, jer sve dok se protivni ki brodovi ne unište, oni za kratko vrijeme mogu zauzeti otoke i sprije iti snabdijevanje slabih uporišta. Zbog toga divizija predlaže ili obranu otoka od strane jedne divizije, uz slabiju obalnu obranu, ili obalnu obranu bez zaposjedanja otoka.

U borbi za otoke veoma dobrim se pokazao obalno-lova ki bataljon »Brandenburg«. Za dalju borbu na otocima, odnosno za držanje otoka, predlaže se poja avanje obalno-lova kog bataljona »Brandenburg« ili opremanje jedinica kopnene vojske zaplijenjenim pomorskim prevoznim sredstvima, po sistemu naoružanja obalno-lova kog bataljona »Brandenburg«.

Samo ovo bi garantiralo snabdijevanje i borbeno angažiranje pokretnih udarnih rezervi preko mora, jer postoje e mornari ke snage, sa svojim osobljem, nisu u stanju da preuzmu malobrojni brodski potencijal.

Otok Bra bi se morao snabdijevati iz luke Split, dakle iz susjednog sektora.

2) Iskustva iz operacije na Kor uli

Operacija na Kor uli je pokazala da iskrcavanje garantira uspjeh jedino onda kada je ona potpuno pripremljena kopnenim i zra nim izvi anjem i do detalja proanalizirana. U toku poduhvata, pri operativnom Štabu

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa e stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 193/7453348-353.

² Vidi dok. br. 163, napomenu 3.

se moraju stalno nalaziti po jedan odgovoran komandant mornarice i iskusan zrakoplovni oficir za vezu.

Iskrcavanje se može vršiti samo noću, i to u jednom talasu, zbog postojeće neprijateljske zračne nadmoćnosti. Osiguranje pomorskog saobraćaja danju nije obezbijeđeno od strane zrakoplovnih i vojno-pomorskih snaga.

U nedostatku brodske artiljerije, neophodno je za iskrcavanje da artiljerija sa kopna može djelovati na težišta glavnog udara.

Nakon višednevnog najpreciznijeg osmatranja, na Korčuli su prepoznata gotovo sva neprijateljska uporišta i topovi na mjestima iskrcavanja te su tako zasuti vatrom u trenutku iskrcavanja, da nisu mogli stupiti u dejstvo. Ovo je bilo odlučujuće za uspješno iskrcavanje bez gubitaka. Obrambenim oružjem, ugrađenim na položajima, protivniku je bilo onemogućeno da iskrcanim trupama nanese najteže gubitke, ako ne i da spriječi iskrcavanje.

Pokušaj obalno-lova kog bataljona »Brandenburg«, da se iskrcava sjeverno od Blata, pred očima protivnikom, spremnim na obranu, odbijen je od strane neprijateljske artiljerije.

Nakon iskrcavanja obalno-lova kog bataljona »Brandenburg« u pozadini neprijatelja, u uvali Karbuni, brzo je slomljen neprijateljski otpor. Takvo iskrcavanje moguće je sprovesti samo na mjestima, gdje neprijatelj nije pripremljen za obranu. Za ovakvo iskrcavanje podjednako je samo jedinica kao što je obalno-lovački bataljon »Brandenburg«, jer posjeduje brza prevozna sredstva, običnu posadu i, uz pomoć svog protivavionskog naoružanja, može s mora, prilikom iskrcavanja, da neutralizira slabiju obalnu obranu.

^{VI} a iskrcavanje otežavajuće je djelovalo slijedeće:

Na mjesta ukrcavanja pristigla su druga čimbenja vozila od predviđenih prethodnim dogovorom. Ovo je ometalo tok ukrcavanja, jer je trupa morala ponovo da se pregrupira za ukrcavanje na brodove.

Neadekvatno popunjavanje posada mornarima iz desantnih brodova (mornari koji stariji desetar kao zapovjednik broda) dovelo je do ugroženosti glatko završenog iskrcavanja.

Nadleštva ratne mornarice naglasila su da su isključivo ovi zapovjednici brodova odgovorni za pokret brodova te da nisu podređeni komandantu desantne trupe ukrcane na brod.

Tako je došlo do toga da, pod dejstvom neprijateljske vatre, prilikom iskrcavanja, pojedini brodovi, koje nisu vodili potpuno povjerljivi i odlučni zapovjednici brodova, nisu plovili u sastavu, već su se čak sklanjali u zaklon.

Zahtijeva se da komandant desantnih trupa, ukrcanih na brodove, bude odgovoran za pokret broda, a mornari koji brodski zapovjednik da izvršava njegovu naredbu, pri čemu on ostaje potpuno odgovoran samo za mornarska pitanja.

Brojna opremljenost radio-linijama pokazala se, pošto je samo radio bio uključeno, kao nedovoljna za rukovođenje jedinica na otoku, jer su se izvjesno vrijeme borile bez bilo kakve veze.

3) Na osnovu iskustva, za narednu akciju iskrcavanja divizija zahtijeva:

- a) Objašnjenje konačnih namjera zaposjedanja otoka (vidi odjeljak 1).
- b) Redoslijed otokih akcija izmijeniti tako da se Brač zauzme prije Hvara. Prilikom predviđenog iskrcavanja na Hvar - dok je vatrena zaštita samo sa istočnog rta. Prirodno težište iskrcavanja u rajonu Starog Grada moralo bi se izvršiti bez vatrene podrške, ali treba računati i na to da neprijateljska artiljerija sa Brača može djelovati na ovaj rajon.

Prema tome, prilikom iskrcavanja na Brač, ako bi Hvar bio prethodno zauzet, iskrcavanje se može podržavati artiljerijom sa obale sjeverno od Brača, na mjestima predviđenim za iskrcavanje.

- c) Podređivanje brodskih zapovjednika komandantima desantne grupe, ukrcane na desantni brod.
- d) Određivanje radio-kanala.
- e) Protivzračna obrana luke, u kojima se vrši ukrcavanje na brodove.

4) Namjera: »Herbstgewitter III«³

Istodobno iskrcavanje ojačano II bataljona 750. lovačkog puka u zaljevu Sovra i obalno-lovačkog bataljona »Brandenburg« na istočnom rtu Mljetu, X-dana u zoru.

Zadatak II bataljona 750. lovačkog puka: sa 1 ojačanom etom blokada otoka južno od Sovre u pravcu istoka i zapada, uspostavljanje veze sa obalno-lovačkim bataljonom »Brandenburg«, iskrcanim na istočnom rtu, prodor sa glavninom bataljona na zapad i osvajanje otoka.

Zadatak obalno-lovačkog bataljona »Brandenburg«: zaplijena poznate neprijateljske baterije na istočnom rtu otoka, odmah potom osvajanje istočnog dijela otoka. Po završetku, preduhitreno iskrcavanje u pozadinu neprijatelja, na južnoj obali otoka.

Artiljerijska podrška iskrcavanju iz rajona južno od Stona, sa 1 baterijom teških poljskih haubica i 1 baterijom lakih poljskih haubica, na luku Sovra, sa 1 brdskom baterijom neutralizira neprijateljske baterije na istočnom rtu otoka.

Gilow v. r.

³ Vidi dok. br. 179, 316, 371 i 376.

se moraju stalno nalaziti po jedan odgovoran komandant mornarice i iskusan zrakoplovni oficir za vezu.

Iskrčavanje se može vršiti samo noću, i to u jednom talasu, zbog postojeće neprijateljske zračne nadmoćnosti. Osiguranje pomorskog saobraćaja danju nije obezbijeđeno od strane zrakoplovnih i vojno-pomorskih snaga.

U nedostatku brodske artiljerije, neophodno je za iskrčavanje da artiljerija sa kopna može djelovati na težišta glavnog udara.

Nakon višednevnog najpreciznijeg osmatranja, na Korčuli su prepoznata gotovo sva neprijateljska uporišta i topovi na mjestima iskrčavanja te su tako zasuti vatrom u trenutku iskrčavanja, da nisu mogli stupiti u dejstvo. Ovo je bilo odlučujuće za uspješno iskrčavanje bez gubitaka. Obrambenim oružjem, ugrađenim na položajima, protivniku je bilo onemogućeno da iskrčanim trupama nanese najteže gubitke, ako ne i da spriječi iskrčavanje.

Pokušaj obalno-lovačkog bataljona »Brandenburg«, da se iskrcava sjeverno od Blata, pred očima protivnikom, spremnim na obranu, odbijen je od strane neprijateljske artiljerije.

Nakon iskrčavanja obalno-lovačkog bataljona »Brandenburg« u pozadini neprijatelja, u uvali Karbuni, brzo je slomljen neprijateljski otpor. Takvo iskrčavanje moguće je sprovesti samo na mjestima, gdje neprijatelj nije pripremljen za obranu. Za ovakvo iskrčavanje pogodna je samo jedinica kao što je obalno-lovački bataljon »Brandenburg«, jer posjeduje brza prevozna sredstva, običnu posadu i, uz pomoć svog protivavionskog naoružanja, može s mora, prilikom iskrčavanja, da neutralizira slabiju obalnu obranu.

^{VI} a iskrčavanje otežavajuće je djelovalo slijedeće:

Na mjesta ukrcavanja pristigla su drugačija vozila od predviđenih prethodnim dogovorom. Ovo je ometalo tok ukrcavanja, jer je trupa morala ponovo da se pregrupira za ukrcavanje na brodove.

Neadekvatno popunjavanje posada mornaričkih desantnih brodova (.mornarički stariji desetar kao zapovjednik broda) dovelo je do ugroženosti glatko završenog iskrčavanja.

Nadleštva ratne mornarice naglasila su da su isključivo ovi zapovjednici brodova odgovorni za pokret brodova te da nisu podređeni komandantu desantne trupe ukrcane na brod.

Tako je došlo do toga da, pod dejstvom neprijateljske vatre, prilikom iskrčavanja, pojedini brodovi, koje nisu vodili potpuno povjerljivi i odlučni zapovjednici brodova, nisu plovili u sastavu, već su se čak sklanjali u zaklon.

Zahtijeva se da komandant desantnih trupa, ukrcanih na brodove, bude odgovoran za pokret broda, a mornarički brodski zapovjednik da izvršava njegovu naredbu, pri čemu on ostaje potpuno odgovoran samo za mornarska pitanja.

Brojna opremljenost radio-linijama pokazala se, pošto je samo radio bio uključiv, kao nedovoljna za rukovođenje jedinicama na otoku, jer su se izvjesno vrijeme borile bez bilo kakve veze.

3) Na osnovu iskustva, za narednu akciju iskrcavanja divizija zahtijeva:

- a) Objašnjenje konačnih namjera zaposjedanja otoka (vidi odjeljak 1).
- b) Redoslijed otokih akcija izmijeniti tako da se Brač zauzme prije Hvara. Prilikom predviđenog iskrcavanja na Hvar - dok je vatrena zaštita samo sa istočnog rta. Prirodno težište iskrcavanja u rajonu Starog Grada moralo bi se izvršiti bez vatrene podrške, ali treba računati i na to da neprijateljska artiljerija sa Brača može djelovati na ovaj rajon.

Prema tome, prilikom iskrcavanja na Brač, ako bi Hvar bio prethodno zauzet, iskrcavanje se može podržavati artiljerijom sa obale sjeverno od Brača, na mjestima predviđenim za iskrcavanje.

- c) Podređivanje brodskih zapovjednika komandantima desantne grupe, ukrcane na desantni brod.
- d) Određivanje radio-kanala.
- e) Protivzračna obrana luke, u kojima se vrši ukrcavanje na brodove.

4) Namjera: »Herbstgewitter III«³

Istodobno iskrcavanje ojačanog II bataljona 750. lovačkog puka u zaljevu Sovra i obalno-lovačkog bataljona »Brandenburg« na istočnom rtu Mljet, X-dana u zoru.

Zadatak II bataljona 750. lovačkog puka: sa 1 ojačanom etom blokada otoka južno od Sovre u pravcu istoka i zapada, uspostavljanje veze sa obalno-lovačkim bataljonom »Brandenburg«, iskrcanim na istočnom rtu, prodor sa glavninom bataljona na zapad i osvajanje otoka.

Zadatak obalno-lovačkog bataljona »Brandenburg«: zaplijena poznate neprijateljske baterije na istočnom rtu otoka, odmah potom osvajanje istočnog dijela otoka. Po završetku, preduhitreno iskrcavanje u pozadinu neprijatelja, na južnoj obali otoka.

Artiljerijska podrška iskrcavanju iz rajona južno od Stona, sa 1 baterijom teških poljskih haubica i 1 baterijom lakih poljskih haubica, na luku Sovra, sa 1 brdskom baterijom neutralizira neprijateljske baterije na istočnom rtu otoka.

Gilow v. r.

³ Vidi dok. br. 179, 316, 371 i 376.

BROJ 371

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETOG SS-BR-
DSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 31. PROSINCA 1943. O ISKR-
CAVANJU JEDINICA 118. LOVA KE DIVIZIJE NA OTOK MLJET¹**

**Prijepis telegrama od 1. 1. 44, poslanog u
09,30 sati, primljenog u 17,15 sati**

Dnevni izvještaj V SS-brdskog armijskog korpusa od 31. 12. 43.

Po elu akcija »Herbstgewitter III«². Do o iš enog zapadnog dijela, otok Mljet vrsto u našim rukama. Napad na bandu zapadno od Virpazara.

Vrijeme: obla no, hladno, uve er jako vjetrovito.

118. lova ka divizija: Po ela je akcija »Herbstgewitter III«. II bataljon 750. puka i oja ani obalno-lova ki bataljon »Brandenburg« iskrkali se bez otpora neprijatelja. Do podneva o iš en isto ni dio otoka Mljeta. Iskazi stanovnika, da su se banditi prije 5 dana prebacili na Vis, potvr eni su prilikom iš enja otoka. Obalni lovci ponovo su se poslije podne iskrkali kod Pola e (sjeverozapadni dio). 1 oja ana eta, na putu za uspostavljanje veze, istodobno je usput o istila zapadni dio. No u 31. 12. neprijateljska baterija s otoka Uvak 5 sati tukla granatama. Nema gubitaka. U obalnom podru ju uobi ajena neprijateljska aktivnost izvi a kih patrola.

Namjera: iš enje ostalog dijela Mljeta.

Vlastiti gubici: U saobra ajnoj nesre i 9 povrije enih, 1 vozilo izgorje lo. Neprijateljski gubici (uklju uju i i dodatni izvještaj s Kor ule): 1 mrtav.

Plijen: 1 teški minobaca , 1 teški mitraljez, 186 pušaka, 47 mitraljeskih cijevi, 1000 ru nih bombi, 600 granata, 800 pogonskih punjenja, 4 kotura kabla, 2 obalne jedrilice.

[...]

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-313, film 487/220.

² Vidi dok. br. 179, 316, 370 i 376.

BROJ 372

IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 31. PROSINCA 1943. KOMANDI PETNAESTOG BRĐSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O SUKOBU ETNIKA I PARTIZANA KOD KAŠI A, NIJEMACA I PARTIZANA KOD PRIMOŠTENA I DEBLOKADI VRLIKE¹

RADIOGRAM Br. 1728

264. pješadijska divizija
XV brdskom armijskom korpusu

Poslano: 31. 12. u 00,05 sati
Primljeno: 31. 12. u 02,07 sati

Dnevni izvještaj od 30. 12. 43.

A) Borbe između etnika i manjih bandi kod Kašića (4 km sjeverozapadno od Smilčića). Rajon sjeverno od Skradina - Bratiškovaca ponovo zauzeli etnici. Vlastita izvidnica u rajonu Vadalj (6 km isto-njugoisto od Primoštena) sukobila se sa jačim neprijateljem.² U 15,00 sati pristigla borbeno grupa za deblokadu Vrlike i u Vrlici uspostavila vezu s dijelovima 114. lovačke divizije. Danas neprijatelj nije pružao otpor.³ Neprijatelj se povukao ka jugoistoku. U borbama posljednjih dana neprijatelj je imao veće gubitake; pojedinci još nisu utvrđeni. Na korpusnoj granici nikakvih posebnih prestupa.

Namjera: 1. eta iz Benkovca u Zadar; 1. baterija obalne artiljerije iz Zadra u Biograd. Borbeno grupa Vrlike vraćala se u Drniš. Nakon smjenjivanja u rajonu Obrovac-Livno I bataljon 892. puka, bez 4. etete, za Sinj. Vjerojatno 2. 1. odatle počinje operacija u pravcu Hrvace-Zelovo-Brštanovo-Prgomet. Neposredno poslije toga, smjenjivanje II bataljona 893. puka u rajonu Trogir-Marina. Izviđanje korpusne granice.

B) U 08,15 sati 4 neprijateljska aviona, na visini prelijetala oko 6000 m, Split, leteći iz pravca sjeverozapada na jugoistok. Nije bilo bombardiranja. U 08,20 sati 4 neprijateljska lovca prelijetala sa sjevera, preko Šibenika, ka jugu. U 14,05 sati 12 neprijateljskih bombardera prelijetalo sa sjevera, preko Šibenika, ka jugu. Nije bilo bombardiranja.

C) **Vrijeme:** oblačno, suho.
D) Nema gubitaka.

Operativno odjeljenje,
br. 1973/43. pov.

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NAV-N-T-314, film 557/4-9.

² U tom rajonu je djelovao Šibensko-trogirski NOP odred. Vidi knj. 10, izvještaj Štaba Grupe NOP odreda za srednju Dalmaciju od 15. siječnja 1944. god. dok. br. 40.

³ Odnosi se na jedinice Dvadesete divizije NOVJ. Vidi dok. br. 186, napomenu 91 i 92, dok. br. 360, 369, 372, 374, 375 i 422.

**IZVJEŠTAJ OBAVJEŠTAJNOG ODJELJENJA 264. PJEŠADIJSKE
DIVIZIJE KONCEM PROSINCA 1943. O SURADNJI NJEMA KE
KOMANDE S USTAŠAMA I ETNICIMA NA PODRUJU DIVIZIJE
U TOKU PROSINCA¹**

Obavještajno odjeljenje
[264. pješadijske divizije]

Izveštaj o aktivnosti za mjesec prosinac 1943. godine

U suradnji s komandantom² ustaškog puka u Drnišu, još u mjesecu studenom započeto je formiranje i naoružavanje seoske milicije, a 4.12. je, u prisustvu generala, održano svečano davanje obaveze jedne milicijske grupe u selu Matiču.

Kao pokušaj da se razjasne zategnuti odnosi između ustaša i etnika, a time i prisutnost stalne netrpeljivosti, na inicijativu Obavještajnog odjeljenja vođen je 6. 12. razgovor između potpukovnika Kečeta i poručnika Miloševića, zapovjednika etničkih grupa angažiranih oko Drniša, koji je protekao bez rezultata, ali će se za kratko vrijeme nastaviti.

Radi kontroliranja svih osoba koje nose oružje, a pripadnici su jedinica na teritoriji NDH, u divizijskoj zoni su izdane dozvole i etnicima od strane Obavještajnog odjeljenja. Također su i pripadnici seoske milicije snabdjeveni s ispravama, ovjerenim njemačkim pečatom. Ustašama je data instrukcija da svim pripadnicima svojih jedinica naredi da sa sobom stalno nose ispravu.

Obavještajno odjeljenje se naročito uključilo u otklanjanje teško oružja a doturom snabdjevanja ustaškog puka u Drnišu (koji je bio u formiranju).³

Razni razgovori, vođeni s vojvodom Radomir Kečetićem,⁴ etničkim zapovjednikom zone, poslužili su za razjašnjenje zadataka i angažiranja njemu potčinjenih etničkih grupa u oblasti. Radi jačanja borbene sposobnosti tih etničkih jedinica, Obavještajno odjeljenje im je pomoglo dodjeljivanjem municije i stare rezervne opreme.

etničke grupe vojvode Kečetića i poručnika Miloševića angažirane su 25. 12. 43, odnosno 26. 12. 43, zajedno sa njemačkim jedinicama, u rajonima Goris i Vrlika. Suradnja i izvještavanje protekli su nesmetano.

Komandi XV brdskog armijskog korpusa podnešen je 22. 12. izvještaj o etničkoj organizaciji u rajonu Šibenika.

1 Snimak originala (tipkanog na pisanim stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačke mikroteka Vojni arhiv Freiburg, film 8/319-321.

2 Emil Kečetić

3 Vidi dok. br. 423.

4 Radomir Kečetić - Radomir, komandant Zlatiborskog etničkog odreda.

Komandant ustaškog puka, potpukovnik Ke et, uputio se 17. 12.43. iz Drniša na službene razgovore u Zadar. Otada se odnos sa ustaškim jedinicama pogoršao, pošto kod njih postoje nejasno e o pitanju njegovog zastupanja. Ovo je smetalo naro ito prilikom planiranih angažiranja sa ustašama, kao i prilikom prebacivanja školskog bataljona iz Drniša za Šibenik.

Razgovor se vodio 22. 12. izme u generala, 1. ordonans-oficira, poru -nika Bohnsacka i zatupnika hrvatske vlade, potpukovnika Godevi a, koji je poslan u ovdašnji rajon sa specijalnim zadatkom. U toku ovog razgovora još jednom je preciziran odnos izme u njema kog Wermachta, hrvatskih vlasti i ustaških i domobranskih jedinica.

Nare enja, izdata 29. 9. i 15. 11. od strane Komande 2. oklopne armije, za osiguranje željeznice i putova za dotur, primljena su u divizijskoj zoni, i radi sprovo enja, od 18. 12. dalje predata komandama mjesta.

Jedinicama je 1.12. dostavljen Obavještajni bilten br. 1/43, a 9.12. Obavještajni bilten br. 2/43, o stanju neprijatelja, u kojima je dat cjelokupan pregled vojne situacije.

Komandi XV brdskog armijskog korpusa javili su se 2.12. obavještajni oficiri, angažirani u jedinicama.

Uputstva, data od strane Komande 2. oklopne armije, odnosno Komande XV brdskog armijskog korpusa, za pove anje broja prebjeglih, dostavljena su 9. 12. jedinicama, kao i cjelokupni propagandni materijal za prelazak dezertera.

[...]

Propagandni materijal u vezi sprovo enja propagandnih mjera, stavljen na raspolaganje od strane 693. oklopne propagandne ete, upu en je jedinicama radi rasturanja, shodno na elnoj naredbi Obavještajnog odjeljenja izdatoj 21. 12.

Zbog nedostatka benzina u toku mjeseca, kola sa glasnogovornikom, angažirana isklju ivo u Drnišu, 27. 12. dodijeljena su 892. grenadirskom puku, da bi u pukovskoj zoni, naro ito u rajonima sumnjivim zbog prisustva partizana, izvršila propagandnu misiju.

[...]

U mjesecu podnošenja izvještaja u diviziju su pristigla 2 prevodioca za hrvatski i 2 za talijanski jezik, koji su dodijeljeni pukovima. U mjesecu prosincu pukovi su, radi dalje istrage, poslali Obavještajnom odjeljenju;

23 dezertera,
18 zarobljenih,
17 uhapšenih.

Neprijateljski propagandni materijal, kao i dozvole i specijalni dokumenti, na eni kod njih i kod zarobljenika, koji je bio zadržan kod pukova, nakon prou avanja poslani su Komandi 2. oklopne armije.

Diviziji je 7. 12. 43. dodijeljena jedna ekipa tajne vojne policije, ja ine 3 podoficira i 4 vojnika. Budu i da zbog njihove malobrojnosti, nije mogu- a podjela u priobalne gradove, to oni ostaju pri Štabu divizijske zone. An- gažiranje grupe tajne vojne policije vršit e se u suradnji sa Obavještajnim odjeljenjem.

BROJ 374

**IZVOD IZ RATNOG DNEVNIKA BR. 5. NJEMA KE 114. LOVA KE DIVIZIJE
ZA PERIOD OD 1. DO 31. PROSINCA 1943. godine¹**

Po eto: 1. prosinca 43.   Završeno: 31. prosinca 43.

Divizijsko komandno mjesto Knin
Operativno odjeljenje Livno

Dan	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narječja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
Sat			
Mjesto i na in smještaja			
1. 12. 43. Knin kantonman	Prikupljanje radi nastupanja u poduhvatu »Ziethen«. ² Štab 721. puka sa II bataljonom i 1. etom 114. pionirskog bataljona oko Zadra. Štab 741. puka sa II bataljonom, 2. baterijom 661. artiljerijskog puka, 114. izvi a kim bataljonom, III divizionom 661. artiljerijskog puka oko Benkovca. II divizion 661. artiljerijskog puka, lete i odred iz Su evi a za Knin. Utvr eno prisustvo slabijeg neprijatelja na visovima sjeverno od Cesarice (6 km sjeverozapadno od Karlobaga), koji pred našim izvi anjem bježi u pravcu sjevera. Jaka banda, vjerojatno 5. dalmatinska brigada, u rajonu Mazin-Bruvno... 15 km od Gra aca borba izme u slabije bande i etnika. Kod neprijatelja 4 poginula. Prilikom otklanjanja cestovnih prepreka, na serpen-	Obla ne* nikakvih padavina vrijednih pominjanja, sjeverac brzine 4, temperatura do 6,5°C.	Neprijateljski gubici: 15 mrtvih, 16 zarobljenih, 5 dezertera Vlastiti gubici: 1 mrtav Potpukovnik von Hugo ³ zadobio prelom potkoljenice. Prilozi: Savla ivanje bandi, mjere radi odmazde i evakuacije (tajno) Ponašanje (obrada, lije enje) vlastitih ljudi od povjerenja (obavještajnih agenata)

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, mikroteka NAV-N-T-315, film 1294/961-1039.

² 6, 8, 11, 14 i 29 0 izvo enju operacije »Ziethen« vidi dok. br. 107, napomenu 2.

³ i 4 Potpukovnik von Hugo, komandant puka »Brandenburg«. Kod Bos. Grahova se nalazio Grahovski NOP odred.

Dan	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narječja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
Sat			
Mjesto i na in smještaja			
	tinama 7 km zapadno od Bos. Grahova, otvorena vatra od strane neprijatelja na 3. etu 114. pionirskog bataljona. Cestovno izvi anja (ja ine voda) od strane puka »Brandenburg« (tom prilikom ranjen komandant) ⁴ sukobilo se, na visovima 5 km sjeverno-sjeverozapadno od Bos. Grahova, sa neprijateljem naoružanim teškim mitraljezima. etniци su, 10 km isto no-jugoisto no od Vrlike, odbacili bandu ⁵ srednje ja ine u pravcu istoka i nanijeli joj gubitke. Namjera: Marš u polazni rajon za »Ziethen«.		Obavještajni bilten o stanju neprijatelja, kao prilog akciji »Ziethen« Prilog Obavještajnog odjeljenja
2. 12. 43.	Jedinice predvi ene za poduhvat »Ziethen« ⁶ na maršu iz Zadra i Benkovca ka polaznim rajonima. Dnevni ciljevi nisu dostignuti zbog mnogobrojnih prepreka, a dijelom i zbog pove anog otpora neprijatelja, naro ito oko evrsaka ⁷ 114. izvi a ki bataljon i III divizion 661. artiljerijskog puka - evrske; Stab puka i 16. eta 721. puka - Bribirske Mostine. Od štaba puka i 16. ete 741. puka nema izvještaja. Mora se ra unati sa odlaganjem po etka poduhvata »Ziethen« za 24 sata. 3. eta 114. pionirskog bataljona i dijelovi »Brandenburg« na opravci serpentina na cesti sjeverno od Strmice. Radovi ometani povremeno vatrenim prepadima banditskih jedinica. Izvi anjem u pravcu Bos. Grahova utvr eno, da je put slobodan od prepreka i da je Grahovo zaposjednuto od strane slabije bande. Prema vlastitom izvi anju, u Uništima (15 km sjeverno-sieveroisto no od Vrlike) nema neprijatelja; bande slabije ja ine povukle su se u pravcu Peulja (14 km jugoisto no od Bos. Grahova).	Vedro, bez oblaka, laki sjeverac, temperatura do 9° .	Neprijateljski gubici: 3 dezertera Prilozi: Divizijska zapovijest za napad na Livno Stav maršala von Weicha u slučaju kažnjavanja jednog oficira (1) Prilog Obavještajnog odjeljenja Kažnjavanje oficira (2)
5 Odnosi se na Dinarski NOP odred. 7 dVidi dok. br. 117 i 281.			
	Ina e, situacija u divizijskoj zoni je nepromijenjena. Namjera: Produžetak marša jedinica koje sudjeluju u poduhvatu »Ziethen«. iš enje rajon Mokro Polje - Ervenik - Žegar od strane dijelova posade u Pa anima, prodiru i u pravcu Mokrog Polja; dijelovi 114. protivtenkovskog divizion-a, sa pridom etnim bataljonom, iz t stanja u pravcu Ervenika; II bataljon 741. puka sa 2. baterijom 661. artiljerijskog puka iz Benkovca u pravcu Žegara.		
3. 12. 43.	U savla ivanje mnogobrojnih prepreka - Štab puka, 16. eta 721. puka u Kninu; 114. izvi a ki bataljon, III divizion 661. artiljerijskog puka u Kistanjama; Stab puka i 16. eta 741. puka, 7 baterija 661. artiljerijskog puka u rajonu Pokrovnika (9 km jugozapadno od Drniša) - Skradin. Po elo iš enje rajona Mokro Polje-Ervenik-Žegar. Slabiji neprijatelj povukao se iz Mokrog Polja i Ervenika u pravcu sjevera i sjeverozapada; II bataljon 741. puka, u borbi protiv slabijeg neprijatelja, do 12,00 sati dostigao Brušku; otada nema novih izvještaja. U Smil i u II bataljon 721. puka, II divizion 661. artiljerijskog puka, bez 4. baterije i 1. eta 114. pionirskog bataljona. Namjera: Polazni položaji za »Ziethen«.	Naobl enje 9/10, predveer kiša, južni vjetar, dnevna temperatura do H°C. 130 minobaca kih mina od 8 cm 63 pješadijske granate od 7,5 107 brdskih granata od 7,5 14655 metaka za teške mitraljeze 490 metaka za pištolje	Neprijateljski gubici: 9 mrtvih, 9 zarobljenih, 2 dezertera Vlastiti gubici: 1 ranjenik je dana 2. 12. umro Prilozi: Divizijska zapovijest 138.
4. 12. 43.	Polazni položaji za »Ziethen«. ⁸ Južna grupa, nakon kra e borbe kod Mu a, stigla u Sinj. Dijelovi puka »Brandenburg«, zajedno sa etnicima, okupirali Bos. Grahovo; samo slabiji otpor neprijatelja. Izvi anjem u pravcu sjevera utvr eno da su kote 1007 (Stankova a - 2,5 km sjeverno od Bos. Grahova) i 911 (Begovac - 6 km sjeverno-sjeverozapadno od Bos. Grahova) zauzete od strane neprijatelja. ⁹ Radovi na podizanju mosta na serpentinama, usprkos danono nom angažiranju svih raspoloživih snaga, nisu završeni, tako da 5. 12. dalji prodor grupe Berger još nije mogu . Produžava se akcija iš enja rajona Žegar-Ervenik. U rajonu Drenova a (10 km isto no od Benkovca) bande srednje ja ine ¹⁰ odbane ka sje-	Naobl enje 10/10, manja kiša, dnevna temperatura do 13°C.	Neprijateljski gubici: 10 mrtvih, 23 zarobljena, 1 dezerters Vlastiti gubici: Osim ranjenih etnika, 1 Nijemac ranjen Plijen: 3 kamiona, 2 autobusa, 4 putni ka automobila, 1 motocikl sa prikolicom, 3 puške 4 sanduka eksplozivnog materijala

9, 12 i 16. Vidi dok. br. 187, napomenu 29.

10 Odnosi se na Sjevernodalmatinski NOP odred.

Dan Sat Mjesto i na in smještaja	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i nareenja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oruđu i opremi, uputstva za priloge)
	<p>veroistoku, a u Modrinom Selu (10 km sjeverozapadno od Kistanja) bande srednje ja ine odba ene ka sjeverozapadu. Kod Birki a (6 km južno-jugozapadno od Žegara) zaplijenjena teretna vozila nesposobna za vožnju.</p> <p>U Obrovac su stigli II bataljon 721. puka, II divizion 661. artiljerijskog puka i 1. eta 114. pionirskog bataljona.</p> <p>No ni napad na most. Medak osuje en od strane ustaša. Tom prilikom 6 bandita je poginulo, 5 je zarobljeno; zaplijenjena su 4 sanduka eksplozivnog materijala.</p> <p>Dijelovi komande lete eg odreda i etnici u napadu na Mar eti e (8 km jugoisto no od Vrlike) odbacili bandu srednje ja ine ka istoku.</p> <p>Namjera: Po etak »Ziethen«-a najprije bez grupe Berger. Za izvo enje napada, nare enih od strane XV brdskog armijskog korpusa - Operativno odjeljenje, br. 968/43. str. pov. - hitno potrebno dovoženje pogonskog goriva preko Livna.</p>		Prilozi: Prilog Obavještajnog odjeljenja o neprijateljskoj situaciji
5. 12. 43	<p>Radi izvo enja akcije »Ziethen«¹¹, krenuli sa grupom Schoch u 4,00 sata. Usprikoš žilavom otporu neprijatelja, proširen je mostobran Obrovac; u produženom napadu u pravcu jugoistoka i sjevera zauzeti su Kuli , Glušac, k. 460, k. 448, Balaji .</p> <p>Prema izvještaju doušnika, ve i dio bandita napušta Livno i povla i se u pravcu sjeverozapada i jugozapada; vjerojatno namjeravaju da izbjegnu našem prodoru i da ometaju kasniji saobra aj snabdijevanja. Grupa Berger, nakon opravke nadvožnjaka na serpentinama, uz manji sukob sa neprijateljem, u 16,00 sati se prikupila u rajonu Bos. Grahova. Izvi a ki prepadi u pravcu Drvara. Prema izjavama zarobljenika, banda srednje ja ine u rajonu 7 km sjeveroisto no od</p> <p>Bos. Grahova.¹² Put Grahovo-Livno bez prepreka; mostovi neošte eni. [...]</p> <p>Prilikom iš enja rajona Zegar-Ervenik 114. protivtenkovski divizion prošao kroz okolicu Biovi ina Sela. Iz Obrovca II bataljon 721. puka izvršio izvi anje u pravcu Žegara, bez kontakta sa neprijateljem, i uspostavio vezu sa II bataljonom 741. puka.</p> <p>Prema izjavama stanovnika, banda srednje ja ine povukla se iz Milišana u pravcu sjeverozapada. iš enje rajona Perkovi i- ubrice (10 km isto no od Vrlike) uspješno izvršeno od strane dijelova Lete eg odreda i etnika.¹³ Ukupno 22 poginula neprijatelja, 20 zarobljenih; zaplijenjeno; 1 teški mitraljez, 40 pušaka, 9 konja, oprema i neprijateljski dokumenti.</p> <p>Namjera: »Ziethen«. Napad na Cesaricu. Ure enje uporišta na cesti Mokro Polje-Zegar-Obrovac.</p>	Naobla enje 10/10, prije podne pljusak, popodne dugotrajna kiša, bez vjetra, temperatura do 10°C	Neprijateljski gubici: 13 mrtvih, 7 zarobljenih, 4 dezertera Prilozi: Prilog Obavještajnom odjeljenju o neprijateljskoj situaciji Procjena situacije: Stvaranje zone zapre avanja duž željezni ke pruge i puta za dotur.
6. 12. 43.	<p>Prilikom poduhvata »Ziethen«¹⁴, neprijatelj se postavio izme u grupe Schoch, za daljnju borbu, i ponovljenim protivnapadima pokušao da prodre na mostobran Obrovac, uspostavljen 5. 12. Nakon otežanog pregrupiranja, izazvanog lokalnim krizama, uspjelo je da se mostobran produži prema jugoistoku do Osoja, prema sjeveru do južnog dijela Bagajia. S obje strane puta za Livno jaka obrana bandita sa minobaca ima. Usprikoš dugotrajnoj opravci puta i radovima na mostobranu u toku posljednjih dana, grupi Berger uspjelo je, na osnovu izvi a ke aktivnosti sprovedene dana 5. 12, da iznenadi neprijatelja, da napadne i zauzme Livno¹⁵ (15,30 sati). Grupa Berger, nakon cestovnih borbi, u zoru organizira kružnu obranu u južnom dijelu grada. Neposredno nakon prolaska grupe Berger, etnici - angažirani na osiguranju sjeverno od Bos. Grahova - potisnuti su od strane nadmo njihovih banditskih snaga¹⁶ u pravcu jugozapada; zapaljen je nadvožnjak uspostavljen na serpentinama, a na pratnju komandanta divizije na serpentinama je izvršen prepad od strane bande srednje ja ine. Pošto nastav-</p>	Duboko naobla enje - prolazno, nikakvih padavina. Temperatura do 15°C. 82 minobaca ke mine od 8 cm 57 pješadijskih granata od 7,5 445 lakih pješadijskih granata 18 180 brdskih granata po 7,5 2780 puš anih metaka 40305 mina za teške minobaca e 9835 metaka za pištolje 08	Neprijateljski gubici: 38 mrtvih, 2 zarobljena, 4 dezertera (Još nedostaju izvještaji Bergera i Schocha) Vlastiti gubici: 3 ranjena, više etnika poginulo i ranjeno Prilozi: Obavještajno odjeljenje - neprijateljska situacija

13 Vidi dok. br. 186, napomenu 82.

15 O zauzimanju Livna vidi dok. br. 120, 124, 144, 149 i 151.

Dan	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narječja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
Sat			
Mjesto i na in smještaja			
	<p>lanje marša preko razorenog nadvošnjaka nije bilo mogu e, pratnja se do 14,00 sati probila u pravcu Strmice.</p> <p>Akcija za oslob o enje puta Obrovac-Mokro Polje završena bez zna ajnijeg kontakta sa neprijateljem.</p> <p>Glavnina 19. sjevernodalmatinske divizije povukla se u pravcu sjevera, a time i protjerana iz svoje baze. Nadvošnjak kod Ervenika razoren.</p> <p>Cetvorocjevni protivavionski top 2:2 cm u no i 5/6. 12. stigao u puK »Brandenburg«.</p> <p>1. eta 114. pionirskog bataljona iz Obrovca u pravcu Gra aca.</p> <p>Namjera: iš enje Livna, izvi anje u pravcu jugoistoka radi uspostavljanja veze sa V SS-korpusom.</p>		
7. 12. 43.	<p>Prodorom desnog krila grupe Schoch sa mostobrana Obrovac na Gljev, neprijatelj se povukao s obje strane brdske ceste u pravcu sjeverozapada i sjeveroistoka, zbog opasnosti prilikom nastupanja srednje grupe s boka. Nakon savla ivanja mnogobrojnih prepreka, do 14,00 sati dostignut rajon neposredno zapadno od Trnove Poljane.</p> <p>Po završetku akcije iš enja gradskog dijela Livna, grupa Berger poduzela jake izvi a ke prepede u pravcu juga i istoka.</p> <p>Rezultat: Uspostavljena veza sa 118. izvi a kim bataljonom; utvr eno prisustvo ja eg neprijatelja oko Borove glave (10 km isto no-jugoisto no od Livna). Od 9,10 do 9,50 sati Gospi tu en topom kalibra 14,9 cm iz Li kog Osika (7 km sjeverno-sjeveroisto no od Gospi a).</p> <p>U Livnu etvorocjevni protivavionski top 2:2 cm.</p> <p>Namjera: Nakon osloba anja puta Sinj-Livno, poduzeti osiguranje Livna od strane grupe Schoch; prodor grupe Berger u pravcu Šujice.</p>	<p>Obla no, popodne žestok pljusak sa olujom, uve er dugotrajna kiša.</p> <p>Dnevna temperatura od 14°C spala na 10°C.</p>	<p>Prilozi: Obavještajno odjeljenje - neprijateljska situacija</p> <p>Naknadni dnevni izvještaj. Divizijska dnevna zapovijest 139. Zaštitna pratnja za auto etu.</p>

8. 12. 43.	<p>Izgleda da se neprijatelj, nakon po etnog rasula zbog našeg brzog prodora, prikuplja i, ohrabren nastupanjem 1. proleterske divizije, ponovo približava Livnu. Izvi a ka jedinica grupe Berger napadnuta je i opkoljena iz svih pravaca, isto no od Poto ana, od strane jakih bandi; angažirani su dijelovi za deblokadu.</p> <p>Put Sinj-Livno oslob o en. U 10,00 sati dijelovi Berger uspostavili vezu sa grupom Schoch, na serpentinama zapadno od Han Prologa. Još su u toku radovi na oparavci puta, koje obavljaju pioniri.</p> <p>Pošto su se ve e bande, samo pod našim ja im pritiskom s obje strane ceste, privremeno povukle u pravcu sjevera i juga, mora se ra unati sa prepadima na saobra aj za snabdijevanje.</p> <p>Bande srednje ja ine, dolaze i iz Livna preko Vještica gore, prodiru kroz etni ke položaje, preko Cetine kod Maljkova (14 km sjeveroisto no od Vrljike) ka južnoj padini planine Svilaje.</p> <p>II bataljon 741. puka povukao se iz rajona Žegara i prikupio se oko Mokrog Polja. II bataljon 721. puka preuzima dodatno osiguranje rajona Rogatnik-Ervenik (isklju no), uporište Padane, rajon Ervenik-Mokro Polje.</p>	<p>Obla no, prolazno razvedranje, popodne oluja i pljusak, dnevna temperatura do 10°C.</p>	<p>Neprijateljski gubici: 22 mrtva, 3 zarobljena, 12 dezertera</p> <p>Prilozi: Divizijska dnevna zapovijest 140. Obavještajno odjeljenje - neprijateljska situacija</p> <p>Operacija »Ziethen« II bataljon 741. puka iz rajona Pa ane-Mokro Polje bit e poslan kod grupe Schoch u Sinj. Dovo enje bombarderske eskadrile II bataljona 741. puka za grupu Schoch. Dodatak dnevnom izvještaju</p>
9. 12. 43.	<p>Neprijateljski pritisak iz pravca sjeveroistoka i dalje se poja ava. Na cesti Zagorani-Šujica 3 velika razaranja; mostovi porušeni (zra no izvi anje).</p> <p>Put Sinj-Livno popravljen, uspostavljena uporišta Obrovac, Bili Brig, Kosa (972), Han Vaganj, Han Prolog, Orguz.</p> <p>Grupa Schoch preuzima osiguranje Livna.</p> <p>II bataljon 741. puka i konvoj za snabdijevanje iz Knina, preko Sinja u pravcu Livna. Izvještaj o prispje u nedostaje.</p> <p>Uspostavljena radio-veza sa 118. lova kom divizijom,; sa grupom Steuer još ne postoji. Prema izvještaju 118. lova ke divizije, grupa Lerch ne sudjeluje više u poduhvatu »Ziethen«. 1. vod etvorocjevnih protivavionskih topova u Livnu.</p>	<p>Naobl a enje 4/10, vedro, bez padavina 13°C.</p>	<p>Plijen: 73 goveda, 8 ovaca u rajonu Livna</p>
10. 12. 43.	<p>Prema izjavama dezertera, jake neprijateljske snage (4. dalmatinska brigada, 600 ljudi, 4 teška mitraljeza, više lakih mitraljeza) u rajonu Priluka ometa prodor</p>	<p>Naobl a enje 9/10, jak pljusak, predve er razvedrava-nje.</p>	<p>Neprijateljski gubici: 3 mrtva, 15 dezertera, 1 teški mitraljez</p>

Dan	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i naređenja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
Sat			
Mjesto i na in smještaja			
	<p>u pravcu Glamo a, oja ava se u rajonu sjeverozapadno od Livna - dolaskom druge jake bande (3. dalmatinska brigada, 600 ljudi, 4 laka minobaca a, 10 teških mitraljeza, 4 teška minobaca a, 4 protivtenkovske puške) koja iz rajona Šujica nastupa u pravcu Livna, radi napada na mjesto.¹⁷</p> <p>Jedna jaka banda (ja ine i opremljenosti kao 3. krajiška brigada) u rejonu sjeverno od Duvna pred dijelovima V SS-tenkovskog korpusa.</p> <p>Na osnovu no nog napada ja ih bandi, u no i 9/10. 12, na Livno" iz pravca sjevera, istoka i juga, te na osnovu razvoja situacije kod grupe Berger u toku 10. 12., prethodne izjave odnosno podaci o ja ini, vjerovatno su to ni eka se potvrda oznaka dijelova jedinica.</p> <p>Od strane grupe Berger odbijen napad, koji je trajao do zore. Od neprijateljske vatre iz minobaca a na gradski dio - 1 mrtav, 4 ranjena.</p> <p>Neposredno poslije toga, grupa Berger stupa u napad s obje strane puta Šujica i bori se protiv žilavog neprijateljskog otpora, uglavnom sjeverno od puta, do zajedni ke linije s isto nog boka Zagori ani-Borova glava-Gaj; u zoru grupa Berger organizira kružnu obranu na serpentinama Kart, sjeveroisto no od Zagori ana.</p> <p>Od grupe Steuer nema izvještaja, jer još uvijek nema neposredne radio-veze. Sa oja anim 118. izvi a kim bataljonom veza postoji, ali nema izvještaja o situaciji. Operativna grupa Štaba divizije stigla 10. 12. u 18,00 sati u Livno. 1 vod etvorocjernih protivavionskih topova na cesti Livno-Šujica, sjeveroisto no od Zagori ana.</p>	<p>Izvještaj o zdravstvenom stanju: U trupama nije došlo do pojave teških infektivnih bolesti. Kod civilnog stanovništva situacija sa zaraznim bolestima nepromijenjena.</p> <p>1 dnevni obrok hrane dovoljan. Nedostatak masti. Tražena tabela hranjivih sastojaka još nije stigla.</p> <p>Smeštaj je loš, zbog strategije i operativnih dejstava. Veliki dijelovi divizije bivakuju. Pove ava se pojava ušiju. Protiv nje se bori svim sredstvima.</p> <p>Bolesti crijeva i jetre se pojavila e.</p> <p>Pove ana pojava prehlada.</p> <p>5 oboljelih o sifilisa, 9 gripa.</p>	<p>Zaplijenjena 61 ovca</p> <p>Prilozi: Specijalna odredba za snabdijevanje 67.</p>

17 i 18 O napadu na Livno vidi dok. br. 115, 186 i 191.

11. 12. 43.	<p>»Ziethen« Prisustvo neprijateljskih snaga, o kojem je javljeno u dnevnom izvještaju od 10. 12. potvr eno je i najnovijim izjavama i ispitivanjem prebjeglih. Ispred grupe Berger nastupa još 1 ja a banda (2. proleterska brigada, ja ina i naoružanje kao i kod 3. krajiške brigade). Neprijatelj raspolaže sa veoma mnogo mazgi, tako da je pokretljivost i vo enje borbe bandi razumljivo. Grupa Berger je, nastupaju i uz žestoku jutarnju snježnu me avu, a danas uz žilav otpor neprijatelja, koji ne jenjava, produžila s obje strane ceste za Šujicu, prodrijevši desnim krilom do kote Gali i 1114, na cesti za Šujicu, i odbacila neprijatelja ka sjeveru. Sa lijevim krilom je u novom prodoru zaposjela pravac ka Borova glava-Gaj, dok se glavnina motorizirane grupe Berger, zbog naro ito žilavog i poja anog bo nog otpora neprijatelja (mnogobrojno automatsko oružje i minobaca i), mnogobrojnih cestovnih prepreka, snježnih nanosa, kao i nedostatka goriva, morala angažirati pješke da bi postigla ovako ograni eni cilj. Prema danas pristiglom obavještenju 118. lova ke divizije, Štab grupe Steuer je ve 9. 12. odstupio iz rajona Imotskog. Dakle, od snaga dodijeljenih za operaciju »Ziethen«, još samo 105. izvi a ki bataljon, podre en 114. lova koj diviziji (prema vlastitom izvještaju), vrši osiguravanje Duvna. Zbog toga nije izveden napad grupe Steuer, predvi en za 11. 12.</p> <p>Namjera: Borbeno izvi anje 105. izvi a kog bataljona u pravcu Šujice. Nastavljanje napada grupe Berger sa težištem na lijevom krilu, uz istodobni prodor novoprispjele oja ane 8. ete 741. puka od Poto ana u bok neprijatelju, koji se nalazi sjeverno od Borova glava-Gaj.</p> <p>Otpuštanje 118. izvi a kog bataljona po nare enju XV brdskog armijskog korpusa.</p>	<p>U oblastima operacije »Ziethen« ujutro sniježne oluje, u toku dana kiša, stalno ledeni vjetar.</p>	<p>Neprijateljski gubici: Izbrojano 16 mrtvih, procjenjuje se da ih ima 100, 1 zarobljen, 44 prebjegla; od toga 27 zbog naših letaka balenih nad banditskom oblaš u.</p> <p>Vlastiti gubici: 4 mrtva, 19 ranjenih</p> <p>Prilozi uz »Ziethen«: Vidi radiograne. Izvještaj Obavještajnog odjeljenja o situaciji kod neprijatelja</p> <p>Posebni prilozi: Angažiranje obalne artiljerije u rejonu Split-Zadar Plan za teritorijalnu obranu Livna</p>
12. 12. 43.	<p>Ugrožen bo nim prodorom iz pravca Poto ana, neprijatelj se povukao sa brdovitog terena Borova glava-Gaj u pravcu sjevera. U borbi sa zaštitnicima, koje su se žilavo branile, od strane grupe Berger je o išen brdovit teren s obje strane ceste, u 14,30 sati je zauzeta Šujica i u toku no i je ure en, za kružnu obranu,</p>	<p>Naobl enje 10/10 djelomi no kišovito, u planinama ledeni vjetar.</p>	<p>Kod grupe Berger to an broj znatnih neprijateljskih gubitaka još nije utvr en U Livnu uhva eno 7 bandita</p> <p>Vlastiti gubici: 2 mrtva, 1 ranjen</p>

Dan Sat Mjesto i na in smještaja	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narčenja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
	<p>položaj Borje (4 km jugozapadno od Šujice)-trig. 1285 - raskrsnica zapadno od Šujice - k. 1209 - k. 1168 - k. 1091 - V. Gali i .</p> <p>Preostalo hrvatsko stanovništvo, prijateljski raspoloženo prema Nijemcima, rado je pružilo pomoć u izgradnji mostova.</p> <p>Prema izjavama stanovnika, banditi su danas razorili Kupres.</p> <p>Zbog jake vatre iz teškog pješadijskog oružja sa kota sa obje strane Mokronoga, kao i zbog moćnog varnog terena i razorenih mostova, 105. izviđački bataljon nije mogao napredovati. Iznenađenim prodorom, uz neprijateljski otpor, 2. baterija 661. artiljerijskog puka je zaplijenila banditsko skladište municije u rajonu 4 km sjeverno-sjeveroistočno od Ervenika.</p> <p>V dalmatinska brigada, iz rajona južno od Tiškovca, sa bandama srednje jačine vrši izviđanje do rajona Golubića (8 km sjeverno-sjeveroistočno od Knina). Više bandi srednje jačine sa Vještina gore (18 km istočno od Vrlike) prodire iz istog pravca ka Vrlici.</p> <p>Namjera: Prodor grupe Berger u rajon Šujica-Duvno. Poduhvat u pravcu mjesta Miši.</p>		<p>Plijen: Transport 200 granata kalibra 7,5, 10 lakih puškomitraljeza, 3 teška puškomitraljeza, veće količine pješadijske municije, još oko 6 tona granata kalibra 10,5 i 15 cm za transportiranje</p>
13. 12. 43.	<p>Protivnik izmiče našem pritisku, pružaju i stalno žilav otpor od rajona do rajona, da bi se odmah zatim u manjim, pokretinim, teško uništivim grupama približio našoj trupi. Tako je naša izvidnica u toku današnjeg dana ponovo utvrdila prisustvo neprijatelja na kotama oko Šujice. (Bande manje jačine na k. 1001 (2 km sjeveroistočno od Šujice), k. 1099, Suhovrh, trig. 1457, k. 1406, k. 1399. Poslije podne bezuspješan vatereni prepad, sa 1 topom i srednjim minobacačima, na Šujicu. Izviđački bataljon Berger od Šujice ka Duvnu, radi uspostavljanja veze sa 105. izviđačkim bataljonom, bez kontakta sa neprijateljem. Prema izjavama stanovnika, neprijatelj se već prethodnog dana</p>	<p>Vedro, manji oblaci, 10°C. 53 minobacačke bombe kalibra 8 cm, 24 lake brdske granate, 171 brdska granata kalibra 7,5, 3400 pušanih metaka, 29930 metaka za teške puškomitraljeze, 1090 metaka za pištolje kalibra 08.</p>	<p>Neprijateljski gubici: 2 prebjegla Plijen: 2 puške Prilozi: Divizijska zapovijest za pregrupiranje u dosadašnjem rajonu osiguranja i za dovođenje drugih snaga u rajon Livna.</p>
	<p>masovno povukao istočno od ceste, u pravcu D. Malovana.</p> <p>Telefonskom vezom sa Duvnom potvrđeno da je most preko Šujice, južno od Mokronoga, popravljen. Izvidnica grupe Schoch utvrdila prisustvo manjih bandi na kotama 5 km sjeverno od Livna (kote 1250, 1077, 993). U rajonu Vidoši-Podkraj-Podhum-Bila nema neprijatelja. Osiguranje tamošnjeg rudnika uglja prepušteno ustašama.</p> <p>U toku izviđanja aktivnosti utvrđeno daje stanovništvo u rajonu ukli -Prolog-Odžak-Rujani (zapadna strana Livanjskog polja) naročito prijateljski raspoloženo prema Nijemcima.</p> <p>1. eta (bez 1 voda) grupe Schoch prebačena za Potočane radi osiguranja ceste za dotur za Šujicu.</p> <p>Neprijateljska bombarderska formacija nadlijetala u 12,10 sati Livno od sjevera ka jugu. 1 vodotvoročjevnih protivavionskih topova u Šujici.</p> <p>Namjera: Izviđanje grupe Berger sa težištem s obje strane ceste za Kupres, grupe Schoch oko Livna; 105. izviđački bataljon - osiguranje Mokronoga.</p>		
14. 12. 43.	<p>Aktivnost neprijatelja u rajonu Livna potvrđuje njegovu namjeru da prilaze oblasti u pravcu Bugojna i Glamoča i dalje brani pomoć u 1. proleterske i 9. divizije [NOVJ]. Prodori dijelova 19. divizije [NOVJ] u rajon sjeverno od Knina predstavljaju opasnost kako za samo mjesto tako i za put dotura u rajonu Zrmanja Vrela.</p> <p>Prodorom dijelova grupe Berger, neprijatelj jače oko 1000 ljudi, raspoređen u grupama od po 50-80 ljudi, sa puškomitraljezima i minobacačima, na kotama sjeverno, sjeveroistočno i sjeverozapadno od Šujice, nakon žilave i žestoke boje na liniji Lisić (4 km sjeveroistočno od Šujice) - Volarice (3 km sjeverno od Šujice) - 1 km jugoistočno od k. 1384, odbacujući ka sjeveru, na lijevo krilo, sa zadnjih padina kota 1457-1406-1367 (3,5-6 km zapadno od Šujice). Pionirska motorizirana grupa, koja je prošla cestom, uklonila je 4 teške prepreke između Podkule i Zrna i dijelom uklonila mine; tom prilikom vlastiti gubici. Zračnim izviđanjem utvrđeno razaranje Kupresa i okol-</p>	<p>Rano ujutro magla, u toku dana malo naoblaceno, vedro. U brdima pojačana hladnoća, mraz (prva smrznava-nja.), u kotlini 8°C.</p>	<p>Neprijateljski gubici: Izbrojano 49 mrtvih (broj navodno veći; na pr. samo sjeverno od Knina, prema izjavama zarobljenika. 50 mrtvih), 118 zarobljenih, 16 prebjeglih (dijelom sa tovarnim životinjama, oružjem i municijom) Vlastiti gubici: 6 mrtvih, 10 ranjenih (2 oficira: poručnik Otto iz 114. izviđačkog bataljona, potporučnik Zöllner iz puka »Brandenburg«) Plijen: 1 puška, 1 pištolj, 6 konja, 2 tovarne životinje, neprijateljski dokumenti, 8 goveda, 54 ovce</p>

Dan	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narječja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
Sat			
Mjesto i na in smještaja			
	<p>nih mjesta, a što je ina e saznato 13. 12. iz izjava stanovnika.</p> <p>Dijelovi V i VI sjevernodalmatinske [NO] brigade u nastupanju odbacili etni ku grupu iz Bos. Grahova u rajon isto no i sjeveroisto no od Strmice (14 km sjeverno-sjeveroisto no od Knina) ka jugu. Rajon oko Strmice zaposjednut od strane bandi. Drugi dijelovi u rajonu sjeverno od Plavna (14 km sjeverno-sjeverozapadno od Knina) sa o iglednom namjerom da izvrše dalji prodor ka cesti za dotur kod Zmanja Vrela. U ovim borbama 9 poginulih, 11 ranjenih, 4 nestala etnika. Za oja anje etni kih snaga sjeverno od Knina angažirani su dijelovi 1. bataljona 741. puka. Prilikom evakuacije materijala iz zaplijenjenog skladišta, u rajonu sjeveroisto no od Ervenika (12. 12.)" izvršila napad banda srednje ja ine (10 mrtvih, 15 zarobljenih). Ostatak pobjegao u planinu Velebit. Ukupno zaplijenjeno municije razne vrste oko 9 tona; u nedostatku transportnih sredstava preostala municija dignuta u zrak. Mjesta naklonjena partizanima: Dolac, Ku evi i Kopinjovac (4-6 km sjeverno od Mokrog Polja) uništena kao banditske baze. Prilikom paljenja ku a mnogobrojne detonacije sakrivene municije. Oduzeto 30 komada krupne stoke i oko 200 ovaca i koza.</p> <p>16. eta 721. puka premještena iz Livna za Šujicu.</p> <p>Namjera: Izvi arnje oko Šujice. Akcija iš enja rajona sjeverno od Livna od strane grupe Schoch. Nastup 661. poljskog dopunskog bataljona od Gospi a ka Su- evi ima. Dovolja enje osiguranja II bataljona 721. puka na cestu za Žegar.</p>		
15. 12. 43.	Postupci neprijatelja u toku današnjeg dana, u rajonu sjeverno od Livna, potvr uju njegove namjere da u svojim rukama zadrži brdski teren sjeverno od rajona	Vedro, bez oblaka, u planinama hladan sjeveroisto ni vjetar, bura.	Neprijateljski gubici: Izbrojano 31 mrtav, broj je navodno ve i

19 Vidi dok. br. 318, 323 i 324.

<p>Šujica-Livno, a pretpostavlja se da u ovome rajonu vrši pripreme za napad na Livno.²⁰ Prema vrsti cestovnih prepreka, na enih 14. 12. u rajonu sjeverno od Šujice, može se pretpostaviti da je to djelo Talijana; zbog toga se smatra da talijanska partizanska brigada »Garibaldi«,²¹ koja se navodno nalazila u pozadinskoj oblasti (negdje oko Kupresa) još nije angažirana na frontu.</p> <p>Prebacivanje 20. divizije [NOVJ] u rajon sjeverno od Obrovca i dijelova oko Mu a, kao i njihovi zajedni ki ve aras zapo eti izvi a ki prodori u pravcu uporišta Kosa, Han Vaganj, Han Prolog, potvr uju njihovu namjeru da sprije e snabdijevanje Livna. Izgleda da su nare ene pripremne mjere za dopunsko snabdijevanje iz rajona Mostara.</p> <p>Nedostaje izvještaj iz rajona sjeverno od Knina o aktivnosti 19. divizije [NOVJ].</p> <p>Pojedinosti:</p> <p>Izvidnica grupe Berger u pravcu Bogdaši a (sjeverno od Šujice) stupila u slabiji kontakt s neprijateljem. Po ledenoj buri izvršen je izvi a ki prodor grupe Schoch u rajon sjeverno od Livna, na teški brdski teren sa visinama od 1000 do 1400 m.</p> <p>Kod isto ne borbene grupe, nakon napada na bande srednje ja ine u rajonu Mršin Dolac - k. 1385 (6 odnosno 8 km sjeveroisto no od Livna), koje su odba ene u pravcu Komca, došlo je u rajonu oko Smiljevca do teških borbi sa jakom bandom (1000-1200, sa teškim puškomitraljezima i minobaca ima), koja je iznenada napala iz pravca sjeveroistoka. Borbena grupa, vezana s boka i s le a, tek po padu mraka, mogla je, uz konstantno jak pritisak neprijatelja, da djelomi no stupi u blisku borbu.</p> <p>Zapadna borbena grupa, nastupaju i preko Priluke i kota isto no odatle, bez kontakta sa neprijateljem dostigla je rajon sjeverno od Strmice (5 km sjeverno od Livna). Na cesti prema Glamo u, do rajona Dali eva koš., nema prepreka. Na kotama izme u Krolina koš. 1 i Ždralovca (8 km sjeverno odnosno sjeverno-sjevero-</p>	<p>Vlastiti gubici: 6 mrtvih, 21, ranjen (me u njima umrla 2 teško ranjena, o kojima je javljeno ju er)</p>
---	---

²⁰, ²⁴ i ²⁷ O drugom napadu na Livno vidi dok. br. 120, 124, 144, 149, 151 i 187.
²¹, ²², ²³ i ²⁶ Vidi dok. br. 187.

Dan	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narednja).	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
Sat			
Mjesto i na in smještaja			
	<p>zapadno od Priluke) nalaze se bande srednje ja ine. Konvoj za snabdijevanje, na povratku iz Livna ka Kninu, zaustavio se u Klisu, jer je cesta kod Mu a zaprije ena od strane bandi.</p> <p>Dijelovi I bataljona 741. puka, angažirani 14.12. protiv bandi u rajonu Strmice²² (15 km sjeverno-sjeveroisto no od Knina), odbacili su ih u pravcu sjevera i zajedno sa etnicima zaposjeli kote kod Dragaši (12 km sjeverno od Knina).</p> <p>Nastup 661. poljskog dopunskog bataljona od Gospića za Medak. U 15,00 sati 2 vlastita lovca, u pravcu jug-sjever, iznad Livna.</p> <p>Prilog: Neprijateljska izvi a ka i jurišna aktivnost, poduzeta predve er 15. 12. u pravcu uporišta na cesti za dotur na planinama isto no od Obrovca, proširila se tokom no i na cjelokupnu oblast oko Livna. Slabiji prodori ka uporištima jugoisto no i sjeveroisto no od Šujice (kote 1168 i 1209). Smetnje na vezama sa Duvnom. Bezuspješan napad bande srednje ja ine, sa puškomitraljezima i minobaca ima, na Poto ane (7 km jugoisto no od Livna). Prema izjavama stanovnika, u toku no i su postavljene prepreke na cesti Livno-Potani. Angažirano izvi anje. Slabije izvi a ke patrole sa sjevera i sjeverozapada u pravcu Livna. Odbijen napad ja ih izvi a kih patrola (80-100), sa puškomitraljezima i minobaca ima, na uporište Han Prolog. Protivnik se u zoru povukao na k. 1117 i u rajon južno odatle. Aktivnost neprijateljskih jurišnih trupa u pravcu Vagnja, Kose, Bilog Briga i Obrovca. Još nema detaljnijeg izvještaja, pošto je veza Han Prologa sa pozadinom u prekidu.</p> <p>Rejon Knina: Brdoviti teren 2 km jugoisto no od Strmice, uz žestok otpor neprijatelja, oslobo en od strane dijelova I ba-</p>		

	<p>taljona 741. puka, a neprijatelj odba en ka sjeveru.²³ Na neprijateljskoj strani oko 18-20 lakih i teških puškomitraljeza. Zbog nedostatka municije, etnici su se povukli u rajon 5 km jugozapadno od Strmice.</p> <p>Namjera: Izvi anje. Prebacivanje voda etvorocjevnih protivavionskih topova iz Šujice za Livno. Produžetak marša 661. poljskog dopunskog bataljona i odlazak II bataljona 721. puka iz Obrovca. Ponovno zauzimanje starih položaja u rajonu sjeverozapadno od Strmice.</p>		
16. 12. 43.	<p>Na osnovu identit njih izjava prebjeglih, utvr eno da se banditi u rajonu Livna od 15. 12. uve er nalaze u stanju pripravnosti, da iskoriste o ekivani neprijateljski zra ni napad, u cilju ponovnog zaposjedanja grada.²⁴ Izgleda da je njihova aktivnost, radi ometanja puta za dotur od Sinja ka Livnu, a tako er i izme u Livna i Šujice, poduzeta kao priprema za ovaj napad. Ponovili su se slabiji neprijateljski napadi na uporišta jugoisto no i sjeveroisto no od Šujice, ali su odbijeni. Banditske izvi a ke patrole sjeverno od Šujice uništene vlastitim minama. Jaka banda, sa tovarnim životinjama, na maršu u pravcu juga, uspješno savladana artiljerijskom vatrom kod Po vorice (5 km sjeverno od Šujice).</p> <p>Jaki neprijateljski napadi, sa puškomitraljezima i minobaca ima, u toku no i 17²⁵ 12. na Šujicu, naro ito na utvr enu kotu 1209, odbijeni su nakon privremenog gubitka ovih kota; borbe, me utim, i dalje traju. U rajon Poto ana, nakon odbijanja neprijateljskih no njih napada, pra enih velikim gubicima, protivniku je u toku dana na kotama sjeverno od Poto ana, pristiglo poja anje, prebacivanjem bandi sa istoka, ukupne ja ine oko 500 ljudi, sa teškim puškomitraljezima. S obje strane Poto ana ukupno je uklonjeno 12 cestovnih prepreka. Iz rajona sjeverno od Livna protivnik se prebacuje u rajon, koji je oslobo en 15. 12; istureni dijelovi na kotama 1251, 1223, 1047. U toku dana odbijeni neprijateljski napadi, poduzeti u cilju ponovnog zaposjedanja Han Prologa. Kote zapadno</p>	<p>No u i u dolinama jak mraz, u toku dana vedro, bez oblaka.</p> <p>Vedro i hladno, manja magla na planinama.</p>	<p>Neprijateljski gubici: Izbrojano 65 mrtvih, veliki broj ranjenih od artiljerijske vatre, 9 prebjeglih (me u njima 2 Talijana)</p> <p>Vlastiti gubici: 4 mrtva, 13 ranjenih (umro 1 ranjenik, za koga je ju er javljeno)! teški puškomitraljez, 1 karabin, 1 pištolj zaplijenjeni od strane 7. ete 741. puka dana 15.12. u borbama u rajonu Smiljevca (sjeverno od Livna). Neprijatelj, kome je pogodovao karstni teren, pojavio se u neposrednoj blizini iza le a vlastitoj trupi, kojom prilikom oružje i sprema poginulih u bliskoj borbi (ve inom probodeni nožem) nisu mogli biti spašeni, jer su raspoložive snage bile neophodne a izvla e nje ranjenih i eta se, pod pritiskom neprijateljskih snaga, morala povu i.</p>

Dan	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narječja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
Sat			
Mjesto i na in smještaja			
17. 12. 43.	<p>od Han Prologa (1117, 1289, 1166) još uvijek su zaposjednute od strane neprijatelja. Ja ina oko 300-400 ljudi, sa 2 teška minobaca a, 2 teška puškomitraljeza, oko 4-5 lakih puškomitraljeza. Prodori od strane južne rezerve u pravcu Livna (pukovski konji ki vod i vod protivtenkovskih topova 16. baterije 741. puka), u cilju olakšanja prodora u pravcu Han Prologa i Poto ana. Povla enje posade iz Poto ana (dijelovi 11. ete 741. puka) za Livno. U ostalom rajonu oko Livna no protekla mirno. Dijelovi I bataljona 741. puka, uz žestok otpor neprijatelja,²⁶ 16. 12. prodrli do kota neposredno južno od Strmice. Otpor neprijatelja i dalje traje. Vod etvorocjevnih protivavionskih topova iz Šujice za Livno. Cesta Obrovac-Livno privremeno je zaprije ena od strane bandi. Razaranje ceste u okolici Han Vagnja. Telefonska veza izme u Livna i Sinja još nije uspostavljena. Konvoju za snabdijevanje onemogu eno da nastavi put iz razloga što je cesta za Knin 1 dalje zaprije ena. Pogonski materijal, namijenjen dijelovima angažiranim u Livnu, smanjio se za dvije norme utroška goriva. Još nema izvještaja o nastupu 661. poljskog dopunskog bataljona i II bataljona 721. puka. zbog situacije sa pogonskim gorivom, 2. eta 202. tenkovskog bataljona ostala u Gospi u, kao jedina njema ka jedinica.</p> <p>2 ameri ka bombardera (vjerojatno tipa »Vickers Wellington«) u 14,30 sati nadletjelo Livno sa jugoistoka u pravcu sjeverozapada.</p> <p>Namjera: Izvi anje. Prebacivanje 8. ete 741. puka za Poto ane, a dijelova 11. ete 741. puka za Han Prolog radi pojaavanja uporišta.</p> <p>Neprijatelj dovla i nove snage iz Bugojna i oja ava se oko Šujice i u rajonu isto no od Livna, izgleda s namjerom da izolira borbene grupe izme u Livna i Šujice. Protivnik i dalje nastoji da onemogu i snabdijevanje Livna. Prema iskazima prebjeglih, ostali dijelovi (ja ine oko 1000) 1. proleterske brigade na forsiranom maršu iz Bugojna ka Šujici. Banditi oko Šujice, i dalje veoma aktivno, pokušali su uže opkoljavanje mjesta. U toku dana neplansko otvaranje vatre iz topova i minobaca a na Šujicu. Po prvi put utvr eno prisustvo 2 topa u Volatici (3 km sjeverno od Šujice). Naša ja a izvidnica, sa teškim naoružanjem, razbila brojno jaku bandu u rajonu Baljci (4 km jugoisto no od Šujice). Mnogo mrtvih na neprijateljskoj strani; ostatak pobjegao u pravcu istoka Zbog akcije izvi a ke patrole u Podkuli (1,5 km sjeverozapadno od Šujice) protivnik se povukao u pravcu istoka; tamošnje banditske baze razorene. iš enje visova sjeverno od Poto ana i sjevernog dijela mjesta od strane 8. ete 741. puka nije okon ano zbog jakog otpora neprijatelja i u toku no i je prekinuto. Odba ena je neprijateljska izvi a ka patrola (50-60), sa puškomitraljezima i minobaca ima, koja se u večernjim satima kretala od istoka u pravcu Livna. Minobaca ka vatra na Livno. Borbeno izvi anje 105. izvi a kog bataljona preko Karlovog Hana u pravcu Livna bez kontakta sa neprijateljem. Porušeni mostovi isto no od Stipani a i kod Karlovog Hana. Mogu e je zaobilazanje. Prema izjavama stanovnika, banditi su se iz rajona Vješti a gora povukli u rajon sjeverozapadno od Han Prologa. Odbijen napad ja e bande na uporište Han Vaganj. Serpentine zapadno od Han Prologa još uvijek zaprije ene. Vatra iz minobaca a i topova na Han Prolog.</p>	No u jak mraz, u toku dana vedro, umjereno obla no, u planinama ledeni sjeveroisto ni vjetar.	<p>Neprijateljski gubici: Izbrojano 154 mrtva, mnogo ranjenih, broj je znatno ve i, u mraku se nije mogao to no utvrditi; 20 zarobljenih, 10 prebjeglih Vlastiti gubici: 4 mrtva, 36 ranjenih Plijen: 4 puškomitraljeza (me u njima 1 puškomitraljez model 34), 3 puške, 4 sanduka municije etni ki plijen: 1 laki puškomitraljez, 30 pušaka. Nakon napada bandi na Livno i Šujicu, po završetku borbi, u 3,15 sati, utvr eni su slijede i vlastiti gubici: 1 mrtav, 13 ranjenih Neprijateljski gubici: Izbrojano 30 mrtvih, broj je znatno ve i Plijen: 2 laka puškomitraljeza, 3 puške 741 puka, sa etnicima, izvršili iš enje rajona Strmice Neprijateljski gubici: 22 mrtva, 1 zarobljen, 2 prebjegla. etnici zaplijenili 1 laki puškomitraljez i 30 pušaka Prilog: Divizijska zapovijest za držanje rajona oko Livna. Akt: Radiogram XV brdskog armijskog korpusa, Operativno odjeljenje, br. 1045/43, str. pov.</p>

Dan	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narječja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
Sat			
Mjesto i na in smještaja			
18. 12. 43.	<p>Zbog velikih gubitaka i utroška municije (naro ito minobaca ke) u stalno ponavljanim napadima posljednjih dana, a koji su protekle no i, sa istodobnim napadom na Livno²⁷ i Šujicu, dostigli svoj vrhunac, izgleda da je neprijatelj privremeno odustao od svoje namjere za dalje napade. U toku dana 18. 12. u rajonu Livna vlada zatišje. Gubici neprijatelja u toku ju erašnjeg no nog napada na Livno i Šujicu, poslije pretraživanja terena, su se pove ali na: 73 mrtva (1 oficir), 4 zarobljena. Plijen: 5 lakih puškomitraljeza, 1 telefon (neispravan), 2600 metaka za pješadijsko oružje, 15 ru nih bombi, dokumenti.</p> <p>Angažiranjem 3 He [?]²⁸ model 46, sa bombama i naružanjem, protivniku, koji se vratio na svoje polazne položaje, naneseni su novi gubici.</p> <p>Prema izjavi jednog prebjeglog iz Štaba 9. divizije [NOVJ], gubici ove divizije, prilikom ju erašnjih borbi oko Livna, trebalo bi aa iznose 387 mrtvih i preko 500 ranjenih. Daje taj broj mogu dokazuju mnogobrojni tragovi krvi i vu enja po zemlji, iskidani dijelovi odje e, ostaci paketa zavoja itd.</p> <p>Dijelovi III bataljona 741. puka oslobodili su serpentine zapadno od Han Prologa, kojom prilikom su bile zaposjednute kote 1177, 1166, 1182; neprijatelj se, nakon slabijeg protivnapada (pojedina na minobaca - ka vatra), povukao u pravcu sjevera. Na serpentina ma otklonjeno 7 cestovnim prepreka, dijelom sa eksplozivnim punjenjem.</p> <p>Konvoj za snabdijevanje probio se bez gubitaka od Sinja ka Livnu.</p> <p>Prilikom obrane od napada jedne ve e bande na uporište Vaganj 17. 12. neprijateljski gubici su, kako se naknadno saznalo, iznosili: 10 mrtvih, 1 zarobljen, 1 pre-</p>	Vedro, mraz.	<p>Neprijateljski gubici: Još nema izvještaja o neprijateljskim gubicima od prethodnog dana: 53 mrtva, 5 zarobljenih, 8 prebjeglih</p> <p>Vlastiti gubici: 4 ranjena</p> <p>Još nema izvještaja o plijenu: 4 laka puškomitraljeza, 1 automat, 31. puška, 2 puškomitraljeske cijevi, 1 dalekozor, 1 telefon (neispravan), 3100 metaka za pješadijsko oružje, 15 ru nih granata, dokumenti.</p> <p>Prilozi: Obavještajno odjeljenje - situacija kod neprijatelja; Izvještaj o stvarnoj ja ini, tajno.</p>

28 Vjerojatno se radi o avionima.

	<p>bjegao; 1 laki puškomitraljez, 4 puške, 500 metaka za pješadijsko oružje.</p> <p>1. etu 741. puka smjenio II bataljon 721. puka, a 1. etu 721. puka dijelovi 661. poljskog dopunskog bataljona.</p> <p>Namjera: Ure enje uporišta Poto ani od strane 8. ete 741. puka.</p>		
19. 12. 43.	<p>Neprijatelj, koji se izgleda ni danas nije oporavio od udara nanijetih mu posljednjih dana, povukao se pred našom izvidnicom u pravcu sjevera. Prema izjavama prebjeglih, navodno se povukao radi nabavke municije iz oblasti iza uporišta.</p> <p>Izvidnica je utvrdila da u, do sada zaposjednutom, rajonu oko Sujice i Livna nema neprijatelja; osiguranja su na kotama oko 4-5 km sjeverozapadno, sjeverno i sjeveroisto no od oba mjesta. Prilikom izvi anja, u rajonu sjeverno od Livna, uništena jedna banditska izvi a ka patrola.</p> <p>Uspostavljeno uporište Poto ani od strane 8. ete 741. puka, uz manji otpor neprijatelja na kotama sjeverozapadno od Poto ana; protivnik se povukao u pravcu sjevera. Na kotama s obje strane serpentina zapadno od Han Prologa nema neprijatelja. Konvoj za snabdijevanje, uz manji kontakt sa neprijateljem u rajonu zapadno od Han Vagnja, dostigao Sinj bez gubitaka.</p> <p>Banditi oko Gospi a navodno o ekuju dolazak 6. li - ke divizije [NOVJ], da bi poduzeli nove napade na Gospi . Dana 18. 12. II bataljon 721. puka smijenio je 1. etu 741. puka; 19. 12. poduhvat u pravcu uporišta Suvaja-Doljane (373. pješadijska divizija). Još nema izvještaja o tome.</p> <p>2 holandska legionara iz 13. proleterske brigade od Travnika stigli u grupu Berger.</p> <p>Namjera: Poja ano izvi anje.</p>	No u mraz, u toku dana vedro, nema oblaka.	<p>Neprijateljski gubici: 8 mrtvih, 2 ranjena, 5 prebjeglih</p> <p>Vlastiti gubici: nema</p> <p>Plijen: 3 puške, 3 sanduka municije</p> <p>Prilozi: Putni ki saobra aj Werma - chta u jugoisto nom sektoru od 1. 1.</p> <p>Obavještajno odjeljenje - situacija kod neprijatelja Divizijska dnevna zapovijest br. 142.</p>
20. 12. 43.	<p>Koliko se moglo utvrditi na osnovu nekoliko izvi a - kih prodora u rajon Livno-Šujica, na neprijateljskoj strani je zavladao zatišje; izgleda da se vrše smjenjivanja i pregrupiranja.</p>	Naobla enje 10/10, niski oblaci, povremeni pljusak, zapadni vjetar.	<p>Neprijateljski gubici: Izbrojano 88 mrtvih, 2 zarobljena, 18 prebjeglih</p>

Dan Sat Mjesto i na in smještaja	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i nareenja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
	<p>Po prvi put je utvr eno prisustvo Štaba 6. li ke divizije [NOVJ] u Kupresu, a 2. i 3. brigade u rajonu oko D. Malovana (sjeverno od Šujice) - izvje zarobljenih 1 prebjeglih, prisluskiivani telefonski razgovori. Navodno su stigli radi smjenjivanja 1. proleterske divizije, koja se prebacila u rajon Ravno.</p> <p>Grupa Bergen Dijelovi 105. izvi a kog bataljona, angažirani iz Duvna duž ceste u pravcu Ravnog, utvrdili su prisustvo ja e bande, dijelom na položajima u rajonu 6 km jugozapadno od Ravnog (navodno više od 2 brigade, izvje stanovnika). Prijevremeni povratak zbog cestovnih prepreka, leda i sniježnih nanosa s obje strane Todornovi a koš. (7km jugozapadno od Ravnog).</p> <p>Oja ana eta puka »Brandenburg«, kre u i se iz mjesta Baljci (3,5 km jugoisto no od Šujice) u pravcu istoka, razbila bande srednje ja ine u rajonu Vlak-Vu njak (6 km južno-jugoisto no od Šujice) i kod Todornovi a koš. uspostavila vezu sa izvi a kom grupom 105. izvi a kog bataljona. 2. eta puka »Brandenburg« i dijelovi 3. ete 114. pionirskog bataljona izvršili prodor iz Šujice u pravcu D. Malovana. Nakon savla ivanja mnogobrojnih cestovnih prepreka, u rajonu sjeverno od Podkule, i nakon slamanja jakog neprijateljskog otpora oko Stržanja, borbeni grupa se, po dostizanju serpentina jugoisto no od D. Malovana, prije mraka vratila u pravcu juga. Neprijatelj je zadobio velike gubitke, naro ito oa artiljerijske vatre otvorene na D. Malovan, odakle se ja a banda povukla u pravcu zapada.</p> <p>Grupa Schoch: Odba ena banda srednje ja ine, koja je vršila osmatranje u pravcu Poto ana. Na serpentina zapadno od Han Prologa ponovo oživljava banditska aktivnost; prema izjavama stanovnika, banditi namjeravaju da no u 21. 12. izvrše zapre avanje ser-</p>	<p>Izvještaj o zdravstvenom stanju: Nema nekih težih infektivnih bolesti. Odje e ima dovoljno. Izdata 3 vunena ebeta za uporišta i za trupe angažirane u borbi. Pove ava se usljivost. Sve ve a pojava nazeba. 4 slu a-ja Hepatitis epidemica.</p>	<p>(me u njima 1 medicinska sestra) Vlastiti gubici: 1 mrtav, 6 ranjenih Plijen: 5 pušaka, 1 puškomitraljeski sanduk</p>

	<p>pentina, sa istodobnim napadom na Han Prolog; predvi ena zasjeda. Kod Ramljana 19. 12. izvršen prepad na konvoj za snabdijevanje, koji se iz Livna vra ao za Knin; 1 ranjen, odvu ena 4 ošte ena teretna vozila. Uporišta 373. pješadijske divizije na cesti Dobro Selo-Srb preuzeta 19. 12. od strane II bataljona 721. puka. Odbijeni napadi dijelova 19. dalmatinske divizije [NOVJ] na Srb, Suvaju, Doljane; neprijatelj se povukao u pravcu jugozapada. Rajon Ervenik-Žegar, nakon povla enja vlastitih trupa, ponovo zaposjednut od strane bandi; etni ka uporišta se predala. 7 jednomotornih aviona (nepoznatog tipa) u 7,20 sati nadljetali Livno, na velikoj visini, u pravcu jugoistok-sjeverozapad. Namjera: Poja ano izvi anje u rajonu sjeverno od Livna. »Falkenjag«.</p>	<p>Obla no, osmatranje iz aviona. 82185 puš anih metaka 12936 metaka za pištolje i automate 221475 metaka za puškomitraljeze 614 minobaca kih mina kalibra 8 cm 137 lakih pješadijskih granata kalibra 18 24 granate kalibra 16 za lake poljske haubice 783 granata kalibra 18 za lake poljske haubice 615 granata kalibra 15 za brdske topove</p>	<p>Vlastiti gubici: 1 mrtav, 6 ranjenih Neprijateljski gubici: Izbrojano 88 mrtvih, 2 zarobljena, 18 prebjeglih (me u njima 1 medicinska sestra) Plijen: 5 pušaka, 1 puškomitraljeski sanduk Prilozi: Mjere štednje u trošenju goriva Obavještajno odjeljenje - procjena situacije (Detaljan izvještaj o politici i vojnom zna aju prodora u pravcu Livna)</p>
21. 12. 43.	<p>Nakon borbenog izvi anja grupe Schoch u rajonu Glamo a, sa zadatkom istodobnog razaranja aerodroma, ona je, savla ivanjem jakog neprijateljskog otpora oko Kori ne (14 km sjeverozapadno od Livna) i otklanjanjem mnogobrojnih prepreka (29) ispred serpentina i na serpentinama u rajonu sjeverno od Kori ne, u 15,00 sati dostigla Glamo . Protivnik se, preko Glamo kog polja, povukao u pravcu isto no i sjeveroisto no oa Glamo a, kako izgleda, uz pomo snaga osiguranja, koje su nastupaju i vršile osmatranje ceste. Uporišta uspostavljena na kotama 1281, 1282, 1176, duž ceste za nastup, radi bezbjednog povratka, u toku popodneva ponovo su uspješno napadnuta od strane ja e bande iz pravca istoka. Nakon izvršenog razaranja aerodroma (18 puta) i miniranja (9 puta), izvidnica se u 22,00 sati vratila u Livno. Ina e je situacija kod neprijatelja u rajonu Livna nepromijenjena. Otvorena vatra na konvoj za snabdijevanje iz Knina, na planinskoj cesti isto no od Obrovca; nema gubitaka.</p>	<p>No u mraz, u toku dana manje naoblake, predve er pove ana naoblaka. Prema nare enju Operativnog odjeljenja Komande, br. 1087. str. pov., 114. protivtenkovski bataljon se privremeno podre uje 264. pješadijskoj diviziji, kao pokretna rezerva za rajon Splita.</p>	<p>Teško e u rukovo enju (prenošenje izvještaja i nareenja) - divizija je upu ena samo na radio-vezu - utjecale su na odluku, da se operativna grupa Štaba 26.12. prebaci nazad za Knin. Zbog zategnute situacije, prebacivanje nije izvršeno. Prilozi: Zbrinjavanje potpuno materijalno ošte enih porodica, uslijed bombardiranja, u vojnim domovima za oporavak.</p>

Dan	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narječja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
Sat			
Mjesto i na in smještaja			
	<p>Uporište Kosa (4 km sjeveroisto no od Livna) odbilo napad manje bande.</p> <p>Zbog ju erašnje situacije, uporište Dobro Selo nije preuzeto, jer su tamo ostali dijelovi hrvatskog 10. pješadijskog puka.</p> <p>Sprovedena akcija »Falkenjagd«</p> <p>Namjera: Preuzimanje osiguranja ceste Doljani - Su evi i (isklju no) od strane Staba 114. pionirskog bataljona sa 1. etom 721. puka, 1. etom 114. pionirskog bataljona, 1. baterijom 661. artiljerijskog puka. Pripreme za polazak I bataljona 741. puka i III bataljna 721. puka</p>		
22. 12. 43.	<p>Situacija u rajonu Livna nepromijenjena.</p> <p>Ponovni napadi ja ih bandi (19. dalmatinska divizija [NOVJ]) na cesti Lapac-Su evi i ukazuju na namjeru, da nam se ometa poja ani dotur.</p> <p>U Dolovu (5 km sjeveroisto no od Srba) utvr eno prisustvo bande srednje ja ine, a u Bubnju (3,5 km sjeverno od Dobrog Sela) ja e bande.</p> <p>Odbijen napad bande srednje ja ine na uporište Ribnik (9 km jugoisto no od Gospi a); poginulo 5 neprijateljskih vojnika.</p> <p>Izvi anje serpentina zapadno od Han Prologa uz kontakt sa bandom srednje ja ine u okolici Sari a (3,5 km zapadno-jugozapadno od Han Prologa).</p> <p>Na osnovu ju erašnjeg izvi anja, grupa Schoch izvještava daje Glamo 95% razoren, a što se stanovništva ti e prona ena je samo jedna porodica. Prilikom nastupanja naših jedinica banditski štab se povukao, ne ostavljaju i plijeniti dokumenta; na aerodromu olupina Do 17.</p> <p>Za vrijeme no nih borbi 6. ete 4. puka »Brandenburg«, 19. 12. oko kote 1209 (sjeverno od Šujice), neprijatelju je u ruke palo slijede e: 1 puškomitraljez mo-</p>	Povremeno pljusкови, naoblaje 10/10.	Vlastiti gubici: 21. 12. - 2 ranjena. Prilozi: Obavještajno odjeljenje - situacija kod neprijatelja

	<p>del 42, 1 baterijski dalekozor za osmatranje, 2 poljska telefona (od toga 1 na k. 1168), 1 šator, I pored velike nadmo nosti neprijatelja i energi nosti zapovjednika uporišta, koji je kotu branio do posljednjeg asa, protiv njega je poslat izvještaj zbog nedovoljne kontrole i neobezbjene nosti alarmiranja i obrane kote. Isto tako je poslat izvještaj o puškomitraljeskoj paljbi; smijenjeni su zapovjednik uporišta i njegov komandir ete, potporu nik Kolb.</p> <p>Namjera: Izvi anje.</p>		
23. 12. 43.	<p>Nakon bezuspješnih napada u rajonu Livno-Šujica, kod neprijatelja je zavladao zatišje; ali, nakon povlačenja naših snaga iz preostalog divizijskog sektora, neprijatelj je poja ao aktivnost i ovladao terenom, zbog ega divizija nije mogla angažirati nikakvu rezervu ni za najneophodnije osiguranje puteva za dotur.</p> <p>Rano ujutro 22. 12. ja e neprijateljske snage, navodno 2 brigade (1500 sa minobaca ima), nastupale su iz rajona Koljane-Ježevi (6 km isto no od Vrlike), a sa drugom grupom, koja je obezbje ivala prebacivanje bandita iz rajona Mu -Ramljane i iz rajona Potravlje (12 km sjeverno-sjeverozapadno od Sinja), sa težištem u pravcu Maljkova, dostigle su Otiši (12 km jugoisto no od Vrlike), prodrle Kroz etni ke položaje isto no i jugoisto no od Vrlike, opkolile etni ku posadu u Otiši u i Garjaku i u daljem nastupanju 23. 12. rano ujutro zauzele Vrliku i zaposjele Orlova u i Maovice (5 odnosno 3 km jugozapadno od Vrlike). etnici i dijelovi lete eg odreda Kijevo zajedni ki drže liniju Kanjani (8 km isto no od Drniša)-Štikovo (7 km zapadno od Vrlike)-Kozjak-Runjevića (6 km sjeverno od Vrlike).</p> <p>Prema izjavama stanovnika, poja ano prebacivanje bandita iz rajona Glamo a preko Rujna (23 km zapadno-jugozapadno od Livna) i Vještica gore u pravcu Vrlike - navodno zbog njihovog ve eg uspjeha prilikom napada na Vrliku.</p> <p>Mogu se o ekivati napadi na željezni ku prugu i cestu za dotur Knin-Drniš, kao i na sama mjesta. Komandi je upu en prijedlog, da se stavi na raspolaganje jedna</p>	Naoblaje 10/10, dugotrajna kiša. Izvještaj o zdravstvenoj situaciji: Vidi izvještaj divizijskog lije nika od 20. 11. do 21. 12. 43.	Neprijateljski gubici: 6 zarobljenih (od toga 4 prebjegla), 10 mrtvih Vlastiti gubici: nema Plijen: 6 pušaka

Dan Sat Mjesto i na in smještaja	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i nareenja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za pri- loge)
	<p>oja ana eta I bataljona 741. puka, radi privremenog zaposjedanja Vrlike. Odgovor stigao oko 24.00 sata. Prijedlog je odobren.</p> <p>Nova koncentriranja bandi u rajonu Turovca (7 km zapadno od Trojice), u cilju ometanja puta za dotur. I bataljon 741. puka iz Krnina za Drniš,</p> <p>1. eta 114. pionirskog bataljona - Kupirovo, Štab 114. pionirskog bataljona - Srb.</p> <p>1. eta 721. puka - D. Suvaja, preuzimanje uporišta Suvaja, Doljane (nema izvještaja). Komandant 114. pionirskog bataljona zahtijeva slanje još jedne ete, jer je rajon, koji treba preuzeti, prevelik za snage koje stoje na raspolaganju (1. eta 114. pionirskog bataljona, 1. eta 721. puka). Odgovor slanje još jedne ete nije mogu e, jer na raspolaganju nema nijedne. Zbog toga je zahtijev za preuzimanje uporišta Dobro Selo upu en 373. pješadijskoj diviziji. Odgovora nema.</p> <p>Korpus nare uje povla enje III bataljona 721. puka iz Karlobaga. To povla i za sobom velike teško e, jer se tamo kao rezerva nalazi preko 900 tona prehrambenih namirnica, zobi i sto ne hrane. Još nije riješeno pitanje transportiranja ili predaje tamošnjim hrvatskim jedinicama.</p> <p>Novi komandant, pukovnik Bourquin, stigao u Biha . Obavještenje Komande XVIII brdskog armijskog korpusa, da general-pukovnik Eglseer preuzima komandu nad XVIII brdskim armijskim korpusom.</p> <p>Namjera: Izvi anje.</p> <p>I bataljon 741. puka iz Drniša za Ramljane, 1 oja ana eta iz Drniša u pravcu Vrlike, II bataljon 721. puka - koncentriše se u rajonu Srba.</p>	<p>Naobla enje 9/10, kišovito.</p>	<p>Neprijateljski gubici: 10 mrtvih, 6 zarobljenih, 4 prebjegla Plijen: 6 pušaka</p>
24. 12. 43.	<p>Op a situacija u divizijskom sektoru nepromijenjena. Neprijatelj je oko Vrlike bio najprije u stavu iš ekivanja, zatim je poduzeo izvi anje u pravcu etnih položaja s obje strane Štikova (6 km zapadno od Vrlike),</p>	<p>Naobla enje 9/10, niski oblaci, kiša.</p>	<p>114. protivtenkovski bataljon (podre en 264. pješadijskoj diviziji) iz Kistanja u pravcu Splita (kasarna</p>
	<p>a onda zaposjeo Kuni u (trig. 101) i Zolj (k. 987, 5 km zapadno od Vrlike).</p> <p>1. eta 721. puka smijenila dijelove II bataljona 721. puka u uporištu Dobro Selo. Nije odobren prijedlog Komande o preuzimanju uporišta Dobro Selo od strane 373. pješadijske divizije.</p> <p>II bataljon 741. puka (bez oja ane 2. ete, angažirane u pravcu Vrlike) iz Drniša za Postinje.</p> <p>Dana 21. 12. osoblje 1. tenkovskog izvi a kog voda (ja ina: 1 oficir, 21 vojnik) stiglo u Knin.</p> <p>Boži ne i oproštajne posjete komandanta divizije trupama u Livnu. Naredba Komande, da se u toku praznika bude posebno budno, jer se o ekuju akcije neprijateljskih komandosa. Dostavljeno dalje trupi. Veer protekla mirno. Proslava Boži a protekla neomeatano.</p> <p>Namjera: II bataljon 721. puka koncentrira se u rajonu Srba radi nastupa u pravcu Sinja.</p> <p>I bataljon 741. puka (bez oja ane 2. ete) na odmoru u Postinjama.</p> <p>Nare enje borbenim grupama, da se pove a budnost u toku praznih dana i oko Nove godine.</p>		<p>Roma bez jedne ete; ova je u Grljevcu - 9 km jugoisto - no od Splita.</p> <p>Neprijateljski gubici: 4 zarobljena (prebjegli) Vlastiti gubici: nema Prilozi: Posena zapovijest o snabdjevanju br. 71. Divizijska dnevna zapovijest br. 144.</p>
25. 12. 43.	<p>Op a situacija nepromijenjena.</p> <p>U ve ernjim satima prepad minobaca kom vatrom na Šujicu. Manja banda, koja je u no i na 25. 12. zaposjela dnevne položaje 8. ete 741. puka na koti 1159 (0,5 km sjeveroisto no od Poto ana), protjerana je u pravcu istoka. Nema izvještaja o iš enju rajona Vrlike.</p> <p>Osiguranje rajona Dobro Selo-Su evi i (isklju no) preuzela od II bataljona 721. puka grupa 114. pionirskog bataljona (štab, 1. eta 114. pionirskog bataljona, 1. eta 721. puka).</p> <p>II bataljon 721. puka iz Srba u pravcu Su evi a.</p> <p>I bataljon 741. puka (bez oja ane ete) na odmoru u Postinjama.</p> <p>Odgovor na pitanje o predstoje im zadacima 114: Vrš i zapre avanje linije Šujica-Livno-Glamo zbog protivnika, koji se povukao pred akcijom V SS-korpu-</p>	<p>Naobla enje 10/10, u planinama manje sniježne padavine, nailazi bura.</p>	<p>Neprijateljski gubici: nema Vlastiti gubici: nema</p>

Dan Sat Mjesto i na in smještaja	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i naređenja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (također i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
	sa, poduzetom sa istoka. Vjerojatno povlačenje je iz rajona Livna 15. 1. 44. Božićne posjete komandanta divizije grupi Berger, uz istodobni oproštaj (Sujica, Galić i Borje, Potočani). Namjera: Dalji nastup radi pregrupiranja. 26. 12. 43. Eglseer, v. r. general-pukovnik		
26. 12. 43.	Situacija u rajonu Livno-Sujica nepromijenjena. Leteći i odred, koji je dobio zadatak da postavi zasjedu u okolici Priluke, odbacio je manju bandu (tom prilikom 10 mrtvih na neprijateljskoj strani) kod Prisapa (9 km zapadno-sjeverozapadno od Livna) u pravcu sjeverozapada i otklonio 15 prepreka; i dalje duž ceste utvrđene mnogobrojne prepreke. Dolaskom naše jedinice, neprijatelj se povukao iz rajona Vrljike, ²⁹ noseći sa sobom namirnice i stoku u Svilaju i planinu Dinaru. Ojačana 2. eta 741. puka zaposjela Vrljiku 25. 12. u 14,00 sati i sa dijelovima letelog odreda i etnicima prodrla do Maljkova. Neprijatelj drži položaje 2 km južno od Maljkova; na zapadnoj obali Cetine, do Maljkova, nema neprijatelja. etnici zaposjeli stare položaje. U borbama sa zaštitnicama na neprijateljskoj strani 27 poginulih. Uporište D. Suvaja (5 km sjeverno od Srba) bezuspješno napadnuto u ranim jutarnjim satima od strane bande srednje jačine. II bataljon 721. puka - Padane (nema izvještaja). I bataljon 741. puka - Sutina. Stigao odgovor Komande o tome, da se artikli snabdijevanja zadrže u Karlobagu. Divizija predlaže, da ojačani III bataljon 721. puka napusti Karlobag, dok se ne sprovede prebacivanje artikala snabdijevanja u Gospi za operaciju »Adler«.	Mraz, u planinama ledena bura, vedro, bez oblaka.	Neprijateljski gubici: 37 mrtvih, 9 zarobljenih (od toga 8 prebjeglih) Vlastiti gubici: 2 ranjena Prilozi: Obavještajno odjeljenje - Prilog uz situaciju

²⁹ do 33 Vidi dok. br. 164, 165, 176, 186, napomenu 91 i 92, dok. br. 360, 365, 372, 375, 422 i knj. 10, izvještaj Štaba Dvadesete divizije od 10. siječnja 1944. god., dok. br. 24.

	Bataljon vjerojatno kreće iz Karlobaga 1.1. 44, ostavlja i osiguranje u Gospi u (jedna eta, 2. eta 202. tenkovskog bataljona, 4. baterija). Dolazak u Livno do 17. 1. 44. Novi komandant, pukovnik Bourquin, stigao u Livno. Slijedi preuzimanje divizije. Namjera: Izviđanje. Nastavak nastupa radi pregrupiranja.		
27. 12. 43.	Situacija u Livnu nepromijenjena. Radi prodora 2. ete 741. puka od Miošća (zapadno od Drniša), neprijatelj se privremeno povukao u pravcu jugoistoka i jugozapada, da bi izgleda sačekao našu jedinicu u zasjedi u pravcu Vrljike i ponovo napao mjesto sa svih strana. ® Već od jutarnjih sati napad bandi srednje jačine, naravno ito iz pravca jugozapada i zapada, na Vrljiku. U 14,00 sati borbe na zapadnom kraju Vrljike. Ponovo su zaposjednuti od strane neprijatelja: Štikovo, Maovice, Golo brdo, kote 808 i 650. Ojačana 2. eta 741. puka dobila naređenje da se probije do Kijeva. Dijelovi 661. poljskog dopunskog bataljona krenuli preko Kijeva radi deblokade. Nema izvještaja o tome. Odbijen napad jačine bande na etničko uporište Rastivo (15 km južno od Srba). Protivnik se povukao u pravcu istoka. etnički gubici: 1 mrtav, 6 ranjenih. Željeznička pruga Knin-Drniš pod vatrom bandi. etničko uporište Tepljuh (6 km sjeveroistočno od Drniša) bezuspješno napadnuto od strane bandita. II bataljon 721. puka 26. 12. večer dostigao Knin; 27. 12. dan odmora. I bataljon 741. puka, bez kontakta sa neprijateljem dostigao Sinj. Komandovanje divizijom preuzeo pukovnik Bourquin. General-pukovnik Eglseer napustio Livno. Namjera: II bataljon 721. puka željezničkim transportom za Drniš. I bataljon 741. puka na maršu u rajonu istočno od Obrovca. 14,00 sati - Naređeno napuštanje Vrljike.	Oluja, sniježne padavine, mraz.	Neprijateljski gubici: 7 zarobljenih (od toga 5 prebjeglih) Vlastiti gubici: još nema izvještaja Prilozi: Divizijska dnevna zapovijest br. 145.

Dan	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narječja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
Sat			
Mjesto i na smještaja			
28. 12. 43.	<p>Izgleda da bande oko Livna pokušavaju, obimnijim rekviriranjima žita i stoke u Livanjskom polju (izjave stanovnika), da se snabdiju za zimu.</p> <p>Lete i odred, u uporištu na isto nom kraju Priluke, k. 807, uništio neprijateljsku izvi a ku patrolu, koja je dolazila iz sjevernog pravca, i otkrio 3 bandita u zasjedi.</p> <p>Nakon napada na neprijateljske položaje sjeverno od Vrljike,³¹ oja ana 2. eta 741. puka u ve ernjim satima 27. 12. uspostavila vezu sa 4. etom 661. poljskog dopunskog bataljona u Kijevu (8 km sjeverno od Vrljike). Namjera za 28. 12: oja ana 2. eta 741. puka, u sadejstvu sa 4. etom 661. poljskog dopunskog bataljona i dijelovima lete eg odreda. isti rajon sjeverno od Vrljike i zauzima mjesto; istodobni prodor borbene grupe 264. pješadijske divizije iz Drniša u pravcu Vrljike. Još nema izvještaja.</p> <p>Prema izjavama stanovnika, u no i na 27. 12. banda srednje ja ine iz Prljeva (15 km sjeverozapadno od Knina) prešla cestu za dotur Knin-Su evi i u pravcu zapada; zbog toga poja ati zaposjedanje oslabljenog rajona Kistanje-Ervenik-Zegar. Iste no i vlastite telefonske veze su više puta bile u prekidu.</p> <p>II bataljon 721. puka bez 1 ete - Drniš.</p> <p>I bataljon 741. puka iz uporišta Obrovac stigao u Han Prolog.</p> <p>Namjera: Borbeno izvi anje Livanjskog polja.</p>	Naobla enje 4/10, mraz, u planinama jaka ledena bura.	<p>Neprijateljski gubici: 4 mrtva, 2 nestala, 9 ranjenih, 2 konja poginula, 1 laki minobaca</p> <p>etni ki gubici: 4 mrtva, 4 ranjena, 40 nestalih</p> <p>Prilozi: Fromiranje jedne ete lakših bolesnika (tajno) Obavještajno odjeljenje - procjena situacije</p>
29. 12. 43.	<p>Odbijeni slabiji no ni napadi neprijatelja na Sujicu i Borje (izvedeni od strane 2. li ke brigade). Na rakersnici ispred uporišta Borje od vlastitih mina poginulo i ranjeno 10 neprijateljskih vojnika, koje je neprijatelj odnio sa sobom.</p>	Prili no obla no, jak vjetar, u dolinama u toku dana temperatura preko 0°C, u planinama i dalje ledena bura.	<p>Neprijateljski gubici: Izbrojano 44 poginulih, 11 prebjeglih (od toga 2 bivša hrvatska oficira)</p> <p>Vlastiti gubici: nema</p>

	<p>Borbenim izvi anjem grupe Schoch preko Priluke u pravcu sjeverozapada, prodiru i najprije isto nom stranom Livanjskog polja ka Vrbici, neprijatelj je odbalen iz rajona Žirovi -Ljubuni u pravcu sjevera, a zatim je, nakon otklanjanja mnogobrojnih prepreka, prodor do Vrbice izveden po planu. Nakon opravke razrušenih mostova, zapadno od Bojmunti, prodor je nastavljen za Kazance, uz slabiji otpor neprijatelja, a odatle su pješaki dijelovi III bataljona 741. puka angažirani za iš enje mjesta Sajkovi , Gubin i u pravcu mjesta Rujani, koje je bez bitnijeg neprijateljskog otpora dostignuto u 20,00 sati. Motorizirana grupa je u 17,00 sati krenula na povratni marš, ponijevši sa sobom zaplijenjene artikle snabdijevanja, namijenjena banditima. Još nema pojedinosti o tome. Istodobnim prodorom 11. ete 741. puka i glavnine I bataljona 741. puka iz rajona Han Prologa i iz uporišta na putu za dotur u pravcu sjevera, izvršeno je, uz manji kontakt sa neprijateljem, i iš enje rajona sjeverno od puta za dotur u pravcu Rujana.</p> <p>U 14,00 sati javljeno da u Vrljici³² nema neprijatelja. Nakon odbacivanja slabijeg neprijateljskog osiguranja, zauzete Kosore (3 km sjeverno od Vrljike); do sada izbrojano 44 poginula.</p> <p>Od II bataljona 721. puka (bez 1 ete) nema izvještaja.</p> <p>Namjera: I bataljon 741. puka (bez 1 ete) preuzima uporište isto no od Obrovca. Smjenjivanje u Bilom brigu onemogućeno angažiranjem 2. ete 741. puka kod Vrljike. Okon avanje prodora na Livanjsko polje. Izvi anje.</p>	<p>11510 puš anih metaka 33950 metaka za pištolje i automate 77155 metaka za puškomitraljeze 494 mina kalibra 8 cm za minobaca e 111 lakih pješadijskih granata kalibra 18 146 lakih poljskih haubica kalibra 18 157 granata kalibra 15 za brdske topove</p>	<p>Prilozi: Posebna zapovijest za snabdijevanje br. 72.</p>
30. 12. 43.	<p>6. dalmatinska brigada, koja se ponovo vratila u rajon Ljubuni a (15 km sjeverozapadno od Livna), izgleda namjerava, zbog prodora sprovedenog dana 29. 12, da se povu e u rajon Peulja (14 km jugoisto no od Bos. Grahova - izjave stanovnika i prebjeglih). Naknadni izvještaj 741. lova kog puka: 29. 12. na neprijateljskoj strani 35 poginulih (me u njima 1 politiki komesar, 1 komandant bataljona).</p> <p>Lete i odred u no i na 30. 12. odbio neprijateljske napade na Priluku. Na neprijateljskoj strani izbrojano 15 mrtvih.</p>	U toku dana laka naoblaka, uve er vedro, mraz.	<p>Neprijateljski gubici: 50 mrtvih, 56 prebjeglih (me u njima 4 žene) sa puškama, 1 teškim puškomitraljezom i municijom</p> <p>Vlastiti gubici: Od 29. 12. ukupno 4 nestala</p>

Dan	Prikaz događaja (Pored ostalog ista i: procjenu situacije (neprijateljske i vlastite), vrijeme slanja i primanja izvještaja i narječja)	Vremenska situacija, zdravstveno stanje, rezerva, utrošak municije	Napomena (tako er i gubici u oružju i opremi, uputstva za priloge)
Sat			
Mjesto i na in smještaja			
	<p>Izvi a ka patrola imala kratku borbu sa manjom bandom (oko kote 1010) u rajonu 6 km jugoisto no od Srba. Tom prilikom nestala 3 naša vojnika. III bataljon 721. puka preuzeo uporište Pag, a stanicu hrvatske žandarmerije prebacio u Karlobag. II bataljon 721. puka - Neori . I bataljon 741. puka preuzima uporišta isto no od Obrovca, uklju no sa Bilim brigom, koje je i pored nedostatka snaga smijenjeno. Namjera: I bataljon 721. puka - Sinj.</p>		
31. 12. 43.	<p>Situacija oko rajona Livno-Šujica nepromijenjena. Prilikom operacije »Ziethen« divizija je do 31.12. imala slijede e gubitke: 39 mrtvih, 172 ranjena, 1 nestao. Neprijatelj je izgubio: 1118 (broj je vjerojatno znatno ve i) - od toga izbrojano 856 mrtvih, 262 zarobljena (203 prebjegla); 18 teških puškomitraljeza, 307 pušaka, 20 lakih puškomitraljeza, 1 automat, 1 pištolj, 1 dalokozor, 1 telefon, 4 sanduka pješadijske municije 3100 metaka za pješadijsko naoružanje. U ostalom divizijskom sektoru stalno se pove ava ugroženost puteva za dotur. Ve a banda, koja se iz rajona Plavna povukla u planine, zbog akcije iš enja (30. 12), poduzete od strane Staba i dijelova 661. artiljerijskog puka, 3. ete 661. poljskog dopunskog bataljona, zajedno sa etnicima, razbijena je artiljerijskom vatrom. Tom prilikom naša 2 vojnika ranjena. U rajonu Velika Po pina nalazi se ve a banda (1 brigada 19. divizije [NOVJ]) sa 4 teška puškomitraljeza, 12 lakih puškomitraljeza (izjave etnika), sa zadatkom da izvrši zapre avanje ceste Gra ac-Srb. Izvi anjem utvr eno prisustvo bande srednje ja ine u rajonu Osredci (3 km isto no od Srba) - vjerojatno s namjerom da napadne Srb; tom prilikom 8 zarobljenih; zaplijenjeno 9 pušaka</p> <p>Prepad na korpusnu kolonu u rajonu Medaka; tom prilikom vlastiti gubici su iznosili: 1 poginuo, 5 ranjenih; 3 teretna vozila uništena.</p> <p>itav rajon Vrlike ponovo je u našim rukama. "Neprijatelj se, pred našim borbenim izvi anjem, povukao u pravcu juga. U Knin se vratila 4. eta 661. poljskog dopunskog bataljona, a oja ana 2. eta 741. puka, nalaze i se na maršu ka Obrovcu, dostigla Drniš. (Još nema izvještaja).</p> <p>Dijelovi lete eg odreda ostali u Kijevu radi kontroli ranja teritorijalnih jedinica u Vrlici.</p> <p>Namjera: nepromijenjeno. .</p> <p>Operacija »Ziethen«</p> <p>Prebacivanje ja ih neprijateljskih snaga iz oblasti oko glavne ceste za snabdjevanje D. Lapac-Knin u rajor Bugojno-Jajce, kao i smjenjivanje vlastitih snaga oc strane 264. pješadijske divizije, omogu ili su divizij uspješan prodor na Livno i Sujicu. Ovaj prodor je iznenadno neprijatelja i, pored ostalog, doveo i do uništenja Staba IV operativne zone,³⁴ kao i do razbijanja Operativnog štaba banditskog ratnog zrakoplovstva. U ponovljenim napadima i djelimi no žilavim obrambenim borbama potu eno je više bandi, razoren je aerodrom Glamo , veoma zna ajan za održavnje veze bandita sa saveznicima, zaplijenjene su snabdjeva ke baze, od velikog zna aja za bandite, a njihove snage su, uz pomo naše propagande i djelimi nog razbijanja znatno iznurene.</p> <p>Ukupni neprijateljski gubici u toku operacije do 31. 12. 43. iznose:</p> <p style="padding-left: 40px;">1118 mrtvih, 59 zarobljenih, 203 prebjegla, 307 pušaka, 20 lakih i 18 teških puškomitraljeza.</p> <p>Pored toga, vidi Obavještajni bilten br. 1 o stanju neprijatelja i izvještaj Obavještajnog odjeljenja o situaciji od 21. prosinca 1943.³⁵</p> <p>Cjelokupni prilozi uz operaciju u mapi »Ziethen«.³⁶</p>	<p>Stalno jake sniježne padavine sa burom, zavezane ceste za dotur.</p> <p>Izvještaj o zdravstvenoj situaciji:</p> <p>Nema težih infektivnih bolesti. Nedostatak dodatne zimske odje e veoma se osje a. Dnevni obrok hrane II nije dovoljan prilikom angažiranja. Poja ano suzbijanje ušiju. Pove ava se pojava prehlada. 1 slu aj Hepatitis epidemica. Ukupno 186 slu ajeva oboljenja, zajedno sa nesretnim slu ajevima. Vidi priloge u mapi »Ziethen«</p>	<p>Neprijateljski gubici: oko 20 mrtvih, 3 prebjegla</p> <p>Vlastiti gubici: 1 mrtav, 7 ranjenih</p> <p>Od 4 nestala, o kojima je javljeno 30. 12, 2 su poginula</p> <p>Prilozi: Izvještaj 741. lova kog puka o prodoru u Livanjsko polje dana 28. 12. Divizijska dnevnazapovijest br. 146. Izvještaj o aktivnosti 114. pionirskog bataljona.</p>

34 Tada nije postojao štab etvrte operativne zone NOV Hrvatske. Za vrijeme operacije »Ziethen« nije uništen nijedan štab jedinica NOVJ.
35 i 36 Redakcija ne raspolaze ovim dokumentima.

**RATNI DNEVNIK BR. 1. 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE ZA PERIOD
OD 20. STUDENOG DO 31. PROSINCA 1943. GODINE¹**

**RATNI DNEVNIK BR. 1
264. pješadijska divizija (na terenu)**

Po eto: 20. 11. 43.

Završeno: 31. 12. 43.

264. pješadijska divizija (na terenu) pot injena: od 20. 11. 43. do 31. 12.43. Komandi XV brdskog armijskog korpusa

Ovaj ratni dnevnik vodio je: od 20. 11. 43. do 31. 12. 43. kapetan Schulte

Dan Sat	Mjesto i na in smještaja	Opis doga aja
20. 11. 43.	Divizijsko komandno mjesto Drniš	Nakon što su smijenjeni i posljednji dijelovi 114. lova ke divizije i SS-divizije »Prinz Eugen«, divizija preuzima komandu u zoni obalne obrane Zadar-Šibenik-Split i šalje Komandi XV brdskog armijskog korpusa izvještaj o preuzimanju komande. Iz lijevog sektora puka javlja se o živoj aktivnosti bandi. Naro ito se pritisak bandi poja ao u rajonu Sinja.
21. 11. 43. 8,00 sati		Neprijateljski lovci-bombarderi izvršili napad u brišu em letu na Šibenik i željezni ku stanicu Perkovi . Avionskim oružjem pri injene manje štete. Prestali su da stižu izvještaji o poja avanju bandi u rajonu Sinja. Iz zasjede je, 5 km zapadno od Trogira, grupa bandita ² napala 1 vod 6. ete 893. puka. Vlastiti gubici: 1 mrtav, 15 ranjenih. U vezi sa poduhvatom »Delphin« ³ , III bataljon 893. puka pot injava se 114. lova koj diviziji.
22. 11. 43.		Zbog sve eš ih vijesti o namjerama bandi da pre u u napad na Sinj, komandant divizije, odlu io je da se, radi poja anja, iz Splita pošalje 1 baterija. Kod Divulja banditi ⁴ izvršili prepad na našu izvi a ku patrolu. Vlastiti gubici: 3 mrtva, 2 ranjena, 2 nestala.
23. 11. 43. 11,00 sati		892. grenadirski puk dobio nare enje da izvrši temeljno iš enje oblasti s obje strane puta Divulje-Marina. Dogovor komandanta divizije sa komandantom 1. puka »Brandenburg« o nare enju da se, napadaju i od Sinja, preko Dinarskih planina, zauzme grad Livno, zaposjednut od strane bandi. Shodno zapovijesti XV (brds.) armijskog korpusa, divizija mora da pruži podršku puku »Brandenburg« prilikom prelaska preko Dinarskih planina. Za pružanje podrške obrazuje se borbena grupa potpukovnika Müllera (poduhvat »Ziet-hen«). ⁵
24. 11. 43.		Akcija iš enja 892. grenadirskog puka na cesti Split-Trogir nije imala velikog uspjeha. Jedino je javljeno o hapšenju nekoliko sumnjivih osoba.
25. 11. 43.		Stigla u Drniš 1. eta 264. poljskog dopunskog bataljona, formiranog putem komande. Prijedlog o etatiziranju, dat službenim putem, još nije odobren. Osim za organiziranje divizijskog kursa borbene obuke, poljski dopunski bataljon je predvi en kao udarni bataljon divizije i kao takav naro ito je formiran pokretan. Komandant divizije zahtijeva da mu se tako er dodijeli 1 brdska baterija talijanskog trofejnog oružja.

² i ⁴ Vjerojatno su ove akcije izvršili borci Marinsko-segetskog NOP odreda. Vidi dok.br. 186, napomenu 95.

³ O izvo enju ove operacije vidi dok. br. 71, napomenu 2.

⁵, 6, 12 i 15 O izvo enju ove operacije vidi dok. br. 107, napomenu 2.

- Diviziji se javio istureni dio 2. štaba tvrđavskih pionira koji bi, u suradnji sa divizijom, tehnici ki trebalo da rukovodi utvrđivanjem obalne obrane.
Duži razgovori komandanta divizije i Operativnog odjeljenja sa komandantom 1. puka »Brandenburg« o sporovnoj akciji »Ziethen.«⁶
- 26. 11. 43.**
11,00 sati
Ponovno izvještavanje o prikupljanju neprijateljskih snaga u rajonu Sinja, naročito u Hrvatskoj. U vezi s tim narednje divizije: Ojani I bataljon 892. puka prodire 27. 11. u pravcu Hrvatske i vrši akciju.
Jak zračni napad na Šibenik. Pričinjena ogromna šteta civilnom stanovništvu.
- 27. 11. 43.**
Akcija na Hrvatskoj bila je promašaj; neprijatelj se pravovremeno povukao. Izgleda daje u pitanju izdaja.
Prilikom daljnjeg sprovođenja akcije akcije na cesti Split-Trogir uhapšeno je više sumnjivih osoba i pronađeno jedno skladište municije.
Još nije izdata zapovijest za potragu »Ziethen«-a.
- 28. 11. 43.**
11,45 sati
Jak zračni napad na Zadar. Potopljen parobrod »Sebenico« (»Šibenik«), natovaren vojnom opremom.
Izveštaje da neprijatelj napada luke odmah nakon uplovljenja nekog dragocjenog broda. Pošto nikada ne prethodi zračno izviđanje, o uplovljavanju brodova može se obavijestiti samo putem banditskih radio-stanica. Divizija je ponovno uputila molbu višim instancama za uključivanje radio-goniometra, kako bi se otkrio i onemogućio neprijateljski predajnik.
Do sada najteži zračni napad na gradski dio Šibenika. Ogromni vojni i civilni gubici. U civilnu bolnicu 6 punih pogodaka.
Divizija smatra da je neophodno hitno organiziranje aktivne zračne obrane te je napravila odgovarajuću i priloge dnevnim izvještaju.
- Komanda korpusa narednje posjedanje otoka Šolte. Plovna sredstva, potrebna u tu svrhu treba da obezbijedi ratna mornarica. Osim toga, pod komandu treba da se stavi i bataljon obalnih lovaca »Brandenburg«.
- 29. 11. 43.**
Komandant divizije putuje⁷ za Split na dogovor oko zapovijesti za akciju na otok Šoltu, koja nosi naziv »Heifisch II«.⁸
U popodnevnom satima jaki neprijateljski odredi bombardera preletjeli su s juga na sjever divizijsku zonu, vjerojatno u naletu na oblast Reicha.
- 30. 11. 43.**
11,00 sati
Komandant divizije vratio se iz Splita.
Diviziju posjetili hrvatski ministar unutrašnjih poslova Lorković⁹ i njemački savjetnik poslanstva dr. Kühn, koji su proputovali po dalmatinskoj obali. Razgovaralo se o mogućim pitanjima civilnog stanovništva.
Poslije podne u Šibeniku se održalo savjetovanje komandanta divizije sa komandantima admiralom¹⁰ Jadrana i pomorskim komandantima Dalmacije, osim uopćenitih pitanja suradnje, diskutirano je i o pripravnosti brodova za poduhvat »Heifisch II«.
Komandi je podnesen izvještaj o situaciji sa ratnim rasporedom divizije.
- 1. 12. 43.**
I danas se ponovo izvještava o pokretima bandi i manjim prepadima u rajonu Split-Trogir. Zapažen je živ saobraćaj brodova između otoka Šolte i Brač. Izgleda da je Šolta vrsto zaposjednuta.
- 2. 12. 43.**
Na putu od Šibenika ka Trogiru, gdje je trebalo da uslijedi pripremanje za poduhvat »Heifisch II«, napadnut je od strane neprijateljskih aviona 2. obalno-lovački bataljon »Brandenburg«. Potopljeni: 1 dvotrupna peniša i 1 HS-amac. Uginula ima 15 mrtvih i 40 ranjenih.
Time je ozbiljno dovedeno u pitanje sprovođenje akcije »Heifisch II«.¹¹
Divizija izvještava korpus i zahtijeva upućivanje neophodnog broskog potencijala.
Poduhvatom »Ziethen«¹² komandira 114. lovačke divizije. Zapovijesti date od strane divizije su privremene. Shodno zapovijesti korpusa, divizija mora da pruži podršku prelasku preko

7 Štab 264. pješadijske divizije nalazio se u Drnišu.

8, 11, 14 i 16 O planu ove operacije vidi dok. br. 275, napomenu 6.

9 Mladen

10 Lietzmann

Dinarskih planina borbenoj grupi Schoch 114. lovačke divizije¹³ sa dijelom snaga podređenih 114. lovačkoj diviziji.
Uvećernjim satima u Šibeniku pojedini diverzantski avioni napadaju luku, oigledno da bi omeli naš istovar brodova.

- 3. 12. 43.** Komandant divizije uputio se avionom, za Zadar radi dogovora sa komandantom 891. grenadirskog puka o obalnoj obrani i politici u situaciji u Zadru.
U cijelom sektoru naročito jaka aktivnost neprijateljskih aviona. Sam Šibenik je 4 puta napadnut. Nanesene su velike vojne i civilne štete. Divizija još jednom hitno ponavlja zahtjeve da se dovedu protivavionske snage.
Pitanje brodova za »Heifisch II«¹⁴ još nije riješeno. Korpus saopćava daje ratna mornarica stavila u pripravnost brodove, dok mornarica javlja da nema nikakvih brodova na raspolaganju.
Divizija obavještava korpus daje desantna jedinica spremna i energično zahtijeva da se riješi pitanje brodova.
- 4. 12. 43.** Započeo poduhvat »Ziethen«¹⁵ 114. lovačke divizije. Divizija je potčinila ojačani I bataljon 892. puka 114. lovačkoj diviziji.
Pitanje brodova za »Heifisch II« još uvijek nije riješeno.
- 5. 12. 43.** Ponovo jaka aktivnost zrakoplovstva u litavom sektoru, naročito u rajonu Splita.
891. grenadirski puk javlja o evakuaciji prvih Talijana (200) iz Zadra. Time konačno i počinjena evakuacija talijanskih jedinica iz Zadra.

13 Vidi dok. br. 374.

- 6. 12. 43.** Ponovo se povećava neprijateljski pritisak na Sinj. Budući su time ugrožene pozadinske veze dijelova 114. lovačke divizije, angažiranih u okviru poduhvata »Ziethen«, uporište Sinj se ojačava dijelovima III bataljona 893. puka.
Konačno je odgođen poduhvat »Heifisch II«.¹⁶
- 7. 12. 43.** Zbog daljeg ojačavanja Sinja, upućuje se i Štab III bataljona 893. puka i 9. eta.
Korpusu je, shodno naredbi, dostavljena iscrpna procjena situacije.¹⁷
- 8. 12. 43.** Izvještaji o pokretima bandi u rajonu Zelovo-Brštanovo-Mušica. Time prijete opasnost putu za dotur prema Splitu. Sve snage angažirane u akciji »Ziethen« budu slobodne, divizija namjerava da poduzme akciju isušavanja.
Planira se i poduhvat dijelova 891. grenadirskog puka na Biograd,¹⁸ da bi se tamo uspostavilo novo obalno uporište.
- 9. 12. 43.** Povećava se neprijateljska aktivnost u rajonu Zelovo-Mušica.
Divizija zahtijeva od komande korpusa da se snage,¹⁹ angažirane u akciji »Ziethen«, što prije oslobode, kako bi se, nakon prošljivanja rajona Zelovo-Mušica, drugi dijelovi mogli angažirati na obali. Ovo je bezuvjetno neophodno, da bi se konačno mogla organizirati obalna obrana i tako divizija ispunila svoj osnovni zadatak.
- 10. 12. 43.** Komandant poljskog dopunskog bataljona, kapetan Heinz, javio se kod komandanta divizije. Razgovarano je o svim pitanjima rasporeda i naoružanja bataljona. Posebna tema razgovora bio je raspored brdske baterije.
U sektor su stigli prvi oficiri i vojnici obalne artiljerije. Dolaze kao personalne jedinice. Tražene baterije već su dijelom u sektoru, a ostatak još treba dopremiti.
- 11. 12. 43.** Kod 891. grenadirskog puka počeo poduhvat »Biograd«.²⁰
Ponovo pristižu izvještaji koji potvrđuju prisustvo jakih bandi u rajonu Zelovo-Brštanovo-Mušica. Navodno su došli sa otoka Brač; snabdjeveni su engleskim uniformama i oružjem.
Isušavanje ovog rajona sve je hitnije.

17 Vidi dok. br. 304.

18, 20, 21 i 33 Vidi dok. br. 303 i 315.

19 Vidi dok. br. 257.

Osim toga, snage angažirane još uvijek u poduhvatu »Ziethen,« morale bi se konačno osloboditi, kako bi se utvrđivanje obale valjano obavilo.

Komandant divizije, koji je posljednjih dana svugdje na licu mjesta lično razgovarao o planovima, naredio je komandantima sektora da se utvrđivanje, uz pomoć svih snaga, izvrši odmah.

Danas ponovo živa zrakoplovna aktivnost na cijelom sektoru. Zbog smetnji na radio-vezama, iz Biograda još nema izvještaja.

12. 12. 43. 891. grenadirski puk javlja daje Biograd zauzet²¹ bez kontakta sa neprijateljem. Dakle, opet su banditi blagovremeno napustili bojno polje.
13. 12. 43. Potvrđeni su izvještaji o ojačavanju bandi na putu za dotur Drniš-Split. Izgleda da bande namjeravaju izvršiti prepad na naše kolone za snabdijevanje. Pošto za proširivanje terena još nema nikakvih snaga na raspolaganju, komandant divizije se odlučio na ometanje bandi pomoću manjih grupa. U tu svrhu je naredio:²²
- a) Prođor ojačane 5. ete 892. grenadirskog puka na Gizdovac, tamo prenošite i borbenu izviđačnicu na Brštanovo i Muševac.
  - b) Prođor ojačane 9. ete 893. puka iz Sinja na Muševac, uz sadejstvo sa 5. etom 892. puka.
  - c) Prođor 12. ete 893. puka iz Drniša u pravcu Ramljana.
  - d) Borbeno izviđačništvo iz Kaštel Novog-Starog na Radošići i iz Marine u pravcu Gustirne. Ponovo jaki zračni napadi na obalne gradove. Stanovništvo dijelom panično bježi ka unutrašnjosti.
14. 12. 43. Počela diverzantska akcija protiv bandi koje ugrožavaju put za dotur. Hapšenjem jednog bandita u engleskoj uniformi, potvrđuje se vijest da su banditi snabdijevani engleskim oružjem.

22, 24, 28, 30 i 32 Vidi dok. br. 145, 327, 328, 329, 330 i 331 i knj. 10. izvještaj Štaba Mosorskog NOP odreda od 1. siječnja 1944. god., dok. br. 4

- 11,30 sati Diviziji se javlja pukovnik Boendel, komandant 29. tvrđavnog pionirskog Štaba. Razgovarano je o osnovnim gledištima u vezi utvrđivanja položaja.
- 12,00 sati Razgovor komandanta divizije sa vojvodom Radomir²³ vođom jedne veće etničke grupe u divizijskoj zoni. Etnici su dobili naredbu da oslobode i zaposjednu put Skradin-Benkovac, kako bi se konačno, preko Gračaca-Obrovca, mogao izbjeći zaobilazni put za Zadar.
15. 12. 43. Naše slabe snage, angažirane u banditskom rajonu Brštanovo,²⁴ mogu se jakim, dobro naoružanim bandama suprotstaviti samo u manjoj mjeri. Stoga su one dobile naredbu da se ograniče samo na osiguranje puta za dotur. Divizija ponovo zahtijeva od korpusa da oslobodi dijelove angažirane u akciji »Ziethen«, radi sprovođenja koncentrične akcije istog namjera.
16. 12. 43. Prema izvještajima doušnika, glavni saobraćaj za snabdijevanje bandi vrši se s mora preko luka Primošten i Rogoznica. Radi blokiranja ovog saobraćaja, divizija je naredila prođor od po jedne borbene grupe iz rajona Marine u pravcu Rogoznice i iz Šibenika u pravcu Primoštena.²⁵ Svaka borbena grupa bi trebala biti jačine od oko 1 ojačane ete i nakon dostizanja ciljeva da zatvore luke. Početak poduhvata naredjen je za 17. 12. I danas žestoki zračni napadi na Zadar i Šibenik. Etnici, koji su u toku poduhvata duž ceste Skradin-Benkovac najprije dobro napredovali, doživjeli su teške poraze u rajonu Beversaka.²⁶
17. 12. 43. Borbena grupa 893. grenadirskog puka, koja je prođirala u pravcu Primoštena, naišla je na žestok otpor neprijatelja²⁷ Puk mora da ojačava borbenu grupu. Još nije dobijen izvještaj od grupe koja vrši prođor ka Rogoznici. Pratnja komandanta divizije i kolona za dotur, zbog postavljenog osiguranja na cesti Drniš-Split, nisu imali kontakta sa neprijateljem. U Splitu je komandant divizije raspravljao sa 892. grenadirskim pukom o pitanjima obrane i utvrđivanja obale.

²³ Radomir etnički vođa, komandant Zlatiborskog etničkog odreda.

²⁵ 27 i 29. U tom rajonu je djelovao Šibensko-trogirski NOP Odred a 16. prosinca je vodila borbu i Deseta brigada Dvadesete divizije koja se tu zatekla prateći karavan. Vidi dok. br. 347 i knj. 10. izvještaj Štaba Grupe NOP odreda za srednju Dalmaciju od 15. siječnja 1944. god. i izvještaj Desete brigade Dvadesete divizije od 8. siječnja 1944. god., dok. br. 18 i 40.

²⁶ Vidi dok. br. 171, 329 i 436.

- 18. 12. 43.** I pored jakih osiguranja na cesti Drniš-Split, jake snage bandi²⁸ napale su u jutarnjim satima jednu kolonu za snabdijevanje i primorale je, nakon višesatne borbe, na povratak. Da bi se omogućilo prolaz za sutra - naredno je pregrupiranje i manje ojačanje osiguranja na putu. Prema dosadašnjim iskustvima, očekuje se da će kolona sutra moći neometano proći u pravcu Splita.
Zbog smetnji na radio-vezama, još nema izvještaja od borbenih grupa Rogoznica i Primošten.
- 19. 12. 43.** Borbena grupa 893. grenadirskog puka, koja je nadirala iz Šibenika u pravcu Primoštena, u teškim borbama odbacila je bandu²⁹ koja je oko 800 ljudi ka istoku i pritom joj zadala znatne gubitke.
Večer 17. 12. borbena grupa 892. grenadirskog puka dostigla je Rogoznicu, bez kontakta sa neprijateljem.
Prilikom prolaska kolona, suprotno očekivanju, na putu za dotur ka Splitu odvijaju se žestoke borbe.³⁰ Sve hitnije je išlo napred ovog rajona.
I danas jaka zrakoplovna aktivnost neprijatelja.
- 20. 12. 43.** Primošten i Rogoznica ponovo otkriveni od strane vlastitih snaga. Stanje jedinica još ne dozvoljava trajno zaposjedanje važnih točaka na Primoštenskom poluotoku.
Korpus je saopćio da lijeva susjedna divizija³¹ planira zauzimanje otoka smještenih ispred njenog sektora. Da bi se spriječilo prebacivanje bandi sa otoka na kopno i korpusnu granicu te prodor preko korpusne granice, na korpusnu granicu su dovedene sve raspoložive snage 892. grenadirskog puka.
Ponovo jaka banditska aktivnost na putu za dotur Drniš-Split.³²
Neprijateljska zrakoplovna aktivnost.
- 31 Odnosi se na 118. lovačku diviziju.
- 21. 12. 43.** Korpus potvrdio diviziji **114.** protivtenkovski divizion. Trebalo bi da ga divizija angažira kao ojačanje korpusne granice u rajonu Splita.
Pošto su Kistanje veoma važna točka, koja štiti Knin-Drniš sa zapada, i pošto drugih snaga nema na raspolaganju, divizija od korpusa zahtijeva da zadrži 114. protivtenkovski divizion u Kistanjama. Istovjetni zahtjev postavila je i 114. lovačka divizija, ali on je od strane korpusa odbijen.
- 22. 12. 43.** 114. protivtenkovski divizion premješta se za Split.
- 23. 12. 43.** Da bi se van korpusne granice zaposjela i druga, za neprijatelja podesna mjesta za izvršenje desanta, i time blokirao eventualni komunikacijski pravac sa otoka, divizija namjerava:
a) prodor 1 borbene grupe ka Primoštenu i Rogoznici i sprečavanje napredovanja tamošnjeg iskrcavanja;
b) prodor 1 borbene grupe iz Zadra, da bi se spriječilo iskrcavanje u Pirovcu-Tijesnu.
Odgovarajuća narednja preduzeća se radio-vezom.
- 24. 12. 43.** Borbena grupa, koja se probija ka Pirovcu-Tijesnu, dostigla Biograd,³³ a grupa Primošten svoj konačni cilj.
Poslije podne komandant divizije, sa pratnjom, posjetuje vojnu bolnicu u Šibeniku i sudjeluje u proslavi božićnih praznika. Uvečer je proslava Božića u divizijskom komandnom mjestu.
- 25. 12. 43.** Grupa, koja prodire u pravcu Pirovca-Tijesna, nakon slamanja slabijeg neprijateljskog otpora, dostigla svoj konačni cilj.
Borbena grupa Primošten zaplijenila 1 banditski motorni jedrenjak,³⁴ koji je pokušao da pristane uz obalu.
Od grupe Rogoznica nema izvještaja.
- 26. 12. 43.** 892. grenadirski puk javlja daje borbena grupa Rogoznica 25. 12. dostigla svoj cilj, bez kontakta sa neprijateljem.

Dan
Sat

Mjesto i namj
smještaja

Opis događaja

27. 12. 43. Prema etni kom izvještaju, Kistanje je, odmah nakon odstupanja 114. protivtenkovskog divizionu, zaposjela jedna jaka banditska grupa;³⁵ drugo se nije ni o ekivalo. Naravno je neprijatan ovakav razvoj situacije zbog toga što Kistanje posjeduje dobro izgrađenu kružnu obranu, te se jedan energični branilac može duže održati. Borbene grupe Primošten i Rogoznica uspostavile su međusobnu vezu. Posljednja četa 264. poljskog dopunskog bataljona i, sa njom sjedinjena, brdska baterija stigla u Drniš.
28. 12. 43. Odjeljenje za pozadinu 114. lovačke divizije saopćava da je jedna četa, koja je bila angažirana u Vrlici, napadnuta od strane bandi,³⁶ morala da izbjegne jakom pritisku. Pošto je glavina 114. lovačke divizije angažirana u poduhvatu »Ziethen« (divizijsko komandno mjesto nalazi se u Livnu), Odjeljenje za pozadinu može da angažira samo dvije čete za deblokadu Vrlike. Odmah potom divizija angažira borbenu grupu kapetana Heinza (2 voda 264. poljskog dopunskog bataljona, 1 vod 5. baterije 264. artiljerijskog puka i 100 četnika) za deblokadu na cesti Drniš—Vrlika. Pred jakim neprijateljem, borbena grupa zastala 5 km ispred Vrlike. Očigledno se radi o jakoj bandi,³⁷ koja je izbjegla pritisku izvršenom putem velikih operacija na Titove jedinice u srednjoj Bosni. Komandant divizije uputio se kod borbene grupe Heinz. 891. grenadirski puk dobio naredenje da sa grupom Pirovac-Tijesno izvrši čišćenje poluotoka Murtera.
29. 12. 43. Borbena grupa Heinz ne napreduje. Neprijatelj, sa ovladanih visova, pruža žilav otpor. Javljeno da na poluotoku Murteru nema neprijatelja. 114. lovačka divizija saopćava da se dijelovi divizije, angažirani u akciji »Ziethen«, osloboditi 31. 12. i da će time konačno diviziji stajati na raspolaganju za čišćenje rajona Zelo-

^{36, 37, 38 i 39} Vidi dok. br. 164, 165, 176, 186, napomenu 91 i 92 i dok. br. 360, 365, 372, 374, 422 i knj. 10, izvještaj Štaba Dvadesete divizije od 10. siječnja 1944. god., dok. br. 24.

vo-Brštanovo te da će, neposredno nakon toga, moći da se angažiraju i na obalnom frontu. Bit će izdato odgovarajuće naredenje.

30. 12. 43. Konačno se grupa Heinz može probiti, uz sadejstvo borbene grupe 114. lovačke divizije, koja nadire sa sjevera u pravcu Vrlike. Neprijatelj³⁸ se povlači prema jugoistoku. U svakom slučaju, u borbama posljednjih dana zadobio je znatne gubitke. Živo neprijateljsko zračenje izvištanje na cijelom sektoru.
31. 12. 43. Prema izjavama stanovnika, banditi³⁹ su kod Vrlike imali 35⁺10 mrtvih i ranjenih. I bataljon 892. puka javlja da se povlači iz akcije »Ziethen« ka Sinju. X-dan za poduhvat »Hasenjagd« predviđena se za 2. 1.

Priloženo:

- a) Izvještaj o aktivnosti Obavještajnog odjeljenja **prilog 19**
- b) Izvještaj o aktivnosti Personalnog odjeljenja za oficire **prilog 20**
- c) Ratna rang-lista oficira Štaba divizije **Prilog 21**
- d) Spisak gubitaka **prilog 22**
- e) Ratni dnevnik Odjeljenja za pozadinu **prilog 23**.

IZVOD IZ RATNOG DNEVNIKA GLAVNOKOMANDUJU EG ADMIRALA JADRANA VO ENOG ZA PERIOD OD 1. STUDENOG DO 31. PROSINCA 1943. GODINE¹

[...]

1. 11. 1943.

05,50 s. - Prema dostavljenom izvještaju o situaciji komandanta luke Šibenik, puk je u rejonu Vodice, uslijed iznenadnih napada partizanskih jedinica,² pretrpio dalje gubitke.

Napadom engleskih aviona u niskom letu na patrolni brod »Najade« topovsko-mitraljeskom vatrom ranjen je komandant i 15 mornara. Neophodno je potrebno da se što prije pređe na noćnu vožnju.

Ovakvu vožnju u međunacionalnom području, gdje postoje teški uvjeti za navigaciju, nije moguće svuda primijeniti, dok se na otocima ne postavi dovoljan broj svjetionika. Ovo se, međutim, može ostvariti tek pošto se izvrši isušavanje i pacifikacija otoka.

06.00 s. - Komandant luke Zadar izvještava daje 30.10. u rejonu Zaton izvršeno pomorsko-desantno dejstvo jedinica kopnene vojske uz upotrebu 6 jurišnih amaca Ko V. Pošto je po planu izvršeno ukrcavanje jedinica i zarobljenika u 21.00 sat angažirane snage sa komandantom luke Zadar vratile su se u Brovelackpa³ (uže područje Zadra).

[...]

16,35 s. - Prema izvještaju o situaciji Pomorskog komandanta Dalmacije⁴ kao pomoćne luke, u kojima je moguće uplovljenje, postoje samo Dubrovnik, Šibenik i Zadar. Neprijateljskim ob. baterijama na otocima i minskim preprekama luka Split je u ovom momentu sa svih strana blokirana. Jedinice kopnene vojske su u toku izvršenja svojih borbenih zadataka uništile ob. baterije na otocima na unutrašnjoj ruti za plovidbu brodova u rejonu rt Planka. Na cijeloj dužini unutrašnje rute može se za sada očekivati otvaranje mitraljeske vatre sa otoka i aktivnost partizanskih brodova.

Teška situacija u Splitu, koja je uslijedila zbog toga, što se snabdijevanje ne može vršiti morskim putem, zahtijeva kao neophodno da se i dalje, kao i ranije, dotur živežnih namirnica vrši zračnim putem. I pored toga što komanda 2. oklop, armije sadašnju situaciju po pitanju snabdijevanja, ne smatra tako kritičnom, **na prvom mjestu** se nalazi bezuvjetan **zahtjev** za što brže oslobodjenje pomorskog puta zauzimanjem otoka Drvenik i Šolta, koji se nalaze ispred Splita. Komandi 2. oklop. armije koja se sasvim razilazi u procjeni ove situacije, neprekidno se ukazuje na neophodnost izvršenja ovih zadataka, koji su neodložno potrebni za snabdijevanje jedinica u Splitu.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisanim stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačka, mikroteka NM London, film 1/115-124, 155-158, 167-171, 175-193, 217-222; film 5/164-301, 316-339, 363, 385, 412-431, 439-479.

² U rajonu Vodica dejstvovao je Sjevernodalmatinski NOP odred.

³ Štamparska greška, Redakcija nije mogla utvrditi na koje se mjesto odnosi.

⁴ Lamerzahn

Zbog toga što se, također ni za ishranu stanovništva ne raspolaže dovoljnim količinama živežnih namirnica postoji opasnost, da mjesno stanovništvo, koje je u ovo vrijeme nemirno i nezadovoljno, zbog gladi prebjegne partizanima. (Telefonskim putem prenijeto komandi 2. oklopne armije).

17,00 s. - Pom. komandant Dalmacije izdao je naređenje komandantu luke Dubrovnik da uputi za Metković brodove »Drava«, »Neptun«, »Svetac« i »Franjo«, da bi se tamo na njih izvršio utovar živežnih namirnica, automobilskog benzina i drugih materijalnih sredstava za potrebe jedinica. Obezbijediti da se brodovi odmah vrate u Split. Pomorski komandant treba odmah da preuzme u službu motorni jedrenjak »Marjan«, koji se nalazi u Metkoviću i da se sa živežnim namirnicama također uputi u Split.

Ovo naređenje stoji u suprotnosti sa dosadašnjom procjenom situacije Pom. komandanta Dalmacije, prema kojoj je neprijatelj Split sa morske strane pomoću baterija i minskih prepreka potpuno blokirao. Osim toga je, s obzirom na situaciju kod neprijatelja, mojim naređenjem obustavljen promet pomorski saobraćaj između Šibenika, Splita i Dubrovnika, pošto prema momentalnoj situaciji postoji vrlo ograničen izgled da se jedino mali brodovi probiju u Split prinudnom rutom sa unutrašnje strane otoka.

Zbog toga je Pomor, komandantu Dalmacije još jedan put stavljena do znanja zabrana isplavljenja.

19,30 s. - Pomorski komandant zapadnog Jadrana izvještava da 1. 11. polaze iz Venecije za Split hidroavioni sa 8 tona živežnih namirnica. Tri tone namirnica već je stiglo iz Venecije u Split. Od Pomor, komandanta sjevernog Jadrana je zatraženo da u Trstu pripremi slijedeće pošiljke živežnih namirnica.

19,45 s. - Prema obavještenju rukovodstva hrvatske ratne mornarice u Zagrebu, vrlo je vjerojatno, a može se smatrati kao gotovo sigurno, da je na otoku Lastovo otkriven jedan hidroport i jedna poletno-sletna staza na kopnu. Prema istom izvoru luka Pola je na otoku Mljet predstavlja uporište za engleske torpedne čamce.

Posredstvom komande Mor. grupa Jug ponovo je zamoljena komanda rat. zrakoplovstva Jugoistok da se izvrši izviđanje i uništenje otkrivenih objekata na otoku Lastovu i Mljetu, pošto bi utvrđivanje neprijatelja neposredno ispred vlastite obale opasno otežalo plovidbu brodova u srednjem i južnom dijelu Jadrana.

20,15 s. - Pomorski komandant Dalmacije traži da se avioni »štuke« hitno upotrebe u napadu na baterije i reflektore koji se nalaze na krajnjem istočnom dijelu otoka Hvara u rejonu Sururaj i na baterije, koje se nalaze na kontinentalnom dijelu obale nasuprot Sururju u neposrednoj blizini Matia evica, pošto se, u suprotnom, pomorski saobraćaj između Splita i Metkovića, a također i malim brodovima neće moći obavljati.

Ovaj zahtjev je prenijet komandi rat. zrakoplovstva Jugoistok.

20,15 s. - Prema izvještaju Pomor, komandanta Dalmacije 1. 11. 1943. u 13,15 sati neprijateljski lov-ako-bombarderski avioni potopili su u licu jedan hidroavion Do-24, koji se tu bio spustio oko 13.00 sati. Šudbina drugog hidroaviona Do-24,⁵ koji je 5 minuta ranije uzletio sa 14 talijanskih zarobljenika i jednom milosrdnom sestrom, nije poznata. Hidroavin koji je

5 Avioni su oboreni prilikom napada saveznih aviona na Split. Vidi dok. br. 201 i 379.

u 14.00 sati stigao iz Trsta osmotrio je kod otoka M. Drvenik mjesto gdje je avion oboren.

Obaranje ovih aviona pokazuje, daje neprijatelj to no upu en u tešku situaciju po pitanju snabdijevanja Splita i da sva sredstva angažira, da bi sprije io dovla enje živežnih namirnica. Osim toga, na osnovu aktivnosti neprijateljske avijacije može se zaklju iti, da neprijateljska obavještajna služba odmah dostavlja podatke, im sazna neke naše namjere. U ve em broju slu ajeva (kao i u ovom) engleska avijacija je neo ekivano brzo reagirala.

Ne može se više snositi odgovornost za upotrebu transportnih aviona bez odgovaraju e zaštite lova ke avijacije.

20,25 s. - Prema izvještaju kontraobavještajne službeengl. podmornica vrši no u snabdijevanje otoka Hvara materijalnim potrebama za žioivot i borbu. Uz to se vrši mjerenje dubine mora za dolazak velikih brodova. U 15,30 sati 10 engleskih aviona izvršilo je napad na p/b »Marco« kod Splita. Prema izvještaju Pom. komandanta brod je u plamenu. Ima na njemu gu-bitaka me u zarobljenim partizanima.

U 07.30 sati uzletio je iz Splita za Veneciju jedan hidroavion Do-24. Je-dan pomo ni hidroavion stigao je u Split sa namjerom da pilote prebaci iz Splita u Zadar i sa zabranom za poletanje za Split svih aviona.

Pomor, komandant dalje izvještava, da je za telegram preko dalekopi-sa a, odnosno za radiogram Admirala Jadrana bilo potrebno 2-3 dana vre-mena da stigne do obale.

[...]

2. 11. 1943.

03.00 s. - Prema izvještaju komandanta luke Dubrovnik 31. 10. u 20.00 sati uplovila su u Dubrovnik dva des. broda SF sa br. 105 i 191 i dva I- amca⁶ sa br. 58 i 90. Na ovaj sastav brodova otvorena je vatra sa otoka Mljeta. Kontakt sa ostalim dijelom flotile izgubljen je 30. 10. oko 21.00 sati za vri-jeme jakog naleta kiše.

[...]

07.00 s. - Za Split je upu en iz Trsta jedan, a iz Venecije 2 aviona sa ži-vežnim namirnicama, što ukupno iznosi 11 tona namirnica.

[...]

13,45 s. - 20 minuta poslije uzlijetanja hidroaviona iz Trsta oko 16.00 sati ponovo je uslijedio napad nepr. bombardera na Split.

Pomor, komandant Dalmacije primio je obavještenje, da se, prema iz-vještaju pomorskog izvi a a, od 26. 10. iz Stobre a, koji se nalazi na oko 10 km isto no od Splita, odvija redovan pomorski saobra aj za Bra . Na ovom pravcu vrši se tajno prebacivanje pojedinih partizana, Židova i ofi-cira. Sa otoka Bra a, vrši se, navodno, dalje prebacivanje jednog dijela ovih osoba za Italiju.

6 Desantni amci.

16,10 s. - U svom pozivu komanda 2. zra ne flote je obavijestila, da se prebacivanje živežnih namirnica za Split zra nim putem ne može više vršiti zbog aktivnosti neprijateljske lova ke avijacije u Dalmaciji.

Upu ena je molba komandi zrakoplovstva Jugoistok da, zbog izvanredno teške prehrambene situacije u Splitu i zbog toga što je Split sa morske strane blokiran, ona preuzme njegovo snabdijevanje živežnim namirnicama.

[...]

20,50 s. - Komandant luke Šibenik podnio je izvještaj o des. brodovima SF. Tri des. broda SF i 3 I-amca nalaze se u luci. Od njih je SF-108 neispravan. Dva des. broda SF i dva I- amca su u Dubrovniku. Postoje e zalihe goriva dovoljne su za 24 sata vožnje. Pošto južno od Šibenika nema goriva B-4 (avionskog benzina), današnji telegram komande brd. AK, u kome se traži upu ivanje des. brodova SF za Egejsko more, nije jasan. Komandant luke Šibenik moli za dostavljanje daljih nare enja.

Nare enje za neodložno dalje sprovo enje des. brodova SF najug ve je od 24.10. nekoliko puta dostavljeno i komandantu luke Šibenik i Pom. komandantu Dalmacije. Za iš enje otoka na njihovom području des. brodovi SF stajali su na raspolaganju do uklju no25.10. 43, kada su se odmah morali uputiti na marš za Egejsko more. Neshvatljivo je, da komandant luke Šibenik još nije izvršio ovo nare enje i da ponovo traži dalja nare enja.

Komandantu luke Šibenik i komandantu luke Dubrovnik ponovo je izdato nare enje da ubrzaju produženje marša des. brodova SF. Osim toga dostavljeno je i objašnjenje ovog teškog otkaza poslušnosti.

[...]

3. 11. 1943.

09,45 s. - U izvještaju o situaciji Pom. komandant Dalmacije izvještava da je 2. 11. u 08,00 sati preletjelo iznad Splita 5 neprijateljskih bombardera, ali da nisu izvršili napad i isto tako u 13,00 sati, ali da se formacija aviona nije mogla vidjeti. U 14,00 sati neprijateljski izvi a ki avion nadlijetao je Split.

Napadom iz zraka uništeno je 10 teretnih mot. vozila jedne SS-kolone⁷ za snabdijevanje. Dejstva neprijatelja iz zraka zajedno sa aktivnoš u partizanskih jedinica ukazuju na postojanje plana da se onemogu i bilo kakav dotur u Split. Obavještajni podaci koji pristižu u Pom. komandu Dalmacije ukazuju na mogu nost postojanja engleskog plana za iskrcavnje u rejonu Metkovi -Dubrovnik.

Cjelokupan izgled situacije za sada ne omogu ava donošenje zaklju a- ka o eventualnim nepr. namjerama za krupnije pomorsko-desantne operacije.

Komandant luke Šibenik izvještava Pom. komandanta Dalmacije o borb. upotrebi kod Vodica dva des. broda SF.

⁷ Savezni ki avioni su napali autokolonu SS divizije »Prinz Eugen« kod Omiša. Vidi dok. br. 206 i 215.

u 14.00 sati stigao iz Trsta osmotrio je kod otoka M. Drvenik mjesto gdje je avion oboren.

Obaranje ovih aviona pokazuje, daje neprijatelj to no upu en u tešku situaciju po pitanju snabdijevanja Splita i da sva sredstva angažira, da bi sprije io dovla enje živežnih namirnica. Osim toga, na osnovu aktivnosti neprijateljske avijacije može se zaklju iti, da neprijateljska obavještajna služba odmah dostavlja podatke, im sazna neke naše namjere. U ve em broju slu ajeva (kao i u ovom) engleska avijacija je neo ekivano brzo reagirala.

Ne može se više snositi odgovornost za upotrebu transportnih aviona bez odgovaraju e zaštite lova ke avijacije.

20,25 s. - Prema izvještaju kontraobavještajne službeengl. podmornica vrši no u snabdijevanje otoka Hvara materijalnim potrebama za žioivot i borbu. Uz to se vrši mjerenje dubine mora za dolazak velikih brodova. U 15,30 sati 10 engleskih aviona izvršilo je napad na p/b »Marco« kod Splita. Prema izvještaju Pom. komandanta brod je u plamenu. Ima na njemu gu-bitaka me u zarobljenim partizanima.

U 07.30 sati uzletio je iz Splita za Veneciju jedan hidroavion Do-24. Je-dan pomo ni hidroavion stigao je u Split sa namjerom da pilote prebaci iz Splita u Zadar i sa zabranom za poletanje za Split svih aviona.

Pomor, komandant dalje izvještava, da je za telegram preko dalekopi-sa a, odnosno za radiogram Admirala Jadrana bilo potrebno 2-3 dana vre-mena da stigne do obale.

[...]

2. 11. 1943.

03.00 s. - Prema izvještaju komandanta luke Dubrovnik 31. 10. u 20.00 sati uplovila su u Dubrovnik dva des. broda SF sa br. 105 i 191 i dva I- am-ca⁶ sa br. 58 i 90. Na ovaj sastav brodova otvorena je vatra sa otoka Mljeta. Kontakt sa ostalim dijelom flotile izgubljen je 30. 10. oko 21.00 sati za vri-jeme jakog naleta kiše.

[...]

07.00 s. - Za Split je upu en iz Trsta jedan, a iz Venecije 2 aviona sa ži-vežnim namirnicama, što ukupno iznosi 11 tona namirnica.

[...]

13.45 s. - 20 minuta poslije uzlijetanja hidroaviona iz Trsta oko 16.00 sati ponovo je uslijedio napad nepr. bombardera na Split.

Pomor, komandant Dalmacije primio je obavještenje, da se, prema iz-vještaju pomorskog izvi a a, od 26. 10. iz Stobre a, koji se nalazi na oko 10 km isto no od Splita, odvija redovan pomorski saobra aj za Bra . Na ovom pravcu vrši se tajno prebacivanje pojedinih partizana, Židova i ofi-cira. Sa otoka Bra a, vrši se, navodno, dalje prebacivanje jednog dijela ovih osoba za Italiju.

6 Desantni amci.

16,10 s. - U svom pozivu komanda 2. zra ne flote je obavijestila, da se prebacivanje živežnih namirnica za Split zra nim putom ne može više vršiti zbog aktivnosti neprijateljske lova ke avijacije u Dalmaciji.

Upu ena je molba komandi zrakoplovstva Jugoistok da, zbog izvanredno teške prehrambene situacije u Splitu i zbog toga što je Split sa morske strane blokiran, ona preuzme njegovo snabdijevanje živežnim namirnicama.

[...]

20,50 s. - Komandant luke Šibenik podnio je izvještaj o des. brodovima SF. Tri des. broda SF i 3 I-amca nalaze se u luci. Od njih je SF-108 neispravan. Dva des. broda SF i dva I- amca su u Dubrovniku. Postoje e zalihe goriva dovoljne su za 24 sata vožnje. Pošto južno od Šibenika nema goriva B-4 (avionskog benzina), današnji telegram komande brd. AK, u kome se traži upu ivanje des. brodova SF za Egejsko more, nije jasan. Komandant luke Šibenik moli za dostavljanje daljih nare enja.

Nare enje za neodložno dalje sprovo enje des. brodova SF na jug ve je od 24.10. nekoliko puta dostavljeno i komandantu luke Šibenik i Pom. komandantu Dalmacije. Za iš enje otoka na njihovom podru ju des. brodovi SF stajali su na raspolaganju do uklju no25. 10. 43, kada su se odmah morali uputiti na marš za Egejsko more. Neshvatljivo je, da komandant luke Šibenik još nije izvršio ovo nare enje i da ponovo traži dalja nare enja.

Komandantu luke Šibenik i komandantu luke Dubrovnik ponovo je izdato nare enje da ubrzaju produženje marša des. brodova SF. Osim toga dostavljeno je i objašnjenje ovog teškog otkaza poslušnosti.

[...]

3. 11. 1943.

09,45 s. - U izvještaju o situaciji Pom. komandant Dalmacije izvještava da je 2. 11. u 08,00 sati preletjelo iznad Splita 5 neprijateljskih bombardera, ali da nisu izvršili napad i isto tako u 13,00 sati, ali da se formacija aviona nije mogla vidjeti. U 14,00 sati neprijateljski izvi a ki avion nadlijetao je Split.

Napadom iz zraka uništeno je 10 teretnih mot. vozila jedne SS-kolone⁷ za snabdijevanje. Dejstva neprijatelja iz zraka zajedno sa aktivnoš u partizanskih jedinica ukazuju na postojanje plana da se onemogu i bilo kakav dotur u Split. Obavještajni podaci koji pristižu u Pom. komandu Dalmacije ukazuju na mogu nost postojanja engleskog plana za iskrcavnje u rejonu Metkovi -Dubrovnik.

Cjelokupan izgled situacije za sada ne omogu ava donošenje zaklju a ka o eventualnim nepr. namjerama za krupnije pomorsko-desantne operacije.

Komandant luke Šibenik izvještava Pom. komandanta Dalmacije o borb. upotrebi kod Vodica dva des. broda SF.

⁷ Savezni ki avioni su napali autokolonu SS divizije »Prinz Eugen« kod Omiša. Vidi dok. br. 206 i 215.

Komandant luke Šibenik je i pored nekoliko puta ponovljenog i jasnog naređenja da des. brodove SF, poslije završetka operacije, 25. 10 odmah uputi na jug, njih oigledno, ne samo da ne zadržava u vezi u luci, već dozvoljava da 1. 11. ponovo budu upotrebljeni u borbi kod Vodica. Ne može se prihvatiti da je naređenje za ovo dobijeno od komandi jedinica kopnene vojske, pošto:

1. Kopnena vojska nema nikakvog prava za izdavanje naređenja plovnim jedinicama ratne mornarice i

2. Komande 2. oklopne armije i XV brd. AK su primile obavještenje, prema kojem des. brodovi SF stoje na raspolaganju za išćenje otoka zaklju no do 25.10. i da se tada, kako je naređeno, trebaju odmah sprovesti u Egejsko more radi u eša u izvršenju zadataka vojni kog karaktera.

Do sada od Pom. komandanta Dalmacije nije primljen izvještaj, u kome se tražilo da se dostave podaci, da li je za zadržavanje des. brodova SF u Šibeniku od strane tamošnjeg komandanta luke, što je u suprotnosti sa postojećim naređenjem, uslijedilo po nagovoru ili naređenju nekog oficira kopnene vojske i da se, u takvom slušaju, dostavi njegovo ime i naziv jedinice u kojoj se nalazi.

injenica je, da komandant luke Šibenik do sada nije izvršio naređenje u vezi sa isplavljenjem des. brodova SF, koje je Admiral Jadrana nekoliko puta ponovio.

Izvanredno ozbiljna situacija u pogledu ishrane stanovništva predstavlja glavno pitanje savjetovanja izmeđ u hrvatskog generala, civilnog guvernera i Pom. komandanta Dalmacije.

[...]

16,20 s. - Prema jednom pouzdanom izvještaju pomorskog izvišća a od 8. 10. komunisti u Dalmaciji raspolažu sa slijedećim teretnim brodovima: Bakar, Albanija, Sv. Ivan, Ston, Vardar i Bosna, a osim toga i sa slijedećim tenderima [remor.] Docket, Lala, Francuz i Sv. Nikola.⁸

i

[...]

17,00 s. - Na postavljeni zahtjev ove komande u vezi sa snabdijevanjem Splita zračnim putem komanda zrakoplovstva Jugoistok je odgovorila, da je, prema obavještenju komande 2. oki. armije u toku dotur materijalnih potreba za Split kopnenim komunikacijama. Izvještaji dijelova 114. pješadijske divizije, koji su dislocirani u Splitu, a koji su po ovome digli uzbunu, nisu primljeni u pretpostavljenim komandama. U nikakvom slušaju se u takvoj situaciji ne bi moglo udovoljiti zahtjevima snabdijevanja zračnim putem.

23,40 s. - Teška situacija po pitanju aviona i njihovih posada u izvišćim snagama avijacije prisiljava na ograničavanje mjera u pogledu obima izvišćanja. Osim toga, komanda zrakoplovstva Jugoistok obavještava da se, u vezi s tim, mora računati na vrlo teške gubitke zbog svakodnevnih izvišćanih letova iznad važnih prostoriya na moru i na opasnost od iznenadnog približavanja neprijateljskih plovnih jedinica.

⁸ Osim »Doketa« koji je stvarno bio remorker, »Lala« je bila jahta, a ostali su motorni brodovi.

Prema tome, broj izvištačkih aviona koji su do sada svakog dana upotrebljavani za izvištavanje obalskog predpolja bit će ograničeni na polovinu i to tako, da će se područja, koja su do sada svakog dana izvištavana, izvištavati svakog drugog dana. Komandantima avijacije Hrvatske i Albanije dostavljena je direktiva da eskadrile za taktičko izvištavanje sa avionima tipa BF-109 mogu još upotrebljavati samo za slijedeće zadatke:

a) Izvištavanje luka i aerodroma na talijanskoj obali zaposjednutoj od neprijatelja.

b) U pojedinim slučajevima vršiti izvištavanje otoka u Jadranu zaposjednutih od neprijatelja.

c) U pojedinim hitnim slučajevima vršiti izvištavanje u okviru izvršenja posebnih operacija kopnene vojske, ali samo uz prethodnu suglasnost komande zrakoplovstva Jugoistok.

Upotreba aviona za izvištavanje partizanskih snaga i obalskog područja moguće je samo po naređenju komande zrakoplovstva Jugoistok.

[...]

Komandi zrakoplovstva Jugoistok predat je niže navedeni red hitnosti organizacije i uspostavljanja protivzračne obrane po slijedećem: Split, Zadar, Šibenik, Metković, Kotor, Dubrovnik, Drač, Bar i Valona.

S ovim u vezi komanda zrakoplovstva Jugoistok izvještava da zbog nedostatka snaga za sada za uspostavljanje protivzračne obrane može doći u obzir samo Split, Zadar i Šibenik. Ostale komande luka moraju pokušati da svoju protivzračnu obranu organiziraju uz pomoć zaplijenjenih protivzračnih baterija.

4. 11. 1943.

Iz Zadra je primljen izvještaj da su neprijateljski avioni 2. 11. nadlijetali u 12.00 i 15.00 sati, ali da nisu bombardirali. Od 20.15 do 21.00 sat izvršen je napad na luku i grad.⁹ Uslijed toga je bilo oko 200 mrtvih, dok su štete na vojnim objektima neznatne. Na komandni brod, koji je po naređenju Pom. komandanta upućen iz Zadra za Šibenik u toku vožnje izmeću otoka Sestrunj i Rivanj otvorena je snažna mitraljeska vatra.¹⁰ Uslijed toga su 3 osobe lakše a 7 teže ranjene. Brod, koji je bio lakše oštećen, vratio se u Zadar.

Jedan lučki patrolniamac priveo je 2 zarobljena mornarica sa 30 partizana.

20,40 s. - Komandant luke Dubrovnik primio je naređenje da izvijesti o vremenu isplovljenja des. brodova SF.

23,04 s. - Komandant luke Šibenik izvještava da su 4. 11. u 15.00 sati des. brodovi SF isplovili za Dubrovnik.

[...]

⁹ Vidi dok. br. 206.

¹⁰ Vidi dok. br. 194.

5. 11. 1943.

14,40 s. - Na osnovu naredjenja komande Mornaričkih grupa Jug, u cilju ubrzanja započete operacije isušenja na poluotoku Pelješac,¹¹ potrebno je ispitati mogućnost davanja podrške izvršavanjem manjih iznenadnih napada u pozadini neprijateljskih jedinica na frontu, koristeći se za prebacivanje snaga malim plovnim sredstvima, koja se u tom rejonu mogu prikupiti.

[...]

20,30 s. - Prema izvještaju o situaciji Pom. komandanta Dalmacije od 4. 11, na p/b »Marco« su u 10,25 i 11,25 sati neprijateljski avioni izvršili napad topovsko-mitraljeskom vatrom. Prije nekoliko dana primijeni su baloni na vrlo velikoj visini iznad Splita.

Dubrovnik izvještava: nezadovoljavajuće napredovanje u isušenju poluotoka Pelješca.

[...]

6. 11. 1943.

[...]

7. 11. 1943.

22,30 s. - Komandant luke Zadar izvještava da je na parobrodu »Diana« došlo do eksplozije u unutrašnjosti broda 6 nm zapadno od Tovarića. Vjerojatno da sam brod i pogonski strojevi na njemu nisu pretrpjeli ozbiljnija oštećenja. P/b »Diana« i »Na-1« su zaostali, ali do sada nisu stigli u Zadar.

Pošto izvještaj sa potrebnim objašnjenjima nije primljen, nije isključeno da je brod poginuo torpedom.

[...]

8. 11. 1943.

Dostavljen je izvještaj da je pod zaštitom lovačke avijacije izvršeno bombardiranje Splita u 07.00, 10.40, 12.25, 14.00 i 15.00 sati. 10-12 aviobombi palo je u uvalu Poljud. Poginulo je brodogradilište i parobrod »Marco«.

Službena pošta za Pom. komandanta Dalmacije, koja je 9. 10. predana u Zagrebu, tek je 5. 11. stigla do primaoca.

22,15 s. - Prilikom uplovljenja u Makarsku na dva mot. jedrenjaka pod komandom poručnika Böninga otvorena je vatra sa obale. Tom prilikom Böning je teže, a jedan podoficir lakše ranjen. Obadva mot. jedrenjaka su 5. 11. uplovila u Metković prema sjeveru.

[...]

¹¹, 12 i 28 Odnosi se na operaciju »Herbstgewitter«. Vidi dok. br. 6, napomenu 6.

9. 11. 1943.

[...]

10. 11. 1943.

17,10 s. - Pošto je Trogir zauzet¹² snagama jednog bataljona, raspoložive snage nisu više bile dovoljne za zaposjedanje otoka V. i M. Drvenik i poluotoka Ilova. Zbog toga je organ kopnene vojske došao Pom. komandantu Dalmacije i za ovu svrhu zatražio snage ratne mornarice.

Pom. komandant Dalmacije predlaže da se poslije izvršenja otoka Drvenik vlastite baterije postave na kopnenom dijelu obale nasuprot otoka i da se u cilju sprečavanja ponovnog uspostavljanja neprijateljskih baterija, kada se ukaže prilika za to, izvrši iskrcavanje vlastitih snaga na otok Drvenik.

Ja sam u više navrata postavljao zahtjev i uporno inzistirao na njemu, naročito kod kopnene vojske, Komande Grupe armije F i Komande 2. okl. armije, da se otoci u Dalmaciji ne samo otkriju od neprijatelja, već da se neprekidno drže zaposjednuti određenim snagama. Jednom izvršeno izvršenje značilo bi da je postignut samo prolazan uspjeh. Sa istočno talijanske obale postoji mogućnost za ubacivanje neprijateljskih snaga na otoke u svakom momentu, u slučaju da ih neprekidno ne kontroliraju njemačke jedinice i da ih ne drže zaposjednute u vidu uređenih otpornih točaka. Ako se bude odugovlačilo sa izvršenjem trajnog zaposjedanja otoka, po uspješnom završetku izvršenja, to bi prouzrokovalo utrošak vrlo jakih snaga, pošto neprijatelj neće dozvoliti da mu uzalud prođu i ne iskoristi vremenske intervale između pojedinih akcija.

Za sada kopnena vojska ne raspolaže većim snagama od dvije divizije,¹³ koje bi bile potrebne da bi se mogao ostvariti postavljen zahtjev za trajno zaposjedanje otoka.

[...]

11. 11. 1943.

03,10 s. - Prema izvještaju o situaciji Pom. komandanta Dalmacije u Splitu je davana 4 puta zračna uzbuna. Gubitaka ima kod civilnog stanovništva.

Jedinice kopnene vojske zauzele su Trogir.¹⁴ Na taj je način ponovo ostvarena mogućnost za uspostavljanje uvjetne veze kopnom između Splita i Šibenika. Motorni brod m/j »Sveti Franek«, koji je 8. 11. isplovio iz Metkovića za Split, nalazi se u zakašnjenju.

Prema mišljenju Pom. komandanta, već i broj napada avijacije danju na Split pokazuje da avioni uzlijeću sa aerodroma na nekom otoku ili sa nosača aviona. Prema jednom izvještaju pomorskog izviđača postoje svi izgledi da se na otoku Visu izvode radovi na izgradnji aerodroma.

12, 14 i 15 Vidi operaciju »Heifisch«, dok. br. 22, napomenu 4.

13 Odnosi se na 114. lovačku i 264. pješadijsku diviziju.

Mišljenja pomorskih komandanata o upotrebi nosa a aviona u Jadranu nisu podijeljena. Zbog ograni enog broja poletno-sletnih staza neprijatelju nije potrebno da nosa e aviona upotrebljava u unutrašnjem moru. Osim toga, radijus dejstva neprijateljskih lova kih aviona toliko je povean, da oni mogu prodrijeti nekoliko stotina kilometara u dubinu neprijateljske teritorije.

Kod toga poseban poticaj za pove an broj napada neprijateljske avijacije predstavlja nedostatak efikasne lova ke i protivzra ne zaštite. Zbog toga se esto puta ne može dovoljno ista i hitnost neodložnog uspostavljanja efikasne protivzra ne obrane.

[...]

17,00 s. - Otoci V. i M. Drvenik i nasuprot njih kopneni dio obale, sa kojih je bila blokirana luka Split, sad se nalaze u rukama njema kih jedinica.¹⁵ Drveni ki kanal je slobodan za plovidbu brodova, a brodovi koji prolaze kroz kanal moraju koristiti prolaz u minskoj prepri neposredno uz obalu otoka V. Drvenik. Zbog snažne aktivnosti neprijateljske avijacije uplovljenje u luku Split mogu e je samo no u, dok veliki brodovi trebaju privremeno izbjegavati uplovljenje u luku.

U Trogir i Rogoznicu može se tako er uplovljavati.

iš enjem i zaposjedanjem otoka V. i M. Drvenik za plovidbu brodova uklonjena je jedna vrlo zna ajna prepreka. Od sada se od Šibenika do Splita može obavljati pomorski teretni saobra aj u ograni enom obimu. U vezi s tim upu eno je odgovaraju e nare enje Pom. komandantu Dalmacije.

Bez odlaganja mora se tako er pristupiti iš enju otoka Ugljan i Pašman, koji se nalaze u rejonu Zadra, da bi se za potrebe snabdijevanja oslobodio vrlo zna ajan put za plovidbu brodova sa unutrašnje strane otoka.

[...]

Pom. komandant Dalmacije izvještava, da kopnena vojska traži da se za operaciju iš enja otoka ispred Zadra¹⁶ dodijele des. brodovi koji su ostali u Trstu, pošto se operacija bez des. brodova SF ne može izvršiti. Nedostatak des. brodova SF u toku izvršenja des. akcije protiv otoka V. i M. Drvenik prouzrokovao je gubitke u jedinicama kopnene vojske.

[...]

12. 11. 1943.

16,45 s. - Od kontraobavještajne službe primljen je izvještaj, prema kojem se poznati irski kardinal u Vatikanu u nekoliko rije i izjasnio, da ne postoji opasnost od anglo-ameri kog iskrcavanja u Albaniji i Dalmaciji. U Moskvi je postignut sporazum, prema kojem je Balkan potpao pod sovjetsku utjecajnu sferu.

[...]

16, 17, 26 i 35 Vidi operaciju »Delphin«, dok. br. 71, napomenu 2.

13. 11. 1943.

01.00 s. - Pošto je izvršeno iš enje otoka V. i M. Drvenik u rejonu ispred Splita, radi daljeg osloba anja prolaza za plovidbu brodova prema jugu, moraju biti o iš eni otoci Šolta i Bra . Za ovo je potrebno da se jedinicama kopnene vojske pruži podrška snagama ratne mornarice.

Poslije uspješnog okon anja iš enja otoka Krk, Cres i Lošinj na području sjevernog Jadrana, koje po inje 13. 11, uskoro e tamo biti oslobođene snage, koje su potrebne za iš enje otoka u širem rejonu ispred Zadra. Prema obavještenju Komande 2. oklop, armije neophodne snage bit e pripremljene u Zadru od 20. 11. iš enje otoka Ugljan i Pašman¹⁷ ratna mrnarica e podržati dodjeljivanjem 3 des. broda SF, 3 I- amca, PA krstarice »Cattaro«, TA-21 i potrebnog broja manjih brodova i drugih plovnih sredstava. Poslije završetka ove operacije, koja e vjerojatno za dva dana biti uspješno izvršena, predvi eno je da se svi brodovi premjeste u Split, da bi se odatle pristupilo izvršenju iš enja otoka Šolta¹⁸ i Bra ,¹⁹ a eventualno i Hvar.²⁰ Ostaje da se sa eka, da li e do tog vremena biti završeno zauzimanje poluotoka Pelješca²¹ i otoka Kor ule,²² gdje se ve dugo vremena vode borbe sa promjenljivim uspjehom. Kao slijede i neodložan zadatak na kraju predstoji iš enje otoka Mljet,²³ da bi se sa njegovim zauzimanjem oslobodila pomorska komunikacija do Dubrovnika.

[...]

12,20 s. - Sa područja Dalmacije primljeni su izvještaji o sedam zračnih uzbuna u Splitu, koje su prošle bez napada avijacije. U toku no i 10.11. partizanske jedinice izvršile su prepad na Vodice²⁴ gdje se ve dugo vremena vode borbe sa promjenljivim uspjehom. Kao slijede i neodložan zadatak na kraju predstoji iš enje otoka Mjeta, kod Šibenika, u kome su borbe 3 sata trajale. U Rivanjskom kanalu otvorena je vatra iz mitraljeza na jedan motorni brod u konvoju,²⁵ koji se sastojao iz dva motorna i dva drvena broda. Na parobrod »Sanesgo« u toku vožnje otvorile su vatru baterije sa Torvara na otoku Lošinj.

Kao privremeno rješenje zbog nedostatka snaga kopnene vojske otok V. Drvenik bit e zaposjednut snagama jedne baterije mor. (ob.) artiljerije iz Šibenika.

[•••]

14. 11. 1943.

Operacija protiv otoka ispred Zadra (Ugljan i Pašman)² i ispred Splita (Šolta, Bra i Hvar),²⁷ koje sad dolaze na red, trebaju se izvršiti uz pomoć i podršku PA krstarice »Cattaro«, »TA-21«, des. brodova SF i I- amaca.

18, 19, 20 i 27 Vidi dok. br. 310 i 316.

22, 32, 34, 45, 50, 55, 57, 68 i 70 Vidi operaciju »Herbstgewitter II«, dok. br. 163, napomenu 3.

23 Vidi dok. br. 179, 316, 370, 371 i 376.

24 Vidi dok. br. 274.

25 Vidi dok. br. 30, 39, i 194.

Kolika razlika postoji u jačini otpora neprijatelja na pojedinim otocima pokazuju borbeno dejstva jedinica kopnene vojske na poluotoku Pelješac,²⁸ koja se tamo vode još od 23.10. Ovdje su se borbe vodile sa promjenljivim uspjehom i sa neprekidnim povećavanjem otpora neprijatelja. Tek poslije pregrupacije jedinica i dovođenjem novih snaga stvorene su posljednjih dana mogućnosti za dalje potiskivanje neprijatelja. Ne upuštaju i se u to nije određivanje pojedinih vremenskih rokova za konačno oslobađanje rute za plovidbu brodova od Rijeke do Dubrovnika sa unutrašnje strane otoka, može se očekivati, da će za oko 14 dana biti slomljen otpor neprijatelja na unutrašnjim otocima i da će tada moći da otpočne plovidba brodova - po cijeloj dužini dužobalske rute. U sporazumu sa komandom Grupe armija F i komandom 2. oklop, armije, a s obzirom na ovaj vremenski rok, već sada se može pristupiti izvršenju odgovarajućih pripremnih radova za pomorski teretni saobraćaj.

[...]

15. 11. 1943.

07.40 s. - Loša prehrambena situacija civilnog stanovništva u Dalmaciji ponovo predstavlja predmet razgovora između Pom. komandanta Dalmacije i predstavnika vlasti u Hrvatskoj. Također i danas je Pom. komandant Dalmacije dostavio zahtjev za hitnu isporuku namirnica za potrebe civilnog stanovništva u Splitu i Šibeniku.

Mora se ostvariti zadovoljavajuće snabdijevanje civilnog stanovništva u Dalmaciji živežnim namirnicama. Uznemirenost stanovništva, koja ionako postoji u zemlji zbog političkih suprotnosti i razmirica, bit će zbog gladi još više potencirana. Dalje priticanje novog ljudstva u partizanske jedinice vrši se samo tada, kad se ne uspijeva otkloniti nestašica živežnih namirnica.

Sa oslobođenjem dužobalskog plovnog puta s unutrašnje strane otoka u okviru izvršenja drugih zadataka već obima bit će također omogućeno i snabdijevanje civilnog stanovništva živežnim namirnicama.

[...]

15.50 s. - Pom. komandant Dalmacije izvještava o neophodnosti da se ponovo proširuje otok Žirje, koji je prije kratkog vremena bio očišćen.

Ovaj izvještaj uglavnom naglašava točnost mog ranijeg zahtjeva, da se otoci neprekidno drže zaposjednuti dijelovima jedinica kopnene vojske. Sve dok se ne bude raspolagalo pomorskim snagama osiguranja radi neprekidne kontrole obalskog predpolja u međuotoknom području u Dalmaciji, može se računati da će neprijatelj ponovo vršiti infiltraciju sa svojim snagama na ranije očišćene otoke. Potrebe u cilju angažiranja snaga kopnene vojske kao i dopunski zadaci za mali broj postojećih ratnih brodova su neuporedivo veći, u slučaju da se upravo očišćeni otoci poslije kraćeg vremena moraju ponovo proširivati.

[...]

16. 11. 1943.

03.15 s. - Prema jednom izvještaju komandanta luke Šibenik 14. 11. u 11,40 sati neprijateljski lova ko-bombarderski avioni izvršili su napad na uvalu Jadrija. Tom prilikom bio je pogoden i des. brod SF-108, uslijed čega mu je oštećena paluba, kormilarnica i mašinski prostor, tako da je brod još samo za oko 30% sposoban za upotrebu. Lakše su ranjena 4 mornara i jedan vojnik iz sastava jedinica KoV.

[...]

17. 11. 1943.

[...]

18. 11. 1943.

[...]

19. 11. 1943.

04,00 s. - U cilju pripreme izvršenja operacije za očišćenje otoka ispred Zadra 19. 11. premještaju se iz Lošinja za Zadar, dva des. broda SF i dva I-amca, dok će se vjerojatno 20. 11. premjestiti iz Rijeke u Zadar jedan des. brod SF i dva I-amca.

[...]

O jednom napadu lova ko-bombarderskih aviona, koji je 18. 11. u 12,00 sati izvršen na Šibenik, komandant luke izvještava, da su tom prilikom avioni otkrili parobrod »Nenella«, koji se nalazio uzvodno zaštićen iz zraka, i napali ga vatrenim naoružanjem. Brod je premješten u luku. U skladištu na prednjem dijelu broda teret je u plamenu, ali postoji mogućnost da se jedan dio spasi.

U 15,20 sati lova ko-bombarderski avioni izvršili su ponovan napad na Šibenik, kada su zbog eksplozije jedne bombe u neposrednoj blizini parobroda »Milano« na više mjesta oštećeni limovi na bočnom dijelu broskog trupa. Zbog učestalih napada iz zraka osjeća se povećana nervoza, koja se nepovoljno odražava na radni i inak u luku i u kim manipulacijama.

Baš jučer sam ponovo ukazao na neophodnost hitnog uspostavljanja dovoljno jake protivzračne obrane. Izvještaj komandanta luke Šibenik, koji je danas primljen, ponovo ukazuje na hitnost usvajanja ovog zahtjeva. Ako se uskoro u ovom pogledu ne donesu nikakva pozitivna rješenja, situacija u pomorskom teretnom saobraćaju na povjerenom području postat će izrazito kritična.

Nasuprot ovako izrazito jake neprijateljske avijacije i to neposredno iznad vlastite obale, a bez postojanja zadovoljavajuće protivzračne zaštite pomoću lovačke avijacije i PA artiljerije ne mogu se uspješno izvršavati

borbena dejstva na moru, odvijati pomorski teretni saobraćaj i vršiti neposredno obezbjeđenje obale.

[...]

16,30 s. - Prema izvještaju komande V SS-korpusa neprijatelj pokušava sa iskrcavanjem snaga u pozadini naših jedinica. Zahtjev komande korpusa za dovođenje brodova osiguranja u cilju prekidanja linije za plovidbu brodova između Makarske i Omiša za sada još ne može biti udovoljen. Ratni brodovi koji stoje na raspolaganju za zaštitu i obezbjeđenje operacija protiv otoka bit će upotrebljeni najprije ispred Zadra. Također i u ovom slučaju zadatak ovih brodova sastoji se u tome da u estvuju u sprječavanju izvlačenja morskim putem partizanskih snaga sa izduženih otoka Ugljan i Pašman. Isti zadatak im je postavljen i pri izvlačenju otoka Šolta, Brač i Hvar, koje je predviđeno da se izvrši poslije izvlačenja grupe otoka ispred Zadra i sjeverno od nje. Odvajanje jednog dijela snaga za izvršenje posebnog zadatka, ako bi se udovoljilo molbi komande V SS-korpusa, koja je potpuno razumljiva, značilo bi rasturanje snaga.

U ovom smislu obavještena je komanda 2. oklop, armije.

[...]

21,00 s. - Na osnovu izvještaja mornarice iz štaba za vezu Hrvatske u Zagrebu su pripremljena 4 pomorska oficira i 170 mornara radi upotrebe u rejonu Šibenik. Isto tako komanda hrvatske ratne mornarice odmah može za Zadar pripremiti oko 100 mornara.

Poteškoće za njihovo prebacivanje predstavljaju loši uvjeti željezničkog i automobilske saobraćaja. Njihova upotreba u rejonu Šibenik uslijedit će im se bude moglo izvršiti njihovo prebacivanje.

[...]

20. 11. 1943.

01,00 s. - Glavna uprava brodogradilišta njem. Morske komande Italije donijela je odluku, da se torpedni brodovi S-30 i S-33, koji se nalaze u Dubrovniku, a na kojima je potrebno izvršiti odgovarajuću opravku, trebaju premjestiti u Pulu, pošto je tamo osposobljena radionica za remont torpednih brodova.

U toku ovog odstupnog marša brodova za Pulu predviđeno im je sljedeći i borbeni zadatak: po padu mraka brodovi treba da isplove iz Dubrovnika, da prođu sa južne strane otoka Mljet i Lastova i da, na kraju, izvrše izvlačenje oko otoka Visa. Pri tom izvršiti iznenadan prodor u luke Komiža i Vis i pod povoljnim uvjetima uništiti brodove koji se tamo budu zatekli. Zatim nastaviti sa maršom kroz Neretvanski i Brački kanal, gdje ometati saobraćaj naoružanih partizanskih brodova između o. Brača i kopna, koji se vrši radi prebacivanja ljudi i materijala, a koji je u posljednje vrijeme u više navrata osmotren. Potom produžiti marš za Pulu kroz Drveni kanal i dalje zapadno od dalmatinskih otoka.

Komandant luke Dubrovnik je dužan da komandante S- amaca informira o minskoj situaciji i da ih upozna o situaciji kod neprijatelja.

[...]

19,00 s. - Pošto su dosadašnja iskustva ubjedljivo dokazala da jedan pomorski komandant ne može imati dovoljan uvid u rukovanje na postojećem području Pom. komande Dalmacije od Sušaka do Dubrovnika, dostavljen je prijedlog Komandi mornaričkih grupa Jug, da se na području Dalmacije formiraju dvije teritorijalne pomorske komande. Ovaj prijedlog je dat uz suglasnost komande Grupe armije F, koja se sa svoje strane obratiti Generalštabu Vrh. komande oružanih snaga radi podjele u dva područja dosadašnjeg područja Pom. komande Dalmacije.

Po tome je u pojedinostima predloženo, odnosno dostavljen je izvještaj po slijedećem:

1. Dosadašnje područje podijeliti u novo područje sjeverne Dalmacije od Sušaka do uključivo Splita, a prema jugu u područje južne Dalmacije do isključivo Kotor.

2. Predložena odredba ima prednost u tome, što se postojeće područje Pom. komande sjevernog Jadrana teritorijalno poklapa sa područjem komandi jedinica kopnene vojske, a za sada se podudara i sa postojećim političkim granicama.

3. Predviđeno područje Pom. komande sjeverne Dalmacije od Sušaka do Splita podudara se sa granicama zone 5. SS-divizije. Obadva područja pomorskih komandi (sjeverne i južne Dalmacije) poklapaju se sa sadašnjim političkim granicama N. D. Hrvatske.

4. Dosadašnje protezanje graničnih linija između jedinica kopnene vojske u Dalmaciji otežava obavljanje funkcionalnih dužnosti pom. komandanta, kao i komandanata jedinica kop. vojske, a u pojedinim slučajevima prouzrokuju odugovlačenja i nepovoljno se odražavaju na planirana ili upravo započeta operativna dejstva.

21,00 s. - Komanda 2. oči. armije izvještava, da kopnena vojska u niemu ne mijenja dosadašnje planove za očišćenje otoka u Dalmaciji, već da ostaje potpuno kod njih.

Red izvršenja:

1. Otoci ispred Zadra
2. Otok Šolta
3. Otoci od Braća do Mljeta.

išćenje otoka, koji se nalaze sjeverno od Zadra (na primjer, Rab i Pag), predviđeno je da se izvrši tek u ono vrijeme, kada vlastite snage budu zauzele kopneni dio obale, da bi se na taj način spriječilo izvlačenje partizanskih snaga na kopno.

22,30 s. - Na osnovu izvještaja iz odjeljenja za kontraobavještajnu službu (pouzdan izvor) slijedeći dana vjerojatno neprijateljski brodovi prevoziti razni materijal ploveći pored Visa za luku Sali, koja se nalazi na Dugom otoku 22 km jugozapadno od Zadra.

Imaju i u vidu ovu namjeru neprijatelja mogla bi vjerojatno uroditi plodom predviđena borbena upotreba S-torp. amaca protiv otoka Visa.

23,00 s. - Pom. komandant Dalmacije izvještava da je izvršeno izviđanje luke u Makarskoj, ali da nisu u njoj primijećeni nikakvi brodovi, koji

bi bili pogodni za upotrebu. Talijanskiamac MAS,²⁹ koji je isplovio iz Šibenika sa mot. amcem M-24, nije stigao u određenu luku, već se vjerojatno sa svojom isključivo talijanskom posadom uputio za Italiju.
[...]

21. 11. 1943.

01,00 s. - Vrh. komanda RM³⁰ postavila je pitanje, koji otoci uz istu obalu Jadrana moraju bezuvjetno ostati zaposjednuti odgovarajućim snagama, da bi se mogao održavati pomorski saobraćaj. Što za zaposjedanje ovih otoka može doprinijeti ratna mornarica? Da li ratna mornarica može da izvrši posjedanje izvjesnog broja otoka i kojih?

U izvještaju koji je dostavljen Vrh. komandi RM naglašeno je, da je po izvršenom ispitivanju neophodno potrebno da svi već i otoci budu neprekidno zaposjednuti. U slučaju da otoci budu samo djelimično zaposjednuti, postoji opasnost da neprijatelj redovno vrši ubacivanje snaga u naše obalsko područje i da na taj način vrši totalnu kontrolu kretanja svakog našeg broda. U slučaju da otoci ostanu u neprijateljskim rukama, tada oni mogu biti bitni elementi kao uporišta za torpedne amce i podmornice, koje bi bile stvorene mogući za znatno ometanje našeg pomorskog saobraćaja. Na taj način postoje mogućnosti da neprijatelj otoke koristi ne samo kao polaznu osnovicu za akcije komandos, već također i za pomorsko-desantna dejstva na našoj obali većeg obima. Uspostavljanje efikasne službe zračnog osmatranja i javljanja moguće je izvršiti samo ako su otoci neprekidno zaposjednuti. U budućnosti otoci moraju predstavljati idealno osiguranje vlastitog predpolja pred obalom kao baze ne samo za organiziranje mreže osmatranja, veze i javljanja, već također i za poduzimanje vlastitih ofenzivnih poduhvata.

Prema postojećem brojnom stanju ljudstva naša obala je tako slabo posjednuta trupama, da obrana obale ne može još potpuno zadovoljiti. Zbog toga, sa raspoloživim snagama ratna mornarica za sada nije u mogućnosti ni da u ograničenom obimu izvrši zaposjedanje otoka.

Hrvatske jedinice nalaze se u fazi formiranja. Predviđena je njihova upotreba također i za zaposjedanje otoka. O njihovoj pouzdanosti neka jasna slika još nije stvorena, zbog teškog preuzimanja hrvatskih jedinica u formacijski sastav momentalno za nas ne može predstavljati neko osjetno rasterećenje.

Za zaposjedanje većeg broja otoka, a naročito otoka Mljet, Lastovo, Vis, Šolta i Dugi otok posebno je ratna mornarica zainteresirana, ukoliko za ove zadatke budu stavljena na raspolaganje još dva divizionarila artiljerije. Upravo sa ovih otoka pruža se mogućnost neometanog osmatranja u obalsko predpolje. Sa svojim položajem predstavljaju osnovu u sistemu dalmatinskih otoka, a od neprocjenjivog su značaja kao uporišta za isturene grupe osiguranja. Organizacija obrane otoka zamišljena je u vidu

²⁹ Motoscafo antisomergibile (protivpodmorni kiamac, u stvari, torpedni amac malih razmjera).

³⁰ Ratne mornarice

³¹ Obalske.

otpornih to aka. Oja anje predvi enih grupa za osiguranje obale (V.G.A.d.K), a tako er i u cilju zaposjedanja otoka, pod povoljnim uvjetima i od ljudstva koje bude oslobo eno od izvršavanja zadataka na istoku, poželjno je da se hitno izvrši, a s obzirom na raspoloživo brojno stanje ljudstva zna ilo bi stvarno rastere enje.

01,30 s. - Komandant podmornica u Sredozemnom moru izvještava, da e jedna naša podmornica za vrijeme prve etvrti mjeseca u mj. studenom izvršavati zadatke miniranja ispred luke u Brindisiu.

02,00 s. - Komanda 2. oki. armije ponovo se obratila sa zahtjevom za u eš e pom. snaga osiguranja u operaciji protiv o. Kor ula.³² U ovoj operaciji, a bez sudjelovanja brodova osiguranja ratne mornarice ne može se nadati odgovaraju em uspjehu.

Kod ograni enog brojnog stanja brodova za osiguranje sposobnih za plovidbu nisam u mogu nosti da ovu želju ispunim i pored toga što mi je sasvim razumljivo, da je to neophodno potrebno, a da to ne bi prouzrokovalo nepoželjno cijepanje raspoloživih snaga i to; na primer, baš sada kad za kratko vrijeme predstoji izvršenje operacije ispred Zadra. Poznato je, da izme u otoka južno od Splita i kopnenog dijela obale neprijatelj vrši živ sobra aj naoružanim brodovima u cilju prevoženja ljudi i materijala. im bude završeno iš enje otoka ispred Zadra, kopnena vojska dobit e zatraženu podršku angažiranjem postoje ih brodova osiguranja, iji glavni zadatak treba da bude sprije avanje pokušaja za izvla enje neprijateljskih snaga morem.

U odgovoraju em smislu o tome je obaviještena komanda 2. oki. armije-

Prema podacima dobijenih osmatranjem na o. Visu nalazi se oko 800 ranjenika, od ega 500 nije sposobno za borbu.

[...]

09,00 s. - Dosadašnja iskustva su pokazala da Pom. komandant Dalmacije sa svog sadašnjeg komandnog mjesta u Splitu nije u stanju da ostvari dobar uvid u podru je koje mu je pot injeno, a niti da ispoljava svoju rukovode u funkciju. Razlog za ovo jednim dijelom se nalazi u vrlo nepovoljnim uvjetima predaje i prijema nare enja i izvještaja preko sredstava za vezu iz Splita. Nasuprot tome, iskustva nam pokazuju, da e u dogledno vrijeme do i do poboljšanja ovih uvjeta. Imaju i u vidu, da kroz kratko vrijeme predstoji operacija za iš enje otoka ispred Zadra, smatram da je potrebno da poslije podjele Dalmacije na dvije teritorijalne pomorske komande, što je zatraženo 20. 11. Pom. komandant Dalmacije svoje komandno mjesto, štab i itav komandni aparat premjesti u Zadar. On je za tu svrhu dobio odgovaraju e nare enje. Samim tim je bez ikakve vrijednosti jedan izvještaj Pom. komandanta, koji je primljen u toku izdavanja ovog nare enja, a u kome on izvještava da svoje komandno mjesto namjerava prebaciti u Mostar.

[...]

20,00 s. - Služba spasavanja na moru izvještava:

»U Hvar svake no i pristije po jedan engleski brod sa živežnim namirnicama, municijom i sanitetskim materijalom. Istodobno se, navodno, vrše mjerjenja dubine mora radi pristajanja ve ih brodova.

Snabdijevanje Južnodalmatinske brigade³³ skoro isključivo su preuzeli Englezi. U luke na otocima brodovi uplovljavaju uvijek u toku noć.

Također i ovaj izvještaj je samo jedna potvrda za veći broj osmatranja, u kojima je u toku posljednjih tjedana konstatirano redovno snabdijevanje partizana, koje obavljaju Englezi. Ovo podvlači neophodnost energičnog poduzimanja akcije u cilju zauzimanja i brzog zaposjedanja otoka, prije nego ih neprijatelj bude mogao još intenzivnije koristiti kao sredstvo za napad protiv naše obale.

[...]

22. 11. 1943.

[...]

23. 11. 1943.

[...]

24. 11. 1943.

22,00 s. - Prema dobijenom obavještenju od Komande 2. oki. armije od sada je red izvršenja išćenja otoka na ovaj način određen: Ugljan, Murter, Pašman, Kornat, Dugi otok, Žut, Šolta, Brač, Hvar, Mljet, Lastovo i Vis.

Očekuje se da će težište neprijateljskog otpora na otok Korčulu biti povezano sa snažnom podrškom avijacije. Komanda 2. oki. armije očekuje da će PA krstica »Cattaro«, »TA-21« i ostali ratni brodovi iz sastava ratne mornarice, koji će uzeti u obzir u operaciji, pružiti efikasnu protivzračnu zaštitu.

Kod ovoga je potrebno imati u vidu, da se veći broj navedenih ratnih brodova uspio uvesti u borbu neposredno poslije opremanja i da se zbog nedovoljne obučenosti posada mogu očekivati i veći nedostaci u efikasnosti njihove upotrebe.

Drugi zahtjev Komande 2. oki. armije koji se sastoji u tome, da se sve pomorske snage, koje učestvuju u operaciji u širem rejonu Zadra,³⁴ drže zajedno sve do završetka bitave operacije, potpuno se podudara sa našim namjerama.

O artiljerijskim uporištima na otocima dostavila je obavještenje Komanda 2. oki. armije. Osnovni zadatak artiljerijskih uporišta na otocima sastoji se u obrani obale od napada s mora i u zaštiti pomorskih komunikacija. Kopnena vojska sa svoje strane traži da veći broj uporišta na otocima preuzmu jedinice mor. (ob.) artiljerije.

Upozoravam na moja izlaganja, koja sam u odnosu na ovo veći broj u više navrata učinio i kod toga obrazložio neophodnost da se važniji istureni otoci i zaposjednu snagama ratne mornarice (jedinicama mor. artiljerije).

[...]

33 Trinaesta južnodalmatinska brigada Dvadesetšeste divizije NOVJ.

25. 11. 1943.

21,00 s. - Komanda 2. oki. armije izvještava, da se prema sporazumu sa Pom. komandantom Dalmacije iš enje otoka ispred Zadra treba vremenski tako izvršiti, da sve pomorske snage i bataljon obalskih lovaca »Brandenburg« 30. 11. 43. budu premješteni u Split. Otok Šolta treba da bude zauzet u toku 1. i 2. 12.³⁵ Zatim 3. 12. sve pomorske snage uklju no i bataljon obalskih lovaca »Brandenburg« treba da se stave pod komandu V SS brd. armijskog korpusa (kombinovana operacija pod jedinstvenom komandom) radi zajedni ke upotrebe u cilju zauzimanja otoka Kor ula, Bra , Hvar, Mljet, Lastovo i Vis.

Da bi se obezbijedila jedinstvena komanda nad svim snagama koje uzimaju u eš a u operaciji za zauzimanje otoka naredio sam, da se komandant 11. flotile osiguranja kap. korvete V. Kleist bez odlaganja uputi u Zadar i li no preuzme komandu nad upotrebom svih pomorskih snaga.

[...]

26. 11. 1943.

19,00 s. - Komanda 2. oki. armije prenosi slijede i izvještaj kontraobavještajnog centra:

»Komanda VIII korpusa 24. 11. izvjestila je Tita daje 25. 11. prvih 200 boraca³⁶ preba eno iz Barija na o. Kor ulu«.

Ve i broj izvještaja, koji je do sada primljen iz pouzdanih izvora, samo je u neznatnom obimu potvr en. Poznato je, da se izme u okupirane Italije i otoka u Dalmaciji odvija redovan pomorski saobra aj, koji se, me utim, zbog nedostatka ratnih brodova i avijacije ne može sprije iti.

[...]

27. 11. 1943.

[...]

28. 11. 1943.

22,50 s. - Zra nim bombardiranjem Zadra, koje je izvršeno 28. 11. potopljen je parobrod »Sebenico«. lanovi posade broda su spašeni." I ovaj izvještaj tako er unosi svjetla u sadašnju situaciju. Cak i kad brodovi, da bi izbjegli napad neprijatelja iz zraka, plovidbu od jedne luke do druge izvršavaju no u, neprijateljska avijacija ih u toku dana pronalazi i uništava. Bez mo ne i efikasne protivzra ne obrane, koja formacije neprijateljskih bombardera barem prisiljava da lete na ve oj visini i da na taj na in spri-

35, 38 i 43 Vidi operaciju »Heifisch II«, dok. br. 275, napomenu 6.

36 Odnosi se na Prvu prekomorsku brigadu. Vidi dok. br. 8, 72, 86 i 129.

37 Vidi dok. br. 194.

je i, da se eventualno izvrši to nije bacanje bombi na cilj, ne može se ni približno ostvariti traženi u inak u pom. teretnom saobraćaju.

[...]

29. 11. 1943.

03,40 s. - U 10.40 sati izvršen je na grad i luku Dubrovnik napad iz zraka sa 19 četvoromotornih bombardera i 5 dvomotornih aviona. Pri tom su 2 motorna jedrenjaka potopljena, a 3 oštećena. Prouzrokovana su vrlo velika oštećenja na zgradama, lučkim skladištima i motornim vozilima. Bilo je gubitaka i kod civilnog stanovništva.

U 11.50 sati na zaljev Rijeke dubrovačke izvršilo je napad 11 neprijateljskih lovačkih aviona. Bombardiranje iz zraka ostalo je bez rezultata.

Također i ovi napadi iz zraka, koji se u ovom slučaju dovode u vezu sa činjenicom, da su se ovdje nekoliko dana nalazila 3 Šamca, pokazuje da je bezuvjetno potrebno da se što prije uspostavi protivzračna obrana luke.

[...]

30. 11. 1943.

00,20 s. - Pom. komandant Dalmacije izvještava da je pri povoljnoj vremenskoj situaciji išćenje otoka ispred Zadra biti vjerojatno završeno 1.12. Za sada stoje na raspolaganju: jedan des. brod SF sa samo jednim ispravnim pogonom, strojem, 3 IŠamaca i 2 naoružana parobroda. Ovi brodovi ne mogu prije 3. 12. stići u Split.

Prema obavještenju Komande 2. okl. armije operacija protiv otoka Šolte predviđena je za 3. 12.³⁹

[...]

04,30 s. - U izvještaju o napadima iz zraka komandant luke Šibenik 28. 11. javlja, daje u 10.25 sati data zračna uzbuna, ali da nije bilo bombardiranja. U 10.40 sati eksplodirala je jedna avio-bomba sa vremenskim upaljenjem, koja je bila baćena 27. 11. U 11,20 sati jedan napad iz zraka bio je usmjeren na istočnu obalu Furnaža zaliva, kojom prilikom su bombe pale u blizini baze za snabdijevanje jedinica, željezničke pruge i na postrojenja na operativnoj obali. U skladištu goriva izbio je požar.³⁹ U 11.50 sati izvršen je još jedan napad na mor. skladište, u kome su učestvovala 2 neprijateljska aviona i tom prilikom na njega bacila 10 bombi. Potpuno je uništena jedna plivajuća dizalica, a oštećene su 2 barkase, jedan vodonosac i jedan lučki remorker koji se nasukao na obalu. Ljudskih žrtava nema. U gradu je pogorena bolnica i poduzeće Dalmacija.

[...]

12,20 s. - Komandant luke Šibenik u 11.50 sati izvještava, da su na Šibenik izvršena dalja bombardiranja iz zraka koja su bila usmjerena na mor-

³⁹ i 40 Vidi dok. br. 194.

nari ka skladišta u Mandalini. Nekoliko bombi, koje su pale u neposrednu blizini zgrade, gdje je smještena komanda luke, prouzrokovale su vrlo velika oštećenja na zgradama.⁴⁰

[...]

1. 2. 1943.

00,45 s. - Za vrijeme išćenja otoka ispred Zadra Pomorski komandant Dalmacije je naredio da des. brodovi SF i I- amci moraju biti u Šibeniku najkasnije 1. 12. uveče. Po preuzimanju pogonskog goriva i pošto ukrcaju 200 vojnika iz sastava bataljona »Brandenburg« brodovi treba da isplove 2. 12. da bi, po iskrcavanju 200 vojnika na otok Drvenik, mogli po mogućnosti rano poslijepodne 2. 12. uploviti u Trogir. Početak operacije za zauzimanje otoka Šolte predviđen je za 3. 12. u svitanje.

[...]

06,30 s. - Prema obavještenju Komande 2. okl. armije operacija za zauzimanje otoka Šolte, kojom rukovodi komandant⁴¹ XV brd. AK, treba da otpočne u svitanje 3. 12. Polaskom iz Trogira na krajnji zapadni dio Šolte treba da se iskrcaju 3 ojačane str. čete i obalski lovci. Snage osiguranja ratne mornarice i zrakoplovne snage komandanta avijacije Hrvatske, koji su za ovu operaciju stavljene na raspolaganje, trebaju davati podršku vlastitim jedinicama u toku iskrcavanja i da spriječe neprijatelja u održavanju pomorskog saobraćaja između Šolte i Brača i onemogućiti dejstvo savezničke avijacije.

[...]

2. 12. 1943.

03,35 s. - Prema obavještenju Komande 2. okl. armije početak operacije za zauzimanje otoka Šolte odložen je za najranije 3. 12. U otkivanju dodatnog broja ratnih brodova, operacija će vjerojatno i dalje biti pomjerena za 4. 12. Predviđeno je da komandant 11. flotile osiguranja u Trogiru uspostavi kontakt sa komandama jedinica kopnene vojske.

U vezi sa operacijom išćenja otoka komandant V SS korpusa dostavio je hitan zahtjev, da se PA krstarica »Cattaro« ostavi na svom dosadašnjem mjestu.

[...]

3. 12. 1943.

Iz područja Pom. komande Dalmacije dostavljen je izvještaj da je na Split izvršen napad od strane 4 neprijateljska aviona. Nekoliko bombi palo je na područje grada i u okolicu. Motorni brod »Giovanni« natovaren po-

41 General Laysser.

gonskim gorivom napadnut je od jednog neprijateljskog aviona na oko 4 nm isto no od Trogira i tom prilikom zapaljen, dok je avion produžio sa letom dalje i nestao. Konvoj sastavljen od des. broda SF-263, I- amca 42, HZ-1 i HZ-2 napadnut je u toku vožnje od Šibenika prema Trogiru oko 11,30 sati u neposrednoj blizini otoka Drvenik od neprijateljskih lova kih aviona. Tom prilikom bio je zapaljen dejstvom vatr. naoružanja desantni brod SF-263, koji se zatim nasukao na obalu otoka M. Drvenik, dok je HZ-2 potopljen. Pretrpljeni gubici 14 mrtvih i 40 ranjenih. 30 vojnika iskrcano je na otok M. Drvenik.⁴²

Neprijateljski avioni 2. 12. bombardovali su Omiš.

18,30 s. - U toku vožnje na jug 6 neprijateljskih aviona izvršilo je napad na TA-21 kod rta Planka i tom prilikom bacili 20 bombi na cilj. Brod nije ošte en. U pogledu upu ivanja PA krstarice »Cattaro« komandant 11. fio- rile osiguranja izrazio je vrlo veliku sumnju i tom prilikom iznio svoje miš- ljenje, da je za to neophodno potrebna jaka zaštita lova ke avijacije.

[•••]

4. 12. 1943.

[•••]

5. 12. 1943.

20,00 s. - U pogledu borbene upotrebe ratnih brodova osiguranja ko- mandant fio tile izvještava, da napad na o. Šoltu po inje u svitanje 6. 12⁴³ PA krstarica »Cattaro« preuzima na sebe zaštitu jedinica kopnene vojske pri iskrcavanju i zauzimanju mostobrana na krajnjem sjeverozapadnom di- jelu o. Šolta. Jedna torpiljarka zatvara prolaz izme u o. Šolta i o. Bra , a druga preuzima zaštitu jedinica kopnene vojske u nastupanju. NA-2 i NA-4 trebaju obezbje ivati PA krstaricu »Cattaro«.

[•••]

6. 12. 1943.

17,30 s. - Komanda 2. oki. armije potvrdno je odgovorila na pitanje Ad- mirala Jadrana, prema kojem je operacija »Heifisch II« jedan od zadataka oružanih snaga, u kojoj je komanda povjerena komandantu XV AK. Ko- mandu u operaciji za zauzimanje otoka izme u o. Bra i o. Mljet preuzima komandant V SS-brd. AK

Operaciji za zauzimanje otoka Kor ula dat je naziv »Herbstgewitter II«.

19,50 s. - Mor. radio-stanica Metkovi izvještava da je glavnokoman- duju i Admiral stigao u Mostar.⁴⁴ Mor. oficir za vezu sti i e u Mostar u toku no i 6/7. 12.

⁴² Vidi dok. br. 135, 139, 285, 291 i 292.

⁴⁴ Do tada se njegovo sjedište nalazilo u Beogradu.

20,30 s. - 5. 12. izvršen je na Split ponovan napad iz zraka, pri čemu je 25 bombi palo na gradsko područje i tvornicu cementa, što je prouzrokovalo teška oštećenja na zgradama i gubitke među civilnim stanovništvom. U vojnom logoru ima oko 20 mrtvih i 30 ranjenih.

U Pašmanskom kanalu ponovo je otvorena vatra na NA-2 i 3 motorna jedrenjaka, ali bez rezultata. TA-21 je 5. 12. isplovila na jug.

23,45 s. - Isplovljenje desantnog broda SF-192 i I- amca 114 iz Kotora za Dubrovnik, koje je ponovno odloženo za 24 sata, predviđeno je za 8. 12. u 04.00 sata.

[. •.]

12. 12. 1943.

Desantni brodovi SF-267 i SF-268 koji su prema naređenju Pomorskog komandanta Dalmacije bili upućeni za luku Ploče, naređenjem glavnokomandujućeg Admirała skrenuti su u zaljev Neum-Klek istočno od ušća Neretve.

Pomorski komandant sjevernog Jadrana izvještava, da su za des. brod SF-268 novi pogonski strojevi zatraženi iz Njemačke. četiri I- amca, koje su posade stigle 12. 12. spremni su za upotrebu. Vjerojatan odlazak ovih amaca predviđase za 13. 12.

Motorni jedrenjak »Primo« sa 800 pojasa za spasavanje i 80 m⁴⁴ pogonskog goriva B-4 vjerojatno će 12. 12. biti upućeni iz Trsta za Ploče.

13.00 s. - Primljen je slijedeći radiogram, koji je glavnokomandujućem Admiralu uputio Komandant mornaričkih grupa Jug:

1. Komanda V SS-brd. AK predviđa da će se pri normalnom toku razvoja zadaci u operaciji »Herbstgewitter II« izvršavati u slijedećim danima: Korčula 16. 12; Mljet 24. 12; Hvar 3. 01; Brač 9. 01; Poslije toga dolazi na red Šolta. Išćenje otoka Lastovo i Vis treba da se izvrši poslije operacije »Herbstgewitter«, ako se još bude raspolagalo sa dovoljno jakim snagama ratne mornarice.

2. Molim da se preispita pitanje dodjeljivanja S-torpednih amaca iz Egejskog mora, da se, ako je ikako moguće, stave na raspolaganje u cilju njihovog angažiranja u operaciji »Herbstgewitter II«⁴⁵

3. Molim za obavještenje da li se može računati na podršku komandanta podmornica Sredozemnog mora«.

[...]

13. 12. 1943.

Prema obavještenju Mor. štaba za vezu ND Hrvatske gubitak m/j »Jadro«, koga su u toku noći 8/9. 12. zarobili naoružani partizanski brodovi⁴⁶ i odveli sa sobom, vrlo se nepovoljno odrazio na više rukovodstvo u ratnoj mornarici, pošto se ono pribojava, da je to na štetu stanovništva na obali imalo za posljedicu u pogledu smanjenja povjerenja u vođenje rata

46 Vidi dok. br. 119, 157, 410 i 422.

na moru, kako ND Hrvatske, a tako i Njemačke. Ovaj gubitak mora da izvrši utjecaj da se u obrani obale pojača budnost oskudnih snaga, a može eventualno i izazvati utjecaj na vrbovanje hrvatskih dobrovoljaca.

Prema navodima Komande ratne mornarice ND Hrvatske sa gubitkom m/j »Jadro« propalo je i 90 tona razne robe, namijenjene za snabdjevanje Splita, što se u velikoj mjeri osjetiti. Osim toga, na jedrenjaku se nalazio jedan štabni oficir i 25 policajaca, dalje 1 oficir i 10 mornara, kao i 10 administrativnih službenika.

Sa m/j »Jadro« izgubljen je i posljednji brod ND Hrvatske, koji je redovno održavao brodsku linijsku vezu između Splita i Metkova. Slažemo se sa molbom hrvatske ratne mornarice da se za izgubljeni jedrenjak dodijeli odgovarajuća zamjena. Pristupilo se određenom razmatranju koji bi od brodova, sa kojima se sada raspolaže, bio za tu svrhu pogodan.

[...]

16. 12. 1943.

02,50 s. - Napadom iz zraka na aerodrom Zemunik - Zadar, koji je izvršilo 10 neprijateljskih aviona vatrenim naoružanjem, uništena su dva aviona i zapaljena manja količina pogonskog goriva.⁴⁷

17,30 s. - Komandant luke Zadar izvještava daje u 14,15 sati izvršen žestok napad iz zraka od 24. bombarderska aviona. Neke bombe su pale na brodove i lučka postrojenja, ali se šteta i broj ljudskih žrtava još ne mogu sagledati. Radio-stanica je ograničeno sposobna za upotrebu⁴⁸

18,00 s. - Na osnovu naređenja komandanta 11. flotile osiguranja PA krstarica »Niobe«, TA-20 i TA-22 19.12. trebaju se naći i naspram krajnjeg južnog dijela otoka Pašman potpuno obezbijeni sa zalihama goriva.

TA-21 je dobio naređenje da u svitanje 18.12. bude veš u Trogiru, gdje se na njega ukrcati komandant flotile.

18,30 s. - Prema obavještenju primljenom od glavnokomandujućeg Admirala operacija »Herbstgewitter II« vjerojatno počinje 20. 12.

22,30 s. - Sa komandnog mjesta Mostar primljeno je naređenje da se desantni brod SF-267 odmah uputi za Trpanj i da prebaci iz Trogira 110 tona pogonskog goriva B-4. Desantni brod SF-193 treba odmah da se premjesti u Ploče (ušće Neretve).

[...]

17. 12. 1943.

07,15 s. - Iz izvještaja o situaciji Pom. komandanta Dalmacije za 16. 12. »Uvečer 15. 12. u Splitu je pet puta davana zračna uzbuna. Bombe su pale na željeznicu stanicu. U toku 16. 12. bilo je šest zračnih uzbuna, ali napada iz zraka nije bilo. Zadar izvještava daje 15. 12. bombardiran aerodrom, pri čemu su uništena dva naša aviona.

08,30 s. - Komandant luke Zadar izvještava da su 16. 12. uplovili desantni brod SF-193 i SF-267 sa 4 I- amca. Desantni brod SF-193 sa 3 I- amca upu-

47 Vidi dok. br. 327 i 328.

48 i 49 Vidi dok. br. 328 i 329.

en je u 23.00 sati za Trogir. Na desantnom brodu SF-297 ošte en je prenosni mehanizam. Poduzete su mjere da se prenosni mehanizam izmijeni u Zadru. Vjerojatno e sa 4 I- amca biti spreman za isplovljenje najranije 17. 12. uve e.

[...]

11,30 s. - Komandant luke Zadar izvještava da je posada napustila brod »Isto«, ija je paluba i pogonski stroj ošte en bombardiranjem iz zraka. Parobrod nije više sposoban za upotrebu.

Kod drugog napada iz zraka na Zadar, koji je izvršen 16. 12. oko 22.00 sata, na parobrod »Marbianco« neprijateljski avioni su postigli dva puna pogotka bombama, od ega je prednji dio broda potpuno uništen. Brod leži pramcem na dno. Na pram anom dijelu broda još uvijek se nalazi jedna neeksplozivna avio-bomba.⁴⁹

[...]

2. Komanda 118. lova ke divizije nije pristala na izvršenje borb. zadatka bez dovoljnog broja brodova za prevoženje. S tim u vezi komandant divizije je tražio da se za još 24 sata pomjeri po etak operacije, pošto bude prikupljen potreban broj brodova.

3. Za prevoženje jedinica na Kor ulu 16.12. se raspolagalo samo sa desantnim brodom SF-264.

4. Borbeni zadatak po svom obimu i karakteru mogu e je izvršiti samo sa postojanjem najmanje 2 desantna broda SF. Broj pogodnih malih brodova, kao dopunsko sredstvo, koji se nalaze u polaznim lukama na sjeveroisto noj obali poluotoka Pelješac, nije za ovu svrhu dovoljan. Nastavljeno je sa naporima za dovo enje ostalih brodova za operaciju »Herbstgewitter«, ali u sadašnjoj situaciji po pitanju brodova u Jadranu nije do sada bilo mogu e da se izvrši.

5. Na osnovu toga je, a u suglasnosti sa kopnenom vojskom, pomjeren dan »X«, kao što je javljeno, za 20. 12.

[...]

18. 12. 1943.

02,50 s. - Glavnokomanduju i Admiral obavijestio je sve komandante koji u estvuju u operaciji da operacija protiv otoka Kor ule po inje 20. 12. ujutro i da u njoj u estvuju snage zrakoplovstva. PA krstarica »Niobe« i tri torpiljarke prethodno operiraju u vodama sjeverno od otoka, a kasnije u vodama južno od otoka.⁵⁰

[...]

12,15 s. - Split izvještava, da je osobno vozilo komandanta luke na svom povratku iz Trogira 13. 12. imalo nezgodu na putu i upalo u jarak zbog nategnutog eli nog užeta preko puta. Na mjesto nezgode partizani su otvorili vatru. Putnici u vozilu borili su se do kom. mjesta pješadije, u kojoj nisu imali gubitaka. Partizani su u me uvremenu zapalili osobno vozilo.⁵⁰

14,40 s. - Komandant 11. flotile osiguranja izvještava da je u 02,30 sati sa TA-21 isplovio iz Trogira.

U toku noći 16/17. 12. data je osam puta zračna uzbuna. Bombe su bačene u rejon željeznike stanice i na luku Split. O štetama nije dostavljen izvještaj.

[...]

22,30 s. - Prema obavještenju glavnokom. Admirala sa motornim brodom »Primo« propalo je oko 1.000 pojaseva za spasavanje.⁵¹ Pom. komandantu sjevernog Jadrana izdato je naređenje da transportnim avionom bez odlaganja uputi za Mostar 1.000 pojaseva za spasavanje. S obzirom da operacija »Herbstgewitter II« treba pravovremeno da otpočne, zadatak je izvanredno hitan.

Na traženje Admirala Jadrana komanda XXX zračne zone odobrila je dodjelu jednog transportnog aviona iz Beograda za prebacivanje pojaseva za spasavanje iz Trsta za Mostar. Pom. komandantu sjevernog Jadrana izdato je uputstvo telefonom da još jedan transportni avion zatraži od komande 2. zračne flote. Neovisno od do sada poduzetih mjera Komanda mora grupe Jug je zamoljena da sa područja Egejskog mora izdejstuje prebacivanje pojaseva za spasavanje zračnim putem u Mostar.

Osim toga, Pom. komandantu sjevernog Jadrana odavde je izdato naređenje, da neovisno od prebacivanja pojaseva za spasavanje zračnim putem, najmanje još 1.000 komada pojaseva za spasavanje otpremi morskim putem za Dalmaciju.

Povećana aktivnost neprijateljske avijacije nad našim operacijskim područjem »Herbstgewitter II« ukazuje na to, da je neprijatelj otkrio sve do sada poduzete pripreme i naše namjere za predstojeće iskrcavanje na otoke i pokušao da ih veže u samom začetku onemogućiti.

[...]

19. 12. 1943.

Glavnokomandujućem i Admiral dostavio je radi upoznavanja slijedeću situaciju:

1. Za vrijeme vožnje ka području operacija 16. 12. uništen je m/j »Primo« napadom iz zraka 8 neprijateljskih lovačkih aviona.⁵³ Pri tom su 2 člana posade poginula, dok se ostatak uspio spasiti. Izvještaj o tome tek je danas primljen. Tom prilikom eksplodiralo je 80 m⁵⁴ pogonskog goriva za desantne brodove SF. Sa brodom je propalo i 800 komada pojaseva za spasavanje, zbog čega je vjerojatno postavljen uvjet za još jedno odgađanje operacije, ako odmah ne bude riješeno pitanje prebacivanja drugih pojaseva, kao što je naređeno, odnosno zatraženo. Ovaj slučaj dogodio se otkidno u toku dnevne vožnje. Istraga je u toku. Za sve brodove bilo je izdato naređenje da voze noću, što je ponovo naređenjem osnaženo.

[...]

⁵¹ Vidi dok. br. 322.

⁵², ⁵³ i ⁵⁹ Ovi pojasevi za spasavanje bili su upućeni trupama određenim za desant na Korčulu.

4. Pomorski komandant Dalmacije od danas se nalazi na Pelješcu kod Komande divizije,⁵⁴ odnosno puka radi neposrednog sudjelovanja u operaciji »Herbstgewitter II«.⁵⁵ Pomorski komandant nije neprekidno samnom u vezi.

5. Ve nekoliko dana vremenske prilike bez oblačnosti, vrijeme povoljno, sa jasnom daljnjom vidljivošću.

U esnicima u operaciji glavnokomanduju i Admiral saopćio je sljedeće:

1. Operacija naših snaga protiv otoka Korčule uz pomoć avijacije počinje ujutro 20.12. Pa krstarica »Niobe« i 3 torpiljarke operiraju prethodno sjeverno a kasnije i južno od otoka.

2. Naši S-torpedni čamci isplovljavaju iz Kotora 19.12. po padu mraka u cilju izvršenja ispada protiv talijanske istočne obale. Tamo treba da poduzmu torpedni napad u rejonu Brindisi-Gargano, vodeći pri tome računa o minskoj situaciji. U svitanje 20. 12. čamci treba da stignu pred otok Visa 1 da izvrše iznenadan vatreni prepad na lučka postrojenja u Visu. Poslije toga poduzet će lov na neprijateljske brodove zapadno i južno od otoka Korčule. Na kraju, najkasnije u 08.00 sati polaze za Kotor radi popune pogonskim gorivom. Pri tom treba da obrate pažnju na neprijateljsku obalsku artiljeriju na istočnom dijelu otoka Korčule. Mljet je u rukama neprijatelja.

3. 20.12. po padu mraka ponovo isplovljavaju u cilju novog lova na brodove i plovna sredstva svih vrsta u vodama oko ot. Lastova i Visa, krajnjeg zapadnog dijela otoka Hvara i Šedra i zapadnog dijela otoka Korčule. U svitanje 21. 12. čamci treba da stignu ispred luke na ot. Lastovo i da izvrše kratak vatreni prepad na lučka postrojenja. Poslije toga nastavljaju sa lovom u vodama zapadno i južno od Korčule. Zatim, a najkasnije u 08,00 sati, isplovljavaju za Kotor radi popune pogonskim gorivom.

4. Pitanje iskrcavanja prema situaciji i ostalim odredbama za dejstvo.

[...]

Lučki kapetan iz Metkovića izvještava da je vatrom sa jednog većeg neprijateljskog broda 18. 12. oko 22.00 sata zapaljen i potopljen desantni brod SF-193.⁵⁶ 19. 12. oko 08.00 sati uplovio je u luku Ploče I-čamac 43 sa 6 spašenih članova posade. Od I-čamca 55 i malog motornog čamca nije primljen nikakav izvještaj.

[...]

Pom. komandant Dalmacije izvijestio je preko radio-veze:

1. Pom. desant »Raš«⁵⁷ izvršava se u 04.00. Sa početkom iskrcavanja varu na neprijateljsku obalu moli da se otvori iz vlastitih kopnenih baterija, a vatru na obalu zapadno od Raša sa PA krstarice »Niobe«. Otvaranje vatre da otpočne na oko 15 minuta prije iskrcavanja. Ako neprijatelj otvori vatru na »Niobe«, ona treba da otvori vatru po svom nahođenju.

2. Po iskrcavanju jedinica na obalu po 3 čamca obalskih lovaca u stepenastom poretku gone partizanske brodove uz sjevernu i istočnu obalu

⁵⁴ Na Pelješcu se nalazio Štab 750. puka 118. lovačke divizije.

⁵⁶ Vidi dok. br. 146.

otoka Kor ule. Čamci se upućuju samo prema signalima za raspoznavanje sa obale.

[...]

21. 30 s. - Uporište brodske PA artiljerije u Zadru 17. 12. izvještava: Bombardiranjem iz zraka poginuo je parobrod »Marbianco«, uslijed čega su poginuli komandir PA artiljerije i jedan podoficir, teže su ranjeni 1 podoficir i 1 mornar, a lakše ranjen 1 podoficir i 4 mornara.⁵⁸ Na 35 nm ispred Zadra bombardiranjem iz zraka i dejstvom vatre partizana potopljen je motorni jedrenjak »Primo«,⁵⁹ pri čemu su poginula dva mornara, dok je jedan mornar teže ranjen. Jedan mornar je spašen.

22.03 s. - Kao što je izvjestio glavnokom. Admiral Jadrana, operacija »Herbstgewitter II« je neznatno odložena. Po padu mraka S-čamci su 19. 12. isplivali u lov na neprijateljska plovna sredstva u području zapadnog dijela otoka Kor ule, isto nog dijela otoka Hvara, sjeverne obale otoka Braća i Solte. Pri ponovnom izvršenju zadataka u toku posljednje noći, pretpostavlja se da je neprijatelj oko 22,00 sati pokušao da izvrši iskrcavanje u rejonu Omiša. U svitanje čamci su izvršili vatreni prepad na luku postrojenja u Visu, poslije čega su se uputili za Kotor. Jedna naša podmornica operira u vodama zapadno od Vis-Lastovo.

[...]

Glavnokomanduju li Admiral dalje izvještava:

« 1. Kasno poslije podne 18. 12. neprijatelj je iz reiona Postira (sjeverna obala o. Braća) sa do sada 5 desantnih brodova izvršio iskrcavanje na suprotnu stranu kopnenog dijela obale. Postoje namjere za iskrcavanje i s ostalim točaka na sjevernoj obali otoka Braća.

2. Naredni borbeni zadatak naših S-torpednih čamaca sa noćnim lovom na neprijateljska plovna sredstva u međuočnom području nastaviti i dalje. Trežište imati na sprječavanju iskrcavanja neprijateljskih snaga.

3. PA krstaricu »Niobe« i sve torpiljarke odmah angažirati protiv neprijateljskih pomorskih desanata, o kojima smo dobili izvještaj. Kod ovoga računati da će neprijatelj raspolagati pomorskim snagama.

4. Vrijeme izvršenja ovog borbenog zadatka prema situaciji, poslije čega krstaricu i torpiljarke vratiti u raniji rejon razmjestaja.

[...]

20. 12. 1943.

00,10 s. - PA krstarica »Niobe« izvještava da se u 19,00 sati nasukala na obalu na krajnjem jugozapadnom dijelu otoka Silba⁶⁰ i da je potrebno da joj se u pomoć upute remorkeri iz Pule ili Zadra.

00,20 s. - Glavnokomanduju li Admiral izdao je narednje komandantima luka Zadar, Split i Šibenik, da se tanker »Donatella«, čim uplovi u jednu luku u Dalmaciji, bez odlaganja uputi u pravcu južnog dijela otoka Paš-

⁵⁸ Vidi dok. br. 330.

⁶⁰, 63 i 64 Vidi dok. br. 183, 194.

man, da se tamo usidri i maskira i stavi na raspolaganje komandantu 11. flotile osiguranja.

Prema izvještaju komandanta luke Pula tanker »Donatella« je 19. 12. u 09,00 sati upućen za Bra .

03,05 s. - Glavnokomanduju i Admiral odobrio je da se PA krstarica »Niobe« i torpiljarke upute u Pulu radi popune pogon, gorivom. Poslije toga navedeni ratni brodovi treba da budu u pripravnosti na području Drvenik-Trogir.

[...]

05,00 s. - Prema izvještaju Pomorskog komandanta sjevernog Jadrana sa ob. motornim jedrenjakom 20. 12. upućeno je iz Trsta za Metkovi 1.000 komanda pojaseva za spasavanje.

Uslijed nasukivanja tanker »Donatella« nije pretrpio nikakva oštećenja, koja bi se točno mogla ustanoviti.

05,20 s. - Postoji vjerovatnoća da su 18.12. oko 22,30 sati neprijateljski brodovi izvršili napad na desantne brodove i lansirne avione u vodama ispred Omiša za vrijeme vožnje na jug, pri čemu je dejstvom vatrenog naoružanja zapaljen desantni brod SF-193.⁶¹ Desantni brod je pri tom u plamenu skrenuo prema Braču. Ukupni gubici do sada iznose 7 mrtvih i 110 izgubljenih balona pogonskog goriva B-4. Ovom prilikom je također izgubljen i hitav transport naoružanja koje je bilo predviđeno za Dračevu.

[...]

10,00 s. - Glavnokomanduju i Admiral dostavio je radi upoznavanja slijedeće podatke o situaciji:

1. Zbog nezadovoljavajućeg snabdijevanja materijalnim potrebama i dotura pojaseva za spasavanje komanda V SS brd. AK još je nešto pomjeralo dan »X« za operaciju »Herbststregewitter II«.

2. I pored obećanja komande XXX zračne zone do sada još nisu prebačeni hitno zatraženi pojasevi za spasavanje.

3. Pokušaj iskrcavanja ograničenih partizanskih snaga u rejonu Omiš, koji je bio poduzet 18. 12. uvečer, odbijen je od strane ustaša.⁶² Ostatak drugog eksplozivnog engleskog torpeda, pronađen je na cesti pored obale, iz čega se može zaključiti, da su u ovome učestvovali neprijateljski torpedni članci.

4.1 pored do sada pretrpljenih gubitaka operacija »Herbststregewitter II« može se izvršiti sa do sada pristiglim brodovima. Ipak njeno izvršenje odbija komandant 118. lovačke divizije, ako se ne dodijeli zamjena za desantni brod SF-193. Sa mojim odobrenjem Pom. komandant Dalmacije uložio je na ovakav stav prigovor. Preduvjet za njeno izvršenje ostaje i dalje zadovoljavajuća zaštita lovačke avijacije.

5. Oko 13,00 sati 19. 12. izvršenje na krstaricu i torpiljarke snažan napad neprijateljskih bombardera,⁶³ u kome je učestvovalo 24 aviona. Nije bilo gubitaka, dok je jedan avion sigurno oboren.

6. U međuvremenu u Mostaru se raspoložilo sa ukupno 10 lovačkih aviona. Zatražio sam da se za torpiljarke 20. 12. ujutro obezbijedi lovačka

61, 65 i 66 Vidi dok. br. 146.

62 Vidi dok. br. 140, 146, 154, 186, 334 i 422.

zaštita u dva talasa. Zrakoplovstvo je to odbilo i dodjeljuje samo jedan talas u ukupnom trajanju od oko 40 minuta s obrazloženjem da se zabranjuje upotreba slabije formacije od 8 aviona.

7. Komandant avijacije Hrvatske izvještava da je za operaciju »Herbstgewitter II« u pripravnosti avijacija za obezbjeđenje lovačke zaštite. Pošto sam upozorio na 10 lovaca, zatražio sam da se dostavi potvrda, da se u toku dana za operativni sastav ratne mornarice zagwarantirati redovna zaštita lovačke avijacije.

[...]

17,00 s. - Komandant torpednog čamca S-55 svoj prvi borbeni zadatak sa torpednim čamcima S-36 i S-55 izvršio je po planu. U vodama ispod Brindisija i Barija, kao i duž itave obale nije osmotren nikakav pomorski saobraćaj. Oko 04,30 sati čamci su uplovili u luku Vis i otvorili vatru na luku i zgrade u njoj. Kod toga se naišlo na slab otpor puškomitraljeskom vatrom. Partizanski brodovi nisu osmotreni. U toku izvršenja itavog borbenog zadatka more je bilo vrlo nemirno. U 09,30 sati čamci su se ve nalazili u vezu uz obalu u Kotoru.

[...]

23,45 s. - Glavnomkomanduju i Admiral saopćio je iz Mostara preko radio-veze:

»1. Do sada još nije primljen izvještaj o izvršenju borbenog zadatka S-čamaca u toku noći 19/20. 12.

2. Borbeni zadatak treba da se ponovo izvrši u toku noći 20/21. 12. s tim da se u svitanje izvrši vatreni napad na lučka postrojenja na o. Lastovo, kao i na naseljeno mjesto Vis. Postavljen je zahtjev za lovačku zaštitu.

3. Težište u ovom treba imati na uništenju neprijateljskih brodova sjeverno od o. Braća. Treba računati na prisutnost jedne ili dvije naše torpiljarke.«

[...]

21. 12. 1943.

01,10 s. - Prema izvještaju centra kontraobavještajne službe pri Komandi 2. ok. armije u toku noći 15. 12. iskrcale su se na o. Vis manje grupe neprijatelja. Prema ovom izvještaju, veđnije vrijeme se na o. Lastovu nalaze veđe grupe neprijatelja. Neprijatelj, navodno, namjerava da se kroz nekoliko dana iskrca također na o. Korčulu i u Bar. Prema podacima iz istog izvještaja engleski torpedni čamci operiraju noću u Neretvanskom, Korčulanskom, Hvarskom i Mljetkom kanalu.

Prema izvještajima neprijatelja partizani su, navodno ponovo zauzeli otok Ugljan. Pristupilo se prikupljanju obavještenja o točnosti ovog izvještaja.

01,15 s. - U Šibeniku je 19. 12. davana tri puta zračna uzbuna. Bombardirano je područje izvan granica naseljenog mjesta.

01,20 s. - PA krstarica »Niobe« leži na jednoj stijeni desnom bo nom stranom prednjeg dijela broda. U brod prodire voda, koja se još uvijek može zadržavati. Pokušaji da se brod snagom vlastitog pogona oslobodi nisu imali uspjeha.⁶⁴

05,30 s. - U vezi sa gubitkom desantnog broda SF-193⁶⁵ Pomorski komandant Dalmacije 18. 12. izvještava da su preživjeli članovi posade obavijestili, daje na njih otvorena mitraljeska vatra sa otoka Murtera, pri čemu je u vatrenom okršaju poginulo 17 mornara, dok je jedan bio ranjen.

[...]

13,50 s. - Parobrod »Marbianco«, koji je u luci Zadar teško oštećen bombardiranjem iz zraka, sada prijeteći da potone i time zaprijeći ulaz u luku. Zatraženo je da se za Zadar dodijeli jedan pomoćni brod opremljen sisaljka. Prema obavještenju ispostave pomorskog teretnog saobraćaja iz Trsta je stavljen na raspolaganje jedan stručnjak za spasavanje.

Od ukupno 46 članova posade sa desantnog broda SF-193 spašeno je 26 ljudi.⁶⁶

[...]

15,00 s. - Prema telefonskom obavještenju mor. oficira za vezu u Trstu, prilikom napada iz zraka na Zadar uništena je tamošnja telegrafska stanica. Tom prilikom poginuo je jedan desetar telegrafista.

15,30 s. - U naknadnom dodatku za izvještaj o situaciji za 19. 12. Pom. komandant Dalmacije izvještava, daje pri napadu lovačko-bombarderskih aviona na Trogir dejstvom vatrenog naoružanja probijen i potopljen motorni jedrenjak »Simonetta.«⁶⁷

Preživjeli članovi posade desantnog broda SF-193 stigli su u Omiš.

[...]

19,35 s. - Pomorski komandnat Dalmacije izdao je torpiljarkama direktivu, da art. vatru na obalu otoka Korčule zapadno od s. Rašice otvore 22. 12. oko 03,40 sati, kojom prilikom treba otvoriti vatru i vlastite baterije art. oružanja sa kopna. Skrenuta im je pažnja na nametanje obalskih lovaca, koji do svitanja operiraju uz sjevernu i istočnu obalu otoka. Nametanci raspolažu samo sa obalskim signalom za raspoznavanje.

Glavnokomanduju i Admiral izdao je S-torpednim nametancima naređenje, da u noć 21/22. 12. izvrše kratak vatreni prepad na brodove i lučka postrojenja u Komizi na otoku Visu.

22,00 s. - Torpedni nametnac S-55 izvještava da je u 17,30 sati sa S-36 isplorio iz Kotora radi izvršenja napada na partizanski pomorski saobraćaj u vodama oko o. Visa.

[...]

U izvršenju operacije »Herbstgewitter II«⁶⁸ 22. 12. oko 03,00 sati TA-20 zauzima položaj u visini rta na sjeverozapadnom dijelu p. o. Pelješca radi

67 Vidi dok. br. 336.

obezbjede njena vlastitih snaga iskrcavanja. Iskrcavanje se namjerava izvršiti u 04,00 sata sa jedne i druge strane s. Ra iše. Kad otvori vatru vlastite kopnene baterije sa poluotoka Pelješca, brod otvara artiljerijsku vatru na obalu o. Korula u 03,40 sati po ciljevima zapadno od s. Ra iše. Dalje postupiti prema razvoju situacije. U slučaju da komandant 11. flotile osiguranja nije prisutan, brod se stavlja pod komandu Pom. komandanta Dalmacije i postupa prema njegovim naređenjima. Slijedi naređenje za kasniju popunu gorivom.

[...]

22. 12. 1943.

00,50 s. - Primljeno je naređenje od glavnokom. Admirala za torpedne amce S-55 i S-36 s instrukcijom da u svitanje izvrše vatreni prepad na luku Komiza na otoku Visu.

Istodobno je primljen izvještaj od komandanta S-55 da su S-36 i S-55 zbog havarije na desnom pogonskom stroju S-36 ponovo uplovili. S-36 je vjerojatno 22. 12. u 16,00 sati biti ponovo osposobljen za borbenu upotrebu.

01,30 s. - Komandant podmornica u Sredozemnom moru izvještava da je podmornica U-596, koja u okviru operacije »Herbstgewitter II« operira zapadno i jugozapadno od o. Korule, obavještena o vremenu početka operacije (zauzimanje otoka Korule),

02,26 s. - Do sada je na otoku Koruli otkriveno:

U rejonu Ražnji 1 baterija kalibra 150 mm, 4 mitraljeska gnijezda, dalje 2 haubice i veći broj mitraljeza i drugog automatskog naoružanja. U jednom selu približno u sredini otoka Korule nalazi se jedna neprijateljska radio-stanica, kojom rukuju engleski i američki oficiri. U istom izvještaju se navodi, da se na sjevernom dijelu otoka nalazi veći broj mitraljeskih gnijezda sa tri mitraljeza i drugog automatskog naoružanja. U rejonu Suuraj (isto ni dio o. Hvar) otkrivena je jedna baterija i 7 reflektora.

Komandant 11. flotile osiguranja obavijestio je komandanta T-20 da operacija »Herbstgewitter II« počinje 22. 12. oko 04,00 sata. Brod treba da pruži podršku iskrcavanju u rejonu Ra iše (sjev. obala o. Korula) i da djeluje prema usmenom naređenju.

[...]

22,30 s. - Prema telefonskom obavještenju komande 2. ok. armije, naše su se jedinice u ranim jutarnjim satima u dva talasa iskrcale na zapadnoj i istočnoj strani s. Ra iše. Grad Korula je zauzet. Jedan bataljon koji je u nastupanju na jug izvršio prodor sve do južno Pupnat zauzeo je jedan važan vis i brani ga protiv povećanog otpora neprijatelja. Koliko je poznato naših gubitaka u brodovima do sada još nije bilo.

[...]

23. 12. 1943.

02,40 s. - Pomorski komandant Dalmacije izvještava da su u toku noći 22/23. 12. nad Trogirom 6 puta nadlijetali neprijateljski avioni i vršili napad bombama i vatrenim naoružanjem. Nikakve štete nisu pričinjene.
[...]

05,35 s. - Koliko je poznato, sa pripremljenim materijalnim sredstvima uspješno je izvršeno iskrcavanje snaga u operaciji »Herbstgewitter II« (Korčula) u nekoliko talasa i to bez vlastitih gubitaka. U borbama na kopnu je i pored pojačanog otpora neprijatelja postignut dalji napredak.
[...]

24. 12. 1943.

12,45 s. - Prema izvještaju iz Dubrovnika otok Lopud je od 21. 12. zaposjednut snagama jedne baterije kopnene vojske (2/11/70),⁶⁹ koja nema u svom sastavu oružja.

Komanda 2. oklopne armije saopćila je 22. 12. uvečer slijedeće podatke o razvoju situacije u operaciji »Herbstgewitter II«.⁷⁰

»Razvoj te se po planu. Svi znaci govore daje neprijatelj otkriven sa istočnog dijela otoka. Iskrcana su dva bataljona i jedna četa 118. lovačke divizije, 1 pionirska četa i obalni lovci »Brandenburg«. Namjera: U toku 23. 12. povlačenje teškog naoružanja i desantnih snaga »Brandenburg«, koje su prebačene na sjevernu obalu. Gubici: 2 broda dejstvom koncentrirane vatre, a 1 brod pogotkom iz artiljerije, ali je sposoban za plovidbu. Vatrom vlastitih jedinica KoV i RM oborena su dva naša lovačka aviona.«

[...]

25. 12. 1943.

01,20 s. - Razvoj situacije u operaciji »Herbstgewitter II« sa stanjem na dan 24. 12. popodne:

»Naše trupe na otoku Korčuli prodrle su na 2 km zapadno od Cara. Sama četa je zauzeta. Neprijatelj se pod borbom zaštitnica povlači prema zapadu. Ozbiljniji otpor neprijatelja otkriva se tek u rejonu s. Blato. Jedna engleska radio-stanica izvještava o liniji koju su njemačke jedinice zauzele na otoku Korčuli. Zatim doslovno dalje: »Izvještaj o situaciji kao i u posljednjem radio-izvještaju od 21,15 sati. Neprijatelj je zauzeo Raševac, Korčulu i Pupnat. Dotur snabdijevanja vrši se cestom preko p. o. Pelješac.«

Ista radio-stanica oko 07,35 sati izvještava slijedeće: »3 velika torpedna čamca i jedan manji u vožnji uz sjevernu obalu otoka Korčule u pravcu s. Raševac u pratnji jednog aviona u zraku. Odmah izvjestiti, da li se radi o našim (savezni kim) ili ne.«

[...]

69 Prvi broj se odnosi na oficire, drugi na podoficire i treći na vojnike.

27. 12. 1943.

Glavnokomanduju i Adirai konstatira, da su momentalno sve torpiljarke neispravne i da se sada jedino raspolaze sa dva torpedna amca sposobna za izvršenje ofanzivnih zadataka. Ispituju se mogu nosti za dovla enje ostalih S-torpednih amaca iz Egejskog mora.

Prema obavještenju glavnokomanduju eg Admirala Jadrana operacija »Herbstgewitter III«⁷¹ nalazi se u etapi priprema. To no vrijeme izvršenja još nije odre eno.

Komandant SS-55 dao je kratak izvještaj o izvršenju borbenih zadataka u toku no i 26/27. 12. u njemu je iznijeto slijede e:

[...]

2. U 21.15 sati S-torpedni amci su se nalazili prema jugozapadnoj obali o. Kor ule, 2 torpiljarke ili razara a oko 15 minuta su se nalazili na poziciji za stopostotan uspjeh torpednog napada. Pošto se sumnjalo u to, da li se radi o neprijatelju ili o vlastitim snagama, iako o njima nije dostavljen izvještaj, nije se prelazilo u torpedni napad.

3. U 22.16 sati osmotren je okršaj izme u pomorskih snaga. Pošto je bilo nejasno, koje su naše, a koje neprijateljske snage, nije se prelazilo u napad. Pošto su okršaji pokazali, da se na podru ju borbi ne nalaze naše snage, kojima je bio dostavljen izvještaj, vožnja je prekinuta, dok je lov na neprijateljske brodove u vodama južno od o. Kor ule prošao bez rezultata.

[...]

30. 12. 1943.

Glavnokomanduju i admiral izdao je slijede e nare enje

[...]

2. Operacija naših snaga protiv o. Mljeta⁷² po inje 30. 12. u 22,00 sata sa polaskom iz Orebi a i iz rejonu sjeveroisto no od Kor ule. Sastav desantnih snaga upu uje se brzinom od oko 5 v voze i neposredno uz obalu p. o. Pelješca i stiže u 04,00 sata u rejon iskrcavanja zapadno od Sovre na sjevernoj obali o. Mljeta. Poslije iskrcavanja, desantni brodovi polaze za luke Ston, Doli i Slano, u kom podru ju nema nikakvih naših pomorskih snaga. Neprijateljske snage koje se nalaze na o. Mljetu nisu poznate. Na krajnjem isto nom dijelu vjerojatno se nalazi ob. baterija. U vodama na krajnjem zapadnom dijelu otoka u više navrata su primije eni torpedni amci. Treba ra unati sa nailaskom neprijateljskih razara a.

3. U cilju obezbje enja borbenog sastava desantnih snaga S-torp. amci odmah isplovjavaju u vode isto no od linije zapadni dio o. Mljeta-isto ni dio o. Kor ule. U slu aju da situacija u navedenom rejonu ne bude ni im drugo uvjetovana, do svitanja amci treba da patroliraju u vodama južno

⁷¹ i ⁷² Odnosi se na operaciju za zaposjedanje otoka Mljeta vidi dok. br. 179, 316, 370, 371 i 376.

i jugoistočno od o. Korčule, da sva plovna sredstva, na koja naiđu, unište i da po mogućnosti između 03,00 i 04,00 sata izvrše vatreni prepad na luke objekta na o. Lastovu.

4. Ako postoje mogućnosti, sa torpednim lancima prije ponoći proći kroz kanal između o. Mljet i p. o. Pelješca i otkloniti ga od neprijateljskih plovniha objekata.

5. U svitanje izvršiti ponovan vatreni prepad na o. Lastovo, poslije čega se vratiti u polaznu luku.

6. Komandant avijacije Hrvatske je zamoljen da poslije svitanja pruži lovačku zaštitu.

[•••]

31. 12. 1943.

01,25 s. - U toku 30. 12. ponovo je izvršen težak napad neprijateljskih bombardera na Zadar. Teško su oštećena dva G-broda 101 i 107. Koliko se do sada moglo ustanoviti, tom prilikom bilo je 10 mrtvih i 30 ranjenih. Na parobrod »Gofreda Mamelli«, koji je zbog nailaska na minu legao na morskodno, palo je 12 avio-bombi. Posljedice još nisu sasvim poznate, pošto je brod bio usidren na mjestu udesa.

[...]